

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT TARİHİ ANABİLİM DALI
SANAT TARİHİ BİLİM DALI**

**SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ PERTEV PAŞA
KOLEKSİYONU'NDA BULUNAN OSMANLI DÖNEMİ
CİLTLERİ**

Aynur ÖZSAĞLAM

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN:

Dr. Öğr. Üyesi Hacer KARA

KONYA – 2019

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Aynur ÖZSAGLAM
	Numarası	168118011003
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı/ Sanat Tarihi Bilim Dalı
	Programı	Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Dr. Öğrt. Üyesi Hacer KARA
	Tezin Adı	Süleymaniye Kütüphanesi Pertev Paşa Koleksiyonu'nda Bulunan Osmanlı Dönemi Ciltleri

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan Süleymaniye Kütüphanesi Pertev Paşa Koleksiyonu'nda Bulunan Osmanlı Dönemi Ciltleri başlıklı bu çalışma 13/06/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sıra No	Danışman ve Üyeler		
	Unvanı	Adı ve Soyadı	İmza
1	Dr. Öğrt. Üyesi	Hacer KARA	
2	Prof. Dr.	Remzi DURAN	
3	Dr. Öğrt. Üyesi	Zekeriya ŞİMŞİR	

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Aynur ÖZSAĞLAM		
	Numarası	168118011003		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	SANAT TARİHİ ANA BİLİM DALI/ SANAT TARİHİ BİLİM DALI		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
Tezin Adı	SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ PERTEV PAŞA KOLEKSİYONU'NDA BULUNAN OSMANLI DÖNEMİ CİTLERİ			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Aynur ÖZSAĞLAM

	<p>T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü</p>	
---	--	---

Öğrencinin	Adı Soyadı	Aynur ÖZSAGLAM		
	Numarası	168118011003		
	Ana Bilim/Bilim Dalı	Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı/ Sanat Tarihi Bilim Dalı		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
	Tez Danışmanı	Hacer KARA		
Tezin Adı	SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ PERTEV PAŞA KOLEKSİYONU'NDA BULUNAN OSMANLI DÖNEMİ CİLTLERİ			

ÖZET

“Süleymaniye Kütüphanesi Pertev Paşa Koleksiyonu’nda Bulunan Osmanlı Dönemi Ciltleri” adlı tezimizde Osmanlı dönemi cilt sanatının tarihsel gelişimi incelenmiş olup, bu ciltlerin; malzeme, teknik, tasarım ve süsleme kompozisyonları ayrıntılı olarak incelenerek, Osmanlı dönemi ciltlerinin sanat değeri açısından değerlendirilmesi yapılmıştır.

Beş ana bölümden oluşan tezimizin Birinci bölümde, “Giriş” ana başlığı altında; “Konunun Tanımı, Amacı ve Sınırları”, “Yöntem” ve “Konuyla İlgili Yayınlar” ele alınmıştır.

İkinci bölümde, “Türk Cilt Sanatı” başlığında “Cildin Tanımı ve Tarihçesi”, “Cilt Yapımında Kullanılan Malzemeler”, “Cilt Yapımında Kullanılan Aletler”, “Cildin Bölümleri” ve “Cildin Çeşitleri” anlatılmıştır.

Üçüncü bölüm, “Süleymaniye Kütüphanesi Pertev Paşa Koleksiyonu’nda Bulunan Osmanlı Dönemi Ciltleri” başlığı altında ele alınan katalog bölümüdür. Bu bölümde Pertev Paşa koleksiyonunda yer alan 64 adet eserin cildi ayrıntılı olarak tanıtılmış, incelediğimiz ciltler farklı kütüphanelerdeki benzerleriyle karşılaştırılarak üslûp özellikleri belirtilmiş, tarihi bilinmeyenler yaklaşık olarak tarihlendirilmiştir.

Dördüncü bölüm, “Değerlendirme” başlığı altında, ciltler malzeme, teknik ve süsleme kompozisyonları bakımından değerlendirilmiştir. Bu bölümde, katalogda yer alan Osmanlı dönemi ciltlerinin kronolojik olarak yüzyıllara göre gösterdiği gelişimin ve değişim değerlendirilmiştir.

Beşinci bölüm, “Sonuç” bölümüdür. Burada “Süleymaniye Kütüphanesi Pertev Paşa Koleksiyonu’ndaki ciltlerin sanat değerleri, motif ve teknik özellikleri ortaya konmaya çalışılmıştır.

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
---	--	--

Author's	Name and Surname	Aynur ÖZSAGLAM		
	Student Number	168118011003		
	Department	DEPARTMENT ART HISTORY / ART HISTORY DEPARTMENT OF SCIENCE		
	Study Programme	Master's Degree (M.A)	X	
		Doctoral Degree (Ph. D)		
	Supervisor	Hacer KARA		
Name of Thesis	OTTOMAN PERİOD BOOK BINDINGS FOUND AT PERTEV PASHA COLLECTION IN SÜLEYMANIYE LIBRARY			

ABSTRACT

In this thesis on “Ottoman Period Book Bindings found at Pertev Pasha Collection in Süleymaniye Library” the historical development of Ottoman binding art is examined, this bindings; materials, techniques, design and adornment compositions were examined in detail and Ottoman bindings have been evaluated in terms of art value.

In the first chapter of thesis which consists of five main chapters, under the main title of “Introduction”; the Definition of the Subject, the Purpose and Limits of the Subject”, “Method” and Related Publications” have been examined.

The title of “Turkish Binding Art”; have been described in two chapter “Definition and History of Binding”, “Binding Materials”, ”Tools used in Binding production”, “Chapter of Binding” and “Binding Types”.

In three chapter, “Ottoman Period Book Bindings found at Pertev Pasha Collection in Süleymaniye Library” consists of the catalog. In this chapter, the bindings of 64 works of Pertev Pasha collection are introduced in detail and the bindings we examined have been compared with the similar ones in different libraries and stylistic features have been noted and historical unknowns have been dated approximately.

The title of “Evaluate” have been described in four chapter, bindings have been evaluated in terms of material, technique and ornamental compositions. In this chapter, the chronological development and changes of Ottoman volumes in the catalog according to centuries are evaluated.

The title of “Conclusion” have been described in five chapter, in this chapter “Ottoman Period Book Bindings found at Pertev Pasha Collection in Süleymaniye Library” artistic values, motifs and technical features have been tried to be revealed.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
KISALTMALAR	viii
ÖNSÖZ	ix
1. GİRİŞ	1
1.1. Konunun Tanımı, Amacı ve Sınırları.....	1
1.2. Yöntem.....	2
1.3. Konuyla İlgili Yayınlar	3
1.4. Pertev Paşa ve Kütüphanesi	7
2. TÜRK CİLT SANATI	8
2.1. Cildin Tanımı ve Kısa Tarihçesi	8
2.2. Cilt Yapımında Kullanılan Malzemeler	12
2.3. Cilt Yapımında Kullanılan Aletler	13
2.4. Cildin Bölümleri.....	15
2.5. Kapağın Bölümleri	16
2.6. Cildin Çeşitleri	18
2.6.1. Malzemeye Göre	18
2.6.2. Süsleme Tekniğine Göre	18
3. SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ PERTEV PAŞA KOLEKSİYONU'NDA BULUNAN OSMANLI DÖNEMİ CİLTLERİ (KATALOG).....	21
4. DEĞERLENDİRME	158
4.1. Malzeme ve Renk.....	158
4.2. Teknik	160
4.2.1. Motiflerin Uygulanış Yöntemi Açısından Teknikler	160
4.2.1.1 Baskı Tekniği.....	160
4.2.1.2 Kat'ı Tekniği.....	161
4.2.1.3. Boyama Tekniği.....	161
4.2.2. Süsleme Teknikleri.....	161
4.2.2.1. Soğuk Cilt Tekniği.....	161
4.2.2.2. Altan Ayrırma Tekniği.....	162
4.2.2.3. Mülemma Tekniği.....	163
4.2.2.4. Mülevven Tekniği.....	165
4.2.2.5. Kat'ı Tekniği.....	166
4.2.2.6. Zilbahar Tekniği	167
4.2.2.7. Yazma ve Yekşâh Tekniği.....	168
4.3. Cildin Bölümleri.....	169
4.3.1. Kapaklar	169
4.3.1.1. Şemseler.....	170
4.3.1.2. Salbekler	171
4.3.1.3. Köşebentler	173
4.3.1.4. Cetveller, Zencirekler, Bordürler ve Tığlar	174
4.3.2. Sırt	177
4.3.3. Sertap.....	178
4.3.4. Miklep.....	179
4.4. Süsleme	181
4.4.1. Geometrik Süsleme	181

4.4.2. Figürlü Süsleme.....	181
4.4.3. Bitkisel Süsleme	181
4.4.4. Bulut	186
4.4.5. Yazı.....	190
5. SONUÇ	192
BİBLİYOGRAFYA	195
FOTOĞRAF LİSTESİ	198
FOTOĞRAFLAR	205
ÖZGEÇMİŞ	267

KISALTMALAR

a.g.e. :	Adı geçen eser
a.g.m. :	Adı geçen makale
a.g.md :	Adı geçen madde
a.g.t. :	Adı geçen tez
Bkz. :	Bakınız
N.E.Ü. :	Necmettin Erbakan Üniversitesi
T.D.V. :	Türkiye Diyanet Vakfı
C :	Cilt
S :	Sayı
s :	Sayfa
mm :	milimetre

ÖNSÖZ

Kitap; bilgilerin kayıt altına alınması ve muhafaza edilmesi, inancın, ilmin, kültürün, her türlü duygu ve düşüncelerin iletilmesi ve gelecek nesillere aktarılması açısından önemlidir. Bu sebepten tarih boyunca kitaba ve bunu oluşturan unsurlar olan kâğıda ve kaleme saygı duyulmuş ve korunmuştur.

Kökleri Orta Asya'ya dayanan cilt sanatı, kâğıdın bulunmasıyla başlamış mukavvanın kullanılmaya başlanmasıyla da gelişmiştir. Türklerde ise ciltçilik, 8. yüzyılda Uygur Türkleri ile başlamıştır. 8. yüzyıldan itibaren İslamiyet ile tanışan Türkler kitaba daha fazla önem vermeye başlamış; Kuran-ı Kerim gibi kitaplar belden yukarı tutulmuş, yüksek yerlerde muhafaza edilmiş ve büyük bir saygı görmüştür. Kitapları muhafaza etmekle kalmamış bunu yaparken estetiğe önem vermiş ve ciltçilik sanatı bu şekilde gelişme kaydetmiştir.

Ülkemizin birçok kütüphanesinde, sanat değeri bakımından zengin fakat incelenmemiş, binlerce yazma eser bulunmaktadır. Bu kütüphaneler arasında en zengin koleksiyona sahip olan şüphesiz Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesidir.

Kitap sanatlarımızın binlerce örneğinin bulunduğu Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi'ndeki 152 adet koleksiyon arasından seçtiğimiz Pertev Paşa koleksiyonundan Osmanlı dönemine ait 64 adet yazma eserin cildini inceleyerek bu eserleri gün ışığına çıkardık.

Amacımız Süleymaniye Kütüphanesi Pertev Paşa Koleksiyonu'ndaki Osmanlı ciltlerini kataloglayarak, cilt sanatını tanıtmak, ciltçiliğin yaşatılması, kuşaktan kuşağa aktarılabilmesi ve konu ile ilgi araştırmalara ışık tutabilmektir.

Tez konusunun seçimi ve hazırlanması aşamasında bilgi ve deneyimlerini esirgemeyen, tez danışmanım, Sayın Dr. Öğr. Üyesi Hacer KARA'ya teşekkür ederim. Ayrıca eksiklerimin giderilmesi için Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi ile bizzat irtibat kurarak süreci hızlandıran Yusuf Ağa Kütüphanesi Müdürü Sayın İdris AKMAN'a teşekkürü bir borç bilirim. Tezimi hazırlarken edindiğim kaynakların yazarlarına ve bu süreçte maddi ve manevi desteklerinden dolayı aileme sonsuz teşekkür ederim.

Aynur ÖZSAĞLAM

Konya 2019

1. GİRİŞ

1.1. Konunun Tanımı, Amacı ve Sınırları

Araştırmamızın konusu, “Süleymaniye Kütüphanesi Pertev Paşa Koleksiyonu’nda Bulunan Osmanlı Dönemi Ciltleri” dir. Süleymaniye Kütüphanesi zengin yazma ve basma eserleri bünyesinde bulunduran uluslararası bir kütüphanedir. İçerisinde hayırseverlerin, paşaların ve padişahların kütüphanelerinden oluşan toplam 152 adet koleksiyonu barındırmaktadır. Biz bu koleksiyonlar içerisinde “Pertev Paşa Koleksiyonu” içerisindeki Osmanlı dönemi ciltlerini araştırma konusu olarak belirledik. Osmanlı Devleti’nin kuruluş ve yıkılış yılları arasında kalan tüm ciltleri tezimize dâhil ettik.

Bu konuyu seçmemizin amacı, tarih ve sanat değeri olduğunu tespit ettiğimiz Osmanlı dönemi ciltlerini Sanat Tarihi açısından inceleyip envanterlerini çıkartmak ve kitap sanatları açısından değerlendirmektir. Daha önce bu koleksiyondaki Osmanlı dönemi ciltleri toplu bir şekilde incelenmemiştir. Sadece iki tez çalışmasında bu koleksiyonda bulunan Kur’an-ı Kerim tezhipleri çalışılmıştır. Bunlardan birinde 2 envanter numaralı Kur’an-ı Kerim tezhibi¹, diğer çalışmada ise 2 ve 3 envanter numaralı Kur’an-ı Kerimin tezhipleri incelenmiştir². Bu sebeple koleksiyon içerisindeki Osmanlı ciltlerinin toplu kataloğunu oluşturmak istedik. Osmanlı dönemi ciltlerini dönem sınırları içerisindeki değişim ve gelişimi cilt sanatı açısından inceledik.

“Süleymaniye Kütüphanesi Pertev Paşa Koleksiyonu’nda 665 adet yazma eser mevcuttur. Bu yazma eserler içerisinde 64 adedinin cildini konumuz kapsamında inceledik. Koleksiyondaki diğer eserlerden cildi kağıttan ve kumaştan yapılanlar, süslemesiz olan ciltler ve süslemesini tespit edemediğimiz ciltleri araştırmamız sınırları dışında bıraktık. Kataloğumuz içerisinde yer alan ciltleri yüzyıl, malzeme,

¹ Zeynep Işık, **Süleymaniye Kütüphanesi XVI. Yüzyıl Mushaflarında Bulut Motifi**, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2007.

² Bihter H.B. Altunbaş Gümür, **İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi’nde Yer Alan Tezhipli Kur’an-ı Kerim Yazmalarının Kataloğlanması**, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir, 2014.

teknik, form ve süsleme kompozisyonu bakımından Osmanlı döneminde yapılmış ciltleri anlatmayı amaçladık.

1.2. Yöntem

Çalışmaya öncelikle konuyla ilgili kaynak taraması yapılarak başlanılmıştır. Konuyla ilgili kaynaklar kitap, makale, yüksek lisans ve doktora tezleri, ansiklopedi maddeleri ayrıntılı olarak incelenmiştir. İncelemelerimiz sonucunda Süleymaniye kütüphanesindeki çoğu Osmanlı dönemi ciltlerinin toplu halde araştırılmadığını tespit ettik.

Tespitler sonucunda koleksiyonları taramak için saha çalışmasına geçilmiştir. Tarama işlemine başlamadan önce kütüphane müdürü ile görüşerek dijital ortama aktarılan koleksiyonları öğrendik ve bu şekilde önerilen koleksiyonlar içerisinde, en fazla çeşit ve sanat değeri niteliği taşıyan koleksiyon olarak Pertev Paşa koleksiyonunu belirledik. 665 adet yazma eser tek tek taranarak 64 adet Osmanlı dönemi cildi tespit edilmiştir. Dijital ortama aktarılmış fotoğrafları kütüphaneden, eksik olan fotoğrafların bir kısmı ise e-posta yoluyla temin edilerek çalışmaya başladık. Son olarak Ana hat planı oluşturularak elde ettiğimiz bilgilerle metnin yazımına başladık.

Beş ana bölümden oluşan tezimizin Birinci bölümünde, “Giriş” ana başlığı altında; “Konunun Tanımı, Amacı ve Sınırları”, “Yöntem”, “Konuyla İlgili Yayınlar” ve “Pertev Paşa ve Kütüphanesi” ele alınmıştır. İkinci bölümde, “Türk Cilt Sanatı” başlığında “Cildin Tanımı ve Kısa Tarihçesi”, “Cilt Yapımında Kullanılan Malzemeler”, “Cilt Yapımında Kullanılan Aletler”, “Cildin Bölümleri” ve “Cildin Çeşitleri” anlatılmıştır. Üçüncü bölüm, “Süleymaniye Kütüphanesi Pertev Paşa Koleksiyonu’nda Bulunan Osmanlı Dönemi Ciltleri” başlığı altında ele alınan katalog bölümüdür. Bu bölümde Pertev Paşa koleksiyonunda yer alan 64 adet eserin cildi ayrıntılı olarak tanıtılmış, incelediğimiz ciltler farklı kütüphanelerdeki benzerleriyle karşılaştırılarak üslûp özellikleri belirtilmiş, tarihi bilinmeyenler yaklaşık olarak tarihlendirilmiştir. Dördüncü bölüm, “Değerlendirme” başlığı altında, ciltler malzeme, teknik ve süsleme kompozisyonları bakımından değerlendirilmiştir. Bu bölümde, katalogta yer alan Osmanlı dönemi ciltlerinin kronolojik olarak yüzyıllara göre gösterdiği gelişimin ve değişim değerlendirilmiştir. Beşinci bölüm, “Sonuç”

bölümüdür. “Süleymaniye Kütüphanesi Pertev Paşa Koleksiyonu’ndaki ciltlerin çalışma sonucunda elde edilen verileri belirtilmiştir. Tezimizin en sonunda bibliyografya, fotoğraf listesi, fotoğraflar ve değerlendirme tablosu yer almaktadır.

1.3. Konuyla İlgili Yayınlar

ÇİĞ, Kemal, Türk Kitap Kapları, İstanbul, 1953.

Giriş bölümünde cilt sanatı örnekleriyle birlikte tarihi gelişimi anlatılmıştır. Cilt yapımında kullanılan malzeme, teknik, süsleme ve kalıplar hakkında bilgi verilmiştir. 15. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar olan dönemde Türk deri ciltleri teknik, malzeme, renk ve kompozisyon özellikleri ile birlikte anlatılmıştır.

BİNARK, İsmet, Eski Kitapçılık Sanatlarımız, Ankara, 1975.

Cilt, hat, tezhip ve minyatür sanatlarımız anlatılmıştır. “Türk Kitapçılık Tarihinde Cilt Sanatı” başlığı altında, cilt sanatının tarihi gelişimi malzeme, teknik ve süslemeleri anlatılmıştır.

ÖZCAN, Yılmaz, Türk Kitap Sanatında Şemse Motifi, Ankara, 1990.

Şemsenin tanımı, şemse bölümleri anlatılmaktadır. Kalıp ve işleme tekniklerine göre şemse çeşitleri anlatılmıştır. Klasik bir cilt ve kapağının bölümleri şemse süsleme çeşitleri ve yapılış teknikleri anlatılmıştır. Günümüzde şemselerin kullanılabileceği yerler ve yeni düzenlemelerin nasıl yapılacağı hakkında bilgiler verilmiştir.

ÖZEN, Mine Esiner, Türk Cilt Sanatı, Ankara, 1998.

Kitap iki ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümünde klasik doğu ciltleri ana başlığı altında cildin tarihçesine, klasik cildin bölümlerine, klasik doğu cildinin özellikleri ve batı cildinden farklılıkları ile klasik cildin çeşitlerine değinilmiştir. İkinci bölümde ise ciltçilere (mücellidan’a) yer verilmiştir. Çalışma, sözlük ve resimlerle desteklenerek son bulmuştur.

ÖZBEK, Yıldray, Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesindeki Kitap Kapakları, Kayseri, 2005.

Kitap beş ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümünde Kayseri ve Raşid Efendi Kütüphanesi hakkında bilgi verilmiş, ardından cilt ve Türk cilt sanatı hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölüm Katalog bölümüdür. Bu bölümde Raşid Efendi Kütüphanesindeki 12.-19. yüzyıllar arasında yapılan 177 adet cilt tanıtılmıştır. Üçüncü

bölüm Değerlendirme bölümüdür. Ciltler yüzyıllara göre “malzeme”, “köşebent ve bordürler”, “şemseler miklepler ve teknikler”, “bezeme ve üslûp” başlıkları altında değerlendirilmiştir. Dördüncü sonuç bölümünde incelenen eserlerden elde edilen sonuçlar açıklanmıştır. Beşinci bölümde ise kaynakça başlığı altında yararlanılan kaynaklar kronolojik olarak verilmiştir.

TANINDI, Zeren, “Osmanlı Sanatında Cilt”, Osmanlı Ansiklopedisi, C.11, Ankara, 1999, s.103-107.

İlk örnekler, Fatih Sultan Mehmet’in kitaplarının ciltleri, 15. yüzyıldan 20. yüzyıl başlarına kadar Türk cilt sanatının tarihsel gelişimi, ciltlerin özellikleri ve bilinen cilt ustaları yüzyıllara göre anlatılmıştır.

TANINDI, Zeren, “Kitap ve Cildi”, Osmanlı Uygarlığı, (Haz: Halil İnalçık-Günsel Renda), C.2, Ankara, 2002, s.841-863

Sanat değeri taşıyan el yazmalarının özellikleri ile cildin tanımı ve cildin bölümlerine anlatılmıştır. İlk cilt örnekleri ve Osmanlı ciltlerinin özellikleri ve ustaları anlatılmıştır.

ARITAN Ahmet Saim, “Ciltçilik” Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C.7, İstanbul 1993, s.551-557.

Cildin tanımının ardından başlangıcından itibaren cilt sanatının tarihsel gelişimi anlatılmaktadır. Cilt üslupları ve çeşitleri hakkında mücellitler ve ciltçilik teşkilatı konusunda bilgiler verildikten sonra cildin yapılışı, cilt yapımında kullanılan malzeme, alet ve teknikler anlatılmıştır. Anadolu Selçuklu ve Beylikler dönemi ciltleri ile Osmanlı dönemi cildi 15.-20. yüzyıllar arasında erken, klasik ve son dönem özellikleri hakkında bilgiler verilmiştir.

ASLANAPA Oktay, “Osmanlı Devri Cilt Sanatı” Türkiyemiz, S.38, İstanbul, 1982, s.12-17.

15. yüzyıldan başlayarak 20. Yüzyıla kadar Osmanlı devri cilt sanatı, kompozisyon, motif, malzeme, teknik ve renk özellikleri anlatılmıştır.

BUDAK Ayşe, Konya Mevlana Müzesi İhtisas Kütüphanesi'ndeki XV-XVI. Yüzyıl Kitap Kapakları, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri, 2009.

Beş ana bölümden oluşan çalışmanın giriş bölümünde konunun tanımı önemi ve amacı ile çalışmanın yöntemi ve sınırlandırılması yapılmış, yararlanılan kaynaklara değinilmiştir. Birinci Bölümde: 15 ve 16. yüzyıl Konya tarihi ve kültürel ortamı ile Mevlana Dergâhının (Manzumesi) ne değinilmiştir. İkinci Bölümde: Ciltçilik, cildin bölümleri ve cilt yapımında kullanılan aletlere anlatılmıştır. Türk cilt sanatının tarihi gelişimi, 15 ve 16. Yüzyıl Türk cilt sanatının özelliklerine yer verilmiştir. Üçüncü Bölüm: 15. ve 16. yüzyıllara ait toplam 56 kitap kapağı bu bölümde ele alınmıştır. Kapakların ayrıntılı tanımlarına yer verilmiştir. Dördüncü Bölüm: 15. yüzyıla ait 13 örnek 15. yüzyıl kapakları 16. yüzyıla ait 43 örnek malzeme, zencirek-cetvel-bordürler, köşebentler, şemse-sertap-miklep, teknikler, bezeme ve üslup açısından değerlendirilmiştir. Beşinci Bölüm: Çalışma sonucunda elde edilen veriler anlatılmıştır.

KARA, Hacer, Konya Mevlâna Müzesi Müzelik Eserler Bölümünde Bulunan Osmanlı Dönemi Ciltleri, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2015.

“Konya Mevlâna Müzesi Müzelik Eserler Bölümünde Bulunan Osmanlı Dönemi Ciltleri” başlıklı tez, beş ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, “Giriş” ana başlığı altında; “Konunun Tanımı, Amacı ve Sınırları”, “Yöntem” ve “Konuyla İlgili Yayınlar”, “Konya Mevlâna Müzesi Kütüphanelerinin Kuruluşu ve Müzelik Eserler Bölümünde Bulunan Kitaplar” ele alınmıştır. İkinci bölümde, “Türk Cilt Sanatı” başlığında “Cildin Tanımı ve Tarihçesi”, “Mücellitler ve Mücellit Teşkilatı”, “Cilt Yapımında Kullanılan Malzemeler”, “Cilt Yapımında Kullanılan Aletler”, “Cildin Bölümleri” ve “Cildin Çeşitleri” anlatılmıştır. Üçüncü bölüm, 149 adet cilt tanıtıldığı “Konya Mevlâna Müzesi Müzelik Eserler Bölümünde Bulunan Osmanlı Dönemi Ciltleri” başlıklı katalog bölümüdür. Dördüncü bölüm, “Değerlendirme” başlığı altında ciltler malzeme, teknik ve süsleme kompozisyonları

bakımından değerlendirilmiştir. Beşinci bölüm de ise “Sonuç” başlığı altında elde edilen sonuçlar açıklanmıştır.

DOĞAN Kadriye, Ankara Etnografya Müzesi’nde Bulunan Bazı Cilt Örnekleri, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2008.

Bu çalışmada, Ankara Etnografya Müzesi’nde sergilenmekte olan 14. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar olan 21 eser incelenmiştir. Üç bölümden oluşan tezin; birinci bölümde, konunun tanımı ve sınırları materyal ve yöntem ve konu ile ilgili literatüre yer verilmiştir. İkinci bölümde, Klasik Türk Cilt Sanatı hakkında genel bilgiler verilmektedir. Üçüncü bölümde ise Ankara Etnografya Müzesi’nde bulunan 21 eserin incelemesi bulunmaktadır.

MARAŞLI, Savaş, Amasya II. Bayezid İl Halk Kütüphanesi'ndeki XV. ve XVI. Yüzyıl Ciltleri, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri, 2005.

Amasya II. Bayezid İl Halk Kütüphanesi'ndeki XV. ve XVI. yüzyıla tarihli 59 cilt, teknik ve süsleme kompozisyonu bakımından incelenmiştir. Beş bölümden oluşan çalışma; giriş hariç beş bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında konunun tanımı, amacı, kapsamı, yöntemi ve kaynakları incelenmiştir. Birinci bölümde, Amasya Tarihi ve kültürel ortamı tanıtılmıştır. İkinci bölümde Türk cilt sanatının tarihi gelişimi, cildi oluşturan bölümler, cilt çeşitleri, süsleme teknikleri, cilt yapımında kullanılan malzemeler, aletler, teknikler anlatılmıştır. Üçüncü bölüm katalog bölümüdür. Dördüncü bölüm, katalogdaki örneklerin değerlendirilmesidir. Bu bölümde Ciltler malzeme, cetvel ve zencirek, köşebent, sertap, şemse, miklep, teknik, bezeme ve üslûba göre değerlendirilmiştir. Beşinci bölüm olan sonuçta ise, araştırmada elde edilen neticeler kısaca belirtilmiştir.

1.4. Pertev Paşa ve Kütüphanesi

Pertev Mehmed Said Paşa (1785-1837)³, Hicaz asıllı olup Kırım'a yerleşmiş ve oradan İstanbul'a göç etmiş bir seyyid ailesinin oğludur⁴. Üsküdar Çiçekçi'de şeyhi Ali Behçet Efendi'nin metfun bulunduğu Selimiye Nakşibendi Dergâhı'nda derviş hücreleri ve yemekhane yanında bir de kütüphane yaptırmıştır⁵. Kütüphane, Selimiye Dergâhı Kütüphanesi olarak da anılır. 1252(1836) tarihli vakfîyesine göre zengin bir koleksiyona sahiptir. Bir mücellidin de görevli olduğu Pertev Paşa Kütüphanesi'nde 665 yazma ve 47 basma eser mevcuttur. Kütüphanenin kataloğu Defter-i Kütübhaneyi Selimiye adıyla basılmıştır⁶. Pertev Paşa Kütüphanesi tekkelerin kapatılmasından sonra Millet Kütüphanesi'ne götürülmüş, 1963 yılında Süleymaniye Kütüphanesi'ne nakledilmiştir. Bugün Çiçekçi Camii'nin meşrutası olarak kullanılan bina⁷ yığma taştan dikdörtgen şeklinde yapılmış olup bir girişle okuma salonundan ibarettir⁸.

Pertev Paşa Kütüphanesi'nin Vakıf Mührü

³Pertev Mehmed Said Paşa hayatı için bkz. Carter Vaughn Ftdndley, "Pertev Mehmed Said Paşa" **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, C.34, İstanbul, 2007, s.233-235.

⁴ Carter Vaughn Ftdndley, **a.g.md.**, s.233.

⁵İsmail E. Erünsal, "Pertev Paşa Kütüphanesi", **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, C.34, İstanbul, 2007, s.238.

⁶ İsmail E. Erünsal, **a.g.md.**, s.238.

⁷ Mehmet Nermi Haskan, **Yüzyıllar Boyunca Üsküdar**, C.2, İstanbul, 2001, s. 948.

⁸ İsmail E. Erünsal, **a.g.md.**, s.238.

2. TÜRK CİLT SANATI

2.1. Cildin Tanımı ve Kısa Tarihçesi

Cilt hakkında birçok tanımlamalar yapılmıştır. Bunlardan bazıları:

“Bir mecmua veya kitabın yapraklarını dağılmadan ve sırası bozulmadan bir arada tutabilmek için yapılan koruyucu kapağa cilt (cild) denilmekte ve Arapça “deri” anlamına gelen bu ismin, genellikle ciltlerin bu işe en uygun malzeme olan deriden yapılımları sebebiyle verildiği bilinmektedir”⁹.

“Cilt, deri ve kap mânâsına gelen Arapça bir kelime olup, bir mecmua veya bir kitabın yapraklarını dağılmaktan korumak ve bir arada toplu olarak bulundurmak için, ince tahtadan, deriden veya üzerine deri, kağıt, bez gibi şeyler kaplı mukavvâdan yapılan kaplara denir”¹⁰.

“Elle yazılan veya basılan bir kitabın dağılmasını önlemek, kitabı dış etkenlerden korumak için dışına geçirilen mukavva veya deri kapağa verilen isimdir”¹¹.

“Yazılı ve basılı eserlerin (kitapların) sırası ile dağılmadan muhafaza edilmesi ve yapraklarının yıpranmasını önlemek için yapılan koruyucu sert kapaklara cilt denir”¹².

“Cilt kelimesi dilimize Arapçadan geçmiş olup, “deri” anlamına gelmektedir. Yazılı eserlerin korunması amacı ile yapılan kitap kaplarının çoğu deri olduğu için cilt adını almıştır”¹³.

“Teclid (Ciltleme) işini yapanlara ise mücellid (ciltçi) adı verilmiştir”¹⁴.

Ciltçilik çok eski devirlere dayanmaktadır. Kâğıdın bulunmadığı zamanlarda balmumu levhalar ve papirüs üzerine yazılmış olan eserlerin korunup saklanmasında

⁹ Ahmet Sâim Arıtan, “Ciltçilik” TDV İslam Ansiklopedisi, C. 7, İstanbul, 1993, s.551.

¹⁰ Celal Esat Arseven, “Cilt”, Sanat Ansiklopedisi, C.1, İstanbul, 1983, s.341.

¹¹ Mehmet Önder, Antika ve Eski Eserler Kılavuzu, Ankara, 1998, s.44-45.

¹² Nur Taviloğlu, “Geleneksel Sanatlarımızın Önemli Bir Kolu Olan Cildcilik ve Bugünkü Durumu”, Türkiye’de Sanatın Bugünü ve Yarını, Ankara, 1985, s.477.

¹³ Mine Esiner Özen, Yazma Kitap San’atları Sözlüğü, İstanbul, 1985, s. 10.

¹⁴ Mine Esiner Özen, Türk Ciltl Sanatı, Ankara, 1998, s. 9.

tahta kapakların kullanıldığı çağlara kadar uzanmaktadır¹⁵. Antik dönemlerde papirüs yapraklarının deri veya ağaç bir kılıf ya da kutuya konularak antik çağın ilk cilt örnekleri verilmiştir¹⁶. Ciltçiliğin gelişmesi ise kâğıdın bulunmasından sonra olmuştur¹⁷. Yazının icadı ile sayfaların dağılmasını önleyen bir “kapak” kullanma ihtiyacı da doğmuştur¹⁸.

Sanat eseri niteliği taşıyan ilk ciltler ise 8 - 9. yüzyıllarda Mısır'da Koptlar ve Orta Asya'da Uygur Türkleri tarafından yapılmıştır¹⁹.

Türklerin İslamiyet'e girmesi ile büyük bir gelişme gösteren cilt sanatı, Türklerin yazıya ve kitaba saygı duyması ve mukaddes sayması ile gelişmiştir. Yazı ve kitaba verilen önem, süsleme ve ciltlenmesine de ayrı bir önem verilmesine sebep olmuştur²⁰.

Gazneli ve Büyük Selçuklularla devam eden cilt sanatı, 11- 13. yüzyıllarda Anadolu Selçukluları ile zengin cilt örnekleri vermeye devam etmişlerdir. Orta Asya da görülen Türk cilt san'atı zenginliğini Anadolu'ya taşıyarak burada gelişmesini sağlamıştır. Türk İslam cilt san'atı içerisinde Selçuklu cildi, önemli bir yere sahip olmuştur²¹.

Anadolu Selçuklu cilt üslubu, 13. yüzyılda Memlûklüler, 14. yüzyıldan itibaren de İlhanlılar ve Karamanoğulları başta olmak üzere Anadolu Beylikleri ciltlerinde devam etmiştir. Bu üslup Osmanlı cilt sanatına geçişi de sağlamıştır²².

Sanat değeri taşıyan Osmanlı ciltlerinin ilk örneği, Sultan II. Murad (1434-35) döneminde hazırlanan bir kitaptır. Kitap; açık kahverengi deri olup, dış kapakların ön yüzüne içi rûmîlerle dolu oval şemse ile arka yüzüne yuvarlak şemse yapılmış, köşebent ve enli bordürlerde örgü motifleri uygulanmıştır. Miklebinin tezyînin de ise;

¹⁵ Zeynep Balkanal, “Bilgi ve San'atı Kaplayan San'at: Ciltçilik”, **Türkler**, C. 12, Ankara 2002, s. 341.

¹⁶ Nuray Yıldız, **Eskiçağda Yazı Malzemeleri ve Kitabın Oluşumu**, Ankara, 2000, s.216.

¹⁷ Zeynep Balkanal, “Bilgi ve San'atı Kaplayan San'at: Ciltçilik”, **Türkler**, C. 12, Ankara, 2002, s. 341.

¹⁸ Muammer Ülker, “Ciltçilik San'atı” **Geleneksel Türk El San'atları**, İstanbul, 1995, s.359.

¹⁹ Ahmet Saim Arıtan, **a.g.md.**, s. 551.

²⁰ İsmet Binark; **Eski Kitapçılık Sanatlarımız**, Ankara, 1975, s. 4.

²¹ Ahmet Saim Arıtan, “Anadolu Selçuklu Cilt San'atı”, **Türkler**, C.7, Ankara 2002, s.933.

²² Ahmet Saim Arıtan, “**Anadolu Selçuklu Cilt San'atı**”, s.933.

rûmî motiflerinin yanı sıra 15. yüzyıl deri ciltlerinde yaygın olarak kullanılacak sarmal dallar üzerinde sıralanan, iri çiçekler ve yapraklarla bezenmiştir²³.

Müjgan Cunbur, Fatih Sultan Mehmet dönemini, “olgunlaşma devri” olarak adlandırarak bu dönemi üç tipe ayırıyor. Birinci tipte kahverengi deri üzerine üstten ayırma motifler altınlanmış, Selçuklu tarzı, yuvarlak şemseler kısmen beyzilemiştir. Şemseler salbektir. Bezeme unsurlarını nilüfer çiçeği, goncalar, ıtır yaprakları, pençler, kıvrım dalları, yapraklar arasında güller oluşturur. Ciltlerin içi ise, kat’ılıdır. İkinci tip, siyah deri üzerine soğuk şemse ve köşebentli kaplardır. Bunların ise yüzeyleri genellikle açık kahverengi deridir. Üçüncü tip olarak ise, kenarları deri ortasında kadife, kumaş, ebrûlu kâğıt ve lâke olarak yapılan çarkûşe ciltlerdir²⁴. Hayvan mücadelelerini gösteren bezemeler de bu dönemde görülmektedir²⁵.

16. yüzyıl Osmanlı imparatorluğu'nun her alanda olduğu gibi cilt sanatında da en muhteşem çağı olmuş ve “klasik dönem” adını almıştır. Bu dönemde her renk deri kullanılmıştır. Şemseler ovaldir. Bordürler daha genişlemiş ve içlerine yuvarlak veya oval kartuşlar konulmuştur. Süslemelerde 15. yüzyıl motifleri de kullanılmakla birlikte daha çok stilize narçiçeği, altılı çiçek, bulut ve tırtıllı yaprak kullanılmıştır²⁶. Şemse yüzeyleri genelde saz üslûbunda düzenlenmiş kıvrımlı yapraklarla hatayi tarzında işlenmiş çiçek motifleriyle doldurulmuştur. Benzer düzenleme köşebentler için de geçerli olup, bazı örneklerde şemse yüzeyinde diğer motiflerden daha baskın olarak işlenmiş bulut motifleri yer almaktadır. 16. yüzyılın ikinci yarısıyla birlikte şemse ve köşebentlerin dışında bordür bezemelerinin de mülemma tarzında tümüyle altınlandığı görülmektedir²⁷.

17. yüzyılda ise Osmanlı İmparatorluğu'nda başlayan gerileme, sanat hayatında da kendisini hissettirmiş ciltçilik de bunun dışında kalmamıştır. Bu yüzyılda ciltlerde kompozisyon ve süsleme motiflerinin işçiliğinde gerileme görülmektedir²⁸. 17. yüzyılda ciltlerin yapım tekniğinde bir değişiklik görülmemektedir. Genellikle

²³ Zeren Tanındı, “Osmanlı Sanatında Cilt”, **Osmanlı Ansiklopedisi**, C.11, Ankara, 1999, s.103.

²⁴ Müjgan Cunbur, “Türklerde Cilt Sanatı”, **Türk Dünyası El Kitabı**, C. 2, Ankara 1992, s. 454-455.

²⁵ Zeren Tanındı, **a.g.m.**, s.104

²⁶ Ahmet Sâim Arıtan, “**Anadolu Selçuklu Cilt San’atı**”, s.556-557.

²⁷ Zeren Tanındı, “Türk Cilt Sanatı”, **Başlangıcından Bugüne Türk Sanatı**, Ankara, 1993, s.425.

²⁸ Kemal Çiğ, “Türk Kitap Kapları”, **Türkiyemiz**, S. 9, İstanbul, 1973, s. 7.

köşebent ve bordürler kalkmış, bunların yerine yan ve tepeleri çıkıntılı dikdörtgene benzer büyük şemseler tek başına süsleme olarak kullanılmıştır. Bazı ciltlerde oval şemse, çok olmamakla beraber, yine yapılmaya devam edilmiştir²⁹.

Oktay Aslanapa ise bu dönemi yine benzer tespitlerle özetlemektedir: "...17. yüzyılda teknik aynı olmakla beraber kompozisyon ve motiflerin işlenmesinde belli bir gerileme olmuştur. Şemse ve köşebentlerle bordürler arasında ahenksizlik vardır. Çok defa köşebent ve bordür kalkmış olup bunların yerine dört kenardan çıkıntılı dikdörtgen biçiminde büyük şemseler yegâne tezyinat olmuştur. Bazen oval şemseler yapılmış ve salbekler fazla büyüyerek zarafetini kaybetmiştir. Bazen de çok büyüyen salbekler şemseden ayrılarak dengesizlik yaratmıştır. Bordür yerine çok defa yalnız kalın bir zencirek çekilmiştir. Kartuşlu bordürlerde yaldızlı süslemeler çok karışık işlenmiştir. Bununla beraber renk anlayışı sağlam ve ahenklidir. Gelişi güzel altın yaldız ve çiğ renkler kullanılmamıştır...."³⁰

"18. yüzyılda klâsik şemseli ciltlerin çok güzel örnekleri yapılmıştır. Dış ve iç kapak süslemeleri artmış; her renk deri ve daha bol altın kullanılmıştır. Bu yüzyılda klâsik teknikte ve motiflerin bütün yüzeyi tamamen kapladığı ciltler de yapılmıştır"³¹. Kapaklar da genellikle çiçek (şükufe üslubu) hakim olmakla birlikte, lake ve realist motifli ciltlerle, yekşâh ciltler bu dönemde yaygınlaşmaktadır³². Önceden kullanılan motiflere gül, karanfil, yabangülü, lale, narçiçeği, lotus, haşhaş, nilüfer ve sümbül gibi çiçekler bazen buket, bazen de tek veya sepiştirme olarak yüzeylere resmedilmektedir³³.

18. yüzyılda ince, uzun oval şemseler yaygınlaşmıştır. Şemse içlerinde; aletle yapılmış sarmal rumîler ve noktalar, fırçayla yapılmış çiçeklerin dolup taşıdığı vazolar görülmektedir³⁴. 18.yüzyıl sonu ve 19. yüzyılda yapılan ciltlerde barok ve rokoko etkileri görülmeye başlanmıştır³⁵.

²⁹ Mine Esiner Özen, **Türk Cilt Sanatı**, Ankara, 1998, s. 18.

³⁰ Oktay Aslanapa, "Osmanlı Devri Cilt Sanatı", **Türkiyemiz**, S. 38, İstanbul,1982, s.16.

³¹ Mine Esiner Özen, **Türk Cilt Sanatı**, Ankara, 1998, s. 19.

³² Engin Özdeniz, "Türk Cilt Sanatı", **Sanat Dünyamız**, S.21, Ocak 1981, s.16.

³³ Engin Özdeniz, **a.g.m.**, s.16.

³⁴ Zeren Tanındı, "Osmanlı Sanatında Cilt", **Osmanlı**, C.11, Ankara 1999, s.106.

³⁵ Engin Özdeniz, **a.g.m.**, s.16.

19. yüzyılda şemseli cilt azalmış; zilbahar ciltler yaygınlaşmıştır. Ayrıca bu dönemde yıldız cildi denilen, bir yüzüne altın yaldızla Osmanlı saltanat arması, diğerine ayyıldız basılı deri, atlas ve kadifeden ciltler yapılmıştır³⁶. Bu yüzyılda cilt sanatında daha çok deri üzerine fırçayla altın sürülerek yapılmış bezemeler görülür. 19. yüzyılda rokoko tarzında işlenmiş S ve C kıvrımları yapan kenger yaprakları, yapraklı ve çiçekli buketler, vazoda çiçek demetleri baskın motiflerdir³⁷.

20. yüzyıl başlarında ve Cumhuriyet Döneminde cilt kapaklarını gömme şemse ve köşebentler süslemektedir. Bu tarz ciltlerin yapımını devam ettiren mücellitlerin Sami Okyay, Bahaeddin Tokatlıoğlu, Muhsin Demironat, Emin Barın, Mustafa Düzgünman ve İslam Seçen olduğu bilinmektedir³⁸.

2.2. Cilt Yapımında Kullanılan Malzemeler

Deri: Cilt yapımında en çok kullanılan malzemelerin başında deri gelmektedir. Batı Türkçesi'nde deri şeklinde telaffuz edilen kelimenin aslı teri/tiri'dir³⁹. Cilt yapımında genellikle, "meşin" koyun, "sahtiyan" keçi ve "rak" denilen ceylan derisi, nadiren de "kösele" sığır derisi kullanılmıştır⁴⁰. "Anadolu Selçuklu ve Memlük ciltlerinde kahverenginin tüm tonları, 15. yüzyıldan itibaren Osmanlılar döneminde ise kahverenginin yanı sıra kırmızı, vişneçürüğü, yeşil ve siyahın da kullanıldığı görülür"⁴¹.

Mukavva: Cilt yapımında kullanılan malzemelerden biri de "mukavva" dır. Mukavva'nın sözlük anlamı "kuvvetlendirilmiş" demektir⁴².

Mukavva, kağıtların birinin suyunun diğerinin aksine gelecekte şekilde üst üste yapıştırılmaları ve muştayla dövülmesi ile elde edilmektedir. Bu kağıtlar kuruduktan sonra tahta gibi sertleşmektedir. Ayrıca kâğıtların yapıştırıldığı tutkalın

³⁶ Mine Esiner Özen, **a.g.e.**, Ankara, 1998, s. 19.

³⁷ Zeren Tanındı, "Kitap ve Cildi", **Osmanlı Uygarlığı**, C.2, Ankara, 2002, s. 863.

³⁸ Zeren Tanındı, "Osmanlı Sanatında Cilt", **Osmanlı Ansiklopedisi**, Yeni Türkiye Yayınları, C.11, Ankara, 1999, s.107.

³⁹ Nebi Bozkurt, "Deri", **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, C.9, İstanbul, 1994, s.174-175

⁴⁰ Ahmet Saim Arıtan, **a.g.md.**, s. 554.

⁴¹ Ahmet Saim Arıtan, **a.g.md.**, s. 554.

⁴² Kemal Çığ, **a.g.m.**, s. 9.

içine, cildi kurtlanmaktan korumak için şap, tenekar (boraks) ve tütün suyu gibi zehirli maddeler karıştırılırdı⁴³.

İpek İplik ve İbrişim: Kitabın yapraklarını birbirine tutturmak ve kâğıdın aharlı rengine uydurmak için ince sarı ipek iplik kullanılmıştır. Kitabı sağlamlaştırmak için şirazeler renkli ibrişimle örülmüştür⁴⁴.

Altın: Cilt üzerinde en çok kullanılan süsleme malzemesi altındır. Başta Anadolu Selçuklu eserleri olmak üzere Ortaçağ İslam ciltlerinde kullanılan önemli bir süsleme malzemesidir. Selçuklu ciltlerinde altın kakma noktalarla birlikte cetvel ve tahrirlerde de altın suyu (sürme altın) kullanılmıştır. Daha sonraki dönemlerde ise bütün zemine fırça ile altın sürüldüğü veya varak altın yapıştırılıp üzerine motif basıldığı da görülmektedir⁴⁵.

2.3. Cilt Yapımında Kullanılan Aletler

Kalıplar: “Motiflerin deri üzerine kabartma olarak çıkmasını sağlayan alete “kalıp” denir”⁴⁶. Metalden, tahtadan ve deriden yapılan kalıplar kapak üzerindeki yerlerine göre "şemse kalıbı", "köşe kalıbı" gibi isimler alırlar. Tahta ve metal kalıplar deriyi zedelediğinden daha çok deve derisinden yapılmış kalıplar kullanılmıştır. Bazı ciltlerde özellikle şemse ve köşebentlerle miklep ve kapak içlerinde yekpare büyük kalıplar kullanılmıştır⁴⁷.

Istaka: Istakaların yapımında 10-15 cm. boyunda, 2 cm. eninde, 2-3 mm. kalınlığında uçları sivrileştirilmiş hayvan kemiği kullanılmaktadır. Derinin kapaklara yapıştırılması, sırtın yapıştırılması, zeminin pürüzlerinin giderilmesi ve üstüne yapıştırıcı madde sürülmüş malzemelerin bir yüzeye düzgünce yapıştırılmasında kullanılan bir alettir⁴⁸.

⁴³ Ahmet Saim Arıtan, **a.g.md.**, s. 554.

⁴⁴ Ahmet Saim Arıtan, **a.g.md.**, s. 554.

⁴⁵ Ahmet Saim Arıtan, **a.g.md.**, s. 554.

⁴⁶ Ahmet Saim Arıtan, **a.g.md.**, s. 554.

⁴⁷ Ahmet Saim Arıtan, **a.g.md.**, s. 554-555.

⁴⁸Habib İşmen, **Süleymaniye Kütüphanesindeki Fatih Devri Ciltleri**, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanatta Yeterlilik Tezi, İstanbul, 1994, s. 10.

Bıçkı: Deriyi tıraşlamak için kullanılan balta görünümündeki aletin adıdır⁴⁹.

Falçata: Deri, kâğıt, mukavva gibi malzemelerin kesilmesinde, tıraşlanmasında kullanılan sert çelikten üretilmiş, çeşitli boy ve kalınlıktaki kesici aletlerdir⁵⁰.

Mengene: Ahşaptan yapılmış iki düz tahta ve bu iki tahta düzlem arasında konulan nesnelere sıkıştırmaya yarayan iki tahta burgudur. Mengene, şiraze örülürken, kapak kitaba bağlanırken kullanılır⁵¹.

Istampa: Murakkaların yapıştırılmasında, kalıpların basılmasında ve cilde kaplanan derinin aynalanmasında kullanılır⁵².

Diğer Aletler: Yukarıda saydığımız aletlerin dışında kör alet, yekşâh, teber, mühre, fırça, giyotin, çekiç, testere, mukavva makası, cendere, pres, tornavida, eğe, cetvel, pergel, gibi birçok alet cilt yapımında kullanılmaktadır.

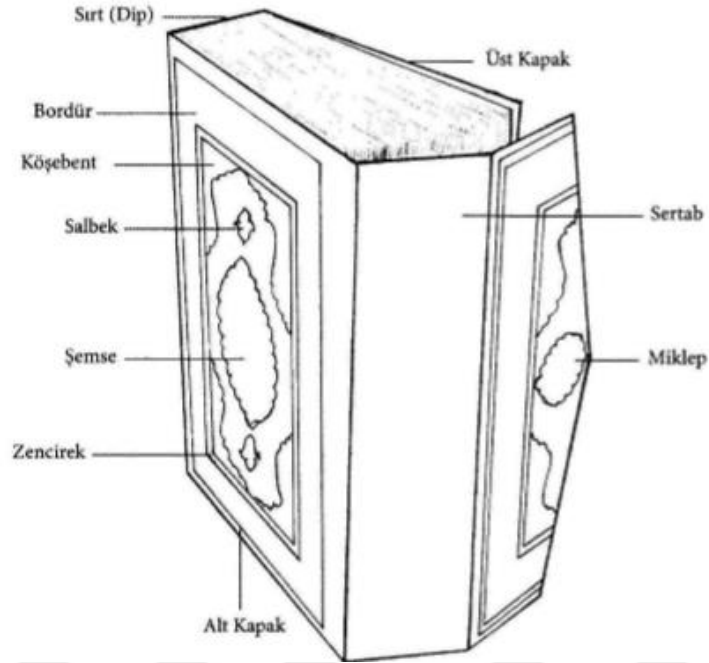
⁴⁹ Mine Esiner Özen, **a.g.e.**, s.35.

⁵⁰ Habib İşmen, **a.g.t.**, s.9.

⁵¹ Habib İşmen, **a.g.t.**, s.10.

⁵² Habib İşmen, **a.g.t.**, s.10.

2.4. Cildin Bölümleri

Çizim 1: Cildin Bölümleri (Yıldıray ÖZBEK'ten⁵³)

Kapaklar: Kitabın ön ve arka kısmını örten bölümlere kapak denir. Ön ve arka kapağa bazı sanat tarihçileri “üst ve alt kapak” olarak ta adlandırmaktadırlar⁵⁴.

Sırt (Dip): Ciltte kitabın arka yüzünü örter⁵⁵. Sırt bölümü, Selçuklu ve diğer türk ciltlerinde daima düz olur fakat batı ciltlerinde bu bölüm bombeli (kamburalı)dir⁵⁶.

⁵³ Yıldıray Özbek, **Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesindeki Kitap Kapakları**, Kayseri, 2005, s.15.

⁵⁴ Ahmet Saim Arıtan, “Anadolu Selçuklu Cilt Sanatının Özellikleri”, **I-II. Millî Selçuklu Kültür ve Medeniyeti Semineri Bildirileri**, Konya, 1993, s.183.

⁵⁵ Kemal Çığ, **a.g.m.**, s. 9.

⁵⁶ Ahmet Saim Arıtan, “Anadolu Selçuklu Cilt Sanatının Özellikleri”, s.184.

Sertap: Mikleple arka kapak arasında bulunan ve kitabın önünü koruması için yapılan bölümdür⁵⁷. İlk dönem sertapları süslemesiz olup daha sonraları sade bezemeli ve nadiren de olsa yazılı sertaplar görülmüştür⁵⁸.

Miklep: Alt kapağı sertapa bağlayan ve üst kapak ile kitap arasına girerek sertapı kapalı tutan bölümdür⁵⁹. Ucu üçgen şeklinde olup, aynı zamanda okunmakta olan sayfayı tekrar bulabilmek için "müş'ir" olarak kullanılır⁶⁰.

Muhat ve Dudak Payı: “Sırt ile kapaklar arasında, kapakların rahat açılmasını sağlamak için bırakılan boşluğa "mukat payı”, kapaklar ile mikleple ve sertap arasındaki boşluğa da "dudak" denir⁶¹.

Şiraze: Kitabın yapraklarını muntazam olarak tutan bağ, örgü demektir⁶².

2.5. Kapağın Bölümleri

Şemse: Şems, Arapçada güneş anlamına gelmektedir. Şemse ise eski kitap ciltlerinin üzerine yapılan güneş biçimindeki bezeme motifinin olarak adlandırılmaktadır⁶³. Güneşin gökyüzünün ortasında ışınlarıyla etrafını aydınlatan bir yıldız olduğundan yola çıkarak, kitap kaplarımızın ortasında bulunan özel şekle de süsleme ve Türk ciltçilik sanatında “Şemse” adı verilmiştir⁶⁴. Cildin yalnızca üst kapağına şemse motifi yapılabildiği gibi iki kapağa, iç kapaklara ve miklebe de şemse yapıldığı görülmektedir⁶⁵.

Şemseler, Selçuklu ciltlerinde ve 15. yüzyıl Fatih ciltlerinde genellikle yuvarlak, 16. yüzyıldan itibaren ise oval olarak yapılmıştır⁶⁶.

⁵⁷ Ahmet Saim Arıtan, “Anadolu Selçuklu Cilt Sanatının Özellikleri”, s.184.

⁵⁸ Ahmet Saim Arıtan, **a.g.md.**, s.556.

⁵⁹ Engin Özdeniz, **a.g.m.**, s.16.

⁶⁰ Ahmet Saim Arıtan, **a.g.md.**, s.554.

⁶¹ Ahmet Saim Arıtan, **a.g.md.**, s.554.

⁶² Kemal Çığ, **a.g.m.**, s. 11.

⁶³ Mine Esiner Özen, **a.g.e.** s.14.

⁶⁴ Yılmaz Özcan, **Türk Kitap Sanatında Şemse Motifi**, Ankara 1990, s.2.

⁶⁵ Mine Esiner Özen, **a.g.e.** s.14.

⁶⁶ Kemal Çığ, “XV-XX Asır ‘Türk Kitap Kapları’”, **İlahiyat Fakültesi Dergisi**, S.1, Ankara, 1952, s.114.

17. yüzyılda yan ve tepeleri çıkıntılı dikdörtgene benzer büyük şemseler tek başına süsleme olarak kullanılmıştır. Bazı ciltlerde oval şemseler yine yapılmaya devam edilmiştir⁶⁷.

“18. yüzyılda klâsik şemseli ciltlerin çok güzel örnekleri yapılmıştır”⁶⁸. 19. Yüzyıldan itibaren ise şemseli cilt azalmış; zilbahar ciltler yaygınlaşmıştır. Ayrıca bu dönemde yıldız cildi denilen, bir yüzüne altın yaldızla Osmanlı saltanat arması, diğerine ayyıldız basılı deri, atlas ve kadifeden ciltler yapılmıştır⁶⁹.

Salbek: Salbek, ciltlerde şemsenin iki ucundaki süslemeye verilen isimdir⁷⁰. Salbekler şemseyle birlikte yapılabileceği gibi şemseden ayrı da yapılabilir. Farklı uygulamalara rağmen salbek, Anadolu Selçukluların son dönemlerinde ve Beylikler ile Erken Osmanlı döneminde yuvarlak şemseden oval şemseye geçişte kullanılmıştır⁷¹.

Köşebent: “Köşelerde ve zencireklere bitişik olarak yer alır. Köşe çiçeği, köşe bağı gibi manalara gelen köşebente, kenar şemsesi de denilmektedir”⁷².

Zencirek, Bordür, Cetvel: Kapağın dört tarafını en dıştan çeviren süslemedir. Genellikle 4-5 mm. genişlikte zencirek kullanılır. Bazen iç içe 4-5 sıra zencirek-bordür görülmektedir⁷³. Kapakların dış kenarlarını, şemse ve köşebentlerini çevreleyen çerçeve veya pervaza bordür denir⁷⁴. Bazı bordürlerin üzerinde bulunan yuvarlak ve beyzî parçalara kartuş-pafta adı verilir. Bu kısımda nadiren de olsa mücellidin adıyla karşılaşmaktadır⁷⁵.

⁶⁷ Mine Esiner Özen, **a.g.e.**, s. 18.

⁶⁸ Mine Esiner Özen, **a.g.e.**, s. 19.

⁶⁹ Mine Esiner Özen, **a.g.e.**, s. 19.

⁷⁰ Mine Esiner Özen, **Yazma Kitap San’atları Sözlüğü**, İstanbul 1985, s. 60.

⁷¹ Ahmet Saim Arıtan, “**Anadolu Selçuklu Cilt Sanatı**”, s.936.

⁷² Ahmet Saim Arıtan, “**Anadolu Selçuklu Cilt Sanatının Özellikleri**”, s.184.

⁷³ Ahmet Saim Arıtan, “**Anadolu Selçuklu Cilt Sanatının Özellikleri**”, s.184.

⁷⁴ Yılmaz Özcan, **a.g.e.**, s.5.

⁷⁵ İsmet Binark, **a.g.e.**, s.10.

2.6. Cildin Çeşitleri

2.6.1. Malzemeye Göre

Deri Cilt: Cilt sanatında en çok tercih edilen deri ciltlerdir. Deri malzeme olarak meşin (koyun derisi), sahtiyan (keçi derisi) ve rak (ince tıraşlanmış ceylan derisi) tercih edilmiştir⁷⁶.

Kumaş Cilt: “Mukavva üzerine keten, ipekli veya kadife kumaş kaplanarak yapılan ciltlerdir”⁷⁷. Doğu ciltlerinde, 13. Yüzyıl sonlarından itibaren deri dışında kumaşta kullanıldığı görülmüştür. Kenarları deri ile çevrili ortası kumaş kaplı “çaharküşe”⁷⁸ adı verilen ciltler ipek, kadife, atlas veya işlemeli kumaşlarla kaplanmış örnekleri bulunmaktadır⁷⁹.

Kâğıt (Ebrûlu) Cilt: 15. yüzyıldan itibaren görülen ebrunun cilt sanatındaki yeri de önemlidir. Ebrulu ciltler çaharküşe tekniğinde yapılarak dayanıklılığı arttırılmıştır. Ebru, cildin dış ve iç kapaklarında ve kitap mahfazası yapımında kullanılmıştır⁸⁰.

Murassa’ (Mücevherli) Cilt: Kıymetli taşlarla yapılan ciltlerdir. Fildişi oymalı, altın kaplamalı, mozaik, yeşim kabartma, yakut, zümrüt, inci ve elmas süslemeli olanları vardır. Daha çok Kur'an-ı Kerim ciltlerinde uygulandığı görülmüştür⁸¹.

2.6.2. Süsleme Tekniğine Göre

Soğuk Cilt Tekniği: Bezemelerin cilt yüzeyine altın kullanılmadan yapıldığı süsleme tekniğidir.

Altın Ayırma Tekniği: Kabartma motifler deri renginde bırakılıp, zeminin altınlandığı süsleme tekniğidir⁸².

⁷⁶ Mine Esiner Özen, **a.g.e.**, s. 13.

⁷⁷ Ahmet Saim Arıtan, **a.g.md.**, s.553.

⁷⁸ Ahmet Saim Arıtan, **a.g.md.**, s.553.

⁷⁹ Mine Esiner Özen, **a.g.e.**, s. 28.

⁸⁰ Ahmet Saim Arıtan, **a.g.md.**, s.553.

⁸¹ Ahmet Saim Arıtan, **a.g.md.**, s.553.

⁸² Ahmet Saim Arıtan, **a.g.md.**, s.552.

Üstten Ayırma Tekniği: Zeminin deri renginde bırakılıp, motiflerin altınlandığı tekniktir⁸³.

Mülemma Tekniği: Motifler ve zemin tamamen altınlanır. Zemin ve motiflerde iki ayrı renkte altın da kullanıldığı görülmektedir⁸⁴.

Mülevven Tekniği: “Şemse, köşebent ve diğer bezemeler kapakta kullanılan esas deriden başka renkte bir deri ile kaplanır; alttan ve üstten ayırma tarzları vardır”⁸⁵.

Katı‘ (Müşebbek) Tekniği: Metin Sözen; “...Katia ya da Kaat’ı, kağıt ve deri üzerine yapılan ince oyma sanatıdır. Güzel yazı ve motifleri oyarak başka bir kağıt veya madde üzerine yapıştırma diye adlandırılabilir...”⁸⁶ demiştir. Katı‘ daha çok cildin iç kısmında görülür. Deri bir dantel gibi oyulduktan sonra kabın iç yüzüne ve ayrı renkte deri veya kumaş zemin üzerine yapıştırılır⁸⁷.

Zilbahar (Zerbahar) Tekniği: Ahmet Saim Arıtan İslam Ansiklopedisi Ciltçilik maddesinde; “...Adını 18. yüzyılın sonunda ve özellikle 19. yüzyılda görülen ve halk arasında "kafes şemse" de denilen bir süsleme türünden alır. Kapak üzerine ezilmiş varak altını ile dört dilimli yaprak motifi ve parmaklık şeklinde çizgiler çekilir. Bu bezeme, cildin göbek kısmında veya zeminin tamamında bulunabilir. Sonraları oluşturulan dikdörtgenlerin araları küçük yıldızlarla süslenip kapaklar daha zengin görünümlü hale getirilmiştir...”⁸⁸ şeklinde açıklamaktadır.

Yazma ve Yekşâh Tekniği: Altın sürülmüş derinin üzeri yekşâh denilen ucu sivri metal bir aletle bastırılarak⁸⁹ süslenen ciltlere yekşâh cilt denilmektedir. Bu tarzda yapılan ciltlerde stilize rumi ve hatayi motifleri bezeme unsuru olarak kullanılmaktadır⁹⁰.

⁸³ Ahmet Saim Arıtan, **a.g.md.**, s.552.

⁸⁴ Ahmet Saim Arıtan, **a.g.md.**, s.552.

⁸⁵ Ahmet Saim Arıtan, **a.g.md.**, s.552.

⁸⁶ Metin Sözen, **Geleneksel Türk El Sanatları**, İstanbul, 1998, s. 152.

⁸⁷ Ahmet Saim Arıtan, **a.g.md.**, s.552.

⁸⁸ Ahmet Saim Arıtan, **a.g.md.**, s.552-553.

⁸⁹ Ahmet Saim Arıtan, **a.g.md.**, s.553.

⁹⁰ Mine Esiner Özen, **a.g.e.**, s. 19.

Simdûzî ve Zerdûzî Tekniği: Kumaş gibi işlenerek de cilt kapakları süslenmiştir. Bu süslemelerde kullanılan motifler altın, gümüş ya da ipek iplikle işlenmiştir. Gümüşle yapılan işlemeli ciltlere simdûzî cilt, altın sırma ile işlenmiş ciltlere zerdûzî cilt adı verilmiştir. Kumaş ve kadife üzerine işlemeli ciltler de yapılmıştır⁹¹.

Lâke Tekniği: Kap mukavvası üzerine yapıştırılan kalın kağıtların üstüne, boya ve renkli nakışlar işlenir ve daha sonra lak tabakası geçirilir. Böyle yapılan ciltlere “lake” cilt adı verilir⁹². Lake sanatına ait ilk örnekler M.Ö. 13. ve 11. yüzyıllarda yapıldığı bilinmektedir⁹³.

Ahmet Saim Arıtan, ”...Adını "lak" (vernik) kelimesinden alan ve rugani veya edirnekari de denilen lake ciltlerde kapağın yapıldığı mukavva veya deri perdahlanıp tamamen pürüzsüz hale getirilerek verniklenir. Bu cilalı satıh üzerine altın ve boya ile nakışlar yapıldıktan sonra cam gibi parlak bir yüzey elde edilinceye kadar birkaç kat daha vernik çekilir. Türk cilt sanatında ilk lake örnekler 15. yüzyılda Osmanlılar'da ve Timurlular'da görülür: bu asırdan itibaren Safeviler'de ve Babürlüler'de de uygulanmıştır... ”⁹⁴ şeklinde tanımlamaktadır.

⁹¹ Mine Esiner Özen, **a.g.e.**, s. 21-22.

⁹² Celal Esat Arseven, **a.g.md.**, s. 345.

⁹³ Fulya Bodur, “Osmanlı Lâke Sanatı ve XVIII. Yüzyıl Üstadı Ali Üsküdârî”, **Türkiyemiz**, S. 47, İstanbul,1985, s. 2.

⁹⁴ Ahmet Saim Arıtan, **a.g.md.**, s.553.

3. SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ PERTEV PAŞA KOLEKSİYONU'NDA BULUNAN OSMANLI DÖNEMİ CİLTLERİ (KATALOG)

Örnek No: 1

Fotoğraf No: 1-3

Envanter No: 324

Eser Adı: KÜLLİYYAT

Yazar Adı: Mevlana Celaleddin Muhammed b. Muhammed el-Belhi el-Konevi

Müstensih: İskender b. Mes'ud

Müzehhip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: 875/1470

Cildin Tarihi: 15. Yüzyıl

Ölçü: 256x180mm.

Malzeme: Kahverengi ve Koyu Kahverengi Deri

Tanımı: Her iki dış kapağı da aynı karakterde tezyin edilen eser kahverengi deri ile ciltlenmiştir. Dıştan soğuk cetvellerle çerçevelenen kapaklar dıştan sırasıyla altınlanmış geometrik geçmeli zencirek, bitkisel bezemeli bordür ve altınlanmış sarmal "S" lerden oluşan zencirekle çevrilidir. Soğuk baskı tekniğinde yapılan bordür, deri koyu kahverengiye boyanarak yüzeye ince dalların taşıdığı lotus ve kanatlı rumiler sarmal olarak işlenmiştir. Rumilerin kanatlarının birleşimi ile oluşan boşluklar altınlanmıştır. Bordürün zemini ise iğne perdahlı olarak yapılmıştır.

Kapak ortalarını süsleyen salbekli şemseler soğuk baskı tekniğiyle yapılmış ve şemse yüzeyi koyu kahverengiye boyanmıştır. Geniş yüzeyli, dilimli oval şemse merkezine yatay eksenle yerleştirilen uçları ve ortası dilimli dikdörtgen kartuş yüzeyine, merkezde penç motifi, palmet ve rumilerle bezenmiştir. Dikey eksen dilim uçlarına üç dilimli palmet yapılarak yüzeyi bir adet ters palmet ile bezenmiştir. Kartuş ve salbek yüzeyleri altınlanarak zeminleri iğne perdahlı olarak süslenmiştir. Bu kartuş ve salbeği dilimli oval formda iki kez çerçeveleyen bordürlere ince kıvrım dalların taşıdığı penç, palmet ve rumi motifleri sarmal olarak bezenmiştir. Yüzeyler iğne perdahlıdır. Şemselerin ortasına tahrirle ikinci bir şemse oluşturulmuştur. Dışta yer alan geniş yüzeyli şemse etrafı iki kez tahrirlenerek dilim araları altınlanmış palmet şeklindeki noktalarla, dilimler ise soğuk noktalarla vurgulanmıştır.

Şemse uçlarına yerleştiren salbekler yatay eksenle iki ters simetrik rumi ortasına beş dilimli palmetle bezenerek yüzeyi altınlanmıştır.

Köşebentlere şemse ve salbeklerin $\frac{1}{4}$ 'ü uygulanmıştır. Yalnızca yüzeyindeki motifler rumi dallarla bezenerek değiştirilmiştir.

Sertap kapaklarla aynı zencirek düzenlemesi ile çerçevenmiştir. Yüzeyi soğuk baskı tekniği ile sülüs hattıyla “Kitab-ü Külliyyat Mevlana Celaleddin Rumi Rahmetullah” yazılarak zemini rumi dallarla bezenmiş ve iğne perdahlı olarak yapılmıştır.

Miklep kapaklarla aynı bordür düzenlemesine sahiptir. Miklep ucuna yerleştirilen $\frac{1}{2}$ lik dilimli oval formda şemse dilimleri üç dilimli palmet formunda yapılmıştır. Soğuk baskı olarak yapılan şemse etrafı altınlanarak tahrir çekilmiştir. Yüzeyi palmet ve rumilerle bezenmiştir. Şemse merkezinde ise dikey eksenle üç adet $\frac{1}{2}$ palmet formu ile yatay eksen uç kısmı bir adet palmet motifi ile uygulanarak, yüzeyleri palmet ve rumi motifi ile bezenmiştir. Alttan ayırma olarak yapılan süslemelerin zemini iğne perdahlıdır. Şemse uçlarında $\frac{1}{2}$ palmet formu salbeklerin yüzeyi altınlanmıştır.

Köşebent ve şemse arasında kalan boşluklar soğuk baskı tekniğinde, ince dalların taşıdığı penç, gonca ve yapraklardan oluşan serbest bitkisel kompozisyonla bezenmiştir. Zemin iğne perdahlıdır.

İç kapakları, kahverengi deri ile kaplanmış ve kat'ı tekniğinde süslenmiştir. Her iki iç kapağı da aynı karakterde tezyin edilen kapakların etrafı, dış kapak kenarlarında görülen altınlanmış geometrik geçmelerden oluşan zencirek bordür tezyinatı ve bir sıra altınlanmış cetvel ile çevrelenmiştir.

Kapak ortalarında yer alan dilimli oval şemseler salbekli olup, kat'ı tekniğinde süslenmiştir. Şemseler mavi zemin üzerine kahverengi derinin kesilmesiyle kat'ı tekniğinde uygulanmıştır. Yüzeyle palmet ve rumi motifleri ile uçları merkezde baklava dilimi yaparak çıkan yatay ve dikey eksene yerleştirilen dört adet palmet formu ile bezenmiştir. Yatay eksende küçük boyutlu üç dilimli palmet formu, dikey eksende ise daha geniş yüzeyli ve iç içe geçmiş iki adet, üç dilimli palmet formundan oluşmaktadır. Bu formlar altınlanarak vurgulanmıştır. Şemse etrafı tahrirlenerek dilim araları altınlanmış noktalarla vurgulanmıştır.

Şemse uçlarına yerleştirilen beş dilimli palmet formu salbekler, kat'ı tekniğinde süslenmiş olup şemseyle aynı süsleme özelliklerine sahiptir. Etrafı tahrirlenerek dilim araları altınlanmış noktalarla vurgulanmıştır.

Köşebentler şemselerin $\frac{1}{4}$ formunda olup aynı süsleme özelliklerine sahiptir. Yüzeyinde üç dilimli palmet formunda altınlanarak vurgulanmış paftalara yer verilmiştir ve palmet ucu köşebent dilimlerinden dışına taşırılarak ortadaki dilim sivri olarak yapılmıştır. Köşebent etrafı tahrirlenerek dilim araları altınlanmış noktalarla vurgulanmıştır. Uç kısımları altınlanmış yarım salbek formu ile süslenmiştir.

İç kapak sertapı, yatay eksen uçları geometrik geçmelerin altınlanarak oluşturduğu bordür ve sertap tamamen ince altınlanmış sarmal "S" lerden oluşan zencirekle ile çevrelenmiştir. Sertap iki adet dikdörtgen bölüme ayrılmış, köşelerde aletle altınlanmış noktalarla üçgen yüzeyler

oluşturulmuştur. Her bir bölümde, dikdörtgen biçimli uçları dilimlenmiş ve ortaları içe doğru kavis yapan kartuşlar bulunmaktadır. Kat'ı tekniğinde, mavi zemin üzerine kahverengi derinin kesilmesiyle palmet ve rumi motifleri ile yüzeyler bezenmiştir. Etrafı tahrirlenerek dilimler ve kartuş ortaları noktalarla vurgulanmıştır.

İç kapak miklep etrafı, dıştan altınlanmış geometrik geçmelerin oluşturduğu zencirek ve devam eden geniş bordür dikdörtgen bölümlere ayrılmıştır. Kat'ı tekniğinde, mavi zemin üzerine kahverengi derinin kesilmesiyle oluşturan bölümler kıvrımdalların taşıdığı penç motiflerinden oluşmaktadır. Merkezdeki penç motifleri altınlanarak vurgulanmıştır. Son zencirek altınlanmış ince 'S' motiflerinden oluşmaktadır.

Miklep yüzeyi tamamen Kat'ı tekniğinde, mavi zemin üzerine kahverengi derinin kesilmesiyle palmet ve rumi motifleri ile yüzey tamamen süslenmiştir. Yüze, uç kısımlarına ½ olmak üzere üç adet beş dilimli palmet ters ve düz olarak yerleştirilerek araları daire formlu şekillerle süslenmiştir. Dairelerin zemini boş olup kafes şeklinde kesilerek süslenmiştir.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: Eser ketebe kaydına göre 875 / 1470 yılında yazılmıştır. İç ve dış kapak bezemeleri, kapak düzeni ve tezhip özellikleri ile cildin döneminden orijinal olduğunu söyleyebiliriz.

Eserin sırt ve sertap kısımları yıpranmıştır. Ayrıca kapak yüzeylerinde yıpranma kaynaklı hafif renk değişimleri görülmektedir. Kitap genel olarak sağlam vaziyettedir.

Örnek No: 2

Fotoğraf No: 4

Envanter No: 247

Eser Adı: TEZKİRETÜ'L-HİKEM

Yazar Adı: El-Ensari-hoca Abdullah b. Muhammed b. Ali

Müstensih: Muhammed b. Resul

Müzehhip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: 878/1473

Cildin Tarihi: 15. Yüzyıl

Ölçü: 175x105mm.

Malzeme: Kahverengi Deri

Tanımı: Ön ve arka dış kapakları aynı karakterde düzenlenen eser kahverengi deri ile ciltlenmiştir. Kapaklar ve miklep ikişer sıra soğuk cetvellerin arasına bir sıra ince çekilmiş soğuk zencirekle çerçevelenmiştir. Kapakların köşelerine soğuk geçmeli olarak kafesler yapılarak küçük üçgen yüzeyler oluşturulmuştur.

Şemseler dilimli oval formda, soğuk baskı tekniğiyle yapılmıştır. Merkezde iri penç motifi ve kollarından çıkan, yatay ekseninde palmetler ve dikey ekseninde ikişer adet dört yapraklı penç ve yapraklarla son bulan ¼ simetrik bitkisel kompozisyonla bezenmiştir. Şemse zemini iğne perdahlıdır. Üç dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin arasına karşılıklı iki rumi yatay olarak işlenerek şemse ile salbek arasında ortabağ oluşturulmuştur.

Sertap yüzeyine soğuk cetveller çekilmiştir.

Miklep şemsesi kapak şemseleriyle aynı form ve bezeme özelliklerine sahiptir. Uç kısmında üç dilimli palmet formunda salbek düzenlemesi görülmektedir.

Kitabın iç kapakları kırmızı renkli bir kâğıtla kaplanarak süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: Eser ketebe kaydına göre 878 / 1473 yılında yazılmıştır. Şemse form ve bezeme kompozisyonu açısından da 15. yüzyıl özellikleri göstermektedir. Bu nedenle cildin devrinden orijinal olduğu söylenebilir.

Kapaklarda yıpranmadan kaynaklı renk değişimleri ve lekelenmeler mevcuttur. Sırt bölümünün tamamı ve sertap uç kısımları kahverengi deri ile onarılmıştır. Onarılan kısımlar da yıpranmıştır.

Örnek No: 3

Fotoğraf No: 5-6

Envanter No: 43

Eser Adı: EL-KEŞŞAF AN HAKAİKİ'T -TENZİL

Yazar Adı: Ez Zemaşeri, Carullah Mahmud b. Ömer el-Harizmi

Müstensih: -

Müzehip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: 906/1500

Cildin Tarihi: 16. Yüzyıl

Ölçü: 270x150mm.

Malzeme: Bordo Deri

Tanımı: Her iki dış kapağı da aynı karakterde düzenlenen eser bordo renk deri ile ciltlenmiştir. Kapak kenarlarındaki cetvel ve bordürler tamir sırasında yapıştırılan bordo renk deri altında kalmıştır. Yatay eksen kenarlarından anlaşıldığı kadarıyla kapakların, iki sıra altınlanmış cetvel arası bir sıra altınlanmış sarmal zencirekle çerçeveslendiğini söyleyebiliriz.

Köşebent düzenlemesi görülen kapaklarda köşebentler iç ve dış bükey kavisli olarak gömme ve alttan ayırma tarzında yapılmıştır. Yüzeyleri köşebent formuna göre kıvrılan ince dalların taşıdığı hatayi, penç ve saz yaprakları ile bezenmiştir. Köşebent etrafı tahrirlenmiştir.

Kapak ortalarını süsleyen salbekli şemseler, dilimli oval formda olup, gömme olarak alttan ayırma tarzında yapılmıştır. Şemse yüzeyi dikey eksen düzenlenmiş, uç kısmındaki yapraklı kökten çıkan iki ince kıvrım dalın taşıdığı hatayi, penç ve saz yapraklarının serbest olarak şemse yüzeyinde kıvrılarak

oluşturduğu bitkisel kompozisyondan oluşmaktadır. Şemse etrafı tahrirlenmiştir. Şemsenin devam eden tahrirleri ile salbekler arasında birer noktayla orta bağ oluşturularak birbirine bağlanmış olup beş dilimli palmet formundaki salbek yüzeyleri, bir hatayı motifi ile bezenmiştir.

Sertap etrafı kapaklarla aynı bordür düzeni ile çerçevelenerek, kartuşlara ayrılmıştır. Kartuş içleri birer nokta ile süslenmiştir.

Miklep bordür ve köşebent uygulaması kapaklarla aynı özelliktedir. Miklep şemsesi dilimli yuvarlağa yakın oval formda olup, gömme olarak alltan ayırma tarzında yapılmıştır. Şemse yüzeyi hatayı, penç ve saz yapraklarının serbest olarak şemse yüzeyinde kıvrılarak oluşturduğu bitkisel kompozisyondan oluşmaktadır

İç kapaklar kâğıt kaplı olup, süsleme unsuru bulunmamaktadır.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: Eser ketebe kaydına göre 906 / 1500 yılında yazılmıştır. Şemse, köşebentler ve miklep şemsesinde görülen saz üslubunun 16. yüzyıl karakteristiği olması açısından cildin döneminden özgün olduğunu söyleyebiliriz. Benzer bir örnek Ankara Etnografya Müzesi'nde bulunan 10112 numaralı 16. yüzyıla tarihlendirilen Kur'ân-ı Kerîm⁹⁵ de görülmektedir.

Cildin kapaklarında aşınmadan kaynaklanan renk kaybı ve kurt yenikleri bulunmaktadır. Cildin sırt ve muhat kısımları bordo deri ile tamir edilmiştir. Ayrıca yine sertap alt bölümünde kahverengi deri parçasıyla tamir görmüştür.

⁹⁵ Kadriye Doğan, **Ankara Etnografya Müzesi'nde Bulunan Bazı Cilt Örnekleri**, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2008, s.50.

Örnek No: 4

Fotoğraf No: 7-10

Envanter No: 447

Eser Adı: SİLSİLETÜ'Z-ZEHEB

Yazar Adı: El- Cami, Nureddin Abdurrahman b. Ahmed el-Horasani

Müstensih: -

Müzehhip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: 939/1532

Cildin Tarihi: 16. Yüzyıl

Ölçü: 215x150mm.

Malzeme: Kahverengi Deri

Tanımı: Ön ve arka dış kapakları aynı şekilde düzenlenen eser kahverengi deri ile ciltlenmiştir. Kapak ve miklep kenarları onarım derisinin altında kaldığı için bordür düzenlemesi hakkında yorum yapılamamaktadır.

Kapak yüzeylerinde mülemma tarzında düzenlenmiş şemse ve köşebentler yer almaktadır. Salbeksiz şemseler dilimli oval formdadır. Şemse yüzeyleri dikey eksen boyunca uzanan sarmal, birbirine paralel iki bulut motifi ile merkezde beş yapraklı penç motifinin kollarından çıkan ince dalların taşıdığı üç, dört yapraklı penç, gonca ve küçük yaprakların kıvrımlar yaptığı ½ ters simetrik kompozisyon ile bezenmiştir. Şemselerin etrafı tahrirlenerek dilim araları tığlarla vurgulanmıştır. Şemse uçları altınlanmış çizgi ile uzatılarak uçları küçük palmetler ve tığlarla süslenmiştir.

Köşebentler iç ve dış bükey kavisli olup, mülemma tarzında yapılmıştır. Yüzeylerinde bir adet kıvrımlar yaparak uzanan bulut motifi ve zeminde,

şemsede olduğu gibi kıvrım dalların taşıdığı penç ve gonca motifleri ile süslenmiştir. Köşebentlerin etrafı tahrirlenerek dilim araları tığlarla vurgulanmıştır.

Sertap yüzeyi süslemesizdir.

Miklep köşebentleri kapaklarla aynı düzende yapılmıştır. Miklep şemsesi dilimli oval damla formunda yapılmıştır. Mülemma tarzında yapılan şemse yüzeyi düğümlenmiş bulut ve kıvrım dalların taşıdığı penç ve gonca motifleri ile süslenmiştir. Etrafı tahrirlenmiş, dilim araları tığlarla vurgulanmıştır. Uç kısmı kapak şemselerinde olduğu gibi uzatılarak palmet ve tığlarla süslenmiştir.

Kahverengi deriden yapılan iç kapaklarda kat'ı tekniği uygulanmıştır. Kapaklar altınlanmış cetveller arası altınlanmış sarmal zencirekle çerçevenmektedir. Yatay ve dikey eksen cetvel kenarlarına altınlanmış tığlarla süslenmiştir.

Kapakların ortasında dilimli ve oval formda salbeksiz şemseler bulunmaktadır. Şemse yüzeyi mavi renkli zemin üzerine kat'ı tekniğinde yapılan rumi ve palmet kompozisyonundan oluşmaktadır. Motifler altınlanmıştır. Şemsenin etrafı tahrirlenmiş, dilim araları tığlarla vurgulanmıştır. Şemse uç kısımları altınlanmış çizgi çekilerek uzatılmış olup uçları altınlanmış nokta ve tığlarla süslenmiştir.

Şemselerin $\frac{1}{4}$ ' ü köşebentlere uygulanmıştır.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: Eser ketebe kaydına göre 939 / 1532 yılında yazılmıştır. Cilt bezeme kompozisyonu, kapak düzenleri ve iç kapaklarda uygulanan kat'ı tekniği açısından 16. yüzyıl özellikleri göstermektedir. Cilt döneminden orijinaldir.

Kapaklar oldukça yıpranmış vaziyettedir. Kapak, miklep kenarları ve sırt bölümü tamamen kahverengi deri ile tamir görmüştür. Şemse yüzeyleri,

köşebentler ve tahrirlerinde yoğun altın kayıpları görülmektedir. Kapaklarda yıpranma kaynaklı renk değişimleri vardır.

İç kapak şemse ve köşebentlerinin motif derilerinde kopmalar altın kayıpları görülmektedir. Ön iç kapak şemse uçlarına beyaz parça kâğıt yapışmıştır. Arka iç kapak yüzeyinde lekelenmeler vardır.

Örnek No: 5

Fotoğraf No: 11-12

Envanter No: 205

Eser Adı: EL-İNAYE Fİ ŞERHİ'L-HİDAYE

Yazar Adı: El-Baberti, Ekmelüddin Muhammed b. Mahmud b. Ahmed El-Hanefi

Müstensih: -

Müzehip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: 958/1551

Cildin Tarihi: 16. Yüzyıl

Ölçü: 270x180mm.

Malzeme: Siyah Deri

Tanımı: Ön ve arka dış kapaklarının aynı düzende tezyin edildiği eser, siyah renkli deri ile ciltlenmiştir. Kapaklar, miklep ve sertap iki sıra altınlanmış cetvel arası bir sıra ince altınlanmış zencirekle çerçevelenmiştir. Köşelere, cetvellere çapraz olarak çekilen altınlanmış çizgilerle üçgen yüzeyler oluşturulmuştur. Bu üçgenlerin içine ve dışına fırçayla noktalar yapılarak süslenmiştir.

Kapak ortalarını süsleyen şemseler salbeksizdir. Gömme olarak mülemma tarzında dilimli oval formda yapılmıştır. Şemse yüzeyleri dikey ekseninde düzenlenmiştir. Şemse uç kısmındaki yapraklı kökten çıkan ince dalların taşıdığı hatayiler, goncalar pençer ve saz yapraklarından oluşan bitkisel kompozisyondan oluşmaktadır. Şemse etrafı tahrirlenerek, dilim araları tığlarla vurgulanmıştır.

Sertap yüzeyi kartuşlara ayrılarak kartuş içlerine altınlanmış fırçayla geçmeli kare formlu kafesler yapılarak süslenmiştir.

Miklep kapaklarla aynı zencirekle çerçevelenmiştir. Miklep şemsesi yuvarlağa yakın oval formda gömme ve mülemma olarak yapılmıştır. Yüzeyi, şemse uç kısmından bir kökten çıkan, ince dalların taşıdığı hatayı, gonca penç ve saz yapraklarından oluşan bitkisel kompozisyondan oluşmaktadır. Şemse etrafı tahrirlenerek, dilim araları tığlarla vurgulanmıştır.

İç kapaklar kâğıtla kaplanmıştır.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: Eser ketebe kaydına göre 958 / 1551 yılında yazılmıştır. Bezeme kompozisyonu ve kapak düzenleri açısından 16. yüzyıla tarihlendirilebilir. Ayrıca Amasya II. Bayezid İl Halk Kütüphanesi'ndeki 05 Ba 1449405 envanter numaralı ve 1538 tarihli “Arapça Dilbilgisi”⁹⁶ konusunda yazılmış eserin şemse bezeme ve kapak düzeni açısından benzerlik göstermektedir.

Ön kapak ortasına gelecek şekilde dikey ekseninde deride çatlak mevcuttur. Ön ve arka kapak oldukça yıpranmıştır ve cetvel altınlarında silinmeler görülmektedir. Arka kapak şemse etrafında ve yüzeyinin bir kısmında deri tamamen kalkmıştır ve mukavvası görülmektedir. Sertap ve arka kapak arası siyah deriyle tamir görmüş ve bu tamir gören deri de oldukça yıpranmış ve bir kısmı kopmuş vaziyettedir.

⁹⁶ Savaş Maraşlı, **Amasya II. Bayezid İl Halk Kütüphanesi'ndeki XV. ve XVI. Yüzyıl Ciltleri**, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri, 2005, s.117.

Örnek No: 6

Fotoğraf No: 13-18

Envanter No: 2

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM

Yazar Adı: -

Müstensih: -

Müzehhip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: 963/1555-56

Cildin Tarihi: 16. Yüzyıl

Ölçü: 515x340mm.

Malzeme: Siyah ve Kahverengi Deri

Tanımı: Ön ve arka dış kapakları aynı karakterde tezyin edilen Kur'ân-ı Kerîm, siyah renkli deri ile ciltlenmiştir. Kapakları dıştan beş sıra altınlanmış cetvel ve devam eden bordür çevrelemektedir. Uzun kenarlarda beş, kısa kenarlarda dört kartuş ve dört dilimli yonca formlu yüzeyler bulunmaktadır. Bu yüzeyler gömme olarak mülemma tarzında yapılarak, kartuş yüzeyleri, merkezde iri penç motifi ve uçlarından çıkan ince kıvrım dalların taşıdığı gonca ve küçük yapraklardan oluşmaktadır. Yonca formlu yüzeyler ise bir adet iri hatayi ile bezenmiştir. İkinci kalın bordür ise, iki altınlanmış sarmal zencirek arası yine kartuşlara ayrılarak, boşluklarına dört dilimli yonca formlu yüzeyler oluşturulmuştur. Dikdörtgen dilimli kartuşlar gömme olarak yapılmış olup yüzeyine sülüs hattıyla Bakara Suresinin 255. Ayeti Ayet-el Kürsü yazılmıştır. Yonca formlu yüzeyler gömme olarak mülemma tarzında yapılarak, yüzeyi beş yapraklı penç motifi ve uçlarından çıkan küçük yapraklarla bezenmiştir.

Köşebentler iç ve dış bükey kavisli formda yapılarak, ortalarından içeriye doğru kıvrılmıştır. Gömme olarak mülemma tarzında yapılan köşebentlerin içleri, ince dalların taşıdığı penç, gonca ve rumi motiflerinden oluşan serbest bitkisel süsleme kompozisyonu ile bezenmiştir.

Kapak ortalarını süsleyen dilimli oval şemseler, gömme olarak mülemma tarzında yapılmıştır. Şemse dilimleri iki adet küçük dilim ortasına, bir adet büyük dilim gelecek şekilde dilimlenmiştir. Yüzeyler, merkezde baklava dilimi yaparak çıkan dalların taşıdığı penç, gonca ve rumi motiflerinden oluşan bitkisel süsleme kompozisyonu ile bezenmiştir.

Şemse uçlarından ayrı olarak yapılan beş dilimli palmet formundaki salbekler, gömme olarak mülemma tarzında yapılmıştır. Yüzeyi bir adet hatayi motifi ile bezenmiştir.

Sertap etrafı altınlanmış cetveller arası bir sıra altınlanmış ince zencirek bordürü ile çerçevelenmiştir. Yüzeyi kartuşlara ayrılarak, boşluklarına dört dilimli yonca formu yüzeyler oluşturulmuştur. Gömme olarak düzenlenen kartuş içlerine sülüs hattı ile 1. kartuşta “Kâle Allahu subhânehu tebâreke ve teâla” (Yüce ve yüceler yücesi, noksan sıfatlardan münezzeh Allâh buyurdu ki), 2. ve 3. kartuşlarda ise “İnnehu le kur’ânun kerîm. Fî kitâbin meknûn. Lâ yemessuhû ille’l-mutahharûn. Tenzîlun min rabbil âlemin.” (Vâkı’ a Sûresi’nin 77-78-79 ve 80. ayetleri)⁹⁷ yazılıdır. Yonca formu yüzeyler gömme olarak mülemma tarzında yapılarak, yüzeyi yüzeyine beş yapraklı penç motifi ve uçlarından çıkan küçük yapraklardan oluşan süsleme ile bezenmiştir.

Miklepte kapakların ½’si uygulanmıştır.

İç kapaklar kahverengi deri kaplanmış ve kat’ı tekniğinde süslenmiştir. Kapaklar altınlanmış cetveller arası bir sıra altınlanmış ince zencirek bordür ve devam eden geniş bordür kartuşlar ve dört dilimli yonca formu yüzeylere ayrılmıştır. Yüzeyler kat’ı tekniğinde palmet ve rumi motifleri ile bezenmiştir. Süslemeler mavi, turuncu ve yeşil zemin üzerine kahverengi deri kesilerek kat’ı

⁹⁷Süleyman Ateş, Kur’ân-ı Kerim ve Yüce Meâli, Ankara, Tarihsiz, s. 536.

teknğinde yapılmıştır. Motifler ise altınlanmıştır. Üçüncü bordür ise yine, altınlanmış cetveller arası bir sıra altınlanmış ince zencirek bordürü ile çerçevelenerek oluşturulmuştur.

Kapak ortalarında yer alan dilimli oval şemseler salbekli olup, kat'ı tekniğinde süslenmiştir. Şemseler mavi zemin üzerine derinin kesilmesiyle kat'ı tekniğinde uygulanmıştır. Motifler ise altınlanmıştır. Yüzeyler kat'ı tekniğinde palmet ve rumi motifleri ile bezenen şemselerin içine yatay olarak yerleştirilmiş kartuş ve uçlarında salbekler yer almaktadır. Kartuş orta ve uç kısımlarından bir sivri dilimle dilimlenerek dışa doğru taşırılmıştır. Mavi zemin üzerine sülüs hattıyla Kalem Sûresi 51. ayet⁹⁸ yazılarak, zemin üzeri kırmızı, mavi, yeşil renkteki bitkisel motiflerle bezenerek tezhiplenmiştir. Kartuş uçlarındaki palmetlerde de kartuş yüzeyi ile aynı motiflerle bezenmiştir.

Şemse uçlarından ayrı olarak yapılan salbekler palmet formlu olup kat'ı tekniğinde süslenmiştir. Mavi zemin üzerine kahverengi derinin kesilmesiyle kat'ı tekniğinde uygulanan motifler altınlanmıştır. Yüzeyler kat'ı tekniğinde palmet ve rumi motifleri ile bezenmiştir.

Köşebentlere şemsenin $\frac{1}{4}$ 'ü uygulanmıştır.

İç kapak sertapında kapaklarda görülen bordür uygulanmıştır. Miklepte ise kapakların $\frac{1}{2}$ 'si uygulanmıştır.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: Kur'ân-ı Kerîm, ketebe kaydına göre 963 / 1555-56 yılında yazılmıştır. Dış kapak ve iç kapak bezeme kompozisyonu ve kapak düzenleri açısından cilt 16. yüzyıla tarihlendirilebilir. Eser yazıldığı dönemde ciltlenmiştir.

⁹⁸ Süleyman Ateş, a.g.e., s.569.

Örnek No: 7

Fotoğraf No: 19-20

Envanter No: 204

Eser Adı: EL-İNAYE Fİ ŞERHİ'L-HİDAYE

Yazar Adı: El-Baberti, Ekmelüddin Muhammed b. Mahmud b. Ahmed El-Hanefi

Müstensih: -

Müzehip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: 969/1561

Cildin Tarihi: 16. Yüzyıl

Ölçü: 290x165mm.

Malzeme: Kahverengi Deri

Tanımı: Ön ve arka dış kapaklarının aynı düzende tasarlandığı eser, kahverengi deri ile ciltlenmiştir. Kapaklar ve miklep üç sıra soğuk cetvelle çerçevelenmiştir.

Kapaklar ve miklepte köşebent düzenlemesi görülmemektedir.

Kapak ortalarını süsleyen şemseler salbeksizdir. Soğuk baskı tekniği ile dilimli oval formda yapılmıştır. Şemse yüzeyleri dikey ekseninde düzenlenmiştir. Şemse uç kısmındaki yapraklı kökten çıkan ince dalların taşıdığı hatayiler, goncalar pençler ve saz yapraklarından oluşan bitkisel kompozisyondan oluşmaktadır.

Sertap bölümü kopmuştur.

Miklep kapaklarla aynı bordür tezyinatına sahiptir. Miklep şemsesi dilimli oval formda olup, soğuk baskı tekniği ile yapılmıştır. Yüzeyi, şemse uç kısmından bir kökten çıkan, ince dalların taşıdığı hatayı, gonca penç ve saz yapraklarından oluşan bitkisel kompozisyonundan oluşmaktadır.

İç kapaklar kâğıt kaplı olup süsleme unsuru görülmemektedir.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: 969 / 1561 yılında istinsah edilen kitabın şemse, şemsesinin formu, yüzeyinde görülen saz üslubundaki süsleme kompozisyonu da göz önüne alındığı zaman cildin döneminden orijinal olduğunu söylenebilir.

Her iki kapakta yıpranmaya bağlı renk değişimi, lekelenmeler ve deri kayıpları görülmektedir. Sertap bölümü kopmuştur. Arka kapak ve miklep kahverengi deri ile tamir edilmesine rağmen tamir derisi de yıpranmış ve kopmuştur. Şemse yüzeyindeki motiflerde silinmeler mevcuttur.

Örnek No: 8

Fotoğraf No: 21

Envanter No: 383

Eser Adı: AHLAK-I ALAİ

Yazar Adı: Kınalızade Ali Çelebi, Alaüddin Ali b. Emrullah el-Hınnai

Müstensih: -

Müzehip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: 973/1565

Cildin Tarihi: 16. Yüzyıl

Ölçü: 230x140mm.

Malzeme: Kahverengi Deri

Tanımı: Ön ve arka dış kapakları aynı karakterde düzenlenen eser kahverengi deri ile ciltlenmiştir. Kapaklar ve miklep altınlanmış cetveller arası bir sıra altınlanmış sarmal zencirekle çerçevelenmiştir. Köşebent düzenlemesi görülmemektedir.

Kapak ortalarını süsleyen salbekli şemseler, dilimli oval formdadır. Şemseler gömme ve mülevven olarak alttan ayırma tarzında yapılmıştır. Mülevvenlik kahverengi deri ile sağlanmıştır. Şemse yüzeyi, yatay eksen ucundan yapraklı bir kökten çıkan, ince dalların taşıdığı hatayi, gonca, penç ve saz yapraklarının serbest olarak şemse yüzeyinde kıvrımlar yaptığı bitkisel kompozisyonla bezenmiştir.

Beş dilimli palmet formundaki salbekler gömme olarak alttan ayırma tarzında yapılmış olup yüzeyi bir adet hatayi motifi ile bezenmiştir. Şemse ve

salbek etrafındaki tahrirler ve tığlar büyük ölçüde silinmiştir. Kalan izlerden tahrirli ve dilim aralarının tığlarla vurgulandığını söyleyebiliriz.

Sertap iki sıra altınlanmış cetvelle çerçevelenmiş olup, yüzeyi süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Miklep şemsesi dilimli yuvarlağa yakın oval formda olup gömme , mülevven ve alttan ayırma tarzında yapılmıştır. Yüzeyi hatayi gonca penç ve saz yapraklarından oluşan bitkisel kompozisyonla bezenmiştir. Etrafı tahrirlenerek dilim araları tığlarla vurgulanmıştır.

İç kapaklar kâğıt kaplıdır.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: Ketebe kaydı 973 / 1565 tarihli olan cildin süsleme kompozisyonu göz önünde bulundurulursa 16. yüzyılın ikinci yarısında yapılmıştır ve cilt döneminden orijinaldir.

Kapaklarda yıpranma ve kirlenmeden kaynaklanan renk değişimleri görülmektedir. Şemse ve salbek tahrir ve tığ düzenlemelerinde altın kayıpları yoğun olarak görülmektedir. Sırt bölümü tamamen miklep ve arka kapak uç kısımları ise kahverengi deri ile onarılmıştır.

Örnek No: 9

Fotoğraf No: 22-24

Envanter No: 44

Eser Adı: EL-KEŞŞAF AN HAKAİKİ'T-TENZİL

Yazar Adı: Ez Zemaşeri, Carullah Mahmud b. Ömer el-Harizmi

Müstensih: Haydar b. Abdullah

Müzehip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: 973/1565

Cildin Tarihi: 16. Yüzyıl

Ölçü: 345x220mm.

Malzeme: Siyah ve Kahverengi Deri

Tanımı: Eserin dış kapakları siyah deriden yapılmış olup, etrafı iki adet bordür ile çerçevelenmiştir. Dıştan birer altınlanmış cetvel arası altınlanmış sarmal S'lerden oluşan ince zencirekle devam eden geniş bordür içerisine gömme olarak mülemma tarzında yapılan dikdörtgen kartuşlar ve boşluklarına dört dilimli yonca formlu yüzeyler yapılmıştır. Dikdörtgen kartuşların yüzeyleri ince dalların taşıdığı beş dilimli yaprak, penç ve küçük yapraklardan oluşan kıvrım dallarla süslenmiştir. Kartuş aralarındaki yonca formlu yüzeylerin içlerine bir adet beş dilimli iri penç ve uçlarından çıkan dört ince dalın taşıdığı küçük yaprak motifleri ile bezenmiştir. Kartuşlar ve yonca formlu yüzeylerin zeminleri, iğne perdahlı olarak yapılmıştır. Son bordür ise gömme olarak mülemma tarzında yapılan dikdörtgen kartuşlardan oluşmaktadır. Kartuş yüzeyleri ince dalların taşıdığı penç, gonca ve küçük yaprak motiflerinin sarmal olarak yüzeye işlendiği bitkisel bezemelerden oluşmaktadır. Zeminleri iğne perdahlı olarak yapılmıştır.

Kapak ortalarında yer alan salbekli şemseler dilimli oval formdadır. Dilimler iki küçük ve bir büyük dilim düzeninde yapılmıştır. Gömme olarak mülemma tarzında yapılan şemse yüzeyleri uçları merkezde baklava dilimi yapan yatay ve dikey ekseninde yerleştirilmiş iki lotus motifi ile yine uçları merkezde baklava dilimli alanın içinden çıkan ters simetrik iki dilimli rumi ile lotusun kolları birleşerek kapalı form oluşturulmuştur. Yüzeyler ince dalların taşıdığı penç, gonca ve dilimli rumilerin serbest olarak kıvrımlar yaptığı bitkisel kompozisyonla bezenmiştir. Şemse zemini iğne perdahlıdır.

Şemse uçlarında yer alan beş dilimli palmet formu salbekler kat'ı tekniğinde yapılmıştır. Mavi zemin üzerine kahverengi derinin kesilmesiyle kat'ı tekniğinde uygulanmıştır. Yüzeyler gonca, penç ve rumi motifleri ile bezenmiştir.

Köşebentlere şemselerin $\frac{1}{4}$ 'ü ve salbeklerin $\frac{1}{2}$ 'si uygulanmıştır.

Kapakların ortasındaki şemse ve köşebentler dışındaki büyük dikdörtgen alanın yüzeyi mülemma olarak yapılmıştır. Yüzeyler yatay ve dikey ekseninde bir adet düğümlenmiş olmak üzere tüm yüzeylere serbest olarak işlenen sarmal bulutlar ile serbest olarak dolanan ince dalların taşıdığı hatayi, penç, gonca ve irili ufaklı çiçek motifleri ile bezenmiştir.

Sertap bölümünün kenarları onarım derisi altında kalmıştır. Dikey eksen kenarlarından anlaşıldığı kadarıyla altınlanmış cetveller arası bir sıra altınlanmış sarmal zencirek bordürü ile çerçevelenmiştir. Yüzeyi dört adet kartuşla bölünmüştür. Orta iki geniş kartuş içine tekrar mülemma olarak dar dikdörtgen kartuşlar yapılmıştır. Bu kartuşların zemini iğne perdahlıdır. Yüzeylerine ise sülüs hattıyla “Lâ yemessuhû ille'l-mutahharûn.” (Vâkı'a Sûresi'nin 79. ayeti)⁹⁹ yazılmıştır. Diğer iki geniş kartuşun içleri altınla geometrik geçmeler yapılarak bezenmiştir.

Miklep kenarları bir kısmı onarım derisi altında kalmıştır. Kalan kısımlardan dikdörtgen kartuşlar ve dört yapraklı yonca formu düzenlemelerin

⁹⁹ Süleyman Ateş, a.g.e., s.536.

mülemma olarak yapıldığı görülmektedir. Yüzeylerdeki motifler anlaşılmamaktadır. Miklep şemsesi ½ dilimli oval formda olup mülemma olarak yapılmıştır. Yüzeyi ince dalların taşıdığı hatayı penç gonca ve irili ufaklı çiçeklerden oluşan bitkisel süslemelerle bezenmiştir. Köşebentler iç ve dış bükey kavisli olarak mülemma tekniğinde yapılmış olup şemselerle aynı bezeme özelliklerine sahiptir. Şemse ve köşebent dilimleri tığlarla vurgulanmıştır.

İç kapaklar; kat'ı ve mülemma tekniğinde süslenmiştir. Kapaklarda kahverengi ve siyah deri kullanılmıştır. Kapakları iki bordür kuşağı çerçevelemektedir. Dıştan altınlanmış cetveller arası bir sıra altınlanmış ince sarmal zencirekle çerçevelenmiştir. İkinci geniş bordür kahverengi deri zemin üzeri kat'ı tekniğinde olup, dikdörtgen kartuşlar ve boşluklarına dört dilimli yonca formlu yüzeyler yapılmıştır. Dikdörtgen kartuşlar mavi zemin üzerine deri kesilerek kat'ı tekniğinde yapılmıştır. Motifler ise altınlanmıştır. Yüzeyleri iki adet 'S' kıvrımlı sarmal bulutlarla, rumi ve küçük yaprak motiflerinden oluşan ince kıvrım dallarla bezenmiştir. Yonca formlu alanların zemini turuncu olup deri kesilerek kat'ı tekniğinde yapılmıştır. Motifler ise altınlanmıştır. Yüzeyleri uçları merkezde baklava dilimi oluşturan yatay ve dikey eksene yerleştirilmiş dört adet lotus motifi ile bezenmiştir. Son bordür siyah deri zemin üzeri mülemma tekniğinde olup, dikdörtgen kartuşlara ayrılmıştır. Yüzeyleri ince dalların taşıdığı penç, gonca ve küçük yapraklardan oluşan bitkisel süslemelerle bezenmiştir. Zeminleri iğne perdahlı olarak yapılmıştır.

Kapak ortalarını süsleyen dikdörtgen alan, dıştan altınlanmış cetvelle çerçevelenmiştir. Tüm yüzeyi siyah deri zemin üzeri kat'ı tekniğinde süslenmiştir. Motifler ise altınlanmıştır. Yüzeyler kartuşlara ayrılmıştır. Dikey eksende düzenlenen kartuşlar orta ve uç kısımları dışa taşırılmış dikdörtgen şemse formunda düzenlenmiş olup bu form tekrarlanarak yüzeyi doldurmuştur. Merkezinde daire, dikey eksende palmet ve yatay eksende lotus benzeri formlarla oluşturulan dikdörtgen alanlardan palmet formlu alanın zemini turuncu renkli olup, yüzeyi bir adet düğümlenmiş bulut ve çeşitli çiçekler ve küçük yapraklı dallarla bezenmiştir. Ortasındaki daire formundaki alanın

zemini yeşil renkte olup yüzeyi bir adet çiçekle bezenmiştir. Lotus formlu alanların zemini siyah renkli olup lotus, rumi ve küçük yapraklı dallarla bezenmiştir. Dikdörtgen şemse dikey ve yatay eksen uçlarındaki boşluklar formlarına uygun şekilde boşlukları doldurarak süslenmiştir. Yatay eksen kartuşların zemini mavi olup yüzeyi ince dalların taşıdığı hatayı, rumi, penç ve küçük yapraklarla süslenmiştir. Dikey ekseninde boşlukları dolduran kartuşların zemini ise yeşil renktedir. Yüzeyleri üç adet hatayı ile penç ve küçük yapraklı dallardan oluşmaktadır. Daire formlu bağlantı kısımları zemini turuncudur.

İç kapak sertap ve miklep bölümleri kahverengi deriden yapılmıştır. Sertap etrafı bir sıra altınlanmış cetvelle çerçevelenerek yüzeyi kartuşlarla üç bölüme ayrılmıştır. Kartuşların yüzeyine bir adet fırçayla altınlanarak geçmeli kafesler şeklinde yapılan kare formlu süslemelerle bezenmiştir.

Miklep şemsesi $\frac{1}{2}$ dilimli oval formda miklep ucuna dikey olarak uygulanmıştır. Şemse ve köşebentler kat'ı tekniğiyle yapılmıştır. Şemse yüzeyi kartuşlara ayrılmış dilimli oval form oluşturacak şekilde kenarları palmet formlu kartuşlarla çerçevelenerek iç yüzeyleri bu boşluklara uygun formda kartuşlarla doldurulmuştur. Süslemeler mavi, turuncu, siyah ve yeşil zemin üzerine deri kesilerek kat'ı tekniğinde yapılmıştır. Motifler ise altınlanmıştır. Yüzeyleri rumi dallarla bezenmiştir.

Köşebentlerde miklep şemsesinin $\frac{1}{2}$ 'si uygulanarak, köşebentlerin ucuna yarım salbek yapılmıştır. Beş dilimli $\frac{1}{2}$ 'lik salbek kat'ı tekniğiyle yapılmıştır. Zemin rengi tespit edilemeyen salbeklerin motifleri kahverengi deri ile yapılmış olup yüzeyi rumi dallarla bezenmiştir.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: Eser ketebe kaydına göre 973/ 1565 yılında yazılmıştır. Ayrıca Ankara Etnografya Müzesi'nde Bulunan 14734 envanter numaralı ve 1573 tarihli olan Kur'ân-ı Kerîm¹⁰⁰ le küçük farklılıklar dışında, dış kapakları benzerlik göstermektedir. Dış ve iç kapakları

¹⁰⁰ Kadriye Doğan, **a.g.t.**, Konya, 2008, s.43.

üzerinde bulunan süsleme kompozisyonu ve tekniği de göz önünde bulundurulduğunda bu eserin döneminden orijinal cildi olduğu söylenebilir.

Sırt ve muhat kısımları kahverengi deri ile onarılmıştır. Onarım derileri de yıpranmış vaziyettedir. Kapak dış bordürlerinde altın kayıpları görülmektedir. İç kapak dikey kenarları kırmızı kâğıt yapışmıştır. Muhat kısmı kahverengi tamir derisi kapak ve miklep kenarlarına taşarak bordürleri kapatmıştır. Sertap derisinde yıpranma kaynaklı renk değişimleri görülmektedir. miklep kenarları tamamen kahverengi deri ile onarılmıştır. Miklep şemsesi yüzeyinde motiflerde kopmalar görülmekte olup, köşebent salbeklerinin biri tamamen yüzeyden kopmuş, diğeri ise yıpranmıştır.

Örnek No: 10

Fotoğraf No: 25

Envanter No: 455

Eser Adı: İTHAFÜ İHVANİ'S-SAFA Bİ-NÜBEYZİN MİN AHBARİ'L-HÜLEFA

Yazar Adı: İbn Hacer el-Heytemi, Şihabbüddin Ahmed b. Muhammed el-Mekki

Müstensih: -

Müzehhip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: 977/1569

Cildin Tarihi: 16. Yüzyıl

Ölçü: 215x150mm.

Malzeme: Kahverengi Deri

Tanımı: Her iki dış kapağı da aynı karakterde tezyin edilen eser kahverengi deri ile ciltlenmiştir.

Kapaklar ve miklep çevresi iki sıra altınlanmış kapakların köşelerine birer altınlanmış nokta koyularak süslenmiştir.

Kapak ortalarında yer alan şemseler dilimli oval formdadır. Şemseler gömme olarak soğuk baskı tekniğinde yapılmıştır. Şemse yüzeyleri ince dalların taşıdığı hatayi, penç, saz yaprakları ve sarmal "S" bulutların serbest olarak yüzeye işlendiği kompozisyondan oluşmaktadır. Şemse etrafı tahrirlenerek dilim araları tığlarla vurgulanmıştır. Şemse uçları noktalar ve tığlarla süslenmiştir.

Sertap etrafı bir sıra altınlanmış cetvelle çerçevesiz olarak yüzeyi boş bırakılmıştır.

Miklep bordür düzenlemesi kapaklarla aynı düzende çerçevesizdir. Miklep şemsesi dilimli yuvarlağa yakın oval formdadır. Gömme olarak soğuk baskı tekniğinde yapılmıştır. Yüzeyi düğümlenmiş bulut, hatayı ve penç motiflerinden oluşan bitkisel süslemeden oluşmaktadır. Etrafı tahrirlenerek dilim araları tığlarla vurgulanmıştır. Uçları kapaklarda olduğu gibi noktalar ve tığlarla süslenmiştir.

İç kapaklar ebruludur.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: Eser ketebe kaydına göre 977 / 1569 yılında yazılmıştır. Cildi şemse yüzeyinde bulut motifli bezeme kompozisyonu ve kapak düzeni açısından da döneminde ciltlendiği söylenebilir.

Kapaklarda yıpranma kaynaklı renk değişimi ve çizilmeler görülmektedir. Sertap uç kısımları siyah deri parçaları ile onarılmıştır. İç kapaklarda noktalar halinde yoğun kurt yenikleri görülmektedir.

Örnek No: 11

Fotoğraf No: 26-27

Envanter No: 166

Eser Adı: NAKDÜ'D-DÜRER

Yazar Adı: Vankuli Muhammed b. Mustafa el-Vani

Müstensih: -

Müzehip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: 995/1587

Cildin Tarihi: 16. Yüzyıl

Ölçü: 210X155mm.

Malzeme: Kahverengi Deri

Tanımı: Ön ve arka dış kapakların aynı karakterde düzenlendiği eser, kahverengi renk deri ile ciltlenmiştir. Kapakları ve miklep iki sıra altınlanmış cetvel arası bir sıra altınlanmış zencirek bordürü çerçevelemektedir.

Köşebentler ve şemseler gömme olarak mülevven tarzında yapılmıştır. Mülevvenlik bordo deri kullanılarak sağlanmıştır. İç ve dış bükey kavisli olarak yapılan şemselerin motifleri soğuk baskı tekniği ile yapılmıştır. Köşebent yüzeyleri ince kıvrım dalların taşıdığı hatayı, penç, gonca ve saz yapraklarının serbest olarak işlendiği bitkisel kompozisyondan oluşmaktadır. Köşebent etrafı tahrirlenmiştir.

Kapak ortalarında bulunan şemseler salbeksiz olup, dilimli oval formdadır. Şemse yüzeyleri yatay eksen ucundaki yapraklı kökten çıkan ince kıvrımdalların taşıdığı hatayı, penç, gonca ve saz yapraklarının yüzeyde serbest

olarak kıvrımlar yaptığı bitkisel kompozisyonla bezenmiştir. Şemse etrafı iki sıra tahrirlenmiştir.

Şemselerin tahrirler uzatılarak ortasına yatay iki çizgi çekilmiştir. Sertap ve miklebi kahverengi deri ile yenilenerek bezemesiz bırakılmıştır.

İç kapaklar ebruludur.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: Eser ketebe kaydına göre 995 / 1587 yılında yazılmıştır. Kapaklarda görülen saz üslubundaki bezemeler ve kapak düzeni ile de 16. yüzyıl özellikleri göstermektedir.

Oldukça yıpranmış vaziyetteki eserin kapaklarında yıpranma kaynaklı renk değişimi ve lekelenmeler görülmektedir. Sertap ve miklep bölümleri kahverengi deri ile yenilenmiştir.

Örnek No: 12

Fotoğraf No: 28-29

Envanter No: 423

Eser Adı: DİVAN

Yazar Adı: Vahşi Mevlana Yazdi

Müstensih: Kemal el-Kâtip Yazdi

Müzehip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: 1000/1591

Cildin Tarihi: 16. Yüzyıl

Ölçü: 232x132mm.

Malzeme: Bordo ve Siyah Deri

Tanımı: Ön ve arka dış kapakları aynı karakterde düzenlenen eser bordo deri ile ciltlenmiştir. Kapaklar altınlanmış cetveller arası bir sıra altınlanmış sarmal ‘S’ lerden oluşan zencirek bordürü ile çerçevelenmiştir.

Köşebent düzenlemesi görülmemektedir.

Kapak ortalarını süsleyen şemseler salbeksizdir. Gömme olarak mülemma tarzında yapılmıştır. Yüzeyleri dikey eksenle düzenlenen, şemse ucundaki iki adet saz yaprağının oluşturduğu kökten çıkan, merkezde geniş yüzeyli kenger yaprağı ile onu iki yandan şemse formuna göre çerçeveleyen hatayi, penç ve saz yapraklarından oluşan bezemeye süslenmiştir. Etrafı tahrirlenerek dilim araları tığlarla vurgulanmıştır.

Sertap ve miklebi bulunmamaktadır.

İç kapakları siyah deri ile kaplanmıştır. Kapak etrafı iki sıra altınlanmış cetvelle çerçevelenerek yüzeyi süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: Eser ketebe kaydına göre H.1000 / M.1591 yılında yazılmıştır. Kapak düzeni ve şemse yüzeyindeki kenger yapraklı bezeme kompozisyonu göz önüne alındığı zaman cildin döneminden orijinal olduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca eser, Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesi'ndeki 442 envanter numaralı 1597 yılında istinsah edilen "Mizânü'ş-Şa'raniyye"¹⁰¹ isimli eserin cildiyle benzerlik göstermektedir.

Kapaklarda yıpranma kaynaklı renk değişimi görülmektedir. Ön kapak yatay eksen üst kısmında lekelenmeler görülürken, alt ucundaki cetvel düzenlemesi tamamen silinmiştir. Arka kapak yatay eksen üst kısmındaki cetvel tamamen silinmiş olup yüzeyinde hafif lekelenmeler vardır. Cetvellerde şemse tahrir ve tığlarında altın kayıpları görülmektedir.

¹⁰¹Yıldıray Özbek, **Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesindeki Kitap Kapakları**, Kayseri, 2005, s.99.

Örnek No: 13

Fotoğraf No: 30-32

Envanter No: 245

Eser Adı: DİVAN-I MEVLANA

Yazar Adı: Mevlana Celaleddin Muhammed b. Muhammed el-Belhi

Müstensih: Şeyh Nureddin

Müzehip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: 1001/1592

Cildin Tarihi: 16. Yüzyıl

Ölçü: 325x190mm.

Malzeme: Siyah Deri

Tanımı: Her iki dış kapağı da aynı karakterde düzenlenen eser, siyah deri ile ciltlenmiştir. Kapaklar, sertap ve miklep cetvelleri tamamen onarım derisi altında kalmıştır.

Köşebent düzenlemesi görülmemektedir.

Şemse ve salbekler gömme olarak mülemma tarzında yapılmıştır.

Kapak ortalarını süsleyen salbekli şemseler dilimli oval formdadır. Şemselerin yüzeyinde merkezde iki adet kanatları ve ağızları açık, uçar vaziyette kuş figürleri görülmektedir. Boş alanlar çin bulutları ve şemse alt ucunda görülen bir adet bitki motifi ile süslenmiştir. Şemse etrafı tahrirlenmiş ve dilim araları tığlarla vurgulanmıştır. Yatay eksen şemse yanlarına altınla palmet motifi çizilerek süslenmiştir

Salbekler şemse uçlarına uzun altınlanmış çizgi ile bağlanmış ve bu çizginin ortası altınla karşılıklı iki palmet motifi ile süslenmiştir. Beş dilimli palmet formlu salbeklerin yüzeyinde rumi ve palmet motifi bulunmaktadır. Salbek uçlarına da altınla palmet motifi çizilerek süslenmiştir.

Sertap ve miklep bölümlerinde hiçbir süsleme unsuru bulunmamaktadır.

İç kapaklar kâğıt kaplıdır.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: Eser ketebe kaydına göre 1001 / 1592 yılında yazılmıştır. Benzer bir örnek Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesi'ndeki 1297 envanter numaralı 1624 yılında istinsah edilen "Külliyât-ı Sâdî Şirâzî"¹⁰² isimli eserle de kuş figürlü bezemeleri ve kapak düzenleri açısından benzerlik göstermektedir. Cildin döneminden orijinal olduğunu söyleyebiliriz.

Ön ve arka kapaklarında yıpranma ve kirlenme kaynaklı renk değişimleri, tahrirlerde ve tığlarda altın kayıpları görülmektedir. Sırt bölümünün tamamı, kapaklar, sertap ve miklep kenarları tamamen kırmızı deri ile onarılmıştır. Ayrıca sertap ve miklep kahverengi deri ile yenilenmiştir. Kapaklarda kurt yeniği ve lekenmeler mevcuttur.

¹⁰² Yıldray Özbek, **a.g.e.**, s.121.

Örnek No: 14

Fotoğraf No: 33-34

Envanter No: 173

Eser Adı: TALİKAT ALE'L-İNAYE ŞERHU'L-BİDAYE

Yazar Adı: Sa'di Çelebi, Sadullah b. İsa b. Emirhan el-Kastamoni

Müstensih: Ali b. İbrahim

Müzehip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: 1008/1599

Cildin Tarihi: 16. Yüzyıl

Ölçü: 218x130mm.

Malzeme: Bordo Deri

Tanımı: Ön ve arka dış kapakları aynı karakterde düzenlenen eser bordo deri ile ciltlenmiştir. Kapaklar, sertap ve miklep üç sıra soğuk cetvelle çerçevelenmiştir. Kapakların köşelerine cetvellerle çapraz tek sıra soğuk çizgilerle üçgen yüzeyler oluşturulmuştur.

Kapak ortalarını süsleyen salbeksiz şemseler dilimli oval formda olup, soğuk baskı olarak yapılmıştır. Şemse yüzeyi uçları yatay ve dikey ekseninde düğümlenmiş bulut motifleri ve ince kıvrım dalların taşıdığı hatayi ve penç motiflerinden oluşan bitkisel süslemenin boşlukları doldurması ile düzenlenen ¼ simetrik kompozisyondan oluşmaktadır.

Sertap yüzeyi süslemesiz bırakılmıştır.

Miklep şemsesi yedi dilimli palmet formunda soğuk baskı olarak yapılmıştır. Yüzeğe iki adet saz yaprağı arasına bir adet hatayi motifi işlenmiştir.

İç kapaklar ebruludur.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: 1008 / 1599 yılında istinsah edilen bu kitap, bezeme kompozisyonu açısından değerlendirildiğinde cilt döneminden orijinaldir.

Genel itibariyle sağlam vaziyetteki kapaklarda renk değişimleri ve lekelenmeler görülmektedir.

Örnek No: 15

Fotoğraf No: 35-37

Envanter No: 24

Eser Adı: HAKAYIKU'L-ESRAR ve DEKAYIKU'L-EFKÂR

Yazar Adı: El cami, Nureddin Abdurrahman b. Ahmed el-Horasani

Müstensih: Muhammed b. Abdullah

Müzehip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: -

Cildin Tarihi: 16. Yüzyıl

Ölçü: 200x130mm.

Malzeme: Siyah ve Kahverengi Deri

Tanımı: Ön ve arka dış kapakları aynı düzende tezyin edilen eser siyah deri ile ciltlenmiştir. Kapakların etrafını iki sıra altınlanmış cetvel arası bir sıra altınlanmış zencirek çerçevelemektedir. Kapaklarda ve miklepte köşebent düzenlemesi görülmemektedir.

Salbekli şemseleri ve miklep şemsesi gömme ve mülevven olarak yapılmıştır. Mülevvenlik kırmızı renk deri kullanılarak yapılan şemse ve salbekler alttan ayırma tarzında zemin altınlanarak motifler kırmızı deri renginde bırakılmıştır.

Kapak ortalarını süsleyen salbekli şemseler dilimli oval formda yapılmıştır. Şemse, salbek ve miklep şemsesi gömme ve mülevven olarak alttan ayırma tarzında yapılmıştır. Mülevvenlik kırmızı deri kullanılarak sağlanmıştır. Şemse yüzeyleri şemsenin alt ucundan çıkan iki ince kıvrım dalın taşıdığı hatayi ve saz yapraklarının serbest olarak yüzeyde kıvrımlar yaptığı

bitkisel süslemeye sahiptir. Şemse etrafı tahrirlenerek dilimler tığlarla vurgulanmıştır. Saz üslubunda şemse ve salbek aralarında iki altın nokta şeklinde ortabağ mevcuttur. Salbekler beş dilimli palmet formunda olup, yüzeyleri bir adet hatayi motifi ile süslenmiştir.

Sertap iki sıra altınlanmış cetvelle çerçevelenerek iki adet kartuşa ayrılmıştır. Kartuş içleri ve araları nokta ve tığlarla süslenmiştir.

Miklep kapaklarla aynı zencirek özelliklerine sahiptir. Miklep şemsesi dilimli oval formda olup yüzeyi hatayi, penç ve saz yapraklarının yer aldığı saz üslubu ile süslenmiştir. Şemse etrafı tahrirlenerek dilimler tığlarla vurgulanmıştır.

İç kapaklar kahverengi deri ile kaplanarak etrafı iki sıra altınlanmış cetvelle çerçevelenmiştir. Kapak ortalarında fırça ile altınlanarak yapılan kare formu, kafes şemse ile bezenmiştir. Uçları ise iki sıra çizgi ile uzatılmıştır

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: Eserin ketebe kaydı bulunmamaktadır. Konya Mevlana Müzesi İhtisas Kütüphanesi'ndeki 4802 numaralı ve 1540 tarihli olan "Yusuf ile Züleyha, Gancina-i Raz, Usulname"¹⁰³ adlı esere dış ve iç kapakların bezeme unsurlarının benzerliği ve cilt üzerinde yer alan saz üslûbundaki süsleme kompozisyonu da göz önüne alındığı zaman cildi 16. yüzyıla tarihlendirebiliriz.

Günümüze genel itibariyle sağlam vaziyette gelen cildin en çok yıpranan bölümü sertapıdır. Sertapında aşınmaya bağlı renk değişimi görülmektedir. Sırt bölümünün bazı kısımları kırmızı parça deriler kullanılarak onarılmıştır.

¹⁰³ Ayşe Budak, **Konya Mevlana Müzesi İhtisas Kütüphanesi'ndeki XV-XVI. Yüzyıl Kitap Kapakları**, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri, 2009, s.62.

Örnek No: 16

Fotoğraf No: 38-39

Envanter No: 206

Eser Adı: EL-İNAYE Fİ ŞERHİ'L HİDAYE

Yazar Adı: El-Baberti, Ekmelüddin Muhammed b. Mahmud b. Ahmed El-Hanefi

Müstensih: -

Müzehip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: -

Cildin Tarihi: 16. Yüzyıl

Ölçü: 275x180mm.

Malzeme: Bordo Deri

Tanımı: Ön ve arka dış kapakları aynı karakterde tezyin edilen cilt bordo deri ile ciltlenmiştir. Kapaklar ve miklep kenarları tamir derisi altında kaldığı için cetvel düzenlemesi tespit edilememektedir. Köşebent düzenlemesi görülmemektedir.

Şemse salbek ve miklep şemsesi gömme ve mülevven olarak alttan ayırma tarzında yapılmıştır. Mülevvenlik kahverengi deri kullanılarak sağlanmıştır. Kapak ortaları süsleyen salbekli şemseler dilimli oval formdadır. Şemse yüzeyi merkezden ½ ters simetrik kompozisyon yaparak çıkan 'S' kıvrımı yapan bulut ve yine merkezden çıkan iki hatayı ve bunun uçlarından çıkan ince kıvrım dalların taşıdığı; hatayı penç, gonca ve saz yapraklarından oluşan süsleme kompozisyonundan oluşmaktadır. Şemse etrafı tahrirlenerek dilim araları tığlarla vurgulanmıştır.

Beş dilimli palmet formundaki salbeklerin yüzeyinde birer hatayi motifi yer almaktadır. Etrafi şemsede olduğu tahrirlenmiş ve kenarlarına tığlar çekilmiştir.

Sertap açık kahverengi deri ile yenilenmiş ve yüzeyi süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Miklep şemsesi dilimli yuvarlağa yakın oval formda olup, gömme olarak alttan ayırma tarzında yapılmıştır. Şemse yüzeyi merkezdeki beş yapraklı penç motifi ve bunun iki ucundan ½ ters simetrik kompozisyon yaparak çıkan kıvrım dalların taşıdığı hatayı, penç, gonca ve saz yapraklarından oluşan bitkisel süslemeden oluşmaktadır. Şemse etrafi tahrirlenmiş ve dilim araları tığlanmıştır.

İç kapaklar kâğıt kaplıdır.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: İstinsah tarihi bilinmeyen eserin kapak şemselerinde görülen bezemeler, Mevlana Müzesi Müzelik Eserler Bölümü'nde bulunan 146 envanter numaralı ve 1590-91 yılına tarihlenen "Divan"¹⁰⁴ adlı eserle, şemse ve salbek form ve bezemeleri ile kapak düzeni uyuşmakta olup, 16. yüzyılın sonlarına tarihlendirilmektedir. Benzerlikler göz önüne alındığında cildi 16.yüzyıl sonlarına tarihlendirebiliriz.

Ön ve arka kapakların kenarları miklep kenarları ve sertapın tamamı açık kahverengi deri ile tamir edilmiştir. Sırt bölümü tamamen bordo deri ile tamir edilmiş, deri ön ve arka kapak kenarlarına taşırılmıştır. Arka kapak kenarının bir kısmı da bordo renkli deri ile tamir edilmiştir. Kapaklarda yıpranmaya bağlı renk değişimi ve nemden kaynaklanan lekelenmeler bulunmaktadır.

¹⁰⁴ Hacer Kara, **Konya Mevlâna Müzesi Müzelik Eserler Bölümünde Bulunan Osmanlı Dönemi Ciltleri**, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2015, s.181.

Örnek No: 17

Fotoğraf No: 40-41

Envanter No: 459

Eser Adı: SEYAHATNAME

Yazar Adı: Evliya Çelebi b. Muhammed Zilli el-İstanbuli

Müstensih: -

Müzehip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: -

Cildin Tarihi: 16. Yüzyıl

Ölçü: 371x245mm.

Malzeme: Siyah Deri

Tanımı: Her iki dış kapağı da aynı karakterde tezyin edilen eser siyah deri ile ciltlenmiştir. Kapaklar altınlanmış cetveller arası bir sıra ince altınlanmış sarmal zencirekle çerçevelenmiştir. Cetvel ortaları birer altınlanmış nokta ile süslenmiştir.

Köşebent uygulaması görülmemektedir.

Kapak ortalarını süsleyen salbeksiz şemseler gömme olarak mülevven tarzında yapılmıştır. Mülevvenlik kırmızı deri kullanılarak sağlanmıştır. Şemse yüzeyleri dikey ekseninde düzenlenen şemse alt ucundan çıkan üç ince dalın taşıdığı hatayi ve saz yapraklarının şemse yüzeyinde serbest olarak kıvrıldığı bitkisel kompozisyonundan oluşmaktadır. Şemse etrafı iki sıra tahrirlenerek, dilimler tığlar ve noktalarla vurgulanmıştır. Şemse uçlarına altınlanmış dört nokta koyularak uçları tığlanmıştır.

Sertap süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Miklep kenarı onarım derisi altında kalmıştır, yatay dikey eksen uçlarından anlaşıldığına göre kapaklarla aynı bordür düzenlemesi ile çerçevelenmiştir. Miklep şemsesi dilimli yuvarlağa yakın dilimli oval formda olup kapak şemseleri ile aynı süsleme ve teknik özelliklere sahiptir.

İç kapaklar ebruludur.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: Eserin ketebe kaydı bulunmamaktadır. Saz üslubunda yapılan bezemeler 16. yüzyıl karakteristiğidir. Ayrıca Mevlana Müzesi İhtisas Kütüphanesi'nde bulunan 2075 envanter numaralı 16. Yüzyıl sonlarına tarihlendirilen Mesnevi¹⁰⁵ ile bezeme ve kapak düzeni açısından benzerlik göstermektedir. Bu bilgilerle cildi 16. Yüzyıla tarihlendirebiliriz.

Kapaklarda yıpranma kaynaklı renk değişimi görülmektedir. Cetvellerde altın kayıpları mevcuttur. Sırt ve sertap bölümleri kahverengi deri ile tamir görmüştür. Tamir kısımları da yıpranarak yırtılmıştır.

¹⁰⁵ Ayşe Budak, **a.g.t.**, s.107.

Örnek No: 18

Fotoğraf No: 42

Envanter No: 188

Eser Adı: REMZÜ'L-HAKAİK Fİ ŞERH KENZÜ'L-DAKAYİK

Yazar Adı: Bedreddin Mahmud b. Ahmed

Müstensih: -

Müzehip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: 816/1413

Cildin Tarihi: 16. Yüzyıl

Ölçü: 212x150mm.

Malzeme: Bordo ve Kahverengi Deri

Tanımı: Her iki dış kapağı aynı karakterde düzenlenen eser, bordo renkli deri ile ciltlenmiştir. Kapaklar ve miklep iki sıra altınlanmış cetvel arası ince zencirekle çerçevelemiştir.

Şemse, salbek, köşebent ve miklep şemseleri gömme olarak mülemma tarzında yapılmıştır.

Köşebentler iç ve dış bükey kavisli formda olup, yüzeyleri serbest olarak işlenmiş hatayi, penç, gonca ve saz yapraklarından oluşan bitkisel kompozisyondan oluşmaktadır. Köşebentlerin etrafı tahrirlenmiştir.

Kapak ortalarını süsleyen salbekli şemseler dilimli oval formda yapılmıştır. Şemse yüzeyleri merkezde beş yapraklı iri penç motifi ve bunun uçlarından çıkan ince dalların taşıdığı penç, gonca ve saz yapraklarının şemse yüzeyinde, yatay ve dikey eksen uç noktalarında daha iri bir hatayi motifi ile

son bulan bitkisel kompozisyondan oluşmaktadır. Şemse etrafı tahrirlidir. Şemse uçlarından uzağa yapılan, beş dilimli palmet formlu salbeklerin yüzeyi, bir adet hatayi motifi ile süslenmiştir. Salbekler tahrirlenmiştir.

Sertap etrafı bir sıra altınlanmış cetvelle çerçevelenmiş, yüzeyi süslemesiz bırakılmıştır.

Miklep şemsesi dilimli oval damla formunda olup, yüzeyi hatayi, peç benzeri motiflerden oluşan bitkisel kompozisyondan oluşmaktadır.

İç kapaklar kahverengi deriden yapılmıştır. Yüzeyinde süsleme unsuru yoktur.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: Eser ketebe kaydına göre 816 / 1413 yılında yazılmıştır. Ancak bezeme ve kapak düzeni açısından ve Amasya II. Bayezid İl Halk Kütüphanesi'nde bulunan 05 Ba 699 envanter numaralı 1532 tarihli Et-Tezkire Bi - Ahvali'l - Mevta Ve Ahvali'l - Ahire¹⁰⁶ ile benzerlik göstermesi ile eser 16. yüzyıla uygun düşmektedir.

Günümüze genel olarak sağlam vaziyette gelen eserde hiçbir tamirat görülmemektedir. Kapaklarda yıpranma kaynaklı renk değişimleri görülmektedir. İç kapak derisinde kopmalar ve beyaz kâğıt yapışmaları mevcuttur.

¹⁰⁶ Savaş Maraşlı, "Amasya II. Bayezid İl Halk Kütüphanesi'ndeki XV. ve XVI. Yüzyıl Ciltleri", Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri, 2005, s.114.

Örnek No: 19

Fotoğraf No: 43

Envanter No: 236

Eser Adı: TAHBİRÜ'L-İBARAT Fİ TAHRİRİ'L-EMARAT

Yazar Adı: Necmüddin Muhammed b. Muhammed

Müstensih: Muhammed b. Muhammed el-Cezeri

Müzehip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: 1051/1641

Cildin Tarihi: 17. Yüzyıl

Ölçü: 200x150mm.

Malzeme: Kahverengi Deri

Tanımı: Her iki dış kapağı aynı karakterde tezyin edilen eser kahverengi deri ile ciltlenmiştir.

Kapaklar, sertap ve miklep kenarları iki sıra soğuk cetvellerle çerçevenmiştir.

Kapaklar, sertap ve miklep köşelerine, köşelere çapraz çekilen soğuk çizgilerle üçgen yüzeyler oluşturulmuştur.

Kapak ortalarını süsleyen salbekli şemseler dilimli yuvarlağa yakın oval formda olup, soğuk baskı tekniği ile yapılmıştır. Şemse yüzeyi motiflerde silinmeler olduğu için net anlaşılamamaktadır. Tahminen söyleyebileceğimiz; dikeyde eksen üzerinde $\frac{1}{2}$ ters simetrik olarak yerleştirilen palmet ve bu palmetlerin içinde yine aynı düzende tezyin edilen ters simetrik iki adet palmet benzeri bir kompozisyondan oluşmaktadır. Şemseden ayrı olarak şemse

uçlarına beş dilimli palmet formu salbekler yapılmıştır. Salbek yüzeyi hatayı benzeri bir çiçekle süslenmiştir.

Sertap yüzeyi orta kısmına yatay olarak çizilen dört adet soğuk çizgi ile süslenmiştir.

Miklep şemsesi dilimli oval formdadır. Yüzeyindeki motifler silindiği için tespit edilememektedir.

İç kapaklar ebruludur.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: Eser ketebe kaydına göre 1051 / 1641 yılında yazılmıştır. Cilt döneminden orijinaldir.

Kapaklarda yıpranmadan kaynaklanan renk değişimleri görülmektedir. Kapaklardaki ve miklep şemse motiflerinde silinmelerden dolayı tespit edilememektedir.

Örnek No: 20

Fotoğraf No: 44-45

Envanter No: 209

Eser Adı: CAİU'R-RUMUZ ŞERHU'N-NÜKAYE

Yazar Adı: El-Kuhistani, Şemsüddin Muhammed b. Hüsamüddin el Hanefi

Müstensih: Osman b. Ebu Bekr

Müzehhip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi:1075/1664

Cildin Tarihi: 17. Yüzyıl

Ölçü: 198x110mm.

Malzeme: Siyah Deri

Tanımı: Ön ve arka dış kapakları aynı karakterde tezyin edilen cilt siyah deri ile ciltlenmiştir. Kapaklar ve miklep iki sıra altınlanmış cetvel arası, bir sıra altınlanmış sarmal zencirekle çerçevelenmiştir.

Köşebent düzenlemesi görülmemektedir.

Kapak ortalarında yer alan salbekli şemseler dilimli oval formda olup, gömme ve mülevven olarak alttan ayırma tarzında yapılmıştır. Mülevvenlik kırmızı deri kullanılarak sağlanmıştır. Şemse yüzeyinde, yatay ve dikey ekseninde düğümlenmiş iki adet bulut ve aralarında hatayi motifleri bulunmaktadır. Hatayilerin uçlarından çıkan, kıvrımdalların taşıdığı hatayi, penç ve tomurcuk motiflerinin yüzeyde serbest olarak kıvrımlar yaptığı ¼ simetrik kompozisyondan oluşmaktadır. Şemse etrafı tahrirlenerek dilim araları tığlarla vurgulanmıştır.

Beş dilimli palmet formundaki salbeklerin yüzeyinde birer hatayi motifi yer almaktadır. Salbekler gömme ve mülevven olarak alttan ayırma tarzında yapılmıştır. Mülevvenlik kırmızı deri kullanılarak sağlanmıştır. Etrafi şemsede olduğu tahrirlenmiş ve kenarlarına tığlar çekilmiştir.

Sertap etrafı iki sıra altınlanmış cetvelle çerçevelenerek yüzeyi süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Miklep etrafı kapaklarla aynı bordür özelliklerine sahiptir. Miklep şemsesi dilimli oval formda gömme ve mülevven olarak, alttan ayırma tarzında yapılmıştır. Mülevvenlik kırmızı deri kullanılarak sağlanmıştır. Şemse yüzeyi, bir adet düğümlemiş bulut ve kıvrımdalların taşıdığı hatayi ve penç motiflerinden oluşan bitkisel kompozisyondan oluşmaktadır. Etrafi tahrirlenerek, dilim araları tığlarla vurgulanmıştır.

İç kapaklar kâğıt kaplıdır.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: Eser ketebe kaydına göre 1075 / 1664 yılında yazılmıştır. Bu cildin bir benzerini Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesi'nde bulunan 266 numaralı ve 1672 tarihli olan “Zahiratü'l-Ukbâ fi ŞerhiSadru'ş-Şeriatil-Uzmâ”¹⁰⁷ adlı eserin kapaklarında görmekteyiz. Bezeme ve teknik olarak benzerlik gösteren bu eser döneminden orijinaldir.

Kapaklarda yıpranmadan kaynaklanan renk değişimleri görülmektedir. Sertap bölümünün küçük bir kısmı kahverengi deri parçasıyla onarılmıştır.

¹⁰⁷ Yıldray Özbek, **a.g.e.**, Kayseri, 2005, s.136.

Örnek No: 21

Fotoğraf No: 46

Envanter No: 154

Eser Adı: ŞERH UMENARİ'L-ENVAR Fİ USULİ'L-FIKH

Yazar Adı: İbnü'l-Ayni-Zeynüddin Abdurrahman b. Ebi Bekir b. Muhammed

Müstensih: Derviş Muhammed b. Fadl

Müzehip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: 1076/1665

Cildin Tarihi: 17. Yüzyıl

Ölçü: 175x105mm.

Malzeme: Bordo Deri

Tanımı: Bordo renkli deri ile ciltlenen eserin ön ve arka dış kapakları aynı bezeme unsurları ile tezyin edilmiştir. Kapaklar iki sıra altınlanmış cetvel arası sarmal zencirekle çerçevelenmiştir. Köşebent düzenlemesi görülmeyen eserin köşelerin cetvel çizilerek üçgen yüzeyler oluşturulmuştur.

Kapak ortalarında bulunan şemseler salbeksiz olup dilimli oval formdadır. Soğuk baskı olarak yapılmıştır. Şemse yüzeyleri merkezden bir adet hatayi motifinin yatay ve dikey uçlarından çıkan sarmal bulutlar ve serbest olarak yüzeye işlenen ince dalların taşıdığı hatayi tarzı çiçek ve saz yaprakları ile ½ simetrik kompozisyonla bezenmiştir. Şemse etrafı tahrirlenerek dilimler tığlarla vurgulanmıştır.

Sertap tamamen kahverengi deri ile tamir edilmiş ve süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Miklep kapaklarla aynı zencirek düzenine sahiptir. Miklep şemsesi dilimli oval formda olup soğuk baskı olarak yapılmıştır. Yüzeyi hatayı penç ve saz yapraklarından oluşan bitkisel kompozisyondan oluşmaktadır. Şemse etrafı tahrirlenerek dilimler tığlarla vurgulanmıştır.

İç kapaklar ebruludur.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: 1076/ 1665 istinsah tarihli eser, kapak bezemeleri ve genel düzenlemesi itibari ile cildi yazıldığı döneme tarihleyebiliriz.

Sertap ve sırt bölümleri tamamen kahverengi deri ile tamir görmüştür. Şemse tahrirlerinde altın kayıpları görülmektedir.

Örnek No: 22

Fotoğraf No: 47-48

Envanter No: 175

Eser Adı: DÜREDÜ'L-HUKKAM Fİ ŞERHİ ĞURERİ'L-AHKAM

Yazar Adı: Molla Husrev, Muhammed b. Feramerz b. Ali el-Hanefi

Müstensih: -

Müzehhip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: 1095/1684

Cildin Tarihi: 17. Yüzyıl

Ölçü: 263x160mm.

Malzeme: Kahverengi Deri

Tanımı: Her iki dış kapağı aynı karakterde düzenlenen eser kahverengi deri ile ciltlenmiştir. Kapaklar ve miklep iki sıra soğuk cetvelle çerçevenmiştir. Kapaklar ve miklepte köşelere çapraz olarak çekilen soğuk çizgilerle üçgen yüzeyler oluşturulmuştur. Yatay ve dikey cetvel ortaları soğuk olarak basılmış noktalarla süslenmiştir.

Kapak ortalarını süsleyen şemseler dikdörtgen formlu olup orta ve uç kısımları dilimlenerek dışa doğru taşırılmıştır. Soğuk baskı olarak yapılan şemse yüzeyleri, aşınmadan dolayı net anlaşılamamaktadır. Tespit edebildiğimiz kadarıyla; merkezde baklava dilimi oluşturacak şekilde yatay ve dikey ekseninde düğümlemiş ve uçları serbest olarak bırakılmış sarmal bulutlar ve ince dalların taşıdığı beş yapraklı penç motiflerinin serbest olarak yüzeyde dolandığı kompozisyondan oluşmaktadır. Motifler şekillenirken ¼ simetrik

kompozisyon, şemse formuna göre uygulanmıştır. Şemse uçlarına noktalarla soğuk olarak altı yapraklı çiçek görünümlü süslemeler yapılmıştır.

Sertap bir sıra soğuk cetvelle çerçevelenmiştir. Yüzeyi soğuk noktalarla kartuşlara ayrılmıştır. Ortadaki kartuş içi altı yapraklı çiçek görünümünde bir adet çiçekle süslenmiştir.

Miklep kapaklarla aynı bordür düzenlemesine sahiptir. Miklep şemsesi dilimli oval formda olup, soğuk olarak yapılmıştır. Şemse yüzeyi aşınmadan dolayı net anlaşılammaktadır. Tespit edebildiğimiz kadarıyla bulut ve penç motiflerinin yer aldığı bitkisel kompozisyondan oluşmaktadır.

İç kapaklar kâğıt kaplıdır.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: Eser ketebe kaydına göre 1095 / 1684 yılında yazılmıştır. Şemse formu ve bezeme kompozisyonuna bakılarak cildin döneminden orijinal olduğunu söyleyebiliriz.

Kapaklarda yıpranma kaynaklı renk değişimleri yoğun olarak görülmektedir. Şemse yüzeyleri yıpranarak bazı motifler silinmiştir. Sertap uç kısımlarında yırtılmalar görülmektedir.

Örnek No: 23

Fotoğraf No: 49-50

Envanter No: 1

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM

Yazar Adı: -

Müstensih: Mustafa Dede B. Hamdullah (D.1495/Ö.1538)¹⁰⁸

Müzehhip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: -

Cildin Tarihi: 16.-17. Yüzyıl

Ölçü: 221x135mm.

Malzeme: Kahverengi Deri

Tanımı: Ön ve arka dış kapakları aynı şekilde düzenlenen eser kahverengi deri ile ciltlenmiştir.

Cildi en dıştan saran bordür iki altınlanmış cetvel arası altın sürülerek tezyin edilmiştir. Devam eden kalın bordürde sarmal bulutlar ve bu bulutların aralarında ince dallarla tezyin edilmiş pençler, sarmal bulutların ortasına birer adet gelecek şekilde yerleştirilmiştir. Bulutlar köşelerde düğümlenerek son bulmuştur. Bordürün iç kısmında “S” motifli bordür ve tek sıra altınlanmış cetvelle son bulmaktadır.

İç ve dış bükey kavisli köşebentler bulut motifleriyle süslenmiştir. Zemininde kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, pençler, goncalar ve saz yaprakları bulunmaktadır. Köşebent kenarları altınla tahrirlenmiş, dilim araları

¹⁰⁸ Mustafa Dede B. Hamdullah hayatı için bkz. Muhittin Serin, “Mustafa Dede”, **T.D.V. İslâm Ansiklopedisi**, C. 31, İstanbul, 2006, s.293.

altın tığlar ve noktalarla hareketlendirilmiştir. Köşebendin kavisi yapan kısımlarına üç nokta üzeri tığ konulmuş ve uç kısımlarına altınlanmış iri birer nokta ile süslenmiştir. Eserin yatay ekseninde orta noktasına gelecek şekilde köşebentler arası üçer nokta üzerine tığ konularak süslenmiştir.

Cildin ön ve arka kapağının ortasında yer alan mülemma şemseler dilimli ve oval biçimde gömme olarak yapılmıştır. Şemselerin yüzeyi, uçları yatay ve dikey eksenlerde düğümlenmiş sarmal bulutlar, zeminde kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, goncalar ve pençlerden oluşan ¼ simetrik süsleme kompozisyonundan oluşmaktadır. Şemselerin etrafı altınla tahrirlenmiş, dilim aralarına tığ ve noktalar koyarak hareketlendirilmiştir. Salbekler ve şemse aralarında iki nokta şeklinde ortabağ yer almaktadır. Salbeklerin yüzeyinde birer büyük hatayı motifi görülmektedir. Etrafi şemsede olduğu gibi altınla tahrirlenmiş ve dilim araları altın tığ ve noktalarla hareketlendirilmiştir.

Sertap ve sırt bölümlerinde süsleme görülmeyen cildin miklebi bordür, köşebent ve miklep şemsesi kapaklarla aynı düzende tezyin edilmiştir. Miklep şemsesi dilimli oval formda olup yüzeyi bulut hatayı ve gonca motifleri ile bezenmiştir. Dilimler nokta ve tığlarla vurgulanmıştır.

İç kapakları kâğıt kaplı olup hiçbir süsleme unsuruna rastlanılmamaktadır.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: İstinsah tarihi bilinmeyen Kur'ân-ı Kerîm'in, Hattatı Mustafa Dede B. Hamdullah'tır. Hattatın yaşadığı yıllar göz önüne alındığı zaman Kur'ân-ı Kerîm'in 16. yüzyılda yazıldığını söylenebilir.

Kur'ân-ı Kerîm'in cildi ile; Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesinde 262 numaralı ve 1669 tarihli olan "Tenvirü'l-Ebsar ve Câmiü'l-Bihâr Şemsüddin Muhammed b.Abdullah Timurtaşî"¹⁰⁹ ile Konya Mevlâna Müzesi Müzelik Eserler Bölümünde Bulunan 62 envanter numaralı ve 1653 tarihli

¹⁰⁹ Yıldray Özbek, a.g.e., Kayseri, 2005, s.135.

“Mesnevi”¹¹⁰adlı eser, Türk Vakıf Hat Sanatları Müzesinde bulunan 853 envanter numaralı ve 1675 tarihli Kur’ân-ı Kerîm¹¹¹’le ve Yusuf Ağa Kütüphanesi’nde 42 Yu 4903 envanter numaralı 1605 tarihli “Ravzat el-Ahyâr” benzerlik göstermektedir. Bu bilgilerle Kur’ân-ı Kerîm’in, 16-17. Yüzyıl aralığında ciltlendiğini söyleyebiliriz.

Günümüzde genel itibariyle sağlam vaziyette gelen kapaklar kenarlarında, sırt ve sertap kısımlarında hafif yıpranmalar bulunmaktadır. Kenar bordürlerindeki motiflerde yoğun altın kayıpları görülmektedir. Eserin kenarlarındaki meandır motifinden yola çıkarak 19. Yüzyılda bir onarım geçirdiği söylenebilir. Cildin üzerinde bulunan altınlanmış noktalarda bu sırada konulmuş olabileceği düşünülebilir.

¹¹⁰ Hacer Kara, **a.g.t.**, s.273.

¹¹¹ Zübeyde Cihan Özsayiner, **Türk Vakıf Hat Sanatları Müzesinde Bulunan Tezhipli Kur'an-ı Kerimler**, Ankara,1999, s.67.

Örnek No: 24

Fotoğraf No: 51-52

Envanter No: 62

Eser Adı: CAMİU'L-USUL MİN EHADİSİ'R-RESUL

Yazar Adı: İbnü'l-Esir, Mecdüddin Mübarek b. Muhammed el- Cezeri

Müstensih: -

Müzehhip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: -

Cildin Tarihi: 17. Yüzyıl

Ölçü: 275x170mm.

Malzeme: Kırmızı Deri

Tanımı: Ön ve arka dış kapakları aynı karakterde düzenlenen eser kırmızı deri ile ciltlenmiştir. Kapaklar, altınlanmış cetveller arası bir sıra sarmal zencirekle çerçevelenmiştir. kapakların köşelerine noktalarla üçgen yüzeyler oluşturulmuş ayrıca cetvel ortalarına birer nokta koyularak süslenmiştir.

Kapak ortalarını süsleyen salbekli şemseler dilimli oval formdadır. Şemseler ve salbekleri gömme olarak mülemma tarzında yapılmıştır. Şemse yüzeyleri, yatay eksen boyunca uzanan, 'S' kıvrımları yaprak uçları dikey eksen yönünde uzanan, iri bulut motifi ve yine yatay ekseninde uzanan bulutların kıvrımlarının içine yerleştirilen iki adet düğümlenmiş bulut motifi bulunmaktadır. Ayrıca şemse uç kısmından çıkan ince dalların taşıdığı hatayi, gonca, penç ve saz yapraklarının yüzeyde serbest olarak kıvrımlar yaptığı

kompozisyonla bezenmiştir. Şemselerin etrafı tahrirlenerek dilimler tığlar ve noktalarla vurgulanmıştır.

Şems ile salbekler arasında ikişer noktayla orta bağ oluşturularak birbirine bağlanmış olup beş dilimli palmet formundaki salbek yüzeyleri, düğümlemiş bir adet bulut ve çiçeklerden oluşan bitkisel süsleme ile bezenmiştir. Şemse ve salbek dilimleri tığlarla vurgulanmıştır.

Sertap ve miklep kenarları kapaklarla aynı zencirek düzenlemesi ile çerçevelenmiştir. Sertap yüzeyi süslemesiz olarak bırakılmıştır. Miklep şemsesi dilimli oval formda mülemma olarak yapılmıştır. Yüzeyi yatay eksen boyunca uzanan, 'S' kıvrımları yaprak uçları dikey eksen yönünde uzanan, bulut motifi ile şemse uç kısmından çıkan ince dalların taşıdığı hatayi, gonca, penç ve saz yapraklarının yüzeyde serbest olarak kıvrımlar yaptığı kompozisyon ile bezenmiştir. Şemselerin etrafı tahrirlenerek dilimler tığlar ve noktalarla vurgulanmıştır.

İç kapaklar ebruludur.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: Eserin ketebe kaydı bulunmamaktadır. Eser kapak düzeni ve bezeme kompozisyonu açısından Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesinde bulunan 938 envanter numaralı ve 1688 yılında istinsah edilmiş "Hadâyıku'l-Hakâyık fi Tekmileti's-Şakâyık"¹¹² isimli eser ve yine aynı kütüphanede bulunan 11252 envanter numaralı ve 1666 yılında istinsah edilmiş "Müşkemilü'l-Ahkâmfi'l-Fetâve'l-Hanefiyye"¹¹³ isimli eserle birebir benzer özelliklere sahiptir. Bu bilgilerle cildi 17. yüzyıla tarihlendirebiliriz.

Eser günümüze genel itibariyle sağlam vaziyette gelmiştir. Kapaklarda yıpranmaya bağlı renk ve deri kopmaları görülmektedir. Ön kapakta lekelenmeler vardır.

¹¹² Yıldray Özbek, a.g.e., s.145.

¹¹³ Yıldray Özbek, a.g.e., s.134.

Örnek No: 25

Fotoğraf No: 53-55

Envanter No: 454

Eser Adı: İNSANÜ'L-UYUN Fİ SİRETİ'L-EMİNİ VE'L-ME'MUN

Yazar Adı: Nureddin el-Halebî, Ali b. İbrahim b. Ahmed el- Halebî

Müstensih: Osman b. Abdullah

Müzehhip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: 1113/1710

Cildin Tarihi: 18. Yüzyıl

Ölçü: 277x170mm.

Malzeme: Kahverengi ve Kırmızı Deri

Tanımı: Her iki dış kapağı da aynı karakterde tezyin edilen eser kahverengi deri ile ciltlenmiştir. Kitabı altınlanmış cetveller arası bir sıra kalın sarmal 'S' lerden oluşan altınlanmış zencirek çerçevelemektedir.

Köşebent düzenlemesi görülen kapaklarda köşebentler iç ve dış bükey kavisli olarak gömme ve alttan ayırma tarzında yapılmıştır. Yüzeylerinde bir adet kıvrımlar yaparak uzanan bulut motifi ve köşebent formuna göre kıvrılan ince dalların taşıdığı hatayi, gonca, penç ve saz yaprakları ile bezenmiştir. Köşebent etrafı tahrirlenerek dilimler tığlar ve noktalarla vurgulanmıştır. Devam eden tahrir çizgisi ile yatay ve dikey ekseninde bir sıra altınlanmış cetvel elde edilmiştir. Bu cetvel ortalarına altınlanmış üç ve tığ nokta koyularak süslenmiştir.

Kapak ortalarını süsleyen salbekli şemseler dilimli oval formda olup gömme ve mülevven olarak, alttan ayırma tarzında yapılmıştır. Mülevvenlik

kırmızı deri kullanılarak sağlanmıştır. şemse yzeyleri, sarmal beş bulutun serbest olarak işlendiği ve şemsenin alt ucundan yapraklı kökten çıkan kıvrım dalların taşıdığı hatayı, gonca, penç ve saz yapraklarının serbest olarak işlendiği kompozisyondan oluşmaktadır. şemse etrafı tahrirlenerek dilimler tığlar ve noktalarla vurgulanmıştır. şemsenin devam eden tahrirleri ile salbekler arasında birer noktayla orta bağ oluşturularak birbirine bağlanmış olup yedi dilimli palmet formundaki salbek yzeyleri, bir hatayı motifi ile bezenmiştir. Salbek dilimleri tığlar ve noktalarla vurgulanmıştır.

Kapaklarla aynı zencirek dzenlemesiyle çerçevelenen sertap bölümünün, kartuşlarla dört bölüme ayrılmıştır. Yzeyleri noktalarla altı yapraklı iek görünümü verilerek uçları tığlarla süslenmiş olup, köşeleri ve araları noktalarla süslenmiştir.

Kapaklarla benzer cetvel ve köşebent uygulamasına sahip olan miklebin, yuvarlağa yakın dilimli oval formdaki şemse yzeyi dikey ekseninde uzanan bir adet sarmal bulut ve ince kıvrım dalların taşıdığı hatayı, gonca, penç ve saz yapraklarının kapak şemse yzeylerine göre daha seyrek işlendiği kompozisyondan oluşmaktadır. Miklep şemsenin etrafı tahrirlenerek dilimler tığlar ve noktalarla vurgulanmıştır.

İ kapaklar kırmızı deri ile kaplanmıştır. Etrafı altınlanmış cetveller arası ince sarmal zencirekle çerçevelenmiştir. İç kapak, miklep şemse ve köşebentleri dış kapaklarla aynı büyüklükte ve benzer formda olup, zerefşan tekniğinde süslenmiştir. İç kapak şemselerinin uç kısımlarına altınlanmış noktalarla altı yapraklı iek motifi yapılmış ve uç kısmına bir adet tığ uygulanarak süslenmiştir.

İç kapak sertap bölümü dış kapaklarla aynı süsleme özelliklerine sahiptir.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: Eser ketebe kaydına göre 1113 / 1710 yılında yazılmıştır. Cilt döneminden orijinaldir.

Eser genel itibariyle sağlam olarak günümüze gelebilmiştir. Kapaklarda yıpranma kaynaklı renk değişimleri görülmektedir. Bordrlerde altın kayıpları görülmektedir. n iç kapak ve iç kapak miklep yüzeylerine beyaz kâğıt parçaları yapışmıştır.

Örnek No: 26

Fotoğraf No: 56-57

Envanter No: 481

Eser Adı: TARİH-İ AYNİ TERCÜMESİ (629-851 H. SENESİNE KADAR)

Yazar Adı: El-Ayni, Bedreddin Mahmud b. Ahmed b. Musa el-Hanefi

Müstensih: -

Müzehhip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: 1139/1726

Cildin Tarihi: 18. Yüzyıl

Ölçü: 325X200mm.

Malzeme: Kahverengi Deri

Tanımı: Ön ve arka dış kapakları aynı düzende tezyin edilen eser kahverengi deri ile ciltlenmiştir. Kapakların etrafını ikişer sıra altınlanmış cetvel arası, bir sıra altınlanmış sarmal zencirek çerçevelemektedir.

Köşebentler, şemseler ve miklep şemsesi gömme olarak mülema tarzında yapılmıştır.

Köşebent düzenlemesi görülen kapaklarda köşebentler iç ve dış bükey kavisli olarak alttan ayırma tarzında yapılmıştır. Yüzeyleri köşebent formuna göre kıvrılan ince dalların taşıdığı hatayi, penç ve saz yaprakları ile bezenmiştir. Köşebent etrafı tahrirlenmiş olup, devam eden tahrir çizgisi ile yatay ve dikey ekseninde bir sıra altınlanmış cetvel elde edilmiştir.

Kapak ortalarını süsleyen salbekli şemseler, dilimli oval formda olup, mülema olarak yapılmıştır. Şemse yüzeyi dikey ekseninde düzenlenen uç

kısımındaki yapraklı kökten çıkan, üç ince kıvrım dalın taşıdığı hatayı, penç ve saz yapraklarının serbest olarak şemse yüzeyinde kıvrılarak oluşturduğu bitkisel kompozisyondan oluşmaktadır. Şemse etrafı tahrirlenmiştir. Dilim araları tığlarla vurgulanarak, yatay ve dikey eksen uçlarına altınlanmış noktalar koyularak süslenmiştir. Şemse uçlarına fırçayla üç dilimli palmet motifi çizilerek süslenmiştir. Palmet yüzeyi bir adet altınlanmış nokta ile süslenmiştir.

Sertap bölümünün büyük bir kısmı onarım derisinin altında kalmıştır, görüldüğü kadarıyla etrafı altınlanmış cetveller arası altınlanmış sarmal zencirek bordürü ile çerçevelenmiştir. Yüzeyinde süsleme görülmemektedir.

Miklep de kapaklarla aynı bordür ve köşebent düzenlemesine sahiptir. Miklep şemsesi kapaklarla aynı form ve süslemem özelliklerine sahip olup, şemsenin yüzeye ½'lik kısmı uygulanmıştır.

İç kapaklar kâğıt kaplıdır.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: Eser ketebe kaydına göre 1139 / 1726 yılında yazılmıştır. Cilt, bezeme ve kapak düzenleri açısından da döneminden özgün cildi olduğunu söyleyebiliriz.

Oldukça yıpranmış vaziyetteki kapaklarda yıpranma kaynaklı renk değişimleri ve deri kopmaları görülmektedir. Sertap tamamen koyu kahverengi deri ile onarılmış fakat bu deride yırtılmıştır. Kapak yüzeylerinde altın kayıpları görülmektedir.

Örnek No: 27

Fotoğraf No: 58

Envanter No: 148

Eser Adı: METALİU'L-MESERRAT Bİ-CİLAİ DELAİLİ'L-HAYRAT

Yazar Adı: Muhammed el-Mehdi b. Ahmed b. Ali b. Yusuf el-Fasi

Müstensih: Abdullah Ahmed b. Muhammed

Müzehhip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: 1140/1727

Cildin Tarihi: 18. Yüzyıl

Ölçü: 205x150mm.

Malzeme: Kırmızı Deri

Tanımı: Her iki dış kapağı da aynı karakterde tezyin edilen eser kırmızı renk deri ile ciltlenmiştir. Kapak ve miklep kenarları, iki sıra cetvel inceliğinde çekilen altınlanmış zencirek arası sarmal zencirekle çerçevelenmiştir. Kapaklarda ve miklepte yer alan köşebentler, iç ve dış bükey olarak gömme tekniğinde yapılmış olup alttan ayırma tarzında bezenmiştir. Şemse ile aynı süsleme unsurları görülmektedir. Köşebentler tahrirlenerek dilimler tığlarla vurgulanmıştır. Köşebent aralarına yatay ve dikey eksen cetvel ortalarına gelecek şekilde noktalar konularak süslenmiştir.

Kapak ortalarını süsleyen salbekli şemseler dilimli oval formdadır. Gömme ve mülevven olarak alttan ayırma tarzında yapılmıştır. Mülevvenlik siyaha deriyle sağlanmıştır. Şemse yüzeyleri uç kısmından çıkan üç ince dalın taşıdığı hatayi, penç ve saz yapraklarından oluşan kıvrım dalların yüzeyde serbest olarak dolandığı bitkisel kompozisyondan oluşmaktadır. Şemse etrafı

tahrirlenerek devam eden tahrirler ile salbekler arasında ikişer tığ ile orta bağ oluşturularak birbirine bağlanmış olup, beş dilimli palmet formundaki salbek yüzeyleri, bir adet hatayi motifi ile bezenmiştir. Şemse ve salbek dilimleri tığlarla vurgulanmıştır.

Sertap etrafı dikey ekseninde bir sıra cetvel inceliğinde çekilen altınlanmış zencirek ile dikey eksen uçlarına iki sıra cetvel inceliğinde çekilen altınlanmış zencirek arası sarmal zencirek bordürü ile çerçevelenmiştir. Sertap yüzeyi ortada baklava dilimi oluşturacak şekilde uygulanan noktalar ve uç kısımlarına konulan üçer noktalar ile bezenmiştir.

Miklep bordür ve köşebentleri aynı özellikte olup miklep şemsesi on yedi dilimli palmet formudur. Kapak şemseleri aynı süsleme tekniğine sahip olan miklep şemsesinin içi bir adet iri hatayi motifi ile bezenmiştir. Etrafı tahrirlenerek dilimler tığlarla vurgulanmıştır.

İç kapaklar kahverengi deri malzeme ile kaplı olup hiçbir bezeme unsuru görülmemektedir.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: Eser ketebe kaydına göre 1140 / 1727 yılında yazılmıştır. Bezeme, kapak düzenleri, yazı karakteri ve tezhip özellikleri de göz önüne alındığında cildin döneminden orijinal olduğunu söyleyebiliriz.

Günümüze genel olarak sağlam vaziyete gelen eserin kapaklarında yıpranmadan kaynaklanan renk değişimi ve bordürlerde altın kayıpları görülmektedir. Kitap hiçbir onarım geçirmemiştir.

Örnek No: 28

Fotoğraf No: 59-60

Envanter No: 207

Eser Adı: ŞERHU'L-VİKAYE

Yazar Adı: Saduşşeria Es-Sani, Ubeydullah, b. Mesud el-Mahbubi

Müstensih: -

Müzehip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: 1159/1746-47

Cildin Tarihi: 18. Yüzyıl

Ölçü: 200x140mm.

Malzeme: Kırmızı Deri

Tanımı: Her iki dış kapağı da aynı karakterde tezyin edilen cilt kırmızı renk deri ile ciltlenmiştir.

Kapaklar ve miklep kenarları altınlanmış cetveller arası bir sıra sarmal zencirekle çerçevelenmiştir.

Köşebent düzenlemesi görülmeyen kapakların köşelerine nokta ve tığlar konularak süslenmiştir.

Şemse, salbek ve miklep şemsesi mülemma tarzında yapılmıştır. Kapak ortalarını süsleyen salbekli şemseler, dilimli oval formdadır. Şemse yüzeyi; dikey ekseninde düzenlenmiş, uç kısmından çıkan iki ince dalın taşıdığı hatayı benzeri şakayık, penç ve saz yapraklarının, şemse yüzeyinde serbest olarak kıvrımlar yaptığı bitkisel kompozisyondan oluşmaktadır. Şemse iki sıra

tahrirlenmiştir. İç tahrir kalın dış tahrir ise ince olarak düzenlenmiştir. Dilimler tığlar ve noktalarla vurgulanmıştır.

Beş dilimli palmet formulu salbeklere geçişler, altınlanmış dört nokta ile sağlanmıştır. Salbek yüzeyinde birer hatayi motifi yer almaktadır. Etrafi şemse ile aynı düzende tahrirlenmiş ve dilimler tığlar ve noktalarla vurgulanmıştır.

Sertap iki sıra altınlanmış cetvelle çerçevelenerek yüzeyi nokta ve tığlarla süslenmiştir.

Miklep kapaklarla aynı bordür özelliklerine sahiptir. Miklep şemsesi dilimli oval formdadır. Yüzeyi penç, gonca ve saz yapraklarından oluşan bitkisel kompozisyondan oluşmaktadır. Etrafi kapak şemseleri ile aynı tahrirlenmiş olup dilimler noktalar ve tığlarla vurgulanmıştır.

İç kapaklar kâğıt kaplıdır.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: Eser ketebe kaydına göre 1159 / 1746-47 yılında yazılmıştır. Bezeme kompozisyonu kapak düzenleri açısından da 18. yüzyıla tarihlendirilebilir. Cilt döneminden orijinaldir.

Günümüze genel itibariyle sağlam vaziyette gelebilmiştir. Kapaklarda hafif yıpranma ve renk değişimleri görülmektedir.

Örnek No: 29

Fotoğraf No: 61-62

Envanter No: 421

Eser Adı: DİVAN

Yazar Adı: Nef'i-Ömer el-Erzurumi

Müstensih: Feyzi

Müzehip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: 1161/1748

Cildin Tarihi: 18. Yüzyıl

Ölçü: 180x115mm.

Malzeme: Kahverengi Deri

Tanımı: Ön ve arka dış kapakları aynı karakterde düzenlenen eser kahverengi deri ile ciltlenmiştir. Kapaklar altınlanmış cetveller arası bir sıra altınlanmış sarmal 'S' lerden oluşan zencirekle çerçevelenmiştir. Cetvel ortaları, birer altınlanmış nokta ile süslenmiştir.

Köşebent düzenlemesi görülmemektedir.

Kapak ortalarında yer alan salbekli şemseler, dilimli oval formdadır. Mülevven olarak alttan ayırma tarzında yapılmıştır. Mülevvenlik bordo deri kullanılarak sağlanmıştır. Yüzeyleri şemse alt ucundaki yapraklı kökten çıkarak dikey ekseninde ince dalların taşıdığı hatayı, gonca ve saz yapraklarından oluşan bitkisel kompozisyonla bezenmiştir. Şemse etrafı tahrirlenerek dilimler noktalar ve tığlarla vurgulanmıştır. Salbekler beş dilimli palmet formunda olup, alttan ayırma tarzında yapılmıştır. Yüzeyi bir adet hatayı motifi ile bezenmiştir. Etrafi tahrirlenerek dilimler nokta ve tığlarla vurgulanmıştır.

Sertap ve miklebi bulunmayan eserin iç kapakları kâğıt kaplı olup, süsleme unsuru görülmemektedir.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: Eser ketebe kaydına göre 1161 / 1748 yılında yazılmıştır. Kapak düzeni ve yapılış teknikleri de göz önünde bulundurulursa cilt 18. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilebilir. Cilt döneminden orijinaldir.

Cetveller ve şemse yüzeylerinde altın kayıpları görülmektedir. Kapak yüzeylerinde bazı kısımlarda küçük deri kayıpları mevcuttur. Özellikle kapak ve sırt uç kısımlarında yıpranmalar yoğun olarak görülmektedir.

Örnek No: 30

Fotoğraf No: 63-64

Envanter No: 128

Eser Adı: EŞ-ŞİFA Bİ-TA'RİFİ HUKUKİ'L-MUSTAFA

Yazar Adı: Kadi Iyaz b. Musa b. Iyaz el-Yahsubi

Müstensih: İbrahim b. Ömer

Müzehip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: 1161/1748

Cildin Tarihi: 18. Yüzyıl

Ölçü: 215x190mm.

Malzeme: Siyah Deri

Tanımı: Ön ve arka dış kapakların aynı karakterde düzenlendiği eser, siyah renk deri ile ciltlenmiştir. Kapaklar ve miklep iki sıra altınlanmış cetvel arası bir sıra altınlanmış zencirekle çerçevenmektedir. Cetvel ortaları noktalarla süslenmiştir.

Köşebent uygulaması görülen kapaklar ve miklep köşebentleri, iç ve dış bükey formda gömme olarak mülemma tarzında yapılmıştır. Yüzeyleri köşelerden çıkan ince kıvrım dalların taşıdığı rumilerin köşebent formuna göre kıvrıldığı bitkisel kompozisyondan oluşmaktadır. Etrafı tahrirlenmiş, tahrirler uzatılarak uç kısımlarına doğru volüt yapmıştır. Dilimler tığlarla vurgulanmıştır.

Kapak ortalarını süsleyen salbekli şemseler dilimli oval formdadır. Şemse ve salbekler gömme olarak mülemma tarzında yapılmıştır. Şemse yüzeyi merkezde yatay ve dikey eksenden çıkan dört palmetin ve bunların

uçlarından uzanan rumi dalların kapalı form oluşturduğu $\frac{1}{4}$ simetrik bitkisel kompozisyondan oluşmaktadır. Şemse etrafı tahrirlerek uçlarından ince bir çizgi ile salbeklere bağlanmıştır. Beş dilimli palmet formlu salbek yüzeyleri iri birer hatayı ile bezenmiştir. Şemse ve salbek dilim araları tığlarla vurgulanmıştır.

Sertap iki sıra altınlanmış cetvelle çerçevelemiştir. İç yüzeyi nokta ve tığlarla süslenmiştir.

Miklep şemsesi dilimli oval formda gömme olarak mülemma tarzında yapılmıştır. Yüzeyi palmet ve rumilerden oluşan bitkisel kompozisyondan oluşmaktadır. Etrafı tahrirlenerek dilimler tığlarla vurgulanmıştır.

İç kapaklar kâğıt kaplıdır.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: Eser ketebe kaydına göre 1161 / 1748 yılında yazılmıştır. Bezeme kompozisyonu ve kapak düzeni açısından bakıldığında 18. yüzyıla tarihlendirilebilir. Cilt döneminden orijinaldir.

Kapaklarda yıpranma kaynaklı renk değişimi ve altın kayıpları görülmektedir. Sırt ve sertap bölümleri kahverengi deri parçalarıyla tamir edilmiştir.

Örnek No: 31

Fotoğraf No: 65-66

Envanter No: 124

Eser Adı: MİRKATÜ'L-MEFATİH Lİ-MİŞKATİ'L-MESABİH

Yazar Adı: Ali el-Kari, Nureddin Ali b. Sultan Muhammed el-Herevi

Müstensih: Abdullah el-Hatib

Müzehip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: 1166/1752

Cildin Tarihi: 18. Yüzyıl

Ölçü: 340x215mm.

Malzeme: Kahverengi Deri

Tanımı: Ön ve arka dış kapakları aynı karakterde düzenlenen eser kahverengi deri ile ciltlenmiştir. Kapaklar ve miklep iki sıra altınlanmış cetvel arası bir sıra altınlanmış sarmal zencirekle çerçevenmiştir. Kapakların köşelerine ve cetvel ortalarına birer nokta koyularak süslenmiştir.

Kapak ortalarını süsleyen salbekli şemseleri dilimli oval formdadır. Şemseler ve salbekleri gömme olarak mülemma tarzında yapılmıştır. Şemse yüzeyleri, yatay eksen ucundan saz yapraklarıyla oluşturulmuş bir kökten çıkan, ince kıvrım dalların taşıdığı hatayi, penç ve saz yapraklarının yüzeyde kıvrımlar yaparak dolandığı ½ simetrik bitkisel kompozisyondan oluşmaktadır. Şemse etrafı tahrirlenmiştir. Beş dilimli palmet formundaki salbek yüzeyleri, bir adet hatayi motifi ile bezenmiştir. Şemse ve salbek dilimleri tığlarla vurgulanmıştır. Salbek etrafı iki sıra altınlanmış cetvelle çerçevenmiştir. Yüzeyi noktalar ve tığlarla bezenmiştir.

Sertap iki sıra altınlanmış cetvelle çerçevesiyle yüzeyine altınlanmış noktalar ve tığlarla çiçek görünümlü süslemeler yapılmıştır.

Miklep şemsesi dilimli yuvarlak formdadır. Gömme olarak mülemma tarzında yapılmıştır. Yüzeyi yatay eksen ucundan çıkan iki ince dalın taşıdığı hayati, penç ve saz yapraklarının yüzeyde serbest olarak kıvrımlar yaptığı bitkisel süslemeden oluşmaktadır. Şemse etrafı tahrirli ve tığlıdır.

İç kapakları kâğıt kaplıdır.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: 1166 / 1752 yılında istinsah edilen eser, döneminden orijinaldir.

Cildin yüzeyinde yıpranma kaynaklı renk değişimleri görülmektedir. Sırt uçları, kapak köşeleri ve sertapta kahverengi deri parçaları ile tamir görmüştür.

Örnek No: 32

Fotoğraf No: 67-68

Envanter No: 174

Eser Adı: MUHTASARU ĞUNYETİ'L-MÜTEMELLİ Fİ ŞERHİ
MÜNYETİ'L-MUSALLİ

Yazar Adı: El-Halebî, İbrahim b. Muhammed b. İbrahim El-Hanefî

Müstensih: Ahmed b. Muhammed

Müzehip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: 1169/1755

Cildin Tarihi: 18. Yüzyıl

Ölçü: 215x160mm.

Malzeme: Kahverengi Deri

Tanımı : Kahverengi deri ile ciltlenen eserin ön ve arka dış kapakları aynı bezeme unsurları ile tezyin edilmiştir. Kapaklar ve miklep iki sıra altınlanmış cetvel arası sarmal zencirekle çerçevelenmiştir. Kapakların köşeleri ve cetvel ortaları üç nokta ve tığlarla süslenmiştir.

Kapak ortalarında bulunan şemseler salbeksiz olup dilimli oval formdadır. Gömme olarak mülemma tarzında yapılmıştır. Şemse yüzeyleri aşınmadan dolayı net anlaşılamamaktadır. Tespit edebildiğimiz kadarıyla ince dalların taşıdığı hatayi, gonca, penç ve saz yaprağı görünümlü bitkisel kompozisyondan oluşmaktadır. Şemse etrafı tahrirlenmiştir ve dilim araları tığlanmıştır. Şemse uçlarına noktalarla altı yapraklı çiçek yapılmıştır. Şemse yatay eksen ortaları da birer nokta ile süslenmiştir.

Sertap ve sırt bölümleri tamamen kahverengi deri ile tamir edilmiş ve süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Miklep kapaklarla aynı bordür tezyinatına sahiptir. Miklep şemsesi dilimli oval formda olup gömme ve mülemma olarak yapılmıştır. Yüzeyi palmet, rumi ve penç motiflerinden oluşan bitkisel kompozisyonla tezyin edilmiştir. Şemse etrafı tahrirlenerek dilimler tığlarla vurgulanmıştır.

İç kapaklar kâğıt kaplıdır.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: Eser ketebe kaydına göre 1169 / 1755 yılında yazılmıştır. Cilt döneminden orijinaldir.

Kitabın sırt ve sertap bölümleri kahverengi deri ile tamir edilmiştir ve yıpranmalar mevcuttur. Ön ve araka kapak şemselerinde, tahrirlerde ve kapak bordürlerinde altın kayıpları görülmektedir. Kapaklarda yıpranma kaynaklı renk değişimleri bulunmaktadır.

Örnek No: 33

Fotoğraf No: 69-70

Envanter No: 185

Eser Adı: ÜUDETÜ'N-NAZİR ALE'L-EŞBAH VE'N-NAZAİR

Yazar Adı: Ebü's Suud-Seyyid Muhammed b. Ali el-Hüseyini

Müstensih: -

Müzehip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: 1170/1756

Cildin Tarihi: 18. Yüzyıl

Ölçü: 211x155mm.

Malzeme: Siyah Deri

Tanımı: Her iki dış kapağı aynı karakterde düzenlenen eser siyah deri ile ciltlenmiştir. Kapaklar ve miklep üzer sıra soğuk cetvel arası bir sıra soğuk sarmal zencirekle çerçevenmiştir. Köşebent düzenlemesi yoktur.

Kapak ortalarında bulunan şemseler salbeksiz olup dilimli oval formdadır. Gömme olarak mülevven tarzında yapılmıştır. Mülevvenlik kahverengi renk deri kullanılarak sağlanmıştır. Motifler yüzeye ¼ simetrik kompozisyonda soğuk cilt tekniğiyle uygulanmıştır. Yüzeydeki süsleme, merkezde iri penç motifi ve uçları yatay ve dikey ekseninde baklava dilimi yapan hatayi, penç, şakayık ve yapraklardan oluşmaktadır.

Sertap süslemesizdir.

Miklep şemsesi dilimli oval damla formunda olup gömme ve mülevven olarak yapılmıştır. Mülevvenlik kırmızı deri kullanılarak sağlanmıştır. Yüzeyi soğuk baskı tekniğinde iri hatayi motifi ile bezenmiştir.

İç kapaklar kağıt kaplıdır.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: Eser ketebe kaydına göre 1170 / 1756 yılında yazılmıştır. Ayrıca cildin Amasya Bayezid İl Halk Kütüphanesi'nde yer alan 05 Ba 1303 envanter numaralı 1696 tarihli "İthafu Fuzala'il-Beşer Bi'l-Kıraati'l-Erbaate Aşer"¹¹⁴ isimli eserle şemse form ve bezeme kompozisyonu birebir benzerlik göstermektedir. Cilt döneminden orijinaldir.

Kapaklarda yıpranmaya bağlı renk değişimleri görülmektedir. Sırt bölümünde, ön ve arka kapak üst kenarları kahverengi deri ile onarılmıştır.

¹¹⁴ Gülçin Karaman, **Amasya Bayezid İl Halk Kütüphanesi'ndeki 17. ve 18. Yüzyıl Ciltleri**, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2006, s.100.

Örnek No: 34

Fotoğraf No: 71

Envanter No: 21

Eser Adı: TEFSİRÜ'L- CELALEYN

Yazar Adı: Celaleddin el-Mahalli, Celaleddin es-Süyuti

Müstensih: Ahmed Resmi

Müzehip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: 1169/1756

Cildin Tarihi: 18. Yüzyıl

Ölçü: 223x130mm.

Malzeme: Kahverengi Deri

Tanımı: Her iki dış kapağı da aynı karakterde düzenlenen eser kahverengi deri ile ciltlenmiştir. Kapaklar; birer sıra altınlanmış cetvel arası biri geniş, diğeri ince olmak üzere iki adet altınlanmış sarmal zencirekle çerçevelenmiştir.

Şemse, salbek ve köşebent düzenlemesi görülen kapaklar gömme olarak mülemma tarzında yapılmıştır. Kapak ortalarını süsleyen şemseler dilimli ve oval formda olup yüzeyleri şemsenin alt uçundan çıkan dört ince kıvrım dalın taşıdığı hatayi, penç, gonca ve saz yapraklarından oluşan motiflerin, şemse yüzeyinde serbest olarak dolandığı bitkisel kompozisyondan oluşmaktadır. Şemse etrafı bir sıra tahrirlenerek dilimler nokta ve tığlarla vurgulanmıştır. Salbekler beş dilimli palmet formunda olup, yüzeyleri bir adet hatayi motifi ile süslenmiştir.

Köşebentler iç ve dış bükey kavisli olarak yapılmıştır. Yüzeyleri ince kıvrımdalların taşıdığı hatayı, penç, gonca ve saz yapraklarından oluşan serbest bitkisel kompozisyondan oluşmaktadır. Köşebent etrafı tahrirlenerek dilimler tığlar ve noktalarla vurgulanmıştır. Cildin yatay eksen ortaları nokta ve tığlarla süslenmiştir.

Sertap etrafı bir sıra altınlanmış sarmal zencirekle çerçevelenmiştir. İç kısmı dört adet kartuşa ayrılmış olup, kartuş içleri ve araları noktalar ve tığlarla süslenmiştir.

Miklep bordür ve köşebent düzenlemesi kapaklarla benzer şekilde tezyin edilmiştir. Miklep şemsesi dilimli oval formda olup gömme olarak mülemma tarzında yapılmıştır. Şemse yüzeyi hatayı, penç, gonca ve saz yapraklarından oluşan bitkisel kompozisyondan oluşmaktadır. Etrafı tahrirlenerek dilimler tığlar ve noktalarla vurgulanmıştır.

İç kapaklar kâğıt kaplıdır.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: Eser ketebe kaydına göre 1169 / 1756 yılında yazılmıştır. Kapaklarda görülen bezeme kompozisyonları göz önüne alındığında cildin döneminden, özgün olduğu söyleyebiliriz.

Kapaklarda yıpranmaya bağlı renk değişimleri ve arka kapak ve sertap arasındaki bazı kısımlarda deri kopmaları görülmektedir

Örnek No: 35

Fotoğraf No: 72

Envanter No: 33

Eser Adı: ENVARÜ'L-KUR'AN ve ESRARÜ'L-FURKAN

Yazar Adı: Ali el-Kari, Nureddin Ali b. Sultan Muhammed el-Herevi

Müstensih: -

Müzehip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: 1182/1768

Cildin Tarihi: 18. Yüzyıl

Ölçü: 255x157mm.

Malzeme: Yeşil Deri

Tanımı: Her iki dış kapağı da aynı karakterde tezyin edilen eser yeşil renk deri ile ciltlenmiştir. Kitabı ikişer sıra altınlanmış cetvel arası bir sıra kalın sarmal 'S' lerden oluşan altınlanmış zencirek çerçevenmektedir.

Köşebent düzenlemesi görülen kapaklarda köşebentler iç ve dış bükey kavisli olarak gömme ve mülevven olarak alttan ayırma tarzında yapılmıştır. Yüzeyleri köşebent formuna göre kıvrılan ince dalların taşıdığı hatayi, gonca, penç ve saz yaprakları ile bezenmiştir. Uçlarına yarım palmet motifi yapılmıştır. Köşebent etrafı tahrirlenerek dilimler tığlar ve noktalarla vurgulanmıştır. Devam eden tahrir çizgisi ile yatay ve dikey ekseninde bir sıra altınlanmış cetvel elde edilmiştir. Bu cetvel ortalarına altınlanmış birer nokta koyularak süslenmiştir.

Kapak ortalarını süsleyen salbekli şemseler dilimli oval formda olup gömme ve mülevven olarak, alttan ayırma tarzında yapılmıştır. Şemse zemini

altınlanarak motifler kırmızı renge boyanarak mülevvenlik sağlanmıştır. Yüzeyleri şemsenin alt ucundan çıkan kıvrım dalların taşıdığı hatayi, gonca, penç ve saz yapraklarının serbest olarak işlendiği bitkisel kompozisyondan oluşmaktadır. Şemse etrafı tahrirlenerek dilimler tığlar ve noktalarla vurgulanmıştır. Şemsenin devam eden tahrirleri ile salbekler arasında birer noktayla orta bağ oluşturularak birbirine bağlanmış olup, üç dilimli palmet formundaki salbek yüzeyleri, bir hatayi motifinin ucunda iki adet saz yaprağı ile bezenmiştir. Salbek dilimleri tığlar ve noktalarla vurgulanmıştır.

Sertap etrafı iki sıra altınlanmış cetvelle çerçevelenerek kartuşlara ayrılmıştır. Kartuş içleri noktalarla altı yapraklı çiçek görünümü verilerek uçları tığlarla süslenmiş olup, köşeleri ve araları birer nokta ile süslenmiştir.

Kapaklarla benzer cetvel ve köşebent uygulamasına sahip olan miklebin yuvarlağa yakın dilimli oval formdaki şemse yüzeyi iki ince kıvrım dalın taşıdığı hatayi, gonca, penç ve saz yapraklarının kapak şemse yüzeylerine göre daha seyrek işlendiği bitkisel kompozisyondan oluşmaktadır. Miklep şemsesinin etrafı tahrirlenerek dilimler tığlar ve noktalarla vurgulanmıştır.

İç kapakları kâğıt kaplıdır.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: Eser ketebe kaydına göre 1182 /1768 yılında yazılmıştır. Bezeme kompozisyonu ve kapak düzenleri açısından da cilt 18. yüzyıla tarihlendirilebilir. Cilt döneminden orijinaldir.

Muhat kısımları kahverengi deri ile onarılan cildin kapak yüzeylerinde yıpranma kaynaklı renk değişimleri yoğun olarak görülmektedir.

Örnek No: 36

Fotoğraf No: 73-74

Envanter No: 132

Eser Adı: EL-CAMİU'S-SAHİH

Yazar Adı: El-Buhari, Muhammed b. İsmail b. İbrahim el-Cu'ufi

Müstensih: Muhammed Katib

Müzehhip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: 1185/1771

Cildin Tarihi: 18. Yüzyıl

Ölçü: 300x180mm.

Malzeme: Kırmızı ve Kahverengi Deri

Tanımı: Ön ve arka dış kapakların aynı karakterde düzenlenildiği eser, kahverengi ve kırmızı renk deri ile ciltlenmiştir. Kapaklarda kırmızı deri zemin üzerinde üç zencirek kuşağı bulunmaktadır. Bunlar altınlanmış cetveller arası iki ince altınlanmış sarmal zencirek arası bir adet altınlanmış geniş sarmal zencirekten oluşmaktadır. Kahverengi deri zemin üzerinde ise iki bordür kuşağı bulunmaktadır. Geniş bordür dikdörtgen kartuşlara ayrılmıştır. Kartuş yüzeylerine altınlanmış noktalarla çiçek motifi ile bezenerek etrafı tığlar ve noktalarla süslenmiştir. Kartuş aralarında kalan yüzeyler mülemma olarak yapılıp ince kıvrımdalların taşıdığı penç, gonca ve saz yaprakları ile bezenmiştir. Son olarak altınlanmış cetveller arası bir adet ince altınlanmış sarmal zencirekle son bulmaktadır.

Kapak ortalarını süsleyen salbekli şemseler dilimli oval formdadır. Şemse ve salbekler gömme olarak mülemma tarzında yapılmıştır. Şemse

yüzeyi yatay eksen ucundan çıkan iki ince dalın taşıdığı hatayi, penç, gonca ve küçük yaprakların şemse yüzeyinde serbest olarak kıvrımlar yaptığı bitkisel kompozisyonla bezenmiştir. Şemse etrafı tahrirlenerek dilimler tığlarla vurgulanmıştır. Şemse uçlarına yerleştirilen beş dilimli palmet formu salbeklerin yüzeyi, düğümlenmiş bulut ve penç, gonca ve küçük yapraklardan oluşan ince dallarla bezenmiştir. Etrafı tahrirlenerek dilimler tığlanmıştır. Şemse ile salbek arası nokta ve tığlarla süslenmiştir.

Sertap dikey eksen kenarlarına, iki adet altınlanmış cetvel arası bir adet altınlanmış sarmal zencirek bordürü yapılmıştır.

Miklep etrafı kapaklarla aynı düzende çerçevenmiştir. Miklep şemsesi dilimli yuvarlağa yakın oval formu olup gömme olarak mülemma tarzında yapılmıştır. Yüzeyi şemse dikey ucundan çıkan ince dalların taşıdığı hatayi, penç, gonca ve saz yapraklarının şemse yüzeyinde serbest olarak kıvrımlar yaptığı bitkisel kompozisyonla bezenmiştir. Şemse etrafı tahrirlenerek dilimler tığlarla vurgulanmıştır.

İç kapaklar kâğıt kaplıdır.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: Eser ketebe kaydına göre 1185 / 1771 yılında yazılmıştır. Bezeme kompozisyonu ve kapak düzeni açısından 18. yüzyıl özellikleri taşıyan cilt döneminden orijinaldir.

Kapaklarda yıpranmaya bağlı renk değişimleri görülmektedir. Arka kapak şemse yüzeylerinde ve kartuşlarında altın kayıpları mevcuttur. Sertap muhat kısmından tamamen kopmuş vaziyettedir.

Örnek No: 37

Fotoğraf No: 75-76

Envanter No: 192

Eser Adı: MİR'ATÜ'L-USUL Fİ ŞERHİ-İ MİRKATİ'L-VUSUL

Yazar Adı: Molla Husrev, Muhammed b. Feramerz b. Ali el-Hanefi

Müstensih: -

Müzehip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: 1189/1775

Cildin Tarihi: 18. Yüzyıl

Ölçü: 210x140mm.

Malzeme: Kahverengi Deri

Tanımı: Ön ve arka dış kapakları aynı karakterde düzenlenen eser kahverengi deri ile ciltlenmiştir. Kapak ve miklep kenarları iki sıra altınlanmış cetvelle çerçevelenmiştir. Kapaklarda ve miklepte köşebent düzenlemesi görülmemektedir.

Cildin ön ve arka kapağının ortasında yer alan salbeksiz dilimli oval şemseler soğuk baskı tekniğiyle yapılmıştır. Şemse yüzeyi dikey ekseninde düzenlenmiştir. Şemse uç kısmındaki yapraklı kökten çıkan ince dalların taşıdığı iri güller ve saz yapraklarından oluşan natüralist çiçeklerle bezenmiştir. Şemse etrafı tahrirlenmiş, uçları birer tığ ile süslenmiştir.

Sertap bir sıra altınlanmış cetvelle çerçevelenerek yüzeyi süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Miklep şemsesi dilimli oval formdadır. Soğuk baskı olarak yapılan şemse yüzeyinde motifler silinmiştir. Sadece penç motifleri anlaşılan yüzeyde, bitkisel kompozisyon uygulandığını söyleyebiliriz.

İç kapaklar kâğıt kaplı olup süslemesizdir.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: Eser ketebe kaydına göre 1189 / 1775 yılında yazılmıştır. Şemse yüzeyinde yer alan natüralist üsluplu çiçekler göz önüne alındığında cilt 18. yüzyıl sonlarına tarihlendirilebilir ve döneminden orijinal cildi olduğunu söyleyebiliriz.

Genel itibariyle sağlam vaziyette cilt yıpranma kaynaklı renk değişimleri ve arka kapak şemse tahririnde altın kaybı görülmektedir. Miklep şemsesinin altın tahrirlerinde silinmeler mevcuttur.

Örnek No: 38

Fotoğraf No: 77

Envanter No: 61

Eser Adı: EL-CAMU'U'S-SAGİR MİN HADİSİ'L-BEŞİRİ'N-NEZİR

Yazar Adı: Es-Süyuti, Celalüddin Abdurrahman b. Ebu Bekr b. Muhammed

Müstensih: Muhammed b. Mansur

Müzehhip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: 1198/1784

Cildin Tarihi: 18. Yüzyıl

Ölçü: 190x140mm.

Malzeme: Kahverengi Deri

Tanımı: Ön ve arka dış kapakları aynı karakterde düzenlenen eser kahverengi deri ile ciltlenmiştir. Kapaklar iki sıra altınlanmış cetvel arası bir sıra altınlanmış zencirekle çerçevelemiştir. Kapakların köşeleri ve cetvel ortaları altınlanmış noktalarla süslenmiştir.

Kapak ortalarını süsleyen şemseler dilimli oval formda olup, soğuk kalıp baskı olarak yapıp mülevven olarak koyu kahverengine boyanmıştır. Şemse yüzeyi uçları yatay ve dikey eksende düğümlenen bulut motifleri ve ince kıvrım dalların taşıdığı penç motiflerinden oluşan süslemenin boşlukları doldurması ile düzenlenen ¼ simetrik kompozisyondan oluşmaktadır. Salbek uygulaması görülmeyen şemsenin etrafı iki sıra tahrirlenerek dilim araları tığlarla vurgulanmıştır.

Sertap iki sıra altınlanmış cetvelle çerçevelelenerek yüzeyinde süslemesiz bırakılmıştır.

Miklep kapaklarla aynı karakterde düzenlenmiştir. Dilimli yuvarlağa yakın oval formdaki şemse yüzeyinde hatayi ve saz yapraklarından oluşan bitkisel süslemeler görülmektedir.

İç kapaklar kâğıt kaplıdır.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: Eser ketebe kaydına göre 1198 / 1784 yılında yazılmıştır. Bezeme kompozisyonu kapak düzenleri açısından 18. yüzyıl özellikleri taşıyan cilt döneminden orijinaldir.

Günümüze genel olarak sağlam vaziyette gelen cildin sırt ve Sertap uçları bordo deri ile tamir görmüştür. Sertap bölümünde kopmalar görülen cildin kapaklarında yıpranmadan kaynaklanan renk değişimi görülmektedir.

Örnek No: 39

Fotoğraf No: 78

Envanter No: 427

Eser Adı: ŞERHU'L-UKUDİ'L-LU'LU'İYYE

Yazar Adı: Müstakimzade, Sa'deddin Süleyman b. Muhammed Emin (D.1719 / Ö.1788)

Müstensih: -

Müzehip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: 1202/1787

Cildin Tarihi: 18. Yüzyıl

Ölçü: 220x140mm.

Malzeme: Kahverengi Deri

Tanımı: Ön ve arka dış kapakları aynı karakterde düzenlenen eser kahverengi deri ile ciltlenmiştir. Kapaklar altınlanmış cetveller arası bir sıra altınlanmış sarmal 'S' lerden oluşan zencirekle çerçevelenmiştir.

Kapaklar mülemma tekniğinde yapılmıştır. Yüzeye süslemeler kalıpla iki seferde basılarak yapılmıştır. Köşebent ve şemse uygulaması bulunmamaktadır. Süslemeler dikdörtgen alanın tüm yüzeyine uygulanmıştır. Dört adet peç motifinin uçlarından çıkan ince dalların yatay ve dikey ekseninde baklava dilimi yapması ve bu baklava dilimli alanın merkezinden çıkan çapraz ekseninde dört adet dilimli rumi motiflerinin yatay ve dikey eksen uçlarında palmet motifi kullanılarak birleşmesi ile kapalı form oluşturan bitkisel kompozisyonla bezenmiştir. Bu kompozisyon yüzeyde kademeli olarak uygulanmıştır. Zemini iğne perdahlı olarak süslenmiştir.

Miklepte, kapaklardaki bezemenin $\frac{1}{2}$ 'si uygulanarak süslenmiştir.

İç kapaklar kâğıt kaplıdır.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: Eser ketebe kaydına göre 1202 / 1787 yılında yazılmıştır. Ayrıca eserin yazarı da bu yüzyıl aralığında yaşamıştır. Bezeme kompozisyonu ve kapak düzeni açısından da cildi 18. yüzyıla tarihlendirilebiliriz. Cilt döneminden orijinaldir.

Eser genel itibarıyla sağlam olarak günümüze gelebilmiştir. Arka kapaklarda hafif altın kayıpları görülmektedir.

Örnek No: 40

Fotoğraf No: 79

Envanter No: 483

Eser Adı: SÜLEYMANİYE

Yazar Adı: Zileli-Hamdi

Müstensih: Ahmed Halil b. Ahmed

Müzehip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: 1203/1788

Cildin Tarihi: 18. Yüzyıl

Ölçü: 210x135mm.

Malzeme: Kahverengi Deri

Tanımı: Her iki dış kapağı da aynı karakterde düzenlenen eser kahverengi deri ile ciltlenmiştir.

Kapaklar altınlanmış cetveller arası bir sıra altınlanmış sarmal 'S'lerden oluşan zencirekle çerçevelenmiştir. Cetvel ortaları üç adet altınlanmış nokta ile süslenmiştir.

Köşebent düzenlemesi görülmemektedir.

Kapak ortalarındaki salbekli dikdörtgen şemseler gömme olarak mülemma tarzında yapılmıştır. Şemselerin orta ve uç kısımları dilimlenerek dışa doğru taşırılmıştır. Şemse yüzeyleri ¼ simetrik düzenlenen rumi ve palmet motiflerinden oluşan bitkisel kompozisyonundan oluşmaktadır. Etrafı tahrirlenerek dilimler tığlarla vurgulanmıştır.

Salbekler dilimli oval formda olup gömme ve mülemma tarzında yapılmıştır. Yüzeyi hatayi, penç benzeri çiçekler ve saz yaprağından oluşan bitkisel kompozisyon ile bezenmiştir. Etrafi tahrirlenerek dilimler tığlarla vurgulanmıştır.

Sertap bölümü süslemesizdir.

Miklep etrafı kapaklarla aynı zencirek düzeni ile çerçevelenmiştir. Miklep şemsesi beş dilimli palmet formudur. Gömme olarak mülemma tarzında yapılmıştır. Yüzeyindeki motifler anlaşılammaktadır. Etrafi tahrirlenerek dilimler tığlarla vurgulanmıştır.

İç kapaklar kâğıt kaplıdır.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: Eser ketebe kaydına göre 1203 / 1788 yılında yazılmıştır. Bezeme kompozisyonu ve kapak düzeni açısından 18. yüzyıl özellikleri taşıyan cilt döneminden orijinaldir.

Ön ve arka kapaklarda yoğun lekelenmeler ve yıpranmaya bağlı renk kayıpları görülmektedir. Bordürler ve tahrirlerde altın kayıpları mevcuttur. Sırt bölümü tamamen sertap ise alt ve uç kısımlarında kahverengi deri parçaları ile onarılmıştır.

Örnek No: 41

Fotoğraf No: 80

Envanter No: 237

Eser Adı: TEVESSÜL KASİDE-İ BÜRDE ŞERHİ ve TAHMİSİ

Yazar Adı: Mekkizade, Muhammed Mekki b. Halil el-İstanbuli el-Mekki

Müstensih: -

Müzehhip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: 1210/1795

Cildin Tarihi: 18. Yüzyıl

Ölçü: 300x190mm.

Malzeme: Kahverengi Deri

Tanımı: Her iki dış kapağı da aynı karakterde düzenlenen eser, kahverengi deri ile ciltlenmiştir.

Kapaklar ve miklep, altınlanmış cetveller arası iki adet zencirekle çerçevelenmiştir. İlk zencirek altınlanmış ve geniş yüzevidir. İkincisi ise beyaz altına boyanmış ince sarmal zencirekle çerçevelenmiştir.

Kapakların köşeleri ve cetvel ortaları birer beyaz altınlı noktalarla süslenmiştir.

Şemseler, salbekler ve miklep şemsesi gömme ve mülevven olarak yapılmıştır. Mülevvenlik kırmızı deri ile sağlanmıştır.

Kapak ortalarını süsleyen salbekli şemseler dilimli oval formda olup, alttan ayırma tarzında yapılmıştır. Şemse yüzeyi, şemse uç kısmından, yapraklı bir kökten çıkan dört ince dalın taşıdığı hatayi, penç, gonca ve saz yapraklarının

serbest olarak şemse yüzeyinde kıvrımlar yaptığı, dikey ekseninde düzenlenmiş, bitkisel kompozisyondan oluşmaktadır. Şemse etrafı tahrirlenerek dilim araları tığlarla vurgulanmıştır.

Beş dilimli palmet formundaki salbekler alttan ayırma tarzında yapılmıştır, yüzeyinde birer hatayı motifi yer almaktadır. Etrafi şemsede olduğu tahrirlenmiş dilimler tığlarla vurgulanmıştır.

Sertap iki sıra altınlanmış cetvelle çerçevelenmiştir. Yüzeyi, dikdörtgen içleri kartuşlarla sekiz bölüme ayrılmıştır. Bu kartuş içleri altınlanmış noktalarla yapılmış çiçeklerle ve tığlarla süslenmiştir.

Miklep şemsesi dilimli yuvarlağa yakın oval formda olup, alttan ayırma tarzında yapılmıştır. Yüzeyi ince dalların taşıdığı hatayı, gonca, penç ve saz yapraklarından oluşan bitkisel kompozisyon ile tezyin edilmiştir. Etrafi kapak şemselinde olduğu gibi tahrirli ve dilim araları tığlıdır.

İç kapaklar kâğıt kaplıdır.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: Ketebe kaydından 1210 / 1795 yılında istinsah edildiğini öğrendiğimiz kitabın bezemeleri ve genel düzenlemesi itibari ile 18. yüzyılın sonlarına uygun olup, kitap devrinden orijinaldir.

Eser genel itibariyle sağlam vaziyettedir. Arka kapaklarda cildin bazı kısımlarında deri kalkarak mukavvası görünmektedir. Sertap uç kısımların kopmalar mevcuttur. Kapak yüzeylerinde yıpranma ile oluşan renk değişimleri görülür.

Örnek No: 42

Fotoğraf No: 81-82

Envanter No: 51

Eser Adı: ENVARU'T-TENZİL HAŞİYESİ

Yazar Adı: Şeyhzade, Muhyiddin Muhammed b. Mustafa el-Kocevi

Müstensih: İbrahim b. Ali (D.- / Ö. 1762-63)

Müzehhip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: -

Cildin Tarihi: 18. Yüzyıl

Ölçü: 300x180mm.

Malzeme: Siyah Deri

Tanımı: Eserin her iki dış kapağı aynı karakterde düzenlenmiştir. Siyah renk deri ile ciltlenen kapaklar iki sıra altınlanmış cetvel arası bir sıra altınlanmış sarmal zencirekle çerçevelenmiştir. Kapaklar ve miklep köşeleri ve cetvel ortaları noktalar ve tığlarla süslenmiştir.

Kapak ortalarını süsleyen salbekli şemseler, dilimli oval formda olup, gömme ve mülevven olarak alttan ayırma tarzında yapılmıştır. Şemse motifleri kırmızı renge boyanarak, zemin altınlanmıştır. Şemse yüzeyi uç kısmından çıkan iki ince kıvrım dalın taşıdığı hatayı, penç ve saz yapraklarının serbest olarak şemse yüzeyinde kıvrılarak oluşturduğu bitkisel kompozisyondan oluşmaktadır. Şemse etrafı tahrirlenmiştir. Şemsenin devam eden tahrirleri ile salbekler arasında birer noktayla orta bağ oluşturularak birbirine bağlanmış olup beş dilimli palmet formundaki salbek yüzeyleri, bir hatayı motifi ile bezenmiştir. Şemse ve salbek dilimleri nokta ve tığlarla vurgulanmıştır.

Sertap etrafı iki sıra altınlanmış cetvel ve dikey uçlarına cetveller arasına bir sıra altınlanmış sarmal zencirek yapılarak çerçevelenmiştir. Yüzeyi noktalar ve tığlarla süslenmiştir.

Miklep kapaklarla aynı süsleme ve teknikte olup, miklep şemsesi yuvarlağa yakın dilimli oval formdadır.

İç kapaklar kâğıt kaplıdır.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: Eserin ketebe kaydı bulunmamaktadır. Cildin şemsesi 16. Yüzyılda görülmeye başlayan saz üslubunda yapılmış olmasına karşın, motiflerdeki bozulma görülmesi ve hattatın yaşadığı yıllar nedeni ile cilt 18. yüzyıla tarihlendirilebilir.

Günümüze genel itibariyle sağlam vaziyette gelen cildin kapaklarında yıpranmaya bağlı renk değişimleri ve altın kayıpları görülmektedir.

Örnek No: 43

Fotoğraf No: 83-84

Envanter No: 342

Eser Adı: MENAHİCÜ'L-USULİ'D-DİNİYYE İLA MEVAKİFİ'L-MAKASİDİ'L-YAKİNİYYA

Yazar Adı: Abdülbaki Arif Efendi b. Mehmed b. Mustafa el-İstanbuli

Müstensih: -

Müzehip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: -

Cildin Tarihi: 18. Yüzyıl

Ölçü: 210x130mm.

Malzeme: Kahverengi Deri

Tanımı: Ön ve arka dış kapakları aynı karakterde düzenlenen eser kahverengi deri ile ciltlenmiştir. Kapaklar altınlanmış cetveller arası bir sıra altınlanmış sarmal zencirekle çerçevelenmiştir.

Kapakların köşeleri ve cetvel ortaları altınlanmış noktalarla süslenmiştir.

Kapak ortalarını süsleyen salbekli şemseler, dilimli oval formdadır. Şemseler gömme olarak mülemma tarzında yapılmıştır. Şemse yüzeyi, yatay eksen boyunca uzanan, büyük sarmal ve şemse uçlarına uzanan küçük sarmal bulut motifleri ile ince dalların taşıdığı hatayi, gonca, penç ve saz yapraklarından oluşan kıvrımdalların yüzeyde serbest olarak kıvrıldığı kompozisyondan oluşmaktadır. Şemse etrafı tahrirlenmiştir. Dilimler tığlar ve noktalarla vurgulanmıştır.

Salbekler beş dilimli palmet formunda olup, fırçayla yapılmıştır. Yüzeyleri rumilerle süslenmiştir. Dilimler tığlarla vurgulanmıştır.

Sertap bir sıra altınlanmış cetvelle çerçevelenerek yüzeyi bezemesiz olarak bırakılmıştır.

Miklep kapaklarla aynı zencirek düzenlemesine sahiptir. Miklep şemsesi dilimli yuvarlağa yakın oval formda olup, gömme olarak mülemma tarzında yapılmıştır. Şemse yüzeyi düğümlenmiş bulut ve ince dalların taşıdığı hatayı penç ve küçük yapraklardan oluşmaktadır. Şemse etrafı tahrirlenerek dilimler tığlar ve noktalarla vurgulanmıştır. Şemse ucuna altınlanmış noktalarla çiçek motifi yapılarak tığlarla süslenmiştir.

İç kapaklar ebruludur.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: Eserin ketebe kaydı bulunmamaktadır. Bezeme kompozisyonu yazı karakteri ve tezhip özelliklerini göz önünde bulundurduğumuzda cildi 18. yüzyıla tarihlendirebiliriz.

Kapaklar genel olarak sağlam vaziyettedir. Yıpranma ve kirlenme kaynaklı renk değişimleri görülmektedir.

Örnek No: 44

Fotoğraf No: 85-86

Envanter No: 336

Eser Adı: TERCÜME-İ MEKTUBAT-I İMAM AL-RABBANİ

Yazar Adı: Müstakimzade, Sa'deddin Süleyman b. Muhammed emin

Müstensih: -

Müzehip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: -

Cildin Tarihi: 18.- 19. Yüzyıl

Ölçü: 295x170mm.

Malzeme: Bordo Deri

Tanımı: Her iki dış kapağı da aynı karakterde tezyin edilen eser, bordo renkli deri ile ciltlenmiştir.

Kapaklar ve miklep kenarları biri ince diğeri geniş yüzeyli altınlanmış zencirek arasına kırmızı renk zemin üzerine yekşâh olarak yapılan altınlanmış üç iplik rumilerden oluşan bitkisel süsleme ile çerçevelenmiştir. Rumi dalların arasında kalan boşluklar noktalarla bezenmiştir.

Kapakların köşelerine noktalarla üçgen yüzeyler oluşturularak uçları tığlarla süslenmiştir.

Kapak ortalarını süsleyen dilimli oval formda salbekli şemseler mülevven olarak zeminleri kırmızıya boyanarak yapılmıştır. Motifler yüzeye yekşâh olarak aletle yapıp altınlanmıştır. Şemse yüzeyleri merkezde, yatay ve dikey eksene yerleştirilen kapalı form oluşturan dilimli rumilerle, üç dilimli

palmetlerin uçlarından çıkan kıvrımdalların taşıdığı rumi, palmet ve lotus motiflerinden oluşan $\frac{1}{4}$ simetrik bitkisel kompozisyon ile bezenmiştir. Merkezde baklava dilimi ve kare bir alan elde edilmiştir. Bu alanlar ve yüzeydeki boşluklar noktalarla süslenmiştir. Şemse etrafı önce yekşâh olarak kalın ve ince olmak üzere iki sıra tahrirlenmiştir. Dilimler tığlar ve noktalarla vurgulanmıştır.

Şemse uçlarına yerleştirilen salbekler beş dilimli palmet formunda olup, zeminleri kırmızıya boyanarak yapılmıştır. Motifler yüzeye yekşâh olarak aletle yapılıp altınlanmıştır. Yüzeyleri rumi ve palmetlerle bezenmiştir. Etrafı şemseyle aynı tahrir düzenine sahiptir. Dilimler tığlar ve noktalarla vurgulanmıştır.

Sertap altınlanmış cetvelle çerçevelenerek yüzeyi iki bölüme ayrılmıştır. Bu bölümlerin içlerine kartuşlar yapılarak yüzeyleri noktalar ve tığlarla bezenmiştir.

Miklep kapaklarla aynı bordür düzenlemesine sahiptir. Miklep şemsesi dilimli oval formda olup, kapak şemseleri ile aynı bezeme unsurlarına sahiptir.

İç kapaklar kahverengi kâğıt kaplı olup süsleme unsuru görülmemektedir.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: Ketebe kaydı bulunmayan eseri, bezeme tekniği, kapak düzeni ve tezhip özellikleri bakımından 18.- 19. yüzyıla tarihlendirebiliriz.

Günümüze genel itibariyle sağlam olarak gelmiştir. Kapak yüzeylerinde yıpranmaya bağlı olarak deri renginde açılmalar mevcuttur. Sırt bölümü yıpranmıştır.

Örnek No: 45

Fotoğraf No: 87-88

Envanter No: 312

Eser Adı: ŞEVAHİDÜ'N-NÜBÜVVE TERCÜMESİ

Yazar Adı: El-Cami, Nureddin Abdurrahman b. Ahmed el-Horasani

Müstensih: Üveys-i Bağdadi

Müzehip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: 1198 / 1783-84

Cildin Tarihi: 18. Yüzyıl

Ölçü: 300x210mm.

Malzeme: Kahverengi Deri

Tanımı: Ön ve arka dış kapakları aynı karakterde düzenlenen eser kahverengi deri ile ciltlenmiştir. Kapak kenarları tamir derisinin altında kaldığı için cetveller tespit edilememiştir.

Köşebent düzenlemesi görülmemektedir.

Kapak ortalarında yer alan salbekli şemseler dilimli oval formda olup, gömme ve mülevven olarak alttan ayırma tarzında yapılmıştır. Şemse yüzeyi dikey ekseninde düzenlenen, şemse ucundaki yapraklı kökten çıkan, ince dalların taşıdığı iri hatayı benzeri şakayık, penç, gonca ve çok dilimli saz yapraklarının serbest olarak şemse yüzeyinde kıvrımlar yaptığı bitkisel kompozisyondan oluşmaktadır. Şemse etrafı tahrirlenerek dilim araları tığlarla vurgulanmıştır.

Salbekler gömme ve alttan ayırma tarzında yapılmıştır. Yedi dilimli palmet formundaki salbeklerin yüzeyinde dikey ekseninde iki adet sarmal

bulutun düğümlenerek uçları serbest bırakılmış ve merkezde bir adet hatayinin uçlarından çıkan ince dalların taşıdığı pençlerden oluşan ½ simetrik bitkisel kompozisyonla bezenmiştir. Etrafi şemsede olduğu tahrirlenmiş ve kenarlarına tığlar çekilmiştir.

Sertap bölümü süslemesizdir. Miklep kenarlarının çoğu tamir derisi altında kalmıştır. Görünen küçük bir kısımdan anlaşıldığı kadarıyla altınlanmış cetveller arası bir sıra altınlanmış zencirek bordürü ile çerçeveslendiğini söyleyebiliriz. Miklep şemsesi yoktur.

İç kapaklar kahverengi deri ile kaplı olup süsleme unsuruna rastlanılmamaktadır.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: Eser ketebe kaydına göre 1198 / 1783-84 yılında yazılmıştır. Bezeme kompozisyonu ve kapak düzeni açısından 18. yüzyıl özellikleri taşıyan cilt döneminden orijinaldir.

Ön ve arka kapak yüzeyleri yıpranmadan kaynaklı renk değişimi görülmektedir. Kapaklarda lekelenme ve kirlenmeler mevcuttur. Ön ve arka kapak kenarları kahverengi deri ile onarılmıştır. Sırt ve sertap bölümleri tamamen kahverengi deri ile onarılmış, miklep yenilenmiştir. Onarılan kısımlarda yıpranmalar görülmektedir.

Örnek No: 46

Fotoğraf No: 89-90

Envanter No: 6

Eser Adı: TEFSİRÜ'L-KUR'ANİ'L-AZİM

Yazar Adı: İbn Abbas, Abdullah b. Abbas b. Abdülmuttalib el Haşimi

Müstensih: -

Müzehip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: -

Cildin Tarihi: 18. Yüzyıl

Ölçü: 210x120mm.

Malzeme: Kahverengi Deri

Tanımı: Ön ve arka dış kapakları aynı karakterde tezyin edilen cilt kahverengi deri ile ciltlenmiştir. Kapaklar; altınlanmış birer sıra cetveller arasına sırasıyla, kalın ve ince sarmal 'S' lerden oluşan zencireklerle çerçevelemiştir. Yatay ve dikey eksen cetvel ortalarına gelecek şekilde üç nokta ve tığlarla süslenmiştir.

Şemse, salbek ve köşebentler yekşâh ve mülevven olarak yapılmış, yüzeyleri kırmızıya boyanmıştır. Kapak ortalarında yer alan şemseler dikdörtgen formudur. Dikey uçları hafif uzatılıp orta kısımları dilimli ve dışa doğru hafif taşkın olarak düzenlenmiştir. Şemse yüzeyi ¼ simetrik olarak düzenlenmiş merkezden çıkan dört palmet motifi ve bunların uçlarından çıkan ince kıvrım dalların taşıdığı rumi ve palmet motiflerinden oluşmaktadır. Şemse yüzeyindeki boşluklar altınlanmış noktalarla doldurulmuştur. Şemse etrafı iki

sıra tahrirlenerek dilimler tığlar ve noktalarla vurgulanmıştır. Üç dilimli palmet formu salbeklerin yüzeyi palmet ve rumi motifleri ile bezenmiştir.

Köşebentler, şemse ile benzer teknik ve süslemeye sahiptir. Köşebent uçları yarım salbek ile süslenmiştir.

Eserin miklebi yoktur. İç kapaklar kâğıt kaplıdır.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: Ketebe tarihi bilinmeyen eser, Tire Necip Paşa Kütüphanesi NP/137 numaralı ve 1603 tarihli olan “Hadis-i Erbain Tercümesi”¹¹⁵ ile şemse ve salbek uygulamaları benzerdir. Fakat diğer bir benzer özellikleri yansıtan Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesindeki 595 numaralı ve 1735 tarihli olan “Tuhfe-i Şâhidî”¹¹⁶ adlı eserle bordür, şemse, salbek ve köşebent uygulamaları ile de benzer özellikleri yansıtmaktadır. Bu örneğin daha çok benzer özellikler göstermesi bize bu teknik ve süslemelerin 17. yüzyılda başlayıp 18.yüzyılda da devam ettiğini göstermektedir. Ayrıca iç sayfalarda görülen tezhip özelliklerine de bakılarak cildin 18.yüzyılı yansıttığı söylenebilir.

Günümüze genel itibariyle sağlam vaziyette gelen cildin bordür ve köşebent süslemelerinde altın kayıpları görülmektedir.

¹¹⁵ Mehmet Küçük, **Tire Necip Paşa Kütüphanesi’ndeki Necip Paşa Vakfına Ait El Yazması Eserlerin; Çarkuşe, Yekşâh ve Zilbahar Cilti Kapağı Özelliklerine Göre Kataloglanması**, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, 2008, s.124.

¹¹⁶ Yıldırım Özbek, **a.g.e.** , Kayseri, 2005, s.176.

Örnek No: 47

Fotoğraf No: 91-92

Envanter No: 357

Eser Adı: ŞERHU'L-MAKASID

Yazar Adı: Et-Taftazani, Sa'düddin Mes'ud b. Ömer

Müstensih: -

Müzehip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: 873/1468

Cildin Tarihi: 18. Yüzyıl

Ölçü: 215x130mm.

Malzeme: Kahverengi Deri

Tanımı: Ön ve arka dış kapakları aynı karakterde düzenlenen eser kahverengi deri ile ciltlenmiştir. Kapaklar altınlanmış cetveller arası bir sıra altınlanmış sarmal zencirekle çerçevelenmiştir. Cetvel köşelerine ve ortalarına altınlanmış noktalar ve tığlar koyularak bezenmiştir.

Kapak ortalarında yer alan şemseler dilimli oval formdadır. Gömme ve mülevven olarak alttan ayırma tarzında yapılmışlardır. Şemse yüzeyleri ¼ simetrik kompozisyonda, dikey eksen uzanan iki sarmal bulutun, yatay ve dikey eksen uçlarında düğüm yapması ile kıvrım dalların taşıdığı hatayı benzeri çiçek ve tomurcuklarla bezenen kompozisyondan oluşmaktadır. Şemse etrafı tahrirlenerek dilim araları tığlarla vurgulanmıştır. Şemse uçlarına iki nokta konularak altınlanmış çizgi çekilmiştir. Bu çizginin ortasına birbirine paralel iki yatay kısa çizgi çekilerek salbek görünümü verilmek istenmiştir.

Sertap ve mıklebi yoktur.

İç kapaklar ebruludur.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: Eser ketebe kaydına göre 873 / 1468 yılında yazılmıştır. Kapak düzeni ve işçilik açısından 15. yüzyıl ciltleri ile benzerlik göstermemektedir. Köşeler ve kapakların kenar ortalarında yer alan altınlanmış noktalar ve bezemelerdeki kötü işçilik göz önüne alındığında cilt 18. yüzyıla tarihlendirilebilir.

Kapaklarda deri kayıpları görülmektedir. Yıpranma kaynaklı renk değişimi görülmektedir.

Örnek No: 48

Fotoğraf No: 93-94

Envanter No: 5

Eser Adı: EL İTKAN Fİ ULUMİ'L KUR'AN

Yazar Adı: Es Süyuti, Celalüddin Abdurrahman B. Ebu Bekr B. Muammed

Müstensih: İsmail Sahavi

Müzehip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: 963/1556

Cildin Tarihi: 18.-19. Yüzyıl

Ölçü: 240x150mm.

Malzeme: Bordo Deri

Tanımı: Eserin her iki dış kapağı aynı karakterde tezyin edilmiştir. Bordo deri ile ciltlenen kitabın etrafı ikişer sıra altınlanmış cetvel arası bir sıra altınlanmış zencirekle çerçevelenmiştir.

Kapağın ortasında yer alan dilimlenmiş oval şemse gömme olarak mülevven tekniğinde yapılmıştır. Mülevvenlik kırmızı deri kullanılarak sağlanan şemse motifleri alttan ayırma ile motifler deri renginde bırakılarak zemini altınlayarak uygulanmıştır.

Şemse yüzeyi şemsenin ucundan çıkan üç basit kıvrımdalın taşıdığı saz yaprağı, hatayi ve gonca görünümlü bitkisel süslemeler helezon şeklinde serbest kompozisyonda tezyin edilmiştir.

Şemse salbek ve köşebentlerin etrafı bir sıra altınla tahrirlenerek noktalar ve tığlarla vurgulanmıştır. Salbek yüzeyleri iri birer hatayi motifi ile mülevven olarak yapılmış çevresi nokta ve tığlarla vurgulanmıştır.

Köşebent düzenlemesi görülen cildin köşebentlerinde şemsede kullanılan bezeme unsurları tekrarlanmıştır.

Sertap bölümü iki sıra altınlanmış cetvelle çerçevelenmiştir. İç kısmı noktalarla yapılan altı yapraklı çiçek motifleri ve bunların araları ise tığlarla süslenmiştir.

Miklep kapaklarla aynı bordür ve köşebent uygulamasına sahip olup miklep şemsesi dilimli ve oval formdadır. Şemse yüzeyinde kıvrım dalların taşıdığı hatayi, üç yapraklı penç ve saz yaprakları görülmektedir.

İç kapaklar kâğıt kaplıdır.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: Eser ketebe kaydına göre 963 / 1556 yılında yazılmıştır. Ancak tezhip özelliklerine ve cilt üzerindeki bezeme kompozisyonundaki işçilikteki gerilemeler göz önüne alınarak eserin 18.-19. yüzyıllarda ciltlendiği söylenebilir.

Sırt ve sertap bölümlerinin bazı kısımları parça bordo derilerle onarılan cilt kapaklarında yıpranmadan kaynaklı renk değişimi ve bazı kısımlarında noktalar halinde kurt yeniği görülmektedir

Örnek No: 49

Fotoğraf No: 95

Envanter No: 368

Eser Adı: HAŞİYE ALA ŞERHİ'Ş-ŞEMSIYYE

Yazar Adı: El-Cürcani, es-Seyyid eş-Şerif Ali b. Muhammed el-Hüseyini

Müstensih: -

Müzehhip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: 966/1558

Cildin Tarihi: 18-19. Yüzyıl

Ölçü: 195x110mm.

Malzeme: Kahverengi Deri

Tanımı: Ön ve arka dış kapakları aynı karakterde düzenlenen eser kahverengi deri ile ciltlenmiştir. Kapaklar ve miklep altınlanmış cetveller arası bir sıra altınlanmış sarmal zencirekle çerçevelenmiştir. Cetvel köşelerine ve ortalarına altınlanmış nokta ve tığlar koyularak bezenmiştir.

Kapak ortalarında yer alan dikdörtgen şemseler yekşâh olarak yapılmıştır. Dikdörtgen şemselerin orta ve uç kısımları dilimlenerek dışa doğru taşırılmıştır. Şemse yüzeyleri ¼ simetrik kompozisyonda, merkezde uçları baklava dilimi yaparak çıkan rumi dalların yatay ve dikey ekseninde uzandığı rumi ve palmet motiflerinden oluşmaktadır. Şemse dilimleri tığlarla vurgulanmıştır. Şemse uçları uzatılarak iki nokta ve uçları tığlarla süslenmiştir.

Sertap bölümü, altınlanmış cetvellerle çerçevelenerek yüzeyi süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Miklep kapaklarla aynı düzende çerçevenmiştir. Miklep şemsesi dilimli oval formda olup, yekşâh tekniği ile yapılmıştır. Yüzeyi rumi ve palmet motiflerinden oluşan bitkisel motiflerle bezenmiştir. Dilim araları tığlarla vurgulanmıştır.

İç kapaklar kâğıt kaplıdır.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: Eser ketebe kaydına göre 966 / 1558 yılında yazılmıştır. Ancak dikdörtgen formlu şemse ve yekşâh tekniğindeki süslemeleriyle 18.-19. yüzyıllar arasında ciltlendiğini söyleyebiliriz.

Kapaklarda yıpranma kaynaklı renk değişimi görülmektedir. Sırt ve sertap bölümlerinin uç kısımları koyu kahverengi deri ile onarılmıştır.

Örnek No: 50

Fotoğraf No: 96

Envanter No: 347

Eser Adı: HAŞİYE ALA ŞERHİ'L-AKAİDİ'L-ADUDİYYE

Yazar Adı: El-Kefevi, Muhammed b. Abdülhamid

Müstensih: -

Müzehhip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: -

Cildin Tarihi: 18.-19. Yüzyıl

Ölçü: 230x145mm.

Malzeme: Kahverengi Deri

Tanımı: Ön ve arka dış kapakları aynı karakterde düzenlenen eser kahverengi deri ile ciltlenmiştir. Kapaklar altınlanmış cetveller arası bir sıra altınlanmış sarmal zencirekle çerçevelenmiştir. Cetvel ortaları birer altınlanmış nokta koyularak süslenmiştir.

Köşebent düzenlemesi görülmemektedir.

Kapak ortalarını süsleyen salbekli şemseler dikdörtgen formdadır. Gömme olarak mülemma tarzında yapılmıştır. Şemselerin orta ve uç kısımları dilimlenerek dışa doğru taşırılmıştır. Şemse yüzeyi bir vazodan çıkan şükufe tarzı natüralist çiçeklerle bezenmiştir. Salbekler üç dilimli palmet formunda olup, gömme olarak mülemma tarzında yapılmıştır. Yüzeyi bir adet hatayi motifi ile bezenmiştir. Etrafı tahrirlenerek dilimler nokta ve tığlarla vurgulanmıştır.

Sertap altınlanmış cetvelle çerçevesiyle yüzeyi noktalarla bezenmiştir.

Miklep kapaklarla aynı zencirek düzenlemesine sahiptir. Miklep şemsesi dilimli yuvarlağa yakın oval formda olup, gömme olarak mülemma tarzında yapılmıştır. Şemse yüzeyi hatayi tarzı çiçek ve saz yapraklarından oluşan bitkisel kompozisyondan oluşmaktadır. Etrafı tahrirlenerek dilimler tığlar ve noktalarla vurgulanmıştır.

İç kapaklar kâğıt kaplıdır.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: Eserin ketebe kaydı bulunmamaktadır. Şemse yüzeyinde görülen vazodan çıkan çiçek motifleri 18. ve 19. yüzyıl ciltlerinde yaygın olarak görülen bir süsleme biçimidir. Eserin yazı karakteri ve tezhip özellikleri ile 18.-19. yüzyıllar arasında görülen süsleme özelliklerine sahiptir. Ayrıca Amasya Bayezid İl Halk Kütüphanesi'ndeki 05 Ba 1838 envanter numaralı ve 1734 tarihli "Mecmua-i E'şar"¹¹⁷ isimli eserle benzerlik göstermektedir. Bu benzerlikler göz önüne alındığı zaman cildi 18.-19. yüzyıllar arasına tarihlendirebiliriz.

Kapak yüzeylerinde yıpranmaya bağlı hafif renk değişimleri görülmektedir. Sırt ve sertap uç kısımları kahverengi deri ile onarılmıştır

¹¹⁷ Gülçin Karaman, **a.g.t.**, s.158.

Örnek No: 51

Fotoğraf No: 97-98

Envanter No: 558

Eser Adı: CEVHERETÜ'L-BİDAYE ve DÜRRETÜ'N-NİHAYE

Yazar Adı: Sarı Abdullah b. Muhammed el-Ankaravi el-Bayrami

Müstensih: Abdullah b. Şerif

Müzehhip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: 1049/1639

Cildin Tarihi: 18.Yüzyıl

Ölçü: 200x120mm.

Malzeme: Kahverengi Deri

Tanımı: Eser kahverengi deri ile ciltlenmiştir. Dış kapakların etrafını iki sıra altınlanmış cetvel arası bir sıra altınlanmış sarmal zencirek çerçevelemektedir. Kapak köşeleri ve cetvel ortaları altınlanmış noktalar ve tığlarla süslenmiştir.

Şemse ve salbekler yekşâh ve mülevven olarak yapılmış, yüzeyleri kırmızıya boyanmıştır. Kapak ortalarında yer alan şemseler dikdörtgen formudur. Dikey uçları hafif uzatılıp orta kısımları dilimli ve dışa doğru hafif taşkın olarak düzenlenmiştir. Şemse yüzeyi $\frac{1}{4}$ simetrik olarak düzenlenmiş merkezden çıkan dört palmet motifi ve bunların uçlarından çıkan ince kıvrım dalların taşıdığı rumi ve palmet motiflerinden oluşmaktadır. Şemse yüzeyinde boşluklar altınlanmış noktalarla doldurulmuştur. Şemse etrafı tahrirlenerek dilimler tığlar ve noktalarla vurgulanmıştır. Beş dilimli palmet formu salbeklerin yüzeyi palmet ve rumi motifleri ile bezenmiştir.

Sertap iki sıra altınlanmış cetvelle çerçevesiz yüzeyi süslemesiz bırakılmıştır.

Miklep kapaklarla aynı zencirek düzenlemesine sahiptir. Miklep şemsesi dilimli oval formda olup, yekşâh ve mülevven olarak yapılmış, yüzeyleri kırmızıya boyanmıştır. Yüzeyi rumi ve palmet motiflerinden oluşan bitkisel kompozisyonla bezenmiştir. Şemse yüzeyinde boşluklar altınlanmış noktalarla doldurulmuştur. Şemse etrafı tahrirlenerek dilimler tığlar ve noktalarla vurgulanmıştır.

İç kapaklar kağıt kaplıdır.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: Eser ketebe kaydına göre 1049 / 1639 yılında yazılmıştır. Dikdörtgen formlu şemse örnekleri 17. yüzyılda görülmeye başlanmıştır. Fakat cildin bezemesinde kullanılan yekşâh tekniği en çok 18. yüzyılda görülmektedir. Benzer örneklerini gördüğümüz, Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesi'nde bulunan 1090 envanter numaralı ve 1747 tarihli "Ravzatü't-Ta'rifbi'l-Hubbi's-Şerif"¹¹⁸ ile yine aynı kütüphanedeki 503 envanter numaralı 1751 yılına istinsah edilen "El-Metâlibü'l-Âliye"¹¹⁹ isimli eserle, Amasya Bayezid İl Halk Kütüphanesi'ndeki 05 Ba 416 envanter numaralı 1768 tarihli "Fuşulü'l Bedai fi Usuli'l-Şerai"¹²⁰ ve yine aynı kütüphanede yer alan 05 Ba 663 envanter numaralı 1780 tarihli "Cevahürü'n-Nüsus fi Halli Kelimeti'l-Füsus"¹²¹ isimli eserle kapak düzeni ve süsleme teknikleri ile benzerlik göstermektedir. Bu bilgiler kitabın ketebe tarihinden sonraki bir dönemde ciltlendiğini göstermektedir. Cildi 18. yüzyıla tarihlendiriyoruz.

Kapaklarda yıpranma kaynaklı renk değişimleri görülmektedir. Sırt bölümü uç kısmı ve sertap koyu kahverengi deri parçası ile onarılmıştır.

¹¹⁸ Yıldırım Özbek, **a.g.e.**, s.186.

¹¹⁹ Yıldırım Özbek, **a.g.e.**, s.191.

¹²⁰ Gülçin Karaman, **a.g.t.**, s.147.

¹²¹ Gülçin Karaman, **a.g.t.**, s.150.

Örnek No: 52

Fotoğraf No: 99-100

Envanter No: 164

Eser Adı: TENVİRÜ'L-EBSAR ve CAMİU'L-BİHAR

Yazar Adı: Et-Temürtaşı, Şemsüddin Muhammed b. Abdullah El-Gazzi

Müstensih: -

Müzehhip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: 1084/1673

Cildin Tarihi: 18.-19. Yüzyıl

Ölçü: 220X125mm.

Malzeme: Kahverengi Deri

Tanımı: Her iki dış kapağı da aynı karakterde tezyin edilen eser kahverengi renk deri ile ciltlenmiştir. Kapak ve miklep kenarları onarım derisinin altında kaldığı için cetvel ve bordür düzenlemeleri tespit edilememektedir. Onarım derisi dışında kalan kapakların köşelerinde, yatay ve dikey eksen ortalarında altınlanmış noktalar görülmektedir.

Kapak ortalarında yer alan salbeksiz şemseler haçvari formludur. Form oluşturulurken, yatay ekseninde 5 dilimli palmet, dikey ekseninde ise 13 dilimli palmet formundan yararlanılmıştır. Yüzeyi ise yekşâh olarak altınlanarak uygulanan rumi ve palmet motiflerinin ¼ simetrik kompozisyonla bezenmesi ile oluşturulmuştur. Boşluklar, altınlanmış noktalarla süslenmiştir. Şemse dilimleri tığlarla vurgulanmıştır.

Sertap süslemesizdir.

Miklep şemsesi dilimli oval formda olup kapak şemse yüzeylerinde görülen yekşâh tekniği ile altınlanmış rumi ve palmet motifleri ile bezenmiştir.

İç kapaklar kâğıt kaplıdır.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: Eser ketebe kaydına göre 1084 / 1673 yılında yazılmıştır. Diyarbakır Ziya Gökalp Yazma Eserler Kütüphanesi'ndeki 135 envanter numaralı 1649 tarihli “ Et- Tavzih fi Halli Gavamizi't-Tenkih” adlı esere şemse formu açısından benzerlik göstermektedir. Ancak kapaklarda 18.-19. yüzyıllar aralığında sıklıkla karşımıza çıkan yekşâh tekniği görülmektedir. Bu sebeple eseri 18.-19.yüzyıllar aralığında ciltlendiğini söyleyebiliriz.

Kapaklarda yıpranma kaynaklı renk değişimi ve altın kayıpları görülmektedir. Sırt, sertap bölümleri tamamen ve tüm kapak ve miklep kenarları kahverengi renkli deri ile onarılmıştır. Ön ve arka kapaklarda lekelenmeler mevcuttur.

Örnek No: 53

Fotoğraf No: 101-102

Envanter No: 171

Eser Adı: HAŞİYE ALE'D-DÜRRI'L-MUHTAR

Yazar Adı: Tahyavi Ahmed b. Muhammed b. İsmail

Müstensih: -

Müzehhip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: 1230/1815

Cildin Tarihi: 19. Yüzyıl

Ölçü: 300x205mm.

Malzeme: Kırmızı Deri

Tanımı: Ön ve arka dış kapakları aynı karakterde tezyin edilen eser kırmızı deri ile ciltlenmiştir. Kapaklar, sertap ve miklep ikişer sıra soğuk cetvel arası bir sıra soğuk daire formlu zencirekle çerçevenmiştir. Köşebent düzenlemesi görülmemektedir.

Kapak ortalarını süsleyen salbekli şemseler, dilimli oval formda olup soğuk baskı olarak yapılmıştır. Şemse yüzeyi serbest olarak 'S' kıvrımları yapan bulutlar ve dikey ekseninde düzenlenen, şemse ucundaki yapraklı kökten çıkan ince dalların taşıdığı penç, hatayi, irili ufaklı çiçekler ve altı dilimli yaprakların yüzeyde serbest olarak kıvrımlar yaptığı 1 kompozisyondan oluşmaktadır.

Şemseden ayrı olarak yapılan yedi dilimli palmet formundaki salbekler soğuk baskı olarak yapılmıştır. Yüzeyi bir adet iri hatayi motifi ile bezenmiştir.

Sertap yüzeyi süslemesizdir.

Miklep şemsesi, dilimli oval formda soğuk baskı olarak yapılmıştır. Yüzeyi beş ve altı yapraklı penç ve saz yapraklarından oluşan bitkisel kompozisyondan oluşmaktadır.

İç kapaklar kâğıt kaplıdır.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: Eser ketebe kaydına göre 1230 / 1815 yılında yazılmıştır. Zencirek düzenlemesi ve şemse yüzeyindeki bezemeler göz önüne alındığında eserin yazıldığı dönemde ciltlendiğini söyleyebiliriz.

Eser günümüze genel olarak sağlam vaziyette gelmiştir. Alt kapak uçlarında yıpranmalar görülmektedir. Miklep yüzeyinde lekelenmeler mevcuttur.

Örnek No: 54

Fotoğraf No: 103-105

Envanter No: 222

Eser Adı: NETİCETÜ'L-FETEVA

Yazar Adı: Ahmed Seyyid

Müstensih: -

Müzehhip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: 1234/1818

Cildin Tarihi: 19. Yüzyıl

Ölçü: 228x130mm.

Malzeme: Bordo ve Kırmızı Deri

Tanımı: Her iki dış kapağı da aynı karakterde tezyin edilen eser, bordo deri ile ciltlenmiştir. Kapak kenarları altınlanmış cetveller arası iki sıra zencirek ve arası geniş bordürle çerçevelenmiştir. Geniş bordür yüzeyi, yaprak motifi ile tezyin edilerek boşluklar altınlanmış noktalarla doldurulmuştur.

Cildin her iki kapağının ortasında yekşâh olarak yapılan zilbahar tekniğinde süsleme kompozisyonu yer almaktadır. 5 adet enine 12 adet boyuna bölünen baklava dilimi şeklindeki yapraklarla oluşturulan kafeslerle süslenmiş, ortalarına altın noktalar konulmuştur. Kompozisyonun etrafı iki sıra altın cetvelle sınırlandırılmıştır. Miklepte kapaklarda yer alan süslemenin ½'si uygulanmıştır.

Sertap bölümü altınlanmış cetveller arası bir sıra altınlanmış zencirekle çerçevelenmiştir. Sertap paftalara ayrılarak yüzeyleri altınlanmış noktalarla yapılan çiçek ve tığlarla süslenmiştir.

İç kapaklar kırmızı deri ile kaplanmıştır. Kapaklar altınlanmış cetveller arası fırçayla altın sürülerek oluşturulan bordürlerin, dışta kalın ve iki adet ince bordürün perspektif bir yüzey oluşturularak çerçevelediği bordürlerden oluşmaktadır. İç yüzeyinde fırçayla yapılan zilbahar tekniğinde süsleme kompozisyonu yer almaktadır. 4 adet enine 10 adet boyuna bölünen baklava dilimi şeklindeki dört dilimli yapraklarla kafesler oluşturularak süslenmiş, ortalarına altın noktalar konulmuştur.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: Eser ketebe kaydına göre 1234 / 1818 yılında yazılmıştır. Cildin ön ve arka kapaklarında görülen zilbahar tekniğine en çok 19. yüzyılda rastlanılmaktadır. Cilt döneminden orijinaldir.

Kapaklarda yıpranma kaynaklı altın kayıpları görülmektedir. Eser genel olarak sağlam vaziyettedir.

Örnek No: 55

Fotoğraf No: 106

Envanter No: 235

Eser Adı: TATIR AL-ANAM Fİ TA'BİR AL-MANAM

Yazar Adı: Nablasi Abd al-Gani b. İsmail

Müstensih: Ramar Handi

Müzehip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: 1236/1820

Cildin Tarihi: 19. Yüzyıl

Ölçü: 285x175mm.

Malzeme: Kırmızı Deri

Tanımı: Ön ve arka dış kapakları aynı karakterde düzenlenen eser, kırmızı deri ile ciltlenmiştir.

Kapaklar ve miklep altınlanmış cetvel ve altınlanmış sarmal zencirekle çerçevelenmiştir. Kapakların köşelerine noktalarla üçgen yüzeyler oluşturularak uçları tığlarla süslenmiştir. Yatay ve dikey eksen cetvel ortaları üçer nokta ve tığlar konulmuş, şemse ile aralarındaki boşluklara, yatayda ve dikeyde birer nokta ve tığ konularak aralarındaki boşluklar doldurularak süslenmiştir.

Şemseler, salbek ve miklep şemsesi gömme olarak mülemma tarzında yapılmıştır.

Kapak ortalarında bulunan salbekli şemseler, dilimli oval formadadır. Şemse yüzeyleri, $\frac{1}{4}$ simetrik kompozisyondan oluşan, merkezden yatay ve

dikey ekseninde baklava dilimi yaparak uçları düğümlemiş bulut motiflerinin, tekrar sarmal olarak birbirine geçmeler yaparak bir uçları dikey ekseninde düğümlemiş diğer uçları ise serbest olarak bırakılmıştır. Merkezdeki penç motifi ve bunun uçlarından çıkan ince kıvrımdalların taşıdığı penç ve hatayi tarzı çiçeklerden oluşan bitkisel süslemeler bulut içlerini ve şemse yüzeyini kaplamaktadır. Şemse etrafı tahrirlenerek dilimler tığlar ve noktalarla vurgulanmıştır.

Beş dilimli palmet formundaki salbeklerin yüzeyinde birer hatayi motifi yer almaktadır. Salbekler gömme ve mülemma olarak yapılmıştır. Etrafı şemsede olduğu tahrirlenmiş dilimler tığlar ve noktalarla vurgulanmıştır.

Sertap etrafı altınlanmış cetveller arası altınlanmış zencirekle çerçevelenmiştir. İç yüzeyi noktalar ve tığlarla süslenmiştir.

Miklep şemsesi dilimli yuvarlağa yakın oval formdadır. Yüzeyi kapak şemseleriyle aynı süsleme tezyinatına sahip olup, ½ simetrik kompozisyondan oluşmaktadır. Şemse etrafı tahrirlenerek dilimler tığlar ve noktalarla vurgulanmıştır.

İç kapaklar kâğıt kaplıdır.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: Eser ketebe kaydına göre 1236 / 1820 yılında yazılmıştır. Cilt döneminden orijinaldir.

Günümüze genel itibarıyla sağlam vaziyete gelmiştir. Arka kapak şemse motiflerin altınlarında dökülmeler ve yıpranma kaynaklı hafif renk değişimleri görülmektedir.

Örnek No: 56

Fotoğraf No: 107-108

Envanter No: 261

Eser Adı: NURU'L-HÜDA LİMEN İHTEDA

Yazar Adı: Karakaş Zade-Ömer b. Muhammed el-Bursevi

Müstensih: Hüseyih Hüsnü

Müzehip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: 1246/1830

Cildin Tarihi: 19. Yüzyıl

Ölçü: 235x155mm.

Malzeme: Bordo Deri

Tanımı: Ön ve arka dış kapakları aynı karakterde düzenlenen eser bordo renkli deri ile ciltlenmiştir. Kapaklar ve miklep ikişer sıra altınlanmış cetveller arasına bir sıra altınlanmış sarmal 'S' lerden oluşan zencirekle çerçevelemiştir. Cetvel köşelerine birer nokta ve uçlarına tığ konularak süslenmiştir.

Kapak ortalarını süsleyen şemseler dikdörtgen formda olup, orta ve uç kısımları dilimlenerek dışa doğru taşırılmıştır. Gömme olarak mülemma tarzında yapılmıştır. Şemselerin yüzeyi merkezden çıkan yatay ve dikey ekseninde dört hatayı benzeri çiçek ve bunun uçlarından çıkan ince dalların taşıdığı hatayı, penç ve saz yapraklarının kıvrımlar yaptığı ¼ simetrik bitkisel kompozisyondan oluşmaktadır. Etrafi tahrirlenerek dilimler noktalar ve tığlarla vurgulanmıştır. Şemselerin uçları noktalar ve tığlarla süslenmiştir.

Sertap iki sıra altınlanmış cetvelle çerçevelenmiştir. Yüzeyi kartuşlara bölünerek içlerine nokta ve tığlarla çiçekler yapılarak bezenmiştir.

Miklep kenarları kapaklarla aynı düzende çerçevelenmiştir. Miklep şemsesi dilimli yuvarlağa yakın oval formda olup, gömme ve mülemma olarak yapılmıştır. Yüzeyi, iki sarmal bulutun yatay ve dikey ekseninde düğümler yaptığı ve merkezdeki penç motifin uçlarından çıkan, ince dalların taşıdığı penç ve yapraklardan oluşan $\frac{1}{2}$ simetrik kompozisyonla süslenmiştir.

İç kapaklar kâğıt kaplı olup, süsleme unsuru görülmemektedir.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: Eser ketebe kaydına göre 1246 / 1830 yılında yazılmıştır. Cilt döneminden orijinaldir.

Kapaklarda yıpranma kaynaklı renk değişimleri görülmektedir. Ön ve arka kapak şemse motiflerinde altın kayıpları görülmektedir.

Örnek No: 57

Fotoğraf No: 109-110

Envanter No: 315

Eser Adı: EL-Vİ'AVÜL-MAHTUM ALE'S-SİRRİ'L-MEKTUM

Yazar Adı: Kasım b. Ebi'l-Fazl es-Şafi'i es-Sa'di

Müstensih: Muhammed Refik

Müzehhip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: 1247/1831

Cildin Tarihi: 19. Yüzyıl

Ölçü: 245x150mm.

Malzeme: Kırmızı Deri

Tanımı: Her iki dış kapağı da aynı karakterde tezyin edilen eser, kırmızı deri ile ciltlenmiştir. Kapaklar altınlanmış cetveller arası bir sıra altınlanmış sarmal zencirekle çerçevenmiştir.

Köşebent düzenlemesi yoktur.

Kapak ortalarını süsleyen salbekli şemseler dilimli oval formda olup, gömme ve mülemma olarak yapılmıştır. Şemse yüzeyi saz üslubundaki hatayı, şakayık, penç ve saz yapraklarından oluşan serbest bitkisel kompozisyondan oluşmaktadır. Şemse etrafı tahrirlenerek dilimler noktalar ve tığlarla vurgulanmıştır.

Şemse uçlarına yerleştirilen salbekler, beş dilimli palmet formundadır. Gömme olarak mülemma tarzında yapılmıştır. Yüzeyi bir adet hatayı motifi ile bezenmiştir. Etrafi tahrirlenerek, dilimler tığlar ve noktalarla vurgulanmıştır.

Sertap etrafı iki sıra altınlanmış cetvellerle çerçevelenerek yüzeyi noktalar ve tığlarla süslenmiştir.

Miklep etrafı kapaklarla aynı zencirek uygulaması ile çerçevelenmiştir. Miklep şemsesi dilimli yuvarlağa yakın oval formda olup, gömme olarak mülemma tarzında yapılmıştır. Yüzeyi bitkisel kompozisyonla bezenmiştir. Etrafı tahrirlenerek, dilimler tığlar ve noktalarla vurgulanmıştır.

İç kapaklar kâğıt kaplıdır.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: Eser ketebe kaydına göre 1247 / 1831 yılında yazılmıştır. Bezeme kompozisyonu kapak düzeni açısından da cildi 19. yüzyıla tarihlendirilebiliriz. Cilt döneminden orijinaldir.

Eser günümüze genel itibariyle sağlam vaziyette gelmiştir. Kapaklarda yıpranmaya bağlı renk değişimleri görülmektedir. Ön kapak şemse uçlarında deri kopmaları mevcuttur. Şemse yüzeylerinde altın kayıpları görülmektedir.

Örnek No: 58

Fotoğraf No: 111-112

Envanter No: 3

Eser Adı: KUR'ÂN-I KERÎM

Yazar Adı: -

Müstensih: -

Müzehip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: -

Cildin Tarihi: 19.Yüzyıl

Ölçü: 160x110mm.

Malzeme: Kahverengi Deri

Tanımı: Her iki dış kapağı aynı karakterde tezyin edilen Kur'ân-ı Kerîm, kahverengi renk deriyle ciltlenmiştir. Cildin kapağını dıştan bir sıra altınlanmış kalın sarmal zencirek çerçevelemektedir.

Köşebentler gömme tekniğinde mülemma olarak yapılmış olup, yüzeylerinde şemseyle aynı süsleme özelliklerini gösterir. Köşebent kenarları bir sıra altınla tahrirlenerek dilimler noktalar ve tığlarla vurgulanmıştır. Devam eden tahrir çizgisi ile yatay ve dikey ekseninde bir sıra altınlanmış cetvel elde edilmiştir.

Cildin ön ve arka kapağının ortasında yer alan mülemma şemseler dilimli ve oval biçimde olup gömme tekniği ile yapılmıştır. Şemse yüzeyi şemsenin uç kısmından çıkan üç basit kıvrım dalın taşıdığı saz yaprakları, hatayi tarzı gül ve tomurcuklardan oluşan bitkisel serbest kompozisyon olarak

tezyin edilmiştir. Şemse etrafı bir sıra altınla tahrirlenerek nokta ve tığlarla dilimler vurgulanmıştır.

Salbekler, şemseden ayrı olarak fırçayla altınlanmış noktalarla çiçek motifi oluşturularak süslenmiştir.

Cildin sertap ve miklep bölümlerinde hiçbir süsleme unsuruna rastlanılmamıştır.

Kapak içleri kâğıt kaplı olup de bir süsleme yoktur.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: İstinsah tarihi bilinmeyen Kur'ân-ı Kerim'in İnebey Kütüphanesi Ulu Cami Koleksiyonu'nda bulunan 9632 envanter numaralı ve 1813 tarihli olan Kur'ân-ı Kerim'le¹²² şemse ve köşebent düzenlemeleri benzerlik göstermektedir. Ayrıca süsleme unsurlarındaki işçilikteki gerilemeler göz önünde bulundurularak eseri 19.yüzyıla tarihleyebiliriz.

Oldukça tahrip olmuş cildin sertap ve sırt kısımları, kırmızı deri ile kaplanmış olup herhangi bir süsleme görülmez. Miklep bölümü ise kâğıt kaplıdır. Cilt çok yıpranmış olup bazı bölümlerinde deri kopmaları ve renk değişimleri görülmektedir.

¹²² Yasin Çakmak, **Bursa İnebey Kütüphanesi'nde Bulunan Ulu Cami Koleksiyonuna Ait Yazma Eserlerin Şemse Ciltli Kapakları**, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2013, s.181.

Örnek No: 59

Fotoğraf No: 113

Envanter No: 252

Eser Adı: KİTABÜ'N-NECAT

Yazar Adı: El-Bursevi, İsmail Hakkı b. Mustafa el-Celveti

Müstensih: -

Müzehhip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: -

Cildin Tarihi: 19. Yüzyıl

Ölçü: 245x143mm.

Malzeme: Yeşil Deri

Tanımı: Ön ve arka dış kapakları aynı karakterde düzenlenen eser yeşil deri ile ciltlenmiştir. Kapaklar ve miklep altınlanmış cetvel arası altınlanmış sarmal zencirekle çerçevelenmiştir. Cetvel köşelerine ve yatay ve dikey eksen yüzeylerine altınlanmış noktalar koyularak süslenmiştir. Ortadaki dikdörtgen alanın yekşâh tekniğiyle süslendiği görülmektedir.

Kapak ortalarında yer alan dikdörtgen yüzeyler altınlanmış cetveller arası beyaz altınla boyanmış sarmal zencirekle çerçevelenmiştir. Dikdörtgen yüzey dış cetvellerin yüzeyine kapak cetvellerinin noktalı süslemelerine paralel, altınlanmış noktalar koyularak süslenmiştir. $\frac{1}{4}$ simetrlili kompozisyonda birbirinin içinden geçen şeritler ve aralarına yerleştirilen bitkisel motiflerden oluşan bir tasarıma yer verilmiştir.

Sertap yüzeyi, altınlanmış cetvel arası altınlanmış sarmal zencirekle süslenmiştir.

Miklepte dış kapaklarda yer alan süslemenin ½'si uygulanmıştır.

İç kapaklar kâğıt kaplıdır.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: İstinsah tarihi ve yeri bilinmeyen örneğin kapak şemselerinde görülen bezemeler, 19. yüzyılda çok sık karşılaşılan bezeme kompozisyonu olması, yazı karakteri ve tezhip özellikleri ile cildi 19. yüzyıla tarihlendiriyoruz. Cilt genel olarak sağlam durumdadır. Arka kapak ve sertap uç kısımlarında hafif yıpranmalar mevcuttur.

Örnek No: 60

Fotoğraf No: 114

Envanter No:253

Eser Adı: ŞERHU RİSALETİ’N-NAKŞİYE Lİ’L-HADİMİ

Yazar Adı: Kösec Ahmed Efendi et-Trabzoni

Müstensih: -

Müzehhip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: -

Cildin Tarihi: 19. Yüzyıl

Ölçü: 203x135mm.

Malzeme: Kahverengi Deri

Tanımı: Ön ve arka dış kapakları aynı karakterde düzenlenen eser kahverengi deri ile ciltlenmiştir. Kapaklar ve miklep altınlanmış cetveller arasına bir sıra altınlanmış sarmal zencirekle çerçevenmiştir. Kapaklarda köşebent düzenlemesi bulunmamaktadır.

Kapak ortalarını süsleyen salbeksiz şemseler dilimli oval formda olup, mülemma olarak süslenmiştir. Şemse yüzeyleri serbest olarak düzenlenen ince dalların taşıdığı iki ve üç dilimli yaprak motifleri ile bezenmiştir. Şemse etrafı tahrirlenerek dilim araları tığlarla vurgulanmıştır.

Sertap yüzeyi süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Miklep şemsesi dilimli oval formda ve mülemma olarak yapılmış olup, kapak şemseleriyle aynı süsleme özelliklerine sahiptir.

İç kapaklar kâğıt kaplıdır.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: Ketebe kaydı bulunmayan eserin kapaklarının üzerinde bulunan süsleme kompozisyonu yazı karakteri ve tezhip özellikleri ile cildi 19. yüzyıla tarihlendiriyoruz.

Kapaklarda yıpranmadan kaynaklı renk değişimleri görülmektedir. Alt kapak şemselerinde altın kayıpları mevcuttur. Sertap uç kısmında kahverengi deri ile onarım görmüştür.

Örnek No: 61

Fotoğraf No: 115-116

Envanter No: 272

Eser Adı: TUFAN-I MA'RİFET

Yazar Adı: El-Edirnevi-Neş'et Süleyman

Müstensih: -

Müzehhip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: -

Cildin Tarihi: 19. Yüzyıl

Ölçü: 225x135mm.

Malzeme: Kahverengi Deri

Tanımı: Ön ve arka dış kapakları aynı karakterde düzenlenen eser kahverengi deri ile ciltlenmiştir. Kapaklar altınlanmış cetveller arasına iki sıra birbirleriyle aynı genişlikte altınlanmış sarmal zencirekle çerçevelenmiştir.

Kapak yüzeylerini kaplayan dikdörtgen yüzeyler zilbahar tekniği ile 7 adet enine 13 adet boyuna bölünerek altınlanmış fırçayla kafesler yapılmış, ortalarına altın noktalar konularak bezenmiştir. Kompozisyon iki sıra altın cetvelle sınırlandırılmıştır.

İç kapaklar kâğıt kaplıdır.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: Eserin istinsah tarihi bilinmemektedir. Kapaklarda yer alan bezeme kompozisyonuna benzer örnek Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesi'ndeki 26763 envanter numaralı 19.

yüzyılda istinsah edilen Kur'an-ı Kerim¹²³ ile benzerlik göstermesi ve zilbahar tekniğinin en çok bu yüzyılda görülmesi sebebiyle cildi 19. yüzyıla tarihlendirebiliriz.

Genel olarak sağlam vaziyette günümüze ulaşan kapakların yüzeylerinde hafif renk değişimi ve altın kayıpları görülmektedir.

¹²³ Yıldray Özbek, **a.g.e.**, Kayseri, 2005, s.243.

Örnek No: 62

Fotoğraf No: 117-120

Envanter No: 63

Eser Adı: DELAİLÜ'L-HAYRAT ve ŞEVARİKU'L-ENVAR Fİ
ZİKRİ'S-SALÂT ALE'N-N

Yazar Adı: El-Cuzuli, Muhammed b. Süleyman b. Abdurrahman eş-Şazili

Müstensih: -

Müzehip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: -

Cildin Tarihi: 19. Yüzyıl

Ölçü: 165x110mm.

Malzeme: Bordo ve Yeşil deri

Tanımı: Her iki dış kapağı da aynı karakterde düzenlenen eser bordo renkli deri ile ciltlenmiştir. Kapakları altınlanmış cetveller arası iki sıra geometrik şekilli zencirekle çerçevelemiştir.

Kapaklar ve miklep yüzeyleri zilbahar tekniğinde süslenmiştir. Cildin ön ve arka kapağının ortasında bulunan zilbahar düzenlemesi 6 adet enine 10 adet boyuna bölünen baklava dilimli kafeslerden oluşmaktadır. Altınlanmış kafesler yaprak şeklinde dört çizgi çekilerek oluşturan motiflerden oluşmaktadır. Kafeslerin içleri altınlanmış birer nokta ile süslenmiştir. Noktalar açık tonda altın ile altınlanmıştır.

Sertap yüzeyinin ortası tek sıra halinde altınlanmış geometrik şekilli zencirekle süslenmiştir.

Miklep bölümünde kapaklarda görülen süslemenin ½'si uygulanmıştır.

İç kapaklar yeşil deri ile kaplanmıştır. İç kapaklar ve miklep etrafı altınlanmış cetveller arası tek sıra halinde altınlanmış geometrik şekilli zencirekle çerçevelenmiştir. İç kapak sertap kahverengi deri ile kaplanmış olup, yüzeyi dış kapak sertap bölümüyle aynı süsleme özelliklerine sahiptir.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: Eserin ketebe kaydı bulunmamaktadır. Kapaklardaki zilbahar tekniğindeki süsleme kompozisyonu ve geometrik şekilli zencirekler en çok 19. yüzyılda görülen bir tekniktir. Bu sebeple cildi, 19. yüzyıla tarihlendirilebiliriz.

Eser genel itibariyle sağlam vaziyettedir. Ön kapak köşesinde yıpranmalar görülmektedir. İç kapak miklep yüzeyine beyaz kâğıt parçaları yapışmıştır.

Örnek No: 63

Fotoğraf No: 121-122

Envanter No: 334

Eser Adı: MARİFETNAME

Yazar Adı: İbrahim Hakkı b. Osman el-Erzurumi el-Fakiri

Müstensih: Muhammed el-Naimi

Müzehip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: 1246/1830

Cildin Tarihi: 1316/1898-99

Ölçü: 235x135mm.

Malzeme: Kahverengi Deri

Tanımı: Ön ve arka dış kapakları aynı karakterde düzenlenen eser kahverengi deri ile ciltlenmiştir. Kapaklar altınlanmış cetveller arası bir sıra altınlanmış sarmal zencirekle çerçevelenmiştir.

Kapaklarda cetvel köşeleri ve cetvel ortaları noktalarla süslenmiştir.

Kapak ortalarını süsleyen salbekli şemseler, dilimli oval formda olup gömme olarak mülemma tarzında yapılmıştır. Şemse yüzeyleri merkezde madalyon içerisinde altı kollu yıldız bulunmaktadır. Yıldızın merkezinde yazı (Ya Allah), ve tarih (1316), kollarında ve boşluklar yaprak motifleri görülmektedir. Madalyon etrafı şemse alt ucundan çıkan ince bir sap ve bu saptan çıkan iki ince kıvrımdalın taşıdığı palmetlerin iç ve dış bükey kıvrımlar yaparak, madalyonun etrafını çevreleyerek şemse ucunda birleşmesi ile kapalı

formlu süsleme kompozisyonu oluşturmuştur. Şemse etrafi tahrirlenerek dilimler tığlar ve noktalarla vurgulanmıştır.

Beş dilimli palmet formundaki salbekler, gömme olarak mülemma tarzında yapılmıştır. Salbek yüzeyleri, dikeyde iki hatayı motifi ince bir sapla bağlanmış ve hatayilerin ucundan çıkan saz yapraklarıyla bezenmiştir. Etrafi tahrirlenerek dilimler tığlar ve noktalarla vurgulanmıştır.

Sertap iki sıra altınlanmış cetvelle çerçevesel olarak yüzeyi noktalarla süslenmiştir.

Miklep cetvel ve miklep yüzeyi kapaklarla aynı süsleme kompozisyonuna sahiptir. Miklep şemsesi dilimli oval formda olup, yüzeyi bitkisel kompozisyonla bezenmiştir. Etrafi tahrirlenerek dilimler tığlarla ve noktalarla vurgulanmıştır.

Kapakların yüzeyi rastgele uygulanan altınlanmış noktalarla bezenmiştir.

İç kapakları kâğıt kaplıdır.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: Eser ketebe kaydına göre H.1246 / M.1830 yılında yazılmıştır. Fakat cilt üzerindeki şemse yüzeyinde H.1316 tarihi görülmektedir. Bu sebeple eserin M.1898-99 tarihinde ciltlendiğini söyleyebiliriz.

Kapaklarda yıpranmaya bağlı renk değişimleri görülmektedir. Eserin tüm bölümlerinde yoğun lekelenmeler mevcuttur. Şemse ve salbek tahrirlerinde, tığlar ve noktalarda altın kayıpları görülmektedir.

Örnek No: 64

Fotoğraf No: 123-124

Envanter No: 414

Eser Adı: DİVAN-I FUZULİ

Yazar Adı: Fuzuli, Muhammed b. Süleyman el-Bağdadi

Müstensih: -

Müzehhip: -

Mücellit: -

Ketebe Tarihi: -

Cildin Tarihi: 18.-19. Yüzyıl

Ölçü: 225x140mm.

Malzeme: Kahverengi Deri

Tanımı: Ön ve arka dış kapakları aynı şekilde düzenlenen eser kahverengi renk deri ile ciltlenmiştir. Kapaklar altınlanmış cetveller arası bir sıra altınlanmış sarmal zencirekle çerçevelenmiştir. Yatay ve dikey eksen cetvel ortaları üç adet altınlanmış nokta ve tığlarla süslenmiştir.

Köşebent düzenlemesi görülmemektedir.

Kapak ortalarını süsleyen salbeksiz şemseler baklava dilimi formlu olup, yekşâh olarak yapılmıştır. $\frac{1}{4}$ simetrik olarak düzenlenen şemse yüzeyleri, rumi motiflerinin şemse formuna göre kıvrılarak birbirine geçmeler yapması ile oluşturulan bitkisel kompozisyondan oluşmaktadır. Yüzeydeki boşluklar noktalarla doldurulmuştur. Şemse yatay ve dikey eksen uçları birer palmet ve üzeri tığ ile süslenmiştir. Şemse etrafı tahrirlenmiştir.

Sertap altınlanmış cetvel arası bir sıra altınlanmış sarmal zencirekle bezenmiştir.

Miklep kapaklarla aynı şekilde düzenlenmiş olup, şemse miklep ucuna yatay olarak yerleştirilmiştir. Form olarak kapak şemselerine göre daha yumuşak hatlar kullanılmış ve daha küçük boyutta uygulanmıştır. Yüzeyi kapak şemseleri ile aynı teknik ve süsleme özelliklerine sahiptir.

İç kapaklar ebruludur.

Tarihlendirme ve Günümüzdeki Durumu: Eserin ketebe kaydı bulunmamaktadır. Kapak tasarımı, şemse form ve tekniği göz önüne alındığında cildi 18.- 19.yüzyıla tarihlendirebiliriz.

Kitap sırt ve kapak uçlarından hafif yıpranmalar görülmekte olup, genel olarak sağlam vaziyettedir.

4. DEĞERLENDİRME

4.1. Malzeme ve Renk

Süleymaniye Kütüphanesi Pertev Paşa koleksiyonunda bulunan ciltlerde kumaş, kâğıt ve deri olmak üzere üç çeşit malzeme kullanılarak ciltlenen yazma eserlerle karşılaşılmıştır. Kumaştan ve kâğıttan yapılan ciltler çalışmamız kapsamına alınmamıştır.

Çalışmamıza dâhil ettiğimiz 64 adet cildin dış kapakları deri malzeme kullanılarak yapılmış olup, iç kapakları dei, düz kâğıt veya ebrulu kâğıt kullanılarak kaplanmıştır. Bu ciltlerin iç kapaklarını tanıtırken yalnızca malzeme belirtilerek, ayrıntıya girilmemiştir.

Araştırmamız içerisine aldığımız örneklerin tamamının dış kapakları deri malzeme kullanılarak yapılmıştır. Kahverengi, siyah, yeşil, kırmızı ve bordo renk deri olmak üzere beş renk deri kullanılmıştır. Bu derilerden kahverengi ve kırmızı renk derinin farklı tonları ile karşılaşılmıştır. Eserlerin bazılarında iç kapak deri rengi ile dış kapak derilerinin renginin aynı olduğu, bazısında ise farklı renkler kullanıldığı görülmektedir. İncelemeye aldığımız ciltlerin dış kapaklarının 34'ü kahverengi, 11'i siyah, 11'i bordo, yedisi kırmızı ve ikisi yeşil renk deri ile iç kapakların sekizi kahverengi, ikisi siyah, ikisi kırmızı, ikisi yeşil renk deriyle, 10'u ebrulu kâğıt, 42'sinin düz kâğıtla kaplanmış olduğu görülmektedir.

Araştırmamız kapsamındaki 15. yüzyıl ciltlerinin dış kapaklarının ikisinde kahverengi (Örnek No: 1, 2), iç kapaklarının ise biri kahverengi renk deri (Örnek No: 1), biri ise düz kağıt (Örnek No: 2) kaplıdır. 324 envanter numaralı Külliyyat'ın dış kapak derisi kahverenginin farklı tonları ile boyanarak iki farklı tonda kahverengi görünümü verilmek istenilmiştir (Örnek No: 1).

16. yüzyıl ciltlerinin dış kapaklarının beşinde kahverengi (Örnek No: 4, 7, 8, 10, 11), beşinde bordo (Örnek No: 3, 12, 14, 16, 18), altısında siyah (Örnek No: 5, 6, 9, 13, 15, 17), renk deri kullanılmıştır. İç kapaklarının ise beşinde kahverengi (Örnek No: 4, 6, 9, 15, 18), ikisinde siyah (Örnek No: 9, 12) renkli deri, dördünde ebrulu kâğıt

(Örnek No: 10, 11, 14,17), altısında düz kâğıt (Örnek No: 3, 5, 7,8, 13, 16), görülmektedir.

17. yüzyıl ciltlerinin dış kapaklarının üçü kahverengi (Örnek No: 19, 22, 23), biri siyah (Örnek No: 20), biri bordo (Örnek No: 21), ve biri kırmızı (Örnek No: 24), renk deri, iç kapakların üçü ebrulu (Örnek No: 19, 21, 24), üçünde ise düz kâğıt (Örnek No: 20, 22, 23) kullanılmıştır.

18. yüzyıl ciltlerinin dış kapaklarının, 19'u kahverengi (Örnek No: 25, 26, 29, 31, 32, 34, 36, 38, 39, 40, 41, 43, 45, 46, 47, 49, 50, 51,52), ikisi bordo (Örnek No: 44, 48), dördü siyah (Örnek No: 30, 33, 37, 42), üçü kırmızı (Örnek No: 27, 28, 36), biri yeşil (Örnek No: 35) renk deri ile ciltlenmiştir. 18. yüzyıl ciltlerinde en çok kahverengi deri kullanılmıştır. 132 envanter numaralı eserin dış kapaklarında kahverengi ve kırmızı renk birlikte kullanılmıştır. İç kapakların ikisi kahverengi (Örnek No: 27, 45), biri kırmızı (Örnek No: 25), 23'ü düz kâğıtla (Örnek No: 26, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 44, 46, 48, 49, 50, 51, 52) ikisi ebrulu kâğıtla (Örnek No: 43, 47) kaplanmıştır. Bu yüzyıldaki örneklerin iç kapaklarının büyük çoğunluğunun düz kâğıtla kaplandığı görülmektedir. 454 envanter numaralı cildin iç kapakları altınlanmış fırça ile şemse ve köşebent yapılıp iç yüzeyleri altın serpilerek süslenmiştir (Örnek No: 25).

19. yüzyıl ciltlerinin dış kapaklarının beşi kahverengi (Örnek No: 58, 60, 61, 63, 64), üçü bordo (Örnek No: 54, 56, 62), üçü kırmızı (Örnek No: 53, 55), biri yeşil renk deri (Örnek No: 59) ile ciltlenmiştir. İç kapakların biri kırmızı (Örnek No: 54), biri yeşil (Örnek No: 62), dokuzu düz kâğıt (Örnek No: 53, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61,63) ve biri ebrulu kâğıtla (Örnek No: 64) kaplanmıştır. 222 envanter numaralı örneğin iç kapağı kırmızı renk deri ile ciltlenmiş olup, zilbahar tekniğinde süslenmiştir (Örnek No: 54).

4.2. Teknik

Araştırmamız sınırları içerisindeki ciltler “Motiflerin Uygulanış Yöntemi Açısından Teknikler” ve “Süsleme Teknikleri”¹²⁴ alt başlıklarıyla incelemeye alınmıştır.

4.2.1. Motiflerin Uygulanış Yöntemi Açısından Teknikler

Araştırmamızda incelenen 64 adet cildin 10’u soğuk kalıp baskı, 39’u gömme olmak üzere 55’i baskı, dördü kat’ı, 11’i boyama tekniğinde yapılmıştır¹²⁵.

4.2.1.1 Baskı Tekniği

Soğuk Kalıp Baskı Tekniği: Soğuk kalıp baskı tekniğinde mukavvanın üzeri deri ile kaplanır ve süsler kalıp olarak basılır. Bu tekniğin kullanıldığı 10 adet cilde rastlanılmıştır (Örnek No: 1, 2, 7, 14, 19, 21, 22, 37, 38, 53). Bu teknikte yıpranmalar daha çabuk olacağından soğuk kalıp baskı tekniğinden daha çok gömme tekniği tercih edilmiştir. Tüm yüzeyi süslenen eserlerin ciltlerinde kalıp yüzeye iki veya dört kez basılarak motifler yüzeye uygulanmaktadır.

Araştırmamıza dahil olan soğuk kalıp baskı tekniğiyle yapılan erken tarihli iki adet örnek bulunmaktadır. Bunlar 324 envanter numaralı ve 1470 tarihli eser ve 247 envanter numaralı 1473 tarihli eserin ciltleridir (Örnek No:1, 2). Bu ciltlerimize benzer teknikte, Konya Mevlana Müzesi İhtisas Kütüphanesi’nde bulunan 2266 envanter numaralı 1481-1484 tarihlendirilen Tadarru’-name isimli örneğin tekniği benzerlik göstermektedir¹²⁶.

Gömme Tekniği: Gömme tekniğinde, süslemenin yapılacağı yerler tespit edilerek, bu kısımlar oyulur ve ince mukavva yerleştirilerek deri ile kaplanır. Daha sonra süslemenin yapılacağı kısımlara kalıp basılır. Motiflerde sürtünme kaynaklı yıpranmalar daha az olacağı için bu teknik daha çok tercih edilmiştir. Tezimizde gömme tekniğinde 39 örnekle karşılaşılmıştır (Örnek No: 3, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13,

¹²⁴ Hacer Kara, **Konya Mevlâna Müzesi Müzelik Eserler Bölümünde Bulunan Osmanlı Dönemi Ciltleri**, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2015, s.181. Hacer Kara teknikleri doktora çalışmasında bu şekilde ele almıştır. Bizde çalışmamızda teknikleri bu başlıklar altında incelemeyi uygun bulduk.

¹²⁵ Bu sayılara hem dış hem iç kapaklar dâhil edilmiştir.

¹²⁶ Ayşe Budak, **a.g.t.**, s.36.

15, 16, 17, 18, 20, 23, 24, 25, 26, 27, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 40, 41, 42, 43, 45, 47, 48,50, 55, 56, 67, 58, 63).

4.2.1.2. Kat'ı Tekniği

Kat'ı tekniği, kesici bir alet kullanılarak istenilen desenin deriye oyularak çıkarılması ile ortaya çıkan desenin, zemini farklı renklerdeki kâğıt, kumaş vb. üzerine yapıştırılmasıyla ortaya çıkan bir tekniktir. Bu teknikte yapılan bir cildin çabuk yıpranacağı düşünülerek kat'ı tekniği, genellikle iç kapak süslemelerinde tercih edilmiştir. Ancak çok nadir durumlarda dış kapaklarda da kat'ı görülmektedir (Örnek No: 9). Tezimizde kat'ı tekniğinde dört adet cilt bulunmaktadır (Örnek No: 1, 4, 6, 9).

4.2.1.3. Boyama Tekniği

Boyama tekniği, bezemelerin derinin üzerine altınla, fırçayla ya da renkli boya kullanılarak işlendiği bir tekniktir. Zilbahar cilt, yekşâh cilt ve lâke cilt gibi çeşitlere ayrılır. Tezimizde üçü zilbahar (Örnek No: 54, 61, 62), ve yedisi yekşâh (Örnek No: 44, 46, 49, 51, 52, 59, 64), olmak üzere 10 adet boyama tekniğinde örnek tespit edilmiştir.

Bu teknikteki ciltler “süsleme teknikleri” başlığı altında detaylı olarak ele alınacaktır.

4.2.2. Süsleme Teknikleri

Tezimiz kapsamında incelenen 64 örneğin 11'i soğuk cilt, 15'i alttan ayırma, 27'si mülemma, 16'sı mülevven, dördü kat'ı (müşebbek), üçü zilbahar, yedisi yazma ve yekşâh tekniği ile süslenmiştir.

4.2.2.1. Soğuk Cilt Tekniği

Araştırmamızda soğuk cilt tekniğiyle süslenen 11 adet cilt tespit edilmiştir.

Soğuk cilt tekniği kullanılarak tezyin edilen ciltlerin iki adedi (Örnek No: 1, 2) 15. yüzyılda, iki adedi (Örnek No: 10, 14) 16. yüzyılda, üç adedi (Örnek No:19, 21,22) 17. yüzyılda, üç adedi (Örnek No: 33, 37, 38,) 18. yüzyılda, bir adedi (Örnek No: 53) 19. yüzyılda yapılmıştır.

15. yüzyılda yapılan 324 envanter numaralı en erken tarihli örnek olan “Külliyat” isimli eserin kapaklarında yer alan bordür, köşebent ve şemseler soğuk cilt tekniği ile yapılırken sertap ve miklep yüzeyleri tamamen soğuk baskı olarak yapılmıştır (Örnek No: 1).

16. yüzyılda yapılan iki adet cildin kapaklarında şemseler soğuk cilt tekniğinde süslenmiştir. 455 envanter numaralı cildin şemsesi gömme olarak yapılarak motifler yüzeye soğuk cilt tekniğinde işlenmiştir (Örnek No: 10)

17. yüzyılda yapılan üç örnekte soğuk cilt tekniği ile yapılmıştır. Köşebentsiz olarak yapılan bu ciltlerin şemse ve miklep şemseleri bu teknikle yapılmıştır. Bu örneklerden ikisi dilimli oval formda ve salbeksiz olup (Örnek No:19, 21), 175 envanter numaralı örnek dikdörtgen şemse formunda yapılmıştır (Örnek No: 22).

18. yüzyılda yapılan örneklerden 185 ve 61 envanter numaralı örneklerin şemseleri soğuk cilt tekniği ile mülevven olarak yapılmıştır (Örnek No: 33, 38).

19. yüzyılda soğuk cilt tekniğinin ile süslenen bir adet cilt tespit edilmiştir. 171 envanter numaralı cildin şemse, salbek ve miklep şemsesi soğuk cilt tekniği ile yapılmıştır (Örnek No: 53).

4.2.2.2. Alttan Ayırma Tekniği

Altan ayırma tekniği, zeminin altınlanarak motiflerin deri renginde bırakıldığı bir süsleme tekniğidir. Bu teknikte incelediğimiz koleksiyon içerisinde 15 adet cilt tespit edilmiştir.

Altan ayırma tekniği ile 15. yüzyılda bir adet (Örnek No: 1) 16. yüzyılda¹²⁷ dört adet (Örnek No: 3, 8, 15, 16), 17. yüzyılda¹²⁸ bir adet (Örnek No: 20), 18. yüzyılda¹²⁹ 9 adet (Örnek No: 25, 27, 29, 35, 41, 42, 45, 47,48) cilt süslenmiştir. Araştırmamız sınırları içerisinde 19. yüzyılda bu teknik tespit edilememiştir.

¹²⁷ Bu ciltlerden iki adedi (Örnek No: 15, 16) mülevven ve alttan ayırma tekniği kullanılarak süslenmiştir. Bu nedenle bu ciltler mülevven başlığı altında inceleneceklerdir.

¹²⁸ 209 envanter numaralı cilt (Örnek No: 20) mülevven ve alttan ayırma tekniği kullanılarak süslenmiştir. Bu nedenle bu ciltler mülevven başlığı altında inceleneceklerdir.

¹²⁹ Bu ciltlerden yedi adedi (Örnek No: 25, 27, 29, 35, 41, 42, 48) mülevven ve alttan ayırma tekniği kullanılarak süslenmiştir. Bu nedenle bu ciltler mülevven başlığı altında inceleneceklerdir.

15. yüzyılda 324 envanter numaralı ciltte birden fazla teknik bir arada kullanılmıştır. Şemselerinde ve köşebentlerinde alttan ayırma ve soğuk cilt tekniği bir arada kullanılırken, salbekler mülemma tekniği ile süslenmiştir. Ayrıca iç kapakları da kat'ı tekniğinde süslenmiştir. Cildin şemsesinin merkezine yatay olarak yerleştirilen dikdörtgen dilimli kartuş ve dikey eksen uçlarındaki üç dilimli palmetler ile köşebentlerin bir kısmı alttan ayırma tekniği ile süslenmiştir(Örnek No: 1).

16. yüzyılda yapılan 43 envanter numaralı eserin şemse, salbek ve köşebentleri (Fotoğraf No: 5, 6), 383, 24, 206 envanter numaralı ciltlerin şemse ve salbekleri (Fotoğraf No: 21, 35, 36, 37, 38, 39) alttan ayırma tekniği kullanılarak süslenmiştir.

17. yüzyılda yapılan 209 envanter numaralı eserin şemse ve salbekleri alttan ayırma tekniği kullanılarak süslenmiştir (Fotoğraf No: 44, 45).

18. yüzyılda yapılan 454, 148, 33, 5 envanter numaralı ciltlerin şemse, salbek ve köşebentleri (Fotoğraf No: 54, 55, 58, 72, 93, 94) ile 421, 237, 51, 312, 357 envanter numaralı ciltlerin şemse ve salbekleri (Fotoğraf No: 61, 62) alttan ayırma tekniği kullanılarak süslenmiştir.

Bu ciltlerden yedi adedi (Örnek No: 25, 27, 29, 35, 41, 42, 48) mülevven ve alttan ayırma tekniği kullanılarak süslenmiştir. Bu nedenle bu ciltler mülevven başlığı altında inceleneceklerdir.

4.2.2.3. Mülemma Tekniği

Mülemma tekniği, yüzeyin ve motiflerin tamamen altınlanması ile oluşan bir süsleme tekniğidir. Tezimizde bu teknikte süslenen 27 adet cilt tespit edilmiştir. 15. yüzyılda bu teknikte bir adet (Örnek No: 1), 16. yüzyılda yedi adet (Örnek No: 4, 5, 6, 9, 12, 13, 18), 17. yüzyılda iki adet (Örnek No: 23, 24), 18. yüzyılda 11 adet (Örnek No: 26, 28, 30, 31, 32, 34, 36, 39, 40, 43, 50) ve 19. yüzyılda altı adet (Örnek No: 55, 56, 57, 58, 60, 63) mülemma tekniği ile süslenen ciltle karşılaşılmıştır.

15. yüzyılda 324 envanter numaralı cildin salbekleri mülemma tekniği ile süslenmiştir (Örnek No: 1).

16. yüzyılda yapılan 447 envanter numaralı cildin şemse ve köşebentleri mülemma, iç kapak şemse ve köşebentleri kat'ı tekniğinde süslenmiştir. 205 ve 423 envanter numaralı cildin şemseleri, 245 envanter numaralı cildin şemse ve salbekleri, 188 envanter numaralı cildin şemse, salbek ve köşebentleri mülemma olarak süslenmiştir. 2 envanter numaralı cildin kartuşlu bordürleri köşebent, şemse ve salbekleri mülemma olup, iç kapaklar kat'ı tekniğinde süslenmiştir. 44 envanter numaralı cildin kartuşlu bordürleri, şemseleri, köşebentleri ve dikdörtgen yüzeyi tamamen mülemma tekniğinde süslenirken salbekleri ve köşentlerde bulunan ½ salbekler kat'ı tekniğinde süslenmiştir. Ayrıca iç kapak bordürlerinden ince yüzeyli bordürdeki kartuşlar mülemma olarak, diğer yüzeyleri ise tamamen kat'ı tekniğinde süslenmiştir.

17. yüzyılda yapılan iki adet (Örnek No: 23, 24), 1 envanter numaralı cildin bordür, köşebent, şemse ve salbekleri ile 62 envanter numaralı cildin şemse ve salbekleri mülemma tekniği ile süslenmiştir.

Tezimiz sınırları içerisinde mülemma tekniği ile süslenen cilt örneklerine en çok 18. yüzyılda (Örnek No: 26, 28, 30, 31, 32, 34, 36, 39, 40, 43, 50) rastlanılmaktadır. Bu ciltlerden 207, 483, 347 ve 124 envanter numaralı şemse ve salbekleri (Örnek No:28, 40,50, 31), 174 ve 342 envanter numaralı cildin şemsesi (Örnek No: 32, 43), 128 ve 21 envanter numaralı cildin şemse, salbek ve köşebentleri mülemma tekniği ile süslenmiştir (Örnek No: 30, 34). 481 envanter numaralı cildin şemse ve köşebentleri (Örnek No:26), 132 envanter numaralı cildin şemse, salbek ve bordürleri (Örnek No: 36) ile 427 envanter numaralı cildin tüm yüzeyi mülemma tekniği ile süslenmiştir (Örnek No: 39). Tüm yüzeyi mülemma tekniği kullanılarak süslenen bir başka örnek ise Konya Mevlâna Müzesi Müzelik Eserler Bölümünde Bulunan 1 envanter numaralı ve “Kur’ân-I Kerîm”¹³⁰ aynı teknikte süslenmiştir.

19. yüzyılda yapılan 261 ve 253 envanter numaralı ciltlerin şemsesi (Örnek No: 56, 60), 235, 315 ve 334 envanter numaralı ciltlerin şemse ve salbekleri (Örnek No:

¹³⁰ Hacer Kara, **a.g.t.**, s.125.

55, 57, 63) ile 3 envanter numaralı cildin şemse ve köşebentleri mülemma tekniği ile süslenmiştir (Örnek No: 58).

4.2.2.4. Mülevven Tekniği

Mülevven tekniği, kitabın kapaklarının ve kalıp basılan yerlerin farklı renkteki derilerle süslediği bir tekniktir. Bu teknik bazen soğuk cilt bazen de alttan ayırma ve üstten ayırma teknikleri ile birlikte kullanılmıştır. Tezimizde mülevven tekniği ile süslenen 19 adet cilt tespit edilmiştir. Bu ciltlerden beş adedi (Örnek No: 8, 11, 15, 16, 17) 16. yüzyılda, bir adedi (Örnek No: 20) 17. yüzyılda, 13 adedi (Örnek No: 25, 27, 29, 33, 35, 38, 41, 42, 44, 46, 47, 48, 51) 18. yüzyılda yapılmıştır. 15. ve 19. yüzyıllarda mülevven tekniğiyle süslenen ciltlerle tezimizde karşılaşmamıştır.

16. yüzyılda derinin kendi renginde bırakılarak soğuk cilt tekniğiyle yapılan iki adet ciltle karşılaşmaktadır. Bu ciltlerden 166 envanter numaralı örneğin kapakları kahverengi deri ile şemse ve köşebentler bordo renk deri ile kaplanmıştır (Örnek No: 11). Benzer teknikte örneğe Mevlana Müzesi İhtisas Kütüphanesi'nde bulunan 1509 envanter numaralı "Firdavs'al Murşidiyya fi atar'as-samadiyya"¹³¹ isimli eserin şemse ve salbek düzenlemelerinde karşılaşmaktayız. 459 envanter numaralı örnekte ise kapaklar siyah deri ile kaplanmış şemse kırmızı renk deri ile sade olarak bırakılmıştır (Örnek No: 17). Diğer iki örnekte ise şemse ve salbekler alttan ayırma tekniği ile zeminleri altınlanarak motifler deri renginde bırakılmıştır. 24 envanter numaralı örnekte mülevvenlik kırmızı renk deri kullanılarak sağlanırken (Örnek No: 15), 206 envanter numaralı örnekte kahverengi deri kullanılmıştır (Örnek No: 16).

17. yüzyıldan tek örnek olan 209 envanter numaralı cildin kapakları siyah renk deri ile kaplanırken şemse ve salbekleri alttan ayırma tekniği ile yapılmış olup, mülevvenlik bordo renk deri kullanılarak sağlanmıştır (Örnek No: 20).

18. yüzyılda bu teknikte yapılan 12 adet örnekle karşılaşmıştır. Bu yüzyılda derinin kendi renginde bırakıldığı örneklerin yanı sıra derinin farklı renklerde boyanarak yapıldığı örneklere de rastlanılmaktadır. 454 envanter numaralı eser kahverengi deri ile ciltlenerek şemse, salbek ve köşebentlerinde mülevvenlik kırmızı

¹³¹ Ayşe Budak, **a.g.t.**, s.114.

deri ile sağlanmıştır. 148 envanter numaralı örnekte kırmızıyla kaplanan kapaklarda şemse, salbek ve kşebentlerde mülevvenlik siyah deri kullanılarak sağlanmıştır (rnek No: 27). 421 envanter numaralı örnekte şemse ve salbeklerdeki mülevvenlik bordo deri ile sağlanmıştır. 185 envanter numaralı örnekte şemselerdeki mülevvenlik kahverengi deri ile sağlanmıştır. 33 envanter numaralı yeşil renk deri ile kaplanan cildin şemse, salbek ve köşebentleri kırmızı boya ile boyanarak sağlanmıştır. 61 envanter numaralı örnekte şemseler siyah boya ile 237 envanter numaralı cildin şemse ve salbeklerinde mülevvenlik kırmızı deri ile sağlanmıştır. 51, 336, 6 ve 5 envanter numaralı ciltlerde mülevvenlik kırmızı boya kullanılarak sağlanmıştır. Bu ciltlerden 336 ve 6 envanter numaralı örnekler yekşah tekniği ile süslenmiş olup 336 envanter numaralı cildin bordürlerinde de mülevven tekniğinde süsleme görülmektedir (rnek No: 25, 27, 29, 33, 35, 38, 41, 42, 44, 46, 47, 48, 51).

4.2.2.5. Kat'ı Tekniği

Tezimizde kat'ı tekniğinde dört adet cilt bulunmaktadır (rnek No: 1, 4, 6, 9). Bu ciltlerden bir adedi (rnek No: 1) 15 yüzyılda, üç adedi (rnek No: 4, 6, 9) 16. yüzyılda yapılmıştır. Tezimiz sınırları içerisinde 17., 18. ve 19. yüzyıllarda kat'ı tekniği ile süslenen cilde rastlanılmamaktadır.

15. yüzyıldan en erken örnek 324 envanter numaralı, 1470 tarihli "Kllyyat" isimli eserin i kapakları kat'ı tekniğiyle süslenmiştir (Fotoğraf No: 3). Bu eserin i kapaklarındaki şemse, salbek ve köşebentleri ile sertapındaki kartuş içleri ve mıklebin tüm yüzeyi mavi zemin üzerine kahverengi derinin kesilerek palmet ve rumi motifleri ile yüzeyler kat'ı tekniğinde süslenmiştir.

16. yüzyılda yapılan üç adet örnekte iki adedinin (rnek No: 4, 6) sadece i kapaklarında kat'ı tekniği görülmektedir. 447 envanter numaralı cildin i kapaklarının şemse ve köşebentlerinde mavi renkli zemin üzerine kat'ı tekniğinde yapılan rumi ve palmet motifleri ile süslenmiş olup, motifler altınlanmıştır (Fotoğraf No: 10). 2 envanter numaralı cildin iç kapak şemse, salbek, köşebent ve bordürlerinde yer alan kartuşlar kat'ı tekniğinde palmet ve rumi motifleri ile bezenmiştir (Fotoğraf No: 15, 16, 17, 18). Süslemeler mavi, turuncu ve yeşil zemin üzerine kahverengi deri kesilerek yapılmıştır. Motifler ise altınlanmıştır.

44 envanter numaralı örnekte ise diğer örneklerden farklı olarak dış kapaklarda da kat'ı tekniği görülmektedir (Fotoğraf No: 22, 23). Dış kapakların tüm yüzeyi mülemma olarak süslenirken salbekler kat'ı tekniğinde süslenmiştir. Salbekler, mavi zemin üzerine kahverengi derinin kesilerek gonca, penç ve rumi motifleri ile bezenmiştir. Kat'ı tekniği, genellikle iç kapak süslemelerinde tercih edilmiştir. Ancak çok nadir durumlarda dış kapaklarda da kat'ı görülmektedir. Benzer bir örnek ise Konya Mevlâna Müzesi Müzelik Eserler Bölümünde Bulunan 64 envanter numaralı ve 1653 tarihli "Mesnevi"¹³² dış kapak şemse, salbek ve köşebentlerinde kat'ı tekniği görülmektedir.

Aynı eserin iç kapakları, bordür ve dikdörtgen yüzeyin tamamı ile miklep kat'ı tekniğiyle süslenmiştir (Fotoğraf No: 24).

4.2.2.6. Zilbahar Tekniği

Araştırmamız kapsamında üç adet Zilbahar Tekniği ile süslenen ciltle karşılaşmıştır (Örnek No: 54, 61, 62). Bu ciltlerin hepsi 19. yüzyıla tarihlenmektedir.

222 envanter numaralı örneğin dış kapak ve miklepleri ile iç kapakları zilbahar tekniği ile yapılmıştır. Dış kapaklar ve miklep geniş bordürün içi, yaprak motifi ile tezyin edilmiş olup, kapakların yüzeyi 5 adet enine 12 adet boyuna bölünen baklava dilimi şeklindeki yapraklarla oluşturulan kafeslerle süslenmiş, ortalarına altın noktalar konulmuştur. İç kapaklarda ise fırçayla yapılan zilbahar tekniğinde süsleme kompozisyonu yer almaktadır. 4 adet enine 10 adet boyuna bölünen baklava dilimi şeklindeki dört dilimli yapraklarla kafesler oluşturularak süslenmiş, ortalarına altın noktalar konulmuştur (Fotoğraf No: 103, 104, 105).

272 envanter numaralı cildin kapakları zilbahar tekniği ile 7 adet enine 13 adet boyuna bölünerek altınlanmış fırçayla kafesler yapılmış, ortalarına altın noktalar konularak bezenmiştir (Fotoğraf No: 115, 116). Kapaklarda yer alan bezeme kompozisyonuna benzer örnek Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesi'ndeki 26763

¹³² Hacer Kara, **a.g.t.**, s.273.

envanter numaralı 19. yüzyılda istinsah edilen Kur'an-ı Kerim¹³³ de görülmektedir (Örnek No: 61).

63 envanter numaralı cildin ön ve arka kapağının ortasında bulunan zilbahar düzenlemesi 6 adet enine 10 adet boyuna bölünen baklava dilimli kafeslerden oluşmaktadır. Altınlanmış kafesler yaprak şeklinde dört çizgi çekilerek oluşmaktadır. Kafeslerin içleri altınlanmış birer nokta ile süslenmiştir (Fotoğraf No: 117, 118).

4.2.2.7. Yazma ve Yekşâh Tekniği

Yazma tekniğinde süslenen iki adet cilt bulunmaktadır (Örnek No: 26, 43). 18. yüzyılda yapılan 481 ve 342 envanter numaralı ciltlerin yalnızca salbeklerinde bu teknik uygulanmıştır.

Yekşâh Tekniği ile süslenen sekiz adet (Örnek No: 44, 46, 49, 51, 52, 54, 59, 64) ciltle karşılaşılmıştır. Bu ciltlerden beş adedi 18. yüzyılda (Örnek No: 44, 46, 49, 51, 52), üç adedi (Örnek No: 54, 59, 64) 19. yüzyılda yapılmıştır.

18. yüzyılda yapılan ciltlerden 336 envanter numaralı cildin şemse, salbek ve bordürü yekşâh tekniğiyle mülevven olarak yapılmıştır. Şemseler dilimli oval form düzeninde yapılmıştır (Fotoğraf No: 85, 86). 6 envanter numaralı örneğin şemse salbek ve köşebentleri (Fotoğraf No: 89, 90) ile 558 envanter numaralı cildin şemse ve salbekleri bu teknikte süslenmiştir (Fotoğraf No: 97, 98). Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesindeki 595 numaralı ve 1735 tarihli olan “Tuhfe Şâhidi”¹³⁴ adlı eserle bordür, şemse, salbek ve köşebent uygulamaları ile de benzer özellikleri yansıtmaktadır. Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesi’nde bulunan 1090 envanter numaralı ve 1747 tarihli “Ravzatü't-Ta'rifbi'l-Hubbi's-Şerif”¹³⁵ ile yine aynı kütüphanedeki 503 envanter numaralı 1751 yılına istinsah edilen “El-Metâlibü'l-Âliye”¹³⁶ isimli eserle, Amasya Bayezid İl Halk Kütüphanesi’ndeki 05 Ba 416 envanter numaralı 1768 tarihli “Fuşulü'l Bedai fi Usuli'l-Şerai”¹³⁷ ve yine aynı kütüphanede yer alan 05 Ba 663 envanter numaralı 1780 tarihli “Cevahürü'n-Nüsus fi

¹³³ Yıldırım Özbek, **a.g.e.**, Kayseri, 2005, s.243.

¹³⁴ Yıldırım Özbek, **a.g.e.**, Kayseri, 2005, s.176.

¹³⁵ Yıldırım Özbek, **a.g.e.**, s.186.

¹³⁶ Yıldırım Özbek, **a.g.e.**, s.191.

¹³⁷ Gülçin Karaman, **a.g.t.**, s.147.

Halli Kelimeti'l-Füsus"¹³⁸ isimli eserle kapak düzeni ve yekşâh tekniğindeki süsleme özellikleri ile benzerlik göstermektedir.

368 ve 164 envanter numaralı örneklerin şemseleri yekşâh tekniği ile süslenmiştir. Bu örneklerden 6, 368 ve 558 envanter numaralı ciltler dikdörtgen formlu (Fotoğraf No: 89, 90, 95, 97, 98)) olup, 164 envanter numaralı cilt haçvari formda yapılmıştır. Bu ciltlerin hepsi rumi ve palmet motifi ile bezenmiştir (Fotoğraf No: 99, 100) .

19. yüzyılda yapılan ciltlerden 252 envanter numaralı örnekte kapak ortalarındaki dikdörtgen alanın tüm yüzeyi merkezden çapraz olarak çıkan yekşâh aletiyle yapılan $\frac{1}{4}$ simetrik kompozisyonla yüzeyi süsleyen, altınlanmış iç bükey ve dış bükey kıvrımlar yapan kapalı formlu bezemeden oluşmaktadır. Tüm yüzeyde yer alan boşluklar fırçayla yapılmış bitkisel süslemelerle tezyin edilmiştir (Fotoğraf No: 113). 414 envanter numaralı cildin şemseleri baklava dilimi formlu olup, yüzeyleri, rumi motiflerinin şemse formuna göre kıvrılarak birbirine geçmeler yapması ile oluşturulan bitkisel kompozisyondan oluşmaktadır (Fotoğraf No: 123, 124).

4.3. Cildin Bölümleri

4.3.1. Kapaklar

Tezimizde yer alan eserlerin ciltlerinin tamamının ön ve arka kapak tasarımları aynı düzende yapılmıştır. Dış kapak tasarımlarında şemse, salbek ve köşebent düzenlemelerinin aynı anda görüldüğü örnekler olduğu gibi, yalnızca şemse ya da şemse ve salbek düzenlemelerinin tek başına tasarlandığı örneklerde görülmektedir. Bu tasarımların yanı sıra tüm yüzeyi süslemeli kapaklarda bulunmaktadır. Bazı örneklerde ise hem dış hem de iç kapaklarda süslemeye rastlanılmaktadır. Bu ciltlerde dış ve iç kapak süsleme teknik ve tasarımları birbirinden farklı olarak yapılmış olup araştırmamız içerisinde yalnızca 18. yüzyılda yapılan 454 envanter numaralı cildin iç ve dış kapak şemse ve köşebentleri aynı formda yapılmıştır (Örnek No: 25).

¹³⁸ Gülçin Karaman, **a.g.t.**, s.150.

15. yüzyılda yapılan 324 envanter numaralı cildin dış kapakları bordür, şemse, salbek ve köşebent tasarımlı olup, iç kapaklarında kat'ı tekniğinde şemse, salbek ve köşebent düzenlemesi görülmektedir (Örnek No: 1).

16. yüzyılda yapılan 447, 44, 24 envanter numaralı üç cildin hem dış hemde iç kapakları süslemeli olup, bunlardan 447 ve 44 envanter numaralı cildin iç kapakları kat'ı tekniği ile süslenmiştir (Örnek No: 4, 9). 24 envanter numaralı cildin iç kapaklarında zilbahar tekniğinde bezenmiştir (Örnek No: 15).

19. yüzyılda yapılan iki örnekte iç ve dış kapaklarında süsleme görülmektedir. Bu ciltlerden 222 envanter numaralı örneğin dış ve iç kapakları zilbahar tekniği ile süslenmiştir (Örnek No: 54). 63 envanter numaralı örneğin dış kapakları zilbahar tekniği ile süslenirken iç kapaklarında sadece bordür tezyinatı görülmektedir (Örnek No: 62).

4.3.1.1. Şemseler

Bu bölümde şemse formlarının araştırmamız sınırları içerisinde yüzyıllara göre değerlendirmesi yapılacaktır. Yüzeylerindeki süsleme kompozisyonlarına “süsleme” başlığı altında ayrıntılı olarak incelenecektir.

Tezimizde yer alan ciltlerin büyük çoğunluğu kapak ortalarında yer alan şemse formu tasarımdan oluşmaktadır. İç kapakları süslemeli olan bazı ciltlerin kapak ortalarında da şemse tasarımlı süsleme görülmektedir. Bazı ciltlerde ise tüm yüzeyin süslendiği görülmektedir.

Tezimizde 50 adet dilimli oval şemse (Örnek No: 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 41, 42, 43, 44, 45, 47, 48, 53, 55, 57, 58, 60, 63), 7 adet dikdörtgen şemse (Örnek No: 22, 40, 46, 49, 50, 51), bir adet elips (Örnek No: 2), bir adet haçvari şemse (Örnek No: 52) ve bir adet baklava dilimli şemse (Örnek No: 64) ile karşılaşılmıştır.

15. yüzyılda yapılan 324 envanter numaralı örnek dilimli oval formda olup (Örnek No: 1), 247 envanter numaralı örnek ise elips şemse formu olarak yapılmıştır (Örnek No: 2).

16. yüzyılda tezimizde yer alan tüm ciltlerin dış kapakları dilimli oval formdadır (Örnek No: 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18).

17. yüzyılda yapılan ciltlerin dört adedi dilimli oval formdadır (Örnek No: 20, 21, 23, 24). Diğer iki adet ciltten 236 envanter numaralı cildin şemsesi dilimli yuvarlağa yakın oval (Örnek No: 19), 175 envanter numaralı cildin şemsesi ise dikdörtgen formudur (Örnek No: 22).

18. yüzyılda yapılan ciltlerin 21 adedi dilimli oval formdadır (Örnek No: 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 41, 42, 43, 44, 45, 47, 48). Beş adedi dikdörtgen formlu (Örnek No: 40,46, 49, 50, 51), bir adedi haçvari formudur (Örnek No: 52). 164 envanter numaralı cildin şemsesi, Diyarbakır Ziya Gökalp Yazma Eserler Kütüphanesi'ndeki 135 envanter numaralı 1649 tarihli “ Et- Tavzih fi Halli Gavamizi't-Tenkîh” adlı esere haçvari şemse formu açısından benzerlik göstermektedir.

454 envanter numaralı örnekte iç kapak ve dış kapak şemseleri dilimli oval formudur.

19. yüzyılda yapılan altı adet cildin şemseleri dilimli oval formdadır (Örnek No: 53, 55, 57, 58, 60, 63). 222, 272, 273 envanter numaralı ciltler zilbahar tekniğinde yapılmıştır. 252 envanter numaralı ciltte dikdörtgen alan yekşâh tekniği ile süslenmiştir. 414 envanter numaralı cilt baklava dilimi formlu olup, yekşâh olarak yapılmıştır.

4.3.1.2. Salbekler

Büyük bir kısmı şemseli ciltlerden oluşan tezimizde, bazı ciltlerde salbek görülmezken bazılarında ise şemse uçlarına yerleştirilen salbekler görülmektedir. Bu salbekler farklı teknik ve süslemelerde yapılmıştır. Şemsedan farklı teknik ve süsleme ile yapılan örneklerde mevcuttur. Salbekler 3-5-7 dilimli palmet formlu ve dilimli oval şemse formunda yapılmıştır.

15. yüzyılda yapılan 324 envanter numaralı örnekte iç kapak salbekleri kat'ı tekniğiyle ve dış kapak salbekleri mülemma tekniğinde beş dilimli palmet formlu

olarak yapılmıştır (Örnek No: 1). 247 envanter numaralı cildin salbekleri üç dilimli palmet formlu olarak soğuk baskı tekniğinde yapılmıştır (Örnek No: 2).

16. yüzyılda yapılan ciltlerin 43, 2, 38, 24, 206, 188 envanter numaralı ciltlerin salbekleri beş dilimli palmet şeklinde, yüzeyleri bir adet hatayi motifi ile bezenmiş olup 2 envanter numaralı cildin iç kapak salbekleri kat'ı tekniğiyle yapılmıştır (Örnek No: 6). 44 envanter numaralı cildin dış kapağındaki salbekler beş dilimli palmet formlu olup kat'ı tekniğiyle yüzeyi penç, gonca ve rumi motifleri ile bezenmiştir (Örnek No: 9). 245 envanter numaralı cilt beş dilimli palmet formunda ve yüzeyi rumi ve palmet motifleri ile bezenmiştir (Örnek No: 13).

17. yüzyılda yapılan ciltlerin 236 ve 209 envanter numaralı ciltleri salbekleri beş dilimli palmet şeklinde olup yüzeyleri hatayi motifi ile süslenmiştir (Örnek No: 19, 20). 62 envanter numaralı cildin salbekleri beş dilimli palmet formunda yüzeyi bulut motifi ile süslenmiştir (Örnek No: 24). 1 envanter numaralı cildin salbekleri ise üç dilimli palmet formunda olup yüzeyi bir adet hatayi motifi ile bezenmiştir (Örnek No: 23).

18. yüzyılda yapılan 481 envanter numaralı cildin salbekleri üç dilimli palmet ve 342 envanter numaralı cildin salbekleri beş dilimli palmet formunda olup, altınlanmış fırça ile boyama tekniğinde yapılmıştır. 132 envanter numaralı cildin salbekleri beş dilimli palmet formunda, 312 envanter numaralı cildin salbekleri yedi dilimli palmet formunda olup, yüzeyleri bulut motifi ile bezenmiştir. 483 envanter numaralı cildin salbekleri diğer ciltlerden farklı olarak dilimli oval formda mülemma olarak yapılmıştır. 18. yüzyılda yapılan dokuz adet cilt beş dilimli palmet formunda yüzeyleri mülevven ve mülemma olarak süslenmiştir (Örnek No: 27, 28, 29, 30, 31, 34, 41, 42, 48). Üç adet cildin salbekleri ise beş dilimli palmet formunda rumi ve palmet motifleri ile yekşâh olarak süslenmiştir.

19. yüzyılda yapılan ciltlerden üç adedinin (Örnek No: 55, 57, 63) salbekleri beş dilimli palmet formunda mülemma olarak yapılmış olup 171 envanter numaralı örnekte ise yedi dilimli palmet formunda salbek soğuk baskı olarak yapılmıştır (Örnek No: 53).

4.3.1.3. Köşebentler

Tezimiz kapsamında köşebentler; klasik iç ve dış bükey kavisli olanlar, köşelere paralel çekilen çizgilerle oluşturulan veya geometrik geçmeli olarak yapılan üçgenler ile şemselerin $\frac{1}{4}$ 'ü olarak yapılan köşebentler olarak üç gruptan oluşmaktadır.

15. yüzyılda yapılan 324 envanter numaralı cildin dış ve dış kapak köşebentleri şemselerin $\frac{1}{4}$ 'ü olarak yapılmıştır (Örnek No: 1). 247 envanter numaralı örneğin köşebentleri ise köşelere geometrik geçmelerle yapılan küçük üçgenlerden oluşmaktadır (Örnek No: 2).

16. yüzyılda yapılan 205 ve 173 envanter numaralı cildin köşebentleri köşelere paralel çizilen üçgen yüzeylerden oluşmaktadır (Örnek No: 5,14). Beş adet örnekte köşebentler klasik tarzda iç ve dış bükey kavisli olarak yapılmıştır (Örnek No: 3, 4, 6, 11, 18). 447 ve 2 envanter numaralı cildin iç kapak köşebentleri şemselerin $\frac{1}{4}$ 'ü olarak yapılmıştır. 44 envanter numaralı cildin dış kapak köşebentleri şemselerin $\frac{1}{4}$ 'ü olarak yapılmıştır. 2 envanter numaralı cildin dış kapak köşebentleri Fatih Sultan Mehmed ve II. Bayezid dönemi ciltlerinde görülen iç ve dış bükey kavisli formda yapılarak, ortalarından içeriye doğru kıvrılmıştır. 16. yüzyılda yapılan sekiz adet cildin köşebent düzenlemesi bulunmamaktadır (Örnek No: 7, 8, 10, 12, 13, 15, 16, 17).

17. yüzyılda yapılan üç adet cildin köşebent köşelere paralel çizilen üçgen yüzeylerden oluşmaktadır (Örnek No: 19, 21, 22). 1 envanter numaralı cildin köşebentleri ise iç ve dış bükey kavisli olarak yapılmıştır. İki adet cildin köşebent düzenlemesi bulunmamaktadır (Örnek No: 20, 24).

18. yüzyılda yapılan 18 adet cildin köşebent düzenlemesi bulunmamaktadır (Örnek No: 29, 31, 32, 33, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 49, 50, 51, 52). Dokuz adet cildin köşebentleri ise iç ve dış bükey kavisli olarak yapılmıştır (Örnek No: 25, 26, 27, 28, 30, 34, 35, 46, 48).

19. yüzyılda yapılan ciltlerin 11 adedinde köşebent uygulaması görülmemektedir (Örnek No: 53, 54, 55, 56, 57, 59, 60, 61, 62, 63, 64). 3 envanter numaralı cildin köşebentleri ise iç ve dış bükey kavisli olarak yapılmıştır.

4.3.1.4. Cetveller, Zencirekler, Bordürler ve Tığlar

İç ve dış kapaklar, sertap ve miklep bölümleri cetvel, zencirek ve bordürle çerçevelemektedir. Bazı ciltlerde yalnızca düz cetveller kullanılmıştır. Cetvel düzenlemesi ile genellikle her kapakta karşılaşılsa da zencirek ve bordür düzenlemesi her zaman görülmemektedir. Cetveller altınlanmış ya da soğuk düz çizgi olarak yapılmış olup, tek veya birkaç sıra şeklinde de yapılmaktadır.

Tezimiz sınırları içerisinde; geometrik geçmeli, sarmal zencirek, geometrik motifli, meandır motifli, daire formlu olmak üzere beş çeşit zencirek düzenlemesi görülmektedir. Zencireklerin araları cetvellerle birbirinden ayrılmıştır.

Tığlar, dilimleri vurgulamak için ince çizgiler halinde soğuk veya altınlanmış olarak şemse, köşebent ve salbek etrafında uygulanmıştır.

15. yüzyıl eserlerinden 324 envanter numaralı cildin dış kapak, sertap ve miklep kenarları, dıştan soğuk cetvellerle çerçevelenen kapaklar dıştan sırasıyla altınlanmış geometrik geçmeli zencirek, bitkisel bezemeli bordür ve altınlanmış sarmal “S” lerden oluşan zencirekle çevrilidir. Soğuk baskı tekniğinde yapılan bordür, deri koyu kahverengiye boyanarak yüzeye ince dalların taşıdığı lotus ve kanatlı rumiler sarmal olarak işlenmiştir. Rumilerin kanatlarının birleşimi ile oluşan boşluklar altınlanmıştır. Bordürün zemini ise iğne perdahlı olarak yapılmıştır. İç kapakların etrafı, dış kapak kenarlarında görülen altınlanmış geometrik geçmelerden oluşan zencirek bordür tezyinatı ve bir sıra altınlanmış cetvel ile çevrelenmiştir. İç kapak miklep etrafı, dıştan altınlanmış geometrik geçmelerin oluşturduğu zencirek ve devam eden geniş bordür dikdörtgen bölümlere ayrılmıştır. Kat’ı tekniğinde, mavi zemin üzerine kahverengi derinin kesilmesiyle oluşturulan bölümler kıvrımdalların taşıdığı penç motiflerinden oluşmaktadır. Merkezdeki penç motifleri altınlanarak vurgulanmıştır. Son zencirek altınlanmış ince ‘S’ motiflerinden oluşmaktadır (Örnek No: 1).

247 envanter numaralı örneğin kapakları ve miklebi ikişer sıra soğuk cetvellerin arasına bir sıra ince çekilmiş soğuk zencirekle çerçevelemiştir (Örnek No: 2).

16. yüzyılda yapılan üç adet cildin kenarları onarım derisinin altında kaldığı için tespit edilememiştir (Örnek No: 4, 13, 16). Sekiz adet cildin etrafı altınlanmış cetvel ve zencirekle çerçevelenmiştir (Örnek No: 3, 5, 8, 11, 12, 15, 17, 18). İki adedinde soğuk cetvel (Örnek No: 7, 14), bir adedinde altınlanmış cetvel uygulaması görülmektedir.

2 envanter numaralı örnekte kapakları dıştan beş sıra altınlanmış cetvel ve devam eden bordür, kartuşlara ayrılmıştır. Boşluklarına dört dilimli yonca formlu yüzeyler oluşturulmuştur. Bu yüzeyler gömme olarak mülemma tarzında yapılarak, kartuş yüzeyleri, merkezde iri penç motifi ve uçlarından çıkan ince kıvrım dalların taşıdığı gonca ve küçük yapraklardan oluşmaktadır. Yonca formlu yüzeyler ise bir adet iri hatayı ile bezenmiştir. İkinci kalın bordür ise, iki altınlanmış sarmal zencirek arası yine kartuşlara ayrılarak, boşluklarına dört dilimli yonca formlu yüzeyler oluşturulmuştur. Dikdörtgen dilimli kartuşlar gömme olarak yapılmış olup yüzeyine sülüs hattıyla Ayet-el Kürsü suresinden ayetler yazılmıştır. Yonca formlu yüzeyler gömme olarak mülemma tarzında yapılarak, yüzeyi beş yapraklı penç motifi ve uçlarından çıkan küçük yapraklarla bezenmiştir (Fotoğraf No: 13, 14).

44 envanter numaralı örnekte kapaklar dıştan birer altınlanmış cetvel arası altınlanmış sarmal S'lerden oluşan ince zencirekle devam eden geniş bordür içerisine gömme olarak mülemma tarzında yapılan dikdörtgen kartuşlar ve boşluklarına dört dilimli yonca formlu yüzeyler yapılmıştır. Dikdörtgen kartuşların yüzeyleri ince dalların taşıdığı beş dilimli yaprak, penç ve küçük yapraklardan oluşan kıvrım dallarla süslenmiştir. Kartuş aralarındaki yonca formlu yüzeylerin içlerine bir adet beş dilimli iri penç ve uçlarından çıkan dört ince dalın taşıdığı küçük yaprak motifleri ile bezenmiştir. Kartuşlar ve yonca formlu yüzeylerin zeminleri, iğne perdahlı olarak yapılmıştır. Son bordür ise gömme olarak mülemma tarzında yapılan dikdörtgen kartuşlardan oluşmaktadır. Kartuş yüzeyleri ince dalların taşıdığı penç, gonca ve küçük yaprak motiflerinin sarmal olarak yüzeye işlendiği bitkisel bezemelerden oluşmaktadır. İç kapak kenarları ise; kat'ı ve mülemma tekniğinde süslenmiştir (Fotoğraf No: 22, 23, 24). Kapakları iki bordür kuşağı çerçevelemektedir. Dıştan altınlanmış cetveller arası bir sıra altınlanmış ince sarmal zencirekle çerçevelenmiştir. İkinci geniş bordür kahverengi deri zemin üzeri kat'ı tekniğinde olup, dikdörtgen

kartuşlar ve boşluklarına dört dilimli yonca formlu yüzeyler yapılmıştır. Dikdörtgen kartuşlar mavi zemin üzerine deri kesilerek kat'ı tekniğinde yapılmıştır. Motifler ise altınlanmıştır. Yüzeyleri iki adet 'S' kıvrımlı sarmal bulutlarla, rumi ve küçük yaprak motiflerinden oluşan ince kıvrım dallarla bezenmiştir. Yonca formlu alanların zemini turuncu olup deri kesilerek kat'ı tekniğinde yapılmıştır. Motifler ise altınlanmıştır. Yüzeyleri uçları merkezde baklava dilimi oluşturan yatay ve dikey eksene yerleştirilmiş dört adet lotus motifi ile bezenmiştir. Son bordür siyah deri zemin üzeri mülemma tekniğinde olup, dikdörtgen kartuşlara ayrılmıştır. Yüzeyleri ince dalların taşıdığı penç, gonca ve küçük yapraklardan oluşan bitkisel süslemelerle bezenmiştir.

Yedi adet cildin şemse ve salbeklerinde ise ince olarak yapılan altınlanmış tığlar görülmektedir (Örnek No: 5, 8, 10, 12, 15, 16, 17).

17. yüzyılda yapılan iki cildin kapakları soğuk cetvelle çerçevenmiştir (Örnek No: 19, 22). Üç adedinde kapaklar ve miklep iki sıra altınlanmış cetvel arası, bir sıra altınlanmış sarmal zencirekle çerçevenmiş, şemse ve salbekleri tığlarla vurgulanmıştır (Örnek No: 20, 21, 24).

1 envanter numaralı örnekte cildi en dıştan saran iki altınlanmış cetvel arası altın sürülerek (bazı kısımlarında meandır motifi ile) tezyin edilmiştir. Devam eden kalın bordürde sarmal bulutlar ve bu bulutların aralarında ince dallarla tezyin edilmiş pençler, sarmal bulutların ortasına birer adet gelecek şekilde yerleştirilmiştir (Örnek No: 23)

18. yüzyılda yapılan iki cildin kenarları onarım derisinin altında kaldığı için tespit edilememiştir (Örnek No: 45, 52). Altı adet örnekte altınlanmış cetveller arası sarmal "S" ler ile (Örnek No: 25, 29, 35, 39, 40, 46), 14 adedi ise altınlanmış cetveller arası sarmal zencirekle çerçevenmiştir (Örnek No: 26, 28, 30, 31, 32, 34, 38, 42, 43, 47, 48, 49, 50, 51). Biri altınlanmış cetvel (Örnek No: 37) , biri ise soğuk cetveller arası sarmal zencirek ile çerçevenmiştir (Örnek No: 33).

148 envanter numaralı örnekte kapak ve miklep kenarları, iki sıra cetvel inceliğinde çekilen altınlanmış zencirek arası sarmal zencirekle çerçevenmiştir (Örnek No: 27).

132 envanter numaralı örneğin kapaklarında kırmızı deri zemin üzerinde üç zencirek kuşağı bulunmaktadır. Bunlar altınlanmış cetveller arası iki ince altınlanmış sarmal zencirek arası bir adet altınlanmış geniş sarmal zencirekten oluşmaktadır. Kahverengi deri zemin üzerinde ise iki bordür kuşağı bulunmaktadır. Geniş bordür dikdörtgen kartuşlara ayrılmıştır. Kartuş yüzeylerine altınlanmış noktalarla çiçek motifi ile bezenerek etrafı tığlar ve noktalarla süslenmiştir. Kartuş aralarında kalan yüzeyler mülemma olarak yapıp ince kıvrımdalların taşıdığı penç, gonca ve saz yaprakları ile bezenmiştir. Devam eden ikinci ve son bordür ise altınlanmış cetveller arası bir adet ince altınlanmış sarmal zencirek bordürü ile son bulmaktadır (Örnek No: 36).

237 envanter numaralı örneğin kapakları ve miklebi, altınlanmış cetveller arası üç adet bordürle çerçevelenmiştir. Ortadaki bordürün boş bırakıldığı düzenlemede, ilk bordür altınlanmış kalın zencirek, üçüncü ise beyaz altına boyanmış ince sarmal zencirekle çerçevelenmiştir (Örnek No: 41).

19. yüzyılda yapılan sekiz adet cildin dış kapaklarının etrafı altınlanmış cetvel arası sarmal zencirekle çerçevelenmiştir (Örnek No: 55, 57, 58, 59, 60, 61, 63, 64).

171 envanter numaralı cildin kapakları ikişer sıra soğuk cetvel arası bir sıra soğuk daire formlu zencirekle çerçevelenmiştir (Örnek No: 53). 222 envanter numaralı cildin kenarları altınlanmış cetveller arası iki sıra zencirek ve arası geniş bordürle çerçevelenmiştir. Geniş bordür yüzeyi, yaprak motifi ile tezyin edilerek boşluklar altınlanmış noktalarla doldurulmuştur (Örnek No: 54). 63 envanter numaralı örnekte kapak kenarları altınlanmış cetveller arası iki sıra geometrik şekilli zencirekle çerçevelenmiştir (Örnek No: 62).

18 - 19. yüzyılda şemse, salbek ve köşebentlerin dilimleri tığlar ve noktalarla vurgulanmıştır. Ayrıca cetvel ortalarının da noktalarla süslendiği görülmektedir.

4.3.2. Sırt

Araştırmamız sınırları içerisindeki ciltlerde sırt bölümü süslemesiz olarak bırakılmıştır. Kitapların en çok yıpranan bölümü olan sırt bölümleri genellikle farklı deri ile onarılmıştır.

4.3.3. Sertap

Sertap bölümü; kitabın ağız kısmını koruyan, arka kapakla miklebi birbirine bağlayan kitaplardaki en hareketli ve en çok yıpranan bölümdür. Bazı ciltlerin sertap bölümleri farklı deri ile tamamen onarılmıştır. Tezimizde 11 adet sertapı aynı veya farklı renk deriyle onarılan cilt tespit edilmiştir (Örnek No: 4, 11, 13, 16, 17, 21, 23, 32, 45, 52, 57). Bu ciltlerin sertapları hakkında herhangi bir yorum yapılamamaktadır. Sertap bölümü genellikle süslemeli olarak yapılmıştır. Tezimizde süslemesiz olarak bırakılan dört adet ciltle karşılaşılmıştır (Örnek No: 12, 39, 40, 60).

Araştırmamız içerisinde yer alan ciltlerin beş adedinin sertapı yoktur.(Örnek No: 12, 29, 46, 47, 61). Üç adet cildin sertapında yazı bulunmaktadır (Örnek No: 1, 6, 9). Bu ciltlerden 324 envanter numaralı 15. yüzyıla tarihlendirilen en erken örneğin sertapında kitabın ve yazarın ismi “Kitab-ü Külliyyat Mevlana Celeleddin Rumi Rahmetullah” yazılarak zemini rumi dallarla bezenmiş ve iğne perdeli olarak yapılmıştır. Ayrıca bu cildin iç kapak sertapı iki adet dikdörtgen panoya ayrılarak bu panoların köşeleri aletle altınlanmış noktalarla üçgen yüzeyler oluşturulmuştur. Pano ortalarına, dikdörtgen uçları dilimlenmiş ve ortaları içe doğru kavis yapan kartuşlar yerleştirilmiştir. Kat’ı tekniğinde, mavi zemin üzerine kahverengi derinin kesilmesiyle palmet ve rumi motifleri ile yüzeyler bezenmiştir(Örnek No: 1).

2 envanter numaralı cildin sertap yüzeyi kartuşlara ayrılarak, boşluklarına dört dilimli yonca formu yüzeyler oluşturulmuştur. Gömme olarak düzenlenen kartuş içlerine sülüs hattı ile Vâkı’a Sûresi’nin 77-78-79 ve 80. Ayetleri yazılıdır. Yonca formu yüzeyler gömme olarak mülemma tarzında yapılarak, yüzeyi yüzeyine beş yapraklı penç motifi ve uçlarından çıkan küçük yapraklardan oluşan süsleme ile bezenmiştir (Örnek No: 6).

44 envanter numaralı cildin sertap bölümünün kenarları onarım derisi altında kalmıştır. Dikey eksen kenarlarından anlaşıldığı kadarıyla altınlanmış cetveller arası bir sıra altınlanmış sarmal zencirek bordürü ile çerçevelenmiştir. Yüzeyi dört adet kartuşla bölünmüştür. Orta iki geniş kartuş içine tekrar mülemma olarak dar dikdörtgen kartuşlar yapılmıştır. Bu kartuşların zemini iğne perdelidir. Yüzeylerine ise sülüs hattıyla Vâkı’a Sûresi’nin 79. ayeti yazılmıştır. Diğer iki geniş kartuşların

içlerine baklava formlu altınlanmış fırçayla kafesli geçmeler yapılarak bezenmiştir (Örnek No: 9).

Tezimizde sertapların büyük bölümü altınlanmış noktalarla (Örnek No: 3, 15, 25, 27, 28, 30, 31, 34, 35, 41, 42, 44, 48, 50, 54, 55, 56, 57, 63), bazıları ise sadece altınlanmış cetvel veya zencireklerle süslenmiştir (Örnek No: 8, 10, 18, 20, 24, 26, 36, 43, 49, 51, 59, 62, 64). Altı adet cildin sertapı soğuk cetvel ve soğuk noktalarla (Örnek No: 2, 14, 19, 22, 33, 53), iki örnekte ise geometrik geçmeli kafeslerle süslenmiştir (Örnek No: 5, 9).

4.3.4. Miklep

Miklep bölümünün, bordür ve köşebent düzenlemeleri tezimizde genellikle kapaklarla aynı olduğu için bu başlık altında yalnızca miklep şemselerinin incelenmesine ağırlık verilmiştir.

15. yüzyılda yapılan 324 envanter numaralı cildin dış kapak miklebine kapakların $\frac{1}{2}$ 'si uygulanırken iç kapak miklebinde ise yüzeyi tamamen kapaklardan farklı olarak süslenmiştir. Dıştan altınlanmış geometrik geçmelerin oluşturduğu bordür ve devam eden geniş bordür dikdörtgen panolara ayrılmıştır. Kat'ı tekniğinde, mavi zemin üzerine kahverengi derinin kesilmesiyle oluşturan panolar kıvrımdalların taşıdığı penç motiflerinden oluşmaktadır. Merkezdeki penç motifleri altınlanarak vurgulanmıştır. Son bordür altınlanmış ince 'S' motiflerinden oluşmaktadır. Miklep yüzeyi tamamen Kat'ı tekniğinde, mavi zemin üzerine kahverengi derinin kesilmesiyle palmet ve rumi motifleri ile yüzey tamamen süslenmiştir. Yüzeye, uç kısımlarına $\frac{1}{2}$ olmak üzere üç adet beş dilimli palmet ters ve düz olarak kademeli olarak yerleştirilerek araları daire formlu şekillerle süslenmiştir. Dairelerin zemini boş olup kafes şeklinde kesilerek süslenmiştir (Örnek No: 1).

427 envanter numaralı örneğin miklep şemsesi ise kapak şemseleri ile aynı form ve süsleme özelliklerine sahiptir. Şemse miklep ucuna dik olarak yerleştirilerek bir ucu yuvarlak olarak yapılmıştır (Örnek No: 2).

16. yüzyılda yapılan ciltlerden iki adedinin miklebi yenilenerek süslemesiz olarak bırakılmıştır (Örnek No: 11, 13). Bu yüzyılda tezimizde sadece bir adet cilt

miklepsiz olarak yapılmıştır (Örnek No:12). 2 ve 44 envanter numaralı ciltlerin iç ve dış kapak miklepleri kapakların ½'si olarak yapılmıştır. 205 ve 455 envanter numaralı ciltlerin miklep şemseleri dilimli yuvarlağa yakın oval formudur. 173 envanter numaralı cildin miklep şemsesi yedi dilimli palmet formunda soğuk baskı olarak yapılmıştır. Yüzeye iki adet saz yaprağı arasına bir adet hatayi motifi işlenmiştir. 447 envanter numaralı cildin miklep şemsesi damla formu olarak yapılmıştır. Yedi adet cildin miklep şemsesi dilimli oval formudur (Örnek No: 3, 7, 8, 15, 16, 17, 18)

Tezimizde 17. yüzyılda yapılan altı adet cildin miklep şemsesi dilimli oval formudur (Örnek No: 19, 20, 21, 22, 23, 24).

Araştırmamız sınırları içerisinde en çok çeşitlilik gösteren 18. yüzyıl ciltlerinin miklepleridir. Bu yüzyıl ciltlerinin 16 adedinin miklep şemsesi dilimli oval formu olarak yapılmıştır (Örnek No: 25, 28, 30, 32, 34, 35, 37, 38, 41, 42, 43, 44, 48, 50, 51, 52). 132 envanter numaralı cildin miklep şemsesi dilimli yuvarlağa yakın oval formudur (Fotoğraf No: 73). 481 envanter numaralı cildin miklep şemsesi kapak şemselerinin ½'si olup, miklep ucuna dik olarak yapılmıştır (Fotoğraf No: 56). 124 envanter numaralı cildin miklep şemsesi dilimli yuvarlak formudur (Fotoğraf No: 65). 148 envanter numaralı cildin miklep şemsesi on yedi dilimli palmet formudur. Yüzeyi bir adet iri hatayi motifi ile bezenmiştir (Fotoğraf No: 58). 483 envanter numaralı cildin miklep şemsesi beş dilimli palmet formudur (Fotoğraf No: 79). Üç adet cilt miklepsiz olarak yapılırken (Örnek No: 29, 46, 47), 312 envanter numaralı cildin miklebi yenilenerek yalnızca altınlanmış cetveller çekilerek süslemesiz olarak bırakılmıştır (Örnek No: 45). 427 envanter numaralı cildin şemsesi kapakların ½'si olarak düzenlenmiştir (Örnek No: 39). 185 ve 368 envanter numaralı ciltlerde miklep şemseleri damla formudur (Örnek No: 33, 49).

19. yüzyılda yapılan altı adet cildin miklep şemsesi dilimli oval formudur (Örnek No: 53, 55, 56, 57, 60, 63). 3 adet cildin miklebi kapakların ½'si olarak düzenlenmiştir (Örnek No: 54, 59, 62). 414 envanter numaralı cildin miklep şemsesi baklava dilimi formu olup, miklep ucuna paralel olarak yerleştirilmiştir (Örnek No: 64).

4.4. Süsleme

4.4.1. Geometrik Süsleme

Tezimizde altı adet geometrik süslemeli cilt bulunmaktadır. Bu ciltlerden 16. yüzyılda bir adet örneğin iç kapaklarında fırça ile altınlanarak yapılan kare formulu, kafes şemse ile bezenmiştir (Örnek No: 15).

19. yüzyılda yapılan ciltlerden 222 envanter numaralı eserin iç ve dış kapakları ile miklebinde zilbahar tekniği ile oluşturulan kare alanlarla süslenmiştir (Fotoğraf No: 104, 105). 272 ve 63 envanter numaralı cildin ön ve arka kapakları zilbahar tekniği ile altınlanmış fırçayla kafesler yapılmış, ortalarına altın noktalar konularak bezenmiştir (Fotoğraf No: 115, 116, 119). 334 envanter numaralı cildin şemse yüzeyleri, merkezde madalyon içerisinde altı kollu yıldız ve bu yıldızın merkezinde yazı (Ya Allah) ve tarih (1316), kollarında ve boşluklarında yaprak motifleri görülmektedir (Fotoğraf No:121, 122).

4.4.2. Figürlü Süsleme

Tezimizde yer alan tek figürlü örnek olan 245 envanter numaralı 16. yüzyıla tarihlenen Divan'ın ön ve arka kapak şemse yüzeylerinde, merkezde iki adet kanatları ve ağızları açık, uçar vaziyette kuş figürleri görülmektedir. (Fotoğraf No: 30, 31). Benzer bir örnek Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesi'ndeki 1297 envanter numaralı 1624 yılında istinsah edilen “Külliyât-ı Sâdî Şirâzî”¹³⁹ isimli eserle de kuş figürlü bezemeleri ve kapak düzenleri açısından benzerlik göstermektedir (Örnek No: 13).

4.4.3. Bitkisel Süsleme

Bitkisel motiflerin kullanıldığı ciltler “Rumi-Palmet-Lotus”, “Saz Üslûbu”, “Barok-Rokoko” ve “Natüralist Süsleme” başlıkları altında ayrıntılı bir biçimde değerlendirilmiştir.

Rumi-Palmet-Lotus

Araştırmamızda yer alan ciltlerde rumi, palmet, lotus motifleri genellikle birlikte kullanılmıştır. Tezimiz sınırları içerisinde bu bitkisel süsleme tasarımı ile 15.

¹³⁹ Yıldray Özbek, a.g.e., s.121.

yüzyıldan itibaren her yüzyılda karşılaşılmaktadır. Özellikle bu motifler kat'ı tekniğinde sıkça kullanılmıştır. Motifler, şemse yüzeylerine $\frac{1}{4}$ simetrik kompozisyonla yapılarak şemsenin merkezinden uçları baklava dilimi yaparak çıkan rumi, palmet ya da lotus motiflerinin yatay ve dikey ekseninde birleştirilerek uçlarda palmet ya da lotus motifi ile son bulan kapalı form oluşturulmuştur.

15. yüzyılda yapılan iki ciltten en erken tarihli ve rumi, palmet, lotus motifleri açısından en zengin örnek 324 envanter numaralı eserdir (Örnek No: 1). Bu eserde cildin iç ve dış kapaklarında şemse, köşebent, bordürler, sertap ve miklepte rumi, palmet ve lotus motifleri yoğun olarak kullanılmıştır.

247 envanter numaralı cilt merkezde iri penç motifi ve kollarından çıkan, yatay ekseninde palmetler ve dikey ekseninde ikişer adet dört yapraklı penç ve yapraklarla son bulan $\frac{1}{4}$ simetrik bitkisel kompozisyonla bezenmiştir. Üç dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin arasına karşılıklı iki rumi yatay olarak işlenerek şemse ile salbek arasında ortabağ oluşturulmuştur (Örnek No: 2).

16. yüzyılda yapılan ciltlerden 447 envanter numaralı cildin iç kapaklarında şemse ve köşebent yüzeyleri mavi renkli zemin üzerine kat'ı tekniğinde yapılan rumi ve palmet kompozisyonundan oluşmaktadır (Örnek No: 4). 2 envanter numaralı cildin dış kapak şemse ve köşebentlerinde rumi motifleri tespit edilmiştir. Ayrıca iç kapaklarında bordür, köşebent, şemse ve salbeklerinin yüzeyleri kat'ı tekniğinde palmet ve rumi motifleri ile bezenmiştir (Örnek No: 6). 44 envanter numaralı cildin iç kapaklarında gömme olarak mülemma tarzında yapılan şemse yüzeyleri uçları merkezde baklava dilimi yapan yatay ve dikey ekseninde yerleştirilmiş iki lotus motifi ile yine uçları merkezde baklava dilimli alanın içinden çıkan ters simetrik iki dilimli rumi ile lotusun kolları birleşerek kapalı form oluşturulmuştur. Yüzeyler ince dalların taşıdığı penç, gonca ve dilimli rumilerin serbest olarak kıvrımlar yaptığı bitkisel kompozisyonla bezenmiştir. Şemse uçlarında yer alan beş dilimli palmet formulu salbekler kat'ı tekniğinde yapılmıştır. Mavi zemin üzerine kahverengi derinin kesilmesiyle kat'ı tekniğinde uygulanmıştır. Yüzeyler gonca, penç ve rumi motifleri ile bezenmiştir. İç kapaklarda Lotus formulu alanların zemini siyah renkli olup lotus, rumi ve küçük yapraklı dallarla bezenmiştir. Miklep şemse ve köşebentleri de kat'ı

teknikinde yüzeyleri rumi dallarla bezenmiştir. Ayrıca Ankara Etnografya Müzesi'nde bulunan 14734 envanter numaralı ve 1573 tarihli olan Kur'ân-ı Kerîm¹⁴⁰'le küçük farklılıklar dışında, dış kapakları bezemeleri benzerlik göstermektedir (Örnek No: 9).

17. yüzyılda tezimizde sadece 236 envanter numaralı cildin şemse yüzeyi dikeyde eksen üzerinde $\frac{1}{2}$ ters simetrik olarak yerleştirilen palmet ve bu palmetlerin içinde yine aynı düzende tezyin edilen ters simetrik iki adet palmet benzeri bir kompozisyonu ile bezenmiştir (Örnek No: 19).

18. yüzyılda sekiz adet cildin dış kapaklarında rumi ve palmet motifleri görülmektedir (Örnek No: 30, 39, 40, 44, 46, 49, 51, 52). 128, 427 ve 483 envanter numaralı üç cildin rumi ve palmet bezemeleri mülemma olarak yapılırken, 336, 6, 368, 558 ve 1164 envanter numaralı ciltlerin rumi ve palmet bezemeleri yekşâh olarak yapılmıştır.

19. yüzyılda 334 envanter numaralı cildin şemse yüzeylerinde merkezde madalyon içerisinde altı kollu yıldız bulunmaktadır. Yıldızın merkezinde yazı (Ya Allah), ve tarih (1316), kollarında ve boşluklarda yaprak motifleri görülmektedir. Madalyon etrafı şemse alt ucundan çıkan ince bir sap ve bu saptan çıkan iki ince kıvrımdalın taşıdığı palmetlerin iç ve dış bükey kıvrımlar yaparak, şemse ucunda birleşmesi ile kapalı formlu süsleme kompozisyonu oluşturmuştur (Örnek No: 63). 414 envanter numaralı cildin şemseleri baklava dilimi formlu olup, yekşâh olarak yapılmıştır. $\frac{1}{4}$ simetrik olarak düzenlenen şemse yüzeyleri, rumi motiflerinin şemse formuna göre kıvrılarak birbirine geçmeler yapması ile oluşturulan bitkisel kompozisyondan oluşmaktadır. Yüzeydeki boşluklar noktalarla doldurulmuştur. Şemse yatay ve dikey eksen uçları birer palmet ve üzeri tığ ile süslenmiştir (Örnek No: 64).

Saz Üslûbu

Tezimiz sınırları içerisindeki 25 adet cildin kapaklarında saz üslûbunda bezenmiş süslemeler görülmektedir. 16. Yüzyıldan itibaren görülmeye başlayan bu üslup, araştırmamız içerisinde 16. yüzyıla tarihlenen dokuz adet cilt bulunurken, 17.

¹⁴⁰ Kadriye Doğan, **a.g.t.**, Konya, 2008, s.43.

yüzyılda bu üslupta süslenmiş cilde rastlanılmamıştır. 18. yüzyılda da ciltlenen eserlerde de yoğun olarak kullanıldığını araştırmamızdaki 13 adet bu yüzyılda yapılmış eserden anlaşılmaktadır. 19. yüzyılda ise üç örnekte saz üslubu görülmektedir. Araştırmamızda genellikle şemse ve köşebent yüzeylerinde görülen bu üslup hatayı, gonca ve irili ufaklı penç motifleri ile bulut motifli süslemelerin zemininde de sıklıkla kullanılmıştır. Bu süsleme ile yapılan şemseler genellikle yapraklı kökten çıkan birkaç dalın serbest olarak şemse formuna uygun olarak kıvrımlar yapan, bazen yatay eksen ucundan bazen ise dikey eksen ucundan çıkan kıvrım dallardan oluşmaktadır.

16. yüzyıla tarihlenen dokuz adet ciltten yedi adedi dikey ekseninde (Örnek No: 3, 5, 7, 10, 12, 15, 17), iki adedi yatay ekseninde (Örnek No: 8, 11) tasarlanmış kompozisyondan oluşmaktadır. 43 envanter numaralı eserin şemse, köşebentler ve miklep şemsesinde görülen saz üslubunun benzeri Ankara Etnografya Müzesi'nde bulunan 10112 numaralı 16. yüzyıla tarihlendirilen Kur'ân-ı Kerîm¹⁴¹ de görülmektedir (Örnek No: 3). 205 envanter numaralı cilt, Amasya II. Bayezid İl Halk Kütüphanesi'ndeki 05 Ba 1449405 envanter numaralı ve 1538 tarihli "Arapça Dilbilgisi"¹⁴² konusunda yazılmış eserin şemse bezemelerindeki saz üslûbu açısından benzerlik göstermektedir (Örnek No: 5). 423 envanter numaralı cildin şemse bezeme kompozisyonu ile Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesi'ndeki 442 envanter numaralı 1597 yılında istinsah edilen "Mizânü's-Şa'raniyye"¹⁴³ isimli eserin cildi benzerlik göstermektedir. 24 envanter numaralı eser Konya Mevlana Müzesi İhtisas Kütüphanesi'ndeki 4802 numaralı ve 1540 tarihli olan "Yusuf ile Züleyha, Gancina-i Raz, Usulname"¹⁴⁴ adlı esere dış ve iç kapaklarında yer alan saz üslûbundaki süsleme kompozisyonu ile benzerlik göstermektedir (Örnek No: 15). 459 envanter numaralı cildin saz üslubunda yapılan bezemeleri ile Mevlana Müzesi İhtisas Kütüphanesi'nde bulunan 2075 envanter numaralı 16. Yüzyıl sonlarına tarihlendirilen Mesnevi¹⁴⁵ benzerlik göstermektedir.

¹⁴¹ Kadriye Doğan, **a.g.t.**, s.50.

¹⁴² Savaş Maraşlı, **a.g.t.**, s.117.

¹⁴³ Yıldırım Özbek, **a.g.e.**, s.99.

¹⁴⁴ Ayşe Budak, **a.g.t.**, s.62.

¹⁴⁵ Ayşe Budak, **a.g.t.**, s.107.

188 envanter numaralı cildin şemsesi ise diğer örneklerden farklı olarak merkezde bir adet iri pencin uçlarından çıkan hatayi, penç, gonca ve saz yapraklarından oluşan $\frac{1}{4}$ simetrik kompozisyondan oluşmaktadır (Örnek No: 18). Bezeme ve kapak düzeni açısından ve Amasya II. Bayezid İl Halk Kütüphanesi'nde bulunan 05 Ba 699 envanter numaralı 1532 tarihli Et-Tezkire Bi - Ahvali'l - Mevta Ve Ahvali'l - Ahire¹⁴⁶ ile benzerlik göstermektedir.

18. yüzyılda da ciltlenen eserlerden 11 adedi dikey ekseninde (Örnek No: 26, 28, 29, 32, 34, 35, 37, 41, 42, 45, 48), ikisi yatay ekseninde (Örnek No: 31, 36) tasarlanmıştır. 185 envanter numaralı cildin şemse yüzeyi merkezde iri penç motifi ve uçları yatay ve dikey ekseninde baklava dilimi yapan hatayi, penç, şakayık ve yapraklardan oluşan $\frac{1}{4}$ simetrik kompozisyonda tasarlanmıştır (Örnek No: 33).

19. yüzyılda 315 envanter numaralı cildin şemsesi yatay ekseninde tasarlanmış olup (Örnek No: 57), 3 envanter numaralı cildin şemsesi ise dikey ekseninde tasarlanmış olup İnebey Kütüphanesi Ulu Cami Koleksiyonu'nda bulunan 9632 envanter numaralı ve 1813 tarihli olan Kur'ân-ı Kerim'le¹⁴⁷ benzerlik göstermektedir. (Örnek No: 58). 261 envanter numaralı cildin şemsesi merkezden çıkan yatay ve dikey ekseninde dört hatayi benzeri çiçek ve bunun uçlarından çıkan ince dalların taşıdığı hatayi, penç ve saz yapraklarının kıvrımlar yaptığı $\frac{1}{4}$ simetrik bitkisel kompozisyondan oluşmaktadır (Örnek No: 56).

Barok-Rokoko

Tezimizde barok süsleme olarak 19. yüzyılda yapılan iki adet cilt bulunmaktadır. 222 envanter numaralı cildin geniş bordürün içi, yaprak (kenger yaprağı) motifi ile tezyin edilerek boşluklar altınlanmış noktalarla doldurulmuştur. Kapak ortaları aletle yapılmış zilbahar tekniğinde süsleme kompozisyonu yer almaktadır. 5 adet enine 12 adet boyuna bölünen baklava dilimi şeklindeki yapraklarla oluşturulan kafeslerle süslenmiş, ortalarına altın noktalar konulmuştur (Örnek No: 54).

¹⁴⁶ Savaş Maraşlı, **a.g.t.**, s.114.

¹⁴⁷ Yasin Çakmak, **a.g.t.**,s.181.

252 envanter numaralı cildin kapaklarındaki dikdörtgen alanın iç yüzeyi merkezden çapraz olarak çıkan yekşâh aletiyle yapılan $\frac{1}{4}$ simetrik kompozisyonla yüzeyi süsleyen, altınlanmış iç bükey ve dış bükey kıvrımlar yapan kapalı formlu bezemeden oluşmaktadır. Tüm yüzeyde yer alan boşluklar fırçayla yapılmış bitkisel süslemelerle tezyin edilmiştir (Örnek No: 59).

Natüralist Süsleme

Tezimizde Natüralist Süsleme olarak 19. yüzyılda yapılan bir adet cilt bulunmaktadır.

18.-19. yüzyıla tarihlendirilen 347 envanter numaralı cildin dikdörtgen formlu şemse yüzeyleri bir vazodan çıkan natüralist çiçeklerle bezenmiştir (Örnek No: 50). Amasya Bayezid İl Halk Kütüphanesi'ndeki 05 Ba 1838 envanter numaralı ve 1734 tarihli "Mecmua-i E'şar"¹⁴⁸ isimli eserle benzerlik göstermektedir.

4.4.4. Bulut

Araştırmamız sınırları içerisinde bulut motifi 16. yüzyıldan başlayarak her yüzyılda görülmüştür. Genellikle şemselerde görülen bulut motifleri, nadiren de olsa salbekler, köşebentler, bordürler ve miklep şemselerinde bulut motifiyle karşılaşılmış olup zeminleri ise kıvrım dalların taşıdığı hatayi, penç, gonca ve irili ufaklı çiçek motifleri ve saz yaprakları ile bezenmiştir.

Tezimizde birbirinden farklı tasarım ve kompozisyonlarda bulut motifli süsleme görülmektedir. Bu sebeple bu kompozisyon ve tasarım çeşitlerini maddeler halinde vermeyip yüzyıllar içerisinde aşağıda tek tek değerlendirdik.

Araştırmamız kapsamında en fazla örneğin ve çeşitliliğin görüldüğü 16. yüzyılda yapılan altı adet eserden; 447 envanter numaralı cildin şemse yüzeyleri dikey eksen boyunca uzanan sarmal, birbirine paralel iki bulut motifi ile merkezde beş yapraklı penç motifinin kollarından çıkan ince dalların taşıdığı üç, dört yapraklı penç,

¹⁴⁸ Gülçin Karaman, **a.g.t.**, s.158.

gonca ve küçük yaprakların kıvrımlar yaptığı $\frac{1}{2}$ ters simetrik kompozisyon ile bezenmiştir (Örnek No: 4).

44 envanter numaralı cildin kapaklarının ortasındaki şemse ve köşebentler dışındaki büyük dikdörtgen alanın yüzeyi mülemma olarak yapılmıştır. Yüzeyler yatay ve dikey ekseninde bir adet düğümlenmiş olmak üzere tüm yüzeylere serbest olarak işlenen sarmal bulutlar ile serbest olarak dolanan ince dalların taşıdığı hatayı, penç, gonca ve irili ufaklı çiçek motifleri ile bezenmiştir (Örnek No: 9).

455 envanter numaralı cildin şemse yüzeyleri ince dalların taşıdığı hatayı, penç, saz yaprakları ve sarmal “S” bulutların serbest olarak yüzeye işlendiği kompozisyonundan oluşmaktadır (Örnek No: 10).

245 envanter numaralı cildin şemselerinin yüzeyinde merkezde iki adet kanatları ve ağızları açık, uçar vaziyette kuş figürleri görülmektedir. Boş alanlar çin bulutları ve şemse alt ucunda görülen bir adet bitki motifi ile süslenmiştir (Örnek No: 13).

173 Şemse yüzeyi uçları yatay ve dikey ekseninde düğümlenmiş bulut motifleri ve ince kıvrım dalların taşıdığı hatayı ve penç motiflerinden oluşan bitkisel süslemenin boşlukları doldurması ile düzenlenen $\frac{1}{4}$ simetrik kompozisyonundan oluşmaktadır (Örnek No: 14).

206 envanter numaralı cildin şemse yüzeyi dikey ekseninde düzenlenen merkezden $\frac{1}{2}$ ters simetrik ‘S’ kıvrımı yapan bulut ve yine merkezden çıkan iki hatayı ve bunun uçlarından çıkan ince kıvrım dalların taşıdığı hatayı, penç, gonca ve saz yapraklarından oluşan bitkisel kompozisyonundan oluşmaktadır (Örnek No: 16).

Benzer süsleme kompozisyonundaki cilt örneklerine, Mevlana Müzesi Müzelik Eserler Bölümü’nde bulunan 146 envanter numaralı ve 1590-91 yılına tarihlenen “Divan”¹⁴⁹, Mevlana Müzesi İhtisas Kütüphanesi’nde bulunan 2068 envanter numaralı

¹⁴⁹ Hacer Kara, **a.g.t.**, s.181.

1588 yılına tarihlendirilen “Mesnevi”¹⁵⁰ ile şemse bezemelerindeki bulut kompozisyonları benzerlik göstermektedir.

17. yüzyılda yapılan beş adet ciltten 209 ve 1 envanter numaralı cildin şemselinin yüzeyi, uçları yatay ve dikey eksenlerde düğümlenmiş sarmal bulutlar, zeminde kıvrım dalların taşıdığı hatayiler, goncalar ve pençlerden oluşan ¼ simetrik süsleme kompozisyonundan oluşmaktadır (Örnek No: 20, 23). Ciltler Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesi’nde bulunan 266 numaralı ve 1672 tarihli olan “Zahiratü'l-Ukbâ fi Şerhi Sadru’ş-Şeriatü'l-Uzmâ”¹⁵¹ ile Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesinde 262 numaralı ve 1669 tarihli olan “Tenvirü'l-Ebsar ve Câmiü'l-Bihâr Şemsüddin Muhammed b. Abdullah Timurtaşî”¹⁵² ile Konya Mevlâna Müzesi Müzelik Eserler Bölümünde Bulunan 62 envanter numaralı ve 1653 tarihli “Mesnevi”¹⁵³ adlı eser, Türk Vakıf Hat Sanatları Müzesinde bulunan 853 envanter numaralı ve 1675 tarihli Kur’ân-ı Kerîm¹⁵⁴’le ve Yusuf Ağa Kütüphanesi’nde 42 Yu 4903 envanter numaralı 1605 tarihli “Ravzat el- Ahyâr” ile bulut motifli kompozisyonları açısından benzerlik göstermektedir.

154 envanter numaralı cildin şemse yüzeyleri merkezden bir adet hatayı motifinin yatay ve dikey uçlarından çıkan sarmal bulutlar ve serbest olarak yüzeye işlenen ince dalların taşıdığı hatayı tarzı çiçek ve saz yaprakları ile ½ simetrik kompozisyonla bezenmiştir (Örnek No: 21).

175 envanter numaralı cildin merkezde baklava dilimi oluşturacak şekilde yatay ve dikey ekseninde düğümlenmiş ve uçları serbest olarak bırakılmış sarmal bulutlar ve ince dalların taşıdığı beş yapraklı penç motiflerinin serbest olarak yüzeyde dolandığı kompozisyonundan oluşmaktadır. Motifler şekillenirken ¼ simetrik kompozisyon, şemse formuna göre uygulanmıştır (Örnek No: 22).

62 envanter numaralı cildin şemse yüzeyleri, yatay eksen boyunca uzanan, ‘S’ kıvrımları yaprak uçları dikey eksen yönünde uzanan, iri bulut motifi ve yine yatay

¹⁵⁰ Ayşe Budak, **a.g.t.**, s.89.

¹⁵¹ Yıldırım Özbek, **a.g.e.**, Kayseri, 2005, s.136.

¹⁵² Yıldırım Özbek, **a.g.e.**, Kayseri, 2005, s.135.

¹⁵³ Hacer Kara, **a.g.t.**, s.273.

¹⁵⁴ Zübeyde Cihan Özsayiner, **a.g.e.**, s.67.

eksende uzanan bulutların kıvrımlarının içine yerleştirilen iki adet düğümlemiş bulut motifi bulunmaktadır. Ayrıca şemse uç kısmından çıkan ince dalların taşıdığı hatayi, gonca, penç ve saz yapraklarının yüzeyde serbest olarak kıvrımlar yaptığı kompozisyonla bezenmiştir (Örnek No: 24). Eser kapak düzeni ve bezeme kompozisyonu açısından Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesinde bulunan 938 envanter numaralı ve 1688 yılında istinsah edilmiş “Hadâyıku'l-Hakâyık fi Tekmileti'ş-Şakâyık”¹⁵⁵ isimli eser ve yine aynı kütüphanede bulunan 11252 envanter numaralı ve 1666 yılında istinsah edilmiş “Müşkemilü'l-Ahkâmfi'l-Fetâve'l-Hanefiyye”¹⁵⁶ isimli eserle birebir benzer özelliklere sahiptir.

18. yüzyılda yapılan dört adet örnekten 454 envanter numaralı cildin şemse yüzeyleri, sarmal beş bulutun serbest olarak işlendiği ve şemsenin alt ucundan yapraklı kökten çıkan kıvrım dalların taşıdığı hatayi, gonca, penç ve saz yapraklarının serbest olarak işlendiği kompozisyondan oluşmaktadır (Örnek No: 25)

61 ve 357 envanter numaralı ciltlerin şemse yüzeyleri, uçları yatay ve dikey eksende düğümlenen bulut motifleri ve bitkisel süslemenin boşlukları doldurması ile düzenlenen $\frac{1}{4}$ simetrik kompozisyondan oluşmaktadır (Örnek No: 38, 47).

342 envanter numaralı cildin şemse yüzeyi, yatay eksen boyunca uzanan, büyük sarmal ve şemse uçlarına uzanan küçük sarmal bulut motifleri ile ince dalların taşıdığı hatayi, gonca, penç ve saz yapraklarından oluşan kıvrımdalların yüzeyde serbest olarak kıvrıldığı kompozisyondan oluşmaktadır (Örnek No: 43).

19. yüzyılda yapılan ik adet ciltten 171 envanter numaralı cildin şemse yüzeyi serbest olarak ‘S’ kıvrımları yapan bulutlar ve dikey eksende düzenlenen, şemse ucundaki yapraklı kökten çıkan ince dalların taşıdığı penç, hatayi, irili ufaklı çiçekler ve altı dilimli yaprakların yüzeyde serbest olarak kıvrımlar yaptığı bitkisel kompozisyondan oluşmaktadır (Örnek No: 53).

235 envanter numaralı cildin şemse yüzeyleri, $\frac{1}{4}$ simetrik kompozisyondan oluşan, merkezden yatay ve dikey eksende baklava dilimi yaparak uçları düğümlenmiş

¹⁵⁵ Yıldray Özbek, **a.g.e.**, s.145.

¹⁵⁶ Yıldray Özbek, **a.g.e.**, s.134.

bulut motiflerinin, tekrar sarmal olarak birbirine geçmeler yaparak bir uçları dikey eksende düğümlenmiş diğer uçları ise serbest olarak bırakılmıştır. Merkezdeki penç motifi ve bunun uçlarından çıkan ince kıvrımdalların taşıdığı penç ve hatayi tarzı çiçeklerden oluşan bitkisel süslemeler bulut içlerini ve şemse yüzeyini kaplamaktadır (Örnek No: 55).

4.4.5. Yazı

Tezimizde yer alan ciltlerin sadece dört adedinde yazı görülmektedir. Bu örneklerden bir adedi 15. yüzyılda ciltlenen 324 envanter numaralı ‘Külliyat’ isimli eserdir. Bu eserin sertapında yazı görülmektedir. Sertap yüzeyi soğuk baskı tekniği ile sülüs hattıyla “Kitab-ü Külliyat Mevlana Celaleddin Rumi Rahmetullah” yazılarak zemini rumi dallarla bezenmiş ve iğne perdeli olarak yapılmıştır (Örnek No: 1).

16. yüzyılda yapılan iki adet ciltten, 2 envanter numaralı cildin bordür, sertap ve iç kapak şemse yüzeyinde yazı görülmektedir. Ön ve arka kapak bordürlerinde, iki adet altınlanmış sarmal zencirek arası, kartuşlara ayrılarak, boşluklarına dört dilimli yonca formulu yüzeyler yapılmıştır. Dikdörtgen dilimli kartuşlar gömme olarak yapılmış olup, yüzeyine sülüs hattıyla Kur’ân-ı Kerîm’in 2. suresi olan Bakara suresinin 255. ayet-i “Ayet-el Kürsü” yazılmıştır. Miklepte kapak bordürlerinin ½’si görülmektedir (Örnek No: 6).

Sertap yüzeyi kartuşlara ayrılarak, boşluklarına dört dilimli yonca formulu yüzeyler oluşturulmuştur. Gömme olarak düzenlenen dikdörtgen dilimli kartuş içlerine sülüs hattı ile 1. kartuşta “Kâle Allahu subhânehu tebâreke ve teâla” (Yüce ve yüceler yücesi, noksan sıfatlardan münezze Allâh buyurdu ki), 2. ve 3. kartuşlarda ise Kur’ân-ı Kerîm’in 56. suresi Vâkı’a Sûresi’nin 77-78-79 ve 80. ayetleri¹⁵⁷ yazılıdır (Örnek No: 6).

¹⁵⁷ Süleyman Ateş, a.g.e., s. 536.

Vâkı’a Sûresi’nin 77. Ayeti

“İnnahu le kur’ânun kerîm (kerîmun).” **O, elbette şerefli bir Kur’ân’dır.**

Vâkı’a Sûresi’nin 78. Ayeti

“Fî kitâbin meknûn (meknûnin).” **Korunmuş bir kitapta (mushafta, yahut Levh-i Mahfuz’da yazılı)dır.**

Vâkı’a Sûresi’nin 79. Ayeti

“Lâ yemessuhû ille’l-mutahharûn.” **Ona (dış ve iç pisliklerden) temizlenenlerden başkası dokunamaz.**

İç kapak ortalarındaki şemselerin yüzeyleri kat'ı tekniğinde palmet ve rumi motifleri ile bezenmiş olup, şemselerin içine yatay olarak yerleştirilmiş kartuş ve uçlarında salbekler yer almaktadır. Kartuş orta ve uç kısımlarından bir sivri dilimle dilimlenerek dışa doğru taşırılmıştır. Mavi zemin üzerine sülüs hattıyla Kalem Sûresinin 51. Ayetinden “Ve in yekâdullezîne keferû le yuzlikûneke bi ebsârihim”¹⁵⁸ yazılarak, zemin üzeri kırmızı, mavi, yeşil renkteki bitkisel motiflerle bezenerek tezhiplenmiştir (Örnek No: 6).

44 envanter numaralı cildin sertap yüzeyi dört adet kartuşla bölünmüştür. Orta iki geniş kartuş içine tekrar mülemma olarak dar dikdörtgen dilimli kartuşlar yapılmıştır. Bu kartuşların zemini iğne perdahlıdır. Yüzeylerine ise sülüs hattıyla “Lâ yemessuhû ille'l-mutahharûn”. Vâkı'a Sûresi'nin 79. Ayeti¹⁵⁹ yazılmıştır (Örnek No: 9).

19. yüzyılda yapılan 334 envanter numaralı cildin şemse yüzeyinde merkezde madalyon içerisinde altı kollu yıldız bulunmaktadır. Yıldızın merkezinde yazı (Ya Allah), ve tarih (1316) yazmaktadır (Örnek No: 63).

Vâkı'a Sûresi'nin 80. Ayeti

Tenzîlun min rabbil âlemin (âlemîne). (O), âlemlerin Rabb'inden indirilmiştir.

¹⁵⁸ Süleyman Ateş, a.g.e., s.569.

Kalem Sûresi'nin 51. Ayeti

“Ve in yekâdullezîne keferû le yuzlikûneke bi ebsârihim. ...”**O inkâr edenler Zikr(Kur'an)'ı işittikleri zaman, neredeyse seni gözleriyle devireceklerdi.**

¹⁵⁹ Süleyman Ateş, a.g.e., s.536.

Vâkı'a Sûresi'nin 79. Ayeti

“Lâ yemessuhû ille'l-mutahharûn.” **Ona (dış ve iç pisliklerden) temizlenenlerden başkası dokunamaz.**

5. SONUÇ

“Süleymaniye Kütüphanesi Pertev Paşa Koleksiyonu’nda Bulunan Osmanlı Dönemi Ciltleri” adlı tezimizde, koleksiyonda yer alan Osmanlı dönemi cilt sanatının tarihsel gelişimi incelenmiş olup, bu ciltlerin; malzeme, teknik, tasarım ve süsleme anlayışı değerlendirilmeye çalışılmıştır. Çalışmamız sınırları içerisine dâhil ettiğimiz 64 adet cildin ikisi 15. yüzyıla, 16’sı 16. yüzyıla, altısı 17. yüzyıla, 28’i 18. yüzyıla ve 12’si 19. yüzyıla aittir.

Araştırmamız içerisindeki ciltlerde en çok kullanılan malzeme deridir. Her dönemde farklı renklerde derinin kullanıldığı görülmüştür. Ancak kahverengi ve tonları en çok tercih edilen renk olmuştur. Dış kapaklarda olduğu gibi iç kapaklarında deri ile kaplandığı örnekler olduğu gibi bazı iç kapaklarda düz kağıt ya da ebrulu kağıt kullanıldığı görülmüştür.

İncelenen örneklerde soğuk cilt, alttan ayırma, mülemma, mülevven, kat‘ı, zilbahar, yazma ve yekşâh teknikleri görülmektedir. Ciltler genellikle şemse, salbek, köşebent, bordür, zencirek ve cetvellerle tezyin edilmiştir. Ancak bazı örneklerde tüm zeminin bezendiği görülmektedir. Tezimizde hiçbir örnekte sırt bölümünde süslemeye rastlanılmamıştır. Sertap bölümü bazı ciltlerde süslemeli olarak yapılırken, bazılarında ise süslemesiz olarak bırakılmış ya da sadece cetvel ve zencirekle çerçevelenerek yüzeyi süslemesiz olarak bırakılmıştır. Miklepler genellikle kapaklarla aynı süsleme ve teknikte veya kapakların ½’si olarak yapılmıştır.

15. yüzyılda yapılan ciltlerde Selçuklu ve Beylikler dönemi etkileri devam etmiş, klasik tasarımların zemini oluşmaya başlamıştır. Bu yüzyılda geometrik ve bitkisel süslemelere yer verilmiştir. Elips şemse formu, geometrik geçmeli zencirekler iç kapaklarda kat‘ı tekniği bu dönemin ciltlerinde görülen süsleme unsurlarıdır.

16. yüzyılda yapılan ciltlerde genellikle dilimli oval formlu şemseler, şemsenin uçlarında salbekler, köşelerde iç ve dış bükey kavisli olarak yapılan köşebentler, kapak kenarlarında ise cetveller, zencirekler ve bordürler görülmektedir. Bu dönemde en çok kullanılan süsleme motifi bitkisel motiflerdir. Bu yüzyılda da kat‘ı tekniğinde iç kapak süsleme kompozisyonu devam etmiştir.

Süsleme kompozisyonu olarak 16. yüzyılın başlarında rumi-palmet ve lotus motifleri en çok iç kapaklarda kat'ı tekniğinde karşımıza çıkmaktadır. Ancak 44 envanter numaralı cildin dış kapak salbeklerinde kat'ı tekniği görülmektedir. Bu dönemde saz üslûbu ve bulut motifli tasarımlarla sıkça karşılaşmıştır. Tezimizde yer alan tek figürlü örnek 16. yüzyıla ait olan 245 envanter numaralı Divan'ın ön ve arka kapak şemsesinde bulunan iki adet kaz figürüdür. 16. yüzyıla örnekleri içerisinde karşımıza çıkmaktadır. 2 envanter numaralı cildin dış kapak bordürleri, sertap, miklep bordürleri ve iç kapak şemselinde, 44 envanter numaralı cildin ise yalnızca sertapında yazılı süsleme görülmektedir.

17. yüzyılda bazı yenilikler görülmekle birlikte işçilikte gerilemeler başlamıştır. Köşebentler ortadan kalkmış, uçları ve ortaları dilimlenerek dışa doğru taşırılmış dikdörtgen formlu şemsel bu dönemde görülmeye başlanmıştır. Tezimizde en çok bulut tasarımlı cilt örneklerine 17. yüzyılda rastlanmıştır.

28 adet cilt örneğiyle tezimizde en zengin örnek çeşitliliği veren dönem 18. yüzyıl olmuştur. Bu dönemde 16, 17. yüzyılda karşılaştığımız süsleme kompozisyonları devam etmiş, fakat işçilikte gerilemeler artmıştır. Yazma-yekşâh tekniği ve natüralist üslupta ciltler bu dönemde görülmeye başlanmıştır. 18.-19. yüzyıla tarihlendirilen ve tezimizde tek natüralist süslemeli örnek olan 347 envanter numaralı cildin dikdörtgen formlu şemse yüzeyleri bir vazodan çıkan şükufe tarzı natüralist çiçeklerle bezenmiştir.

19. yüzyılda klasik tarzda süsleme kompozisyonları devam ederken, barok-rokoko ve zilbahar tasarımlı ciltler de görülmeye başlamıştır. Bu yüzyılda tezimizde farklı olarak 334 envanter numaralı örnekte geometrik ve yazılı süsleme bir arada kullanılmıştır. Cildin şemse yüzeyleri, merkezde madalyon içerisinde altı kollu yıldız ve bu yıldızın merkezinde yazı (Ya Allah), ve tarih (1316), kollarında ve boşluklarda yaprak motifleri ile süslendiği görülmektedir.

Araştırmamız sınırları içerisinde incelediğimiz 64 adet yazma eserin 48 adedinin ketebe kaydından, ikisinin hattatlarından ve genel olarak eserlerin tezhip özellikleri ve yazı karakteri göz önüne alınarak tarihlendirmeleri yapılmaya çalışılmıştır.

İncelediğimiz ciltlerin çoğu çeşitli onarımlar geçirmiştir. Fakat genel olarak özgünlüklerini koruyarak günümüze kadar ulaşmıştır.

Sonuç olarak; Süleymaniye Kütüphanesi Pertev Paşa Koleksiyonu'nda bulunan ciltlerin kütüphanenin bize sunduğu sınırlı imkânlarla 64 adet Osmanlı dönemine ait ciltlenmiş ve bu ciltli eserlerin yalnızca fotoğrafları dijital ortama aktarılmış olan eserlere ulaşılabilmiş ve bu eserler üzerinde inceleme yapılabilmektedir. Ancak sayı olarak az olmakla birlikte, teknik ve kompozisyon bakımından zengin örneklerle karşılaşmıştır.

Bu kıymetli sanat eserlerinin gelecek nesillere aktarılması için uygun koşullarda korunmasının önemi kadar, sağlıklı araştırma ve incelemeler yapılarak gün yüzüne çıkarılması da önemlidir. Araştırma yaparken kütüphane arşivinde yalnızca birkaç koleksiyonun ciltlerinin fotoğraflandığı ve diğer koleksiyonlardaki eserlerin yalnızca iç kapaklarının dijital ortama aktarıldığını üzümlere öğrendik. İnanıyoruz ki bu çalışmamızla yazma eser denildiği zaman yalnızca içerik, yazı ve tezhip değil, yazma eserlerin ciltleriyle de bir bütün olduğunu ve gerçek bir sanat değeri taşıdığını anlayabiliriz.

BİBLİYOGRAFYA

ALTUNBAŞ GÜMBÜR, Bihter H.B., **İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi'nde Yer Alan Tezhipli Kur'an-ı Kerim Yazmaları'nın Kataloglanması**, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, C. 1, İzmir, 2014.

ARITAN, Ahmet Saim, "Ciltçilik" **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, C.7, İstanbul, 1993, s.551-557.

_____, Ahmet Saim, "Anadolu Selçuklu Cilt San'atı", **Türkler**, C.7, Ankara 2002, s.933-943.

_____, Ahmet Saim, "Anadolu Selçuklu Cilt San'atı'nın Özellikleri", **I-II. Millî Selçuklu Kültür ve Medeniyeti Semineri Bildirileri**, Konya, 1993, s.181-197

ARSEVAN, Celal Esad, "Cilt", **Sanat Ansiklopedisi**, C.1, İstanbul, 1983, s.341-348.

ASLANAPA, Oktay, "Osmanlı Devri Cilt Sanatı", **Türkiyemiz**, S.38, İstanbul, Ekim 1982, s.12-17.

ATEŞ, Süleyman, **Kur'ân-ı Kerim ve Yüce Meâli**, Ankara, Tarihsiz.

BALKANAL, Zeynep, "Bilgi ve Sanatı Kaplayan Sanat: Ciltçilik", **Türkler Ansiklopedisi**, Yeni Türkiye Yayınları, C.12, Ankara 2002, s.341.

BİNARK, İsmet, **Eski Kitapçılık Sanatlarımız**, Ankara, 1975.

BODUR, Fulya, "Osmanlı Lâke Sanatı ve XVIII. Yüzyıl Üstâdı Ali Üsküdârî" **Türkiyemiz**, S.47, İstanbul 1985, s.1-9.

BOZKURT, Nebi, "Deri", **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, C.9, İstanbul, 1994, s.174-175.

BUDAK, Ayşe, **Konya Mevlana Müzesi İhtisas Kütüphanesi'ndeki XV-XVI. Yüzyıl Kitap Kapakları**, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri, 2009.

CİHAN ÖZSAYINER, Zübeyde, **Türk Vakıf Hat Sanatları Müzesinde Bulunan Tezhipli Kur'an-ı Kerimler**, T.C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 1999.

CUNBUR, Müjgan, "Türklerde Cilt San'atı", **Türk Dünyası El Kitabı**, C.2, Ankara, 1992, s.452-463.

ÇAKMAK, Yasin, **Bursa İnebey Kütüphanesi'nde Bulunan Ulu Cami Koleksiyonuna Ait Yazma Eserlerin Şemse Cilt Kapakları**, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2013.

ÇIĞ, Kemal, “XV-XX Asır Türk Kitap Kapları”, **İlahiyat Fakültesi Dergisi**, S.1.,Ankara, 1952, s. 108-123.

_____, Kemal, “Türk Kitap Kapları”, **Türkiyemiz**, Yıl:3, S.9, İstanbul, 1973, s.6-10

_____, Kemal, **Türk Kitap Kapları**, Ankara, 1953.

DOĞAN, Kadriye, **Ankara Etnografya Müzesi’nde Bulunan Bazı Cilt Örnekleri**, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2008, s.50.

ERÜNSAL, İsmail E., “Pertev Paşa Kütüphanesi”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, C.34, İstanbul, 2007, s.238.

FTNDLEY, Carter Vaughn,“Pertev Mehmed Said Paşa” **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, C.34, İstanbul, 2007, s.233-235.

HASKAN, Mehmet Nermi, **Yüzyıllar Boyunca Üsküdar**, C.2, İstanbul, 2001.
IŞIK, Zeynep, **Süleymaniye Kütüphanesi XVI. Yüzyıl Mushaflarında Bulut Motifi**, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2007.

İŞMEN, Habib, **Süleymaniye Kütüphanesindeki Fatih Devri Ciltleri**, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanatta Yeterlilik Tezi, İstanbul, 1994.

KARA, Hacer, **Konya Mevlâna Müzesi Müzelik Eserler Bölümünde Bulunan Osmanlı Dönemi Ciltleri**, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2015.

KARAMAN, Gülçin, **Amasya Bayezid İl Halk Kütüphanesi’ndeki 17. ve 18. Yüzyıl Ciltleri**, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2006.

KÜÇÜK, Mehmet, **Tire Necip Paşa Kütüphanesi’ndeki Necip Paşa Vakfına Ait El Yazması Eserlerin; Çarkuşe, Yekşâh ve Zilbahar Cilt Kapağı Özelliklerine Göre Kataloglanması**, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, 2008.

MARAŞLI, Savaş, **Amasya II. Bayezid İl Halk Kütüphanesi’ndeki XV. ve XVI. Yüzyıl Ciltleri**, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri, 2005.

ÖNDER, Mehmet, **Antika ve Eski Eserler Kılavuzu**, Ankara, 1998.

ÖZBEK, Yıldırım, **Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesindeki Kitap Kapakları**, Kayseri, 2005.

ÖZCAN, Yılmaz, **Türk Kitap Sanatında Şemse Motifi**, Ankara, 1990.

ÖZDENİZ, Engin, “Türk Cilt Sanatı”, **Sanat Dünyamız**, Yıl:7, S.21, İstanbul, Ocak 1981, s.13-25.

ÖZEN, Mine Esiner, **Yazma Kitap San’atları Sözlüğü**, İstanbul 1985.

_____, Mine Esiner, **Türk Cilt Sanatı**, Ankara, 1998.

SERİN, Muhittin, “Mustafa Dede”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, C. 31, İstanbul, 2006, s.293.

SÖZEN, Metin, **Geleneksel Türk El Sanatları**, İstanbul, 1998.

TANINDI, Zeren, “Türk Cilt Sanatı”, **Başlangıcından Bugüne Türk Sanatı**, Ankara, 1993, s.422-430.

_____, Zeren, “Kitap ve Cildi”, **Osmanlı Uygarlığı**, (Haz: Halil İnalcık-Günsel Renda), C.2, Ankara, 2002, s.841-863.

_____, Zeren, “Osmanlı Sanatında Cilt”, **Osmanlı Ansiklopedisi**, C.11, Ankara, 1999, s.103-107.

TAVİLOĞLU, Nur, “Geleneksel Sanatlarımızın Önemli Bir Kolu Olan Ciltçilik ve Bugünkü Durumu”, **Türkiye’de Sanatın Bugünü ve Yarını, 1. Ulusal Sanat Sempozyumu (17-19 Nisan 1985)**, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayını 1, Ankara, 1985, s.477-480.

ÜLKER, Muammer, “Ciltçilik San’atı” **Geleneksel Türk El San’atları**, İstanbul, 1995, s.359–367.

YILDIZ, Nuray; **Eskiçağda Yazı Malzemeleri ve Kitabın Oluşumu**, Ankara 2000.

FOTOĞRAF LİSTESİ

- Fotoğraf No:1, Örnek No: 1, Envanter No: 324 Külliyyat Arka Dış Kapak
- Fotoğraf No: 2, Örnek No: 1, Envanter No: 324 Külliyyat Ön Dış Kapak
- Fotoğraf No: 3, Örnek No: 1, Envanter No: 324 Külliyyat Arka İç Kapak
- Fotoğraf No: 4, Örnek No: 2, Envanter No: 247 Tezkiretü'l-Hikem Arka Dış Kapak
- Fotoğraf No: 5, Örnek No: 3, Envanter No: 43 El-Keşşaf An Hakaiki't -Tenzil Arka Dış Kapak
- Fotoğraf No: 6, Örnek No: 3, Envanter No: 43 El-Keşşaf An Hakaiki't -Tenzil Ön Dış Kapak
- Fotoğraf No:7, Örnek No: 4, Envanter No: 447 Silsiletü'z-Zeheb Arka Dış Kapak
- Fotoğraf No:8, Örnek No: 4, Envanter No: 447 Silsiletü'z-Zeheb Ön Dış Kapak
- Fotoğraf No:9, Örnek No: 4, Envanter No: 447 Silsiletü'z-Zeheb Arka İç Kapak
- Fotoğraf No:10, Örnek No: 4, Envanter No: 447 Silsiletü'z-Zeheb Ön İç Kapak
- Fotoğraf No:11, Örnek No: 5, Envanter No: 205 El-İnaye Fi Şerhi'l-Hidaye Arka Dış Kapak
- Fotoğraf No:12, Örnek No: 5, Envanter No: 205 El-İnaye Fi Şerhi'l-Hidaye Ön Dış Kapak
- Fotoğraf No:13, Örnek No: 6, Envanter No: 2 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak
- Fotoğraf No:14, Örnek No: 6, Envanter No: 2 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak ve Miklep
- Fotoğraf No:15, Örnek No: 6, Envanter No: 2 Kur'ân-ı Kerîm Ön iç Kapak
- Fotoğraf No:16, Örnek No: 6, Envanter No: 2 Kur'ân-ı Kerîm İç Kapak Miklep
- Fotoğraf No:17, Örnek No: 6, Envanter No: 2 Kur'ân-ı Kerîm İç Kapak Şemse
- Fotoğraf No:18, Örnek No: 6, Envanter No: 2 Kur'ân-ı Kerîm İç Kapak Köşebent
- Fotoğraf No:19, Örnek No: 7, Envanter No: 204 El-İnaye Fi Şerhi'l-Hidaye Arka Dış Kapak
- Fotoğraf No:20, Örnek No: 7, Envanter No: 204 El-İnaye Fi Şerhi'l-Hidaye Ön Dış Kapak
- Fotoğraf No:21, Örnek No: 8, Envanter No: 383 Ahlak-ı Alai Arka Dış Kapak
- Fotoğraf No:22, Örnek No: 9, Envanter No: 44 El-Keşşaf An Hakaiki't-Tenzil Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:23, Örnek No: 9, Envanter No: 44 El-Keşşaf An Hakaiki't-Tenzil Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:24, Örnek No: 9, Envanter No: 44 El-Keşşaf An Hakaiki't-Tenzil Arka İç Kapak

Fotoğraf No:25, Örnek No:10, Envanter No: 455 İthafü İhvani's-Safa Bi-Nübeyzin Min Ahbari'l-Hülefa Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:26, Örnek No:11, Envanter No: 166 Nakdü'd-Dürer Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:27, Örnek No:11, Envanter No: 166 Nakdü'd-Dürer Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:28, Örnek No:12, Envanter No: 423 Divan Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:29, Örnek No:12, Envanter No: 423 Divan Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:30, Örnek No:13, Envanter No: 245 Divan-ı Mevlana Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:31, Örnek No:13, Envanter No: 245 Divan-ı Mevlana Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:32, Örnek No:13, Envanter No: 245 Divan-ı Mevlana Dış Kapak Şemse

Fotoğraf No:33, Örnek No:14, Envanter No: 173 Talikat Ale'l-İnaye Şerhu'l-Bidaye Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:34, Örnek No:14, Envanter No: 173 Talikat Ale'l-İnaye Şerhu'l-Bidaye Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:35, Örnek No:15, Envanter No: 24 Hakayıku'l-Esrar Ve Dekayıku'l-Efkâr Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:36, Örnek No:15, Envanter No: 24 Hakayıku'l-Esrar Ve Dekayıku'l-Efkâr Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:37, Örnek No:15, Envanter No: 24 Hakayıku'l-Esrar Ve Dekayıku'l-Efkâr İç Kapak

Fotoğraf No:38, Örnek No:16, Envanter No: 206 El-İnaye Fi Şerhi'l Hidaye Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:39, Örnek No:16, Envanter No: 206 El-İnaye Fi Şerhi'l Hidaye Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:40, Örnek No:17, Envanter No: 459 Seyahatname Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:41, Örnek No:17, Envanter No: 459 Seyahatname Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:42, Örnek No:18, Envanter No:188 Remzü'l-Hakaik Fi Şerh Kenzü'l-Dakayik Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:43, Örnek No:19, Envanter No:236 Tahbirü'l-İbarat Fi Tahriri'l-Emarat Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:44, Örnek No:20, Envanter No:209 Caiu'r-Rumuz Şerhu'n-Nükaye Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:45, Örnek No:20, Envanter No:209 Caiu'r-Rumuz Şerhu'n-Nükaye Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:46, Örnek No:21, Envanter No:154 Şerh Umenari'l-Envar Fi Usuli'l-Fıkh Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:47, Örnek No:22, Envanter No:175 Düredü'l-Hukkam Fi Şerhi Ğureri'l-Ahkam Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:48, Örnek No:22, Envanter No:175 Düredü'l-Hukkam Fi Şerhi Ğureri'l-Ahkam Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:49, Örnek No:23, Envanter No:1 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:50, Örnek No:23, Envanter No:1 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:51, Örnek No:24, Envanter No: 62 Camiu'l-Usul Min Ehadisi'r-Resul Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:52, Örnek No:24, Envanter No: 62 Camiu'l-Usul Min Ehadisi'r-Resul Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:53, Örnek No:25, Envanter No: 454 İnsanü'l-Uyun Fi Sireti'l-Emini Ve'l-Me'mun Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:54, Örnek No:25, Envanter No: 454 İnsanü'l-Uyun Fi Sireti'l-Emini Ve'l-Me'mun Arka İç Kapak

Fotoğraf No:55, Örnek No:25, Envanter No: 454 İnsanü'l-Uyun Fi Sireti'l-Emini Ve'l-Me'mun Ön İç Kapak

Fotoğraf No:56, Örnek No:26, Envanter No: 481 Tarih-i Ayni Tercümesi Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:57, Örnek No:26, Envanter No: 481 Tarih-i Ayni Tercümesi Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:58, Örnek No:27, Envanter No: 148 Metaliu'l-Meserrat Bi-Cilai Delaili'l-Hayrat Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:59, Örnek No:28, Envanter No: 207 Şerhu'l-Vikaye Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:60, Örnek No:28, Envanter No: 207 Şerhu'l-Vikaye Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:61, Örnek No:29, Envanter No: 421 Divan Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:62, Örnek No:29, Envanter No: 421 Divan Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:63, Örnek No:30, Envanter No: 128 Eş-Şifa Bi-Ta'rifi Hukuki'l-Mustafa Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:64, Örnek No:30, Envanter No: 128 Eş-Şifa Bi-Ta'rifi Hukuki'l-Mustafa Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:65, Örnek No:31, Envanter No: 124 Mirkatü'l-Mefatih Li-Mişkati'l-Mesabih Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:66, Örnek No:31, Envanter No: 124 Mirkatü'l-Mefatih Li-Mişkati'l-Mesabih Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:67, Örnek No:32, Envanter No: 174 Muhtasaru Ğunyeti'l-Mütemelli Fi Şerhi Münyeti'l-Musalli Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:68, Örnek No:32, Envanter No: 174 Muhtasaru Ğunyeti'l-Mütemelli Fi Şerhi Münyeti'l-Musalli Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:69, Örnek No:33, Envanter No: 185 Üudetü'n-Nazir Ale'l-Eşbah Ve'n-Nazir Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:70, Örnek No:33, Envanter No: 185 Üudetü'n-Nazir Ale'l-Eşbah Ve'n-Nazir Ön Dış Kapak

Fotoğraf No: 71, Örnek No:34, Envanter No: 21 Tefsirü'l- Celaleyn Arka Dış Kapak

Fotoğraf No: 72, Örnek No:35, Envanter No: 33 Envarü'l-Kur'an Ve Esrarü'l-Furkan Arka Dış Kapak

Fotoğraf No: 73, Örnek No:36, Envanter No: 132 El-Camiu's-Sahih Arka Dış Kapak

Fotoğraf No: 74, Örnek No:36, Envanter No: 132 El-Camiu's-Sahih Ön Dış Kapak

Fotoğraf No: 75, Örnek No:37, Envanter No: 192 Mir'atü'l-Usul Fi Şerhi-i Mirkati'l-Vusul Arka Dış Kapak

Fotoğraf No: 76, Örnek No:37, Envanter No: 192 Mir'atü'l-Usul Fi Şerhi-i Mirkati'l-Vusul Ön Dış Kapak

Fotoğraf No: 77, Örnek No:38, Envanter No: 61 El-Camuiu's-Sagir Min Hadisi'l-Beşiri'n-Nezir Arka Dış Kapak

Fotoğraf No: 78, Örnek No:39, Envanter No: 427 Şerhu'l-Ukudi'l-Lu'lu'yye Arka Dış Kapak

Fotoğraf No: 79, Örnek No:40, Envanter No: 483 Süleymaniye Ön ve Arka Dış Kapak

Fotoğraf No: 80, Örnek No: 41, Envanter No: 237 Tevessül Kaside-i Bürde Şerhi Ve Tahmisi Arka Dış Kapak

Fotoğraf No: 81, Örnek No: 42, Envanter No: 51 Envaru't-Tenzil Haşiyesi Arka Dış Kapak

Fotoğraf No: 82, Örnek No: 42, Envanter No: 51 Envaru't-Tenzil Haşiyesi Ön Dış Kapak

Fotoğraf No: 83, Örnek No: 43, Envanter No: 342 Menahicü'l-Usuli'd-Diniyye İla Mevakıfı'l-Makasıdı'l-Yakiniyya Arka Dış Kapak

Fotoğraf No: 84, Örnek No: 43, Envanter No: 342 Menahicü'l-Usuli'd-Diniyye İla Mevakıfı'l-Makasıdı'l-Yakiniyya Ön Dış Kapak

Fotoğraf No: 85, Örnek No: 44, Envanter No: 336 Tercüme-İ Mektubat-I İmam Al-Rabbani Arka Dış Kapak

Fotoğraf No: 86, Örnek No: 44, Envanter No: 336 Tercüme-İ Mektubat-I İmam Al-Rabbani Ön Dış Kapak

Fotoğraf No: 87, Örnek No: 45, Envanter No: 312 Şevahidü'n-Nübüvve Tercümesi Arka Dış Kapak

Fotoğraf No: 88, Örnek No: 45, Envanter No: 312 Şevahidü'n-Nübüvve Tercümesi Ön Dış Kapak

Fotoğraf No: 89, Örnek No: 46, Envanter No: 6 Tefsirü'l-Kur'ani'l-Azim Arka Dış Kapak

Fotoğraf No: 90, Örnek No: 46, Envanter No: 6 Tefsirü'l-Kur'ani'l-Azim Ön Dış Kapak

Fotoğraf No: 91, Örnek No: 47, Envanter No: 357 Şerhu'l-Makasıd Arka Dış Kapak

Fotoğraf No: 92, Örnek No: 47, Envanter No: 357 Şerhu'l-Makasıd Ön Dış Kapak

Fotoğraf No: 93, Örnek No: 48, Envanter No: 5 El İtkan Fi Ulumi'l Kur'an Arka Dış Kapak

Fotoğraf No: 94, Örnek No: 48, Envanter No: 5 El İtkan Fi Ulumi'l Kur'an Ön Dış Kapak

Fotoğraf No: 95, Örnek No: 49, Envanter No: 368 Haşiyeye Ala Şerhi'ş-Şemsiyye Arka Dış Kapak

Fotoğraf No: 96, Örnek No: 50, Envanter No: 347 Haşiyeye Ala Şerhi'l-Akaidi'l-Adudiyye

Arka Dış Kapak

Fotoğraf No: 97, Örnek No: 51, Envanter No: 558 Cevheretü'l-Bidaye ve Dürretü'n-Nihaye Arka Dış Kapak

Fotoğraf No: 98, Örnek No: 51, Envanter No: 558 Cevheretü'l-Bidaye ve Dürretü'n-Nihaye Ön Dış Kapak

Fotoğraf No: 99, Örnek No: 52, Envanter No: 164 Tenvirü'l-Ebsar ve Camiu'l-Bihar Arka Dış Kapak

Fotoğraf No: 100, Örnek No: 52, Envanter No: 164 Tenvirü'l-Ebsar ve Camiu'l-Bihar Ön Dış Kapak

Fotoğraf No: 101, Örnek No: 53, Envanter No: 171 Haşiyeye Ale'd-Dürri'l-Muhtar Arka Dış Kapak

Fotoğraf No: 102, Örnek No: 53, Envanter No: 171 Haşiyeye Ale'd-Dürri'l-Muhtar Ön Dış Kapak

Fotoğraf No: 103, Örnek No: 54, Envanter No: 222 Neticetü'l-Feteva Arka Dış Kapak

Fotoğraf No: 104, Örnek No: 54, Envanter No: 222 Neticetü'l-Feteva Ön Dış Kapak

Fotoğraf No: 105, Örnek No: 54, Envanter No: 222 Neticetü'l-Feteva Ön ve Arka İç Kapak

Fotoğraf No: 106, Örnek No: 55, Envanter No: 235 Tatr Al-Anam Fi Ta'bir Al-Manam Arka Dış Kapak

Fotoğraf No: 107, Örnek No: 56, Envanter No: 261 Nuru'l-Hüda Limen İhteda Arka Dış Kapak

Fotoğraf No: 108, Örnek No: 56, Envanter No: 261 Nuru'l-Hüda Limen İhteda Ön Dış Kapak

Fotoğraf No: 109, Örnek No: 57, Envanter No: 315 El-Vi'avül-Mahtum Ale's-Sirri'l-Mektum Arka Dış Kapak

Fotoğraf No: 110, Örnek No: 57, Envanter No: 315 El-Vi'avül-Mahtum Ale's-Sirri'l-Mektum Ön Dış Kapak

Fotoğraf No: 111, Örnek No: 58, Envanter No: 3 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak

Fotoğraf No: 112, Örnek No: 58, Envanter No: 3 Kur'ân-I Kerîm Ön Dış Kapak

Fotoğraf No: 113, Örnek No: 59, Envanter No: 252 Kitabü'n-Necat Arka Dış Kapak

Fotoğraf No: 114, Örnek No: 60, Envanter No: 253 Şerhu Risaleti'n-Nakşiye Li'l-Hadimi Arka Dış Kapak

Fotoğraf No: 115, Örnek No: 61, Envanter No: 272 Tufan-I Ma'rifet Arka Dış Kapak

Fotoğraf No: 116, Örnek No: 61, Envanter No: 272 Tufan-I Ma'rifet Ön Dış Kapak

Fotoğraf No: 117, Örnek No: 62, Envanter No: 63 Delailü'l-Hayrat Ve Şevariku'l-Envar Fi Zikri's-Salât Ale'n-n Arka Dış Kapak

Fotoğraf No: 118, Örnek No: 62, Envanter No: 63 Delailü'l-Hayrat Ve Şevariku'l-Envar Fi Zikri's-Salât Ale'n-n Ön Dış Kapak

Fotoğraf No: 119, Örnek No: 62, Envanter No: 63 Delailü'l-Hayrat Ve Şevariku'l-Envar Fi Zikri's-Salât Ale'n-n Arka İç Kapak

Fotoğraf No: 120, Örnek No: 62, Envanter No: 63 Delailü'l-Hayrat Ve Şevariku'l-Envar Fi Zikri's-Salât Ale'n-n Ön İç Kapak

Fotoğraf No: 121, Örnek No: 63, Envanter No:334 Marifetname Arka Dış Kapak

Fotoğraf No: 122, Örnek No: 63, Envanter No:334 Marifetname Şemse

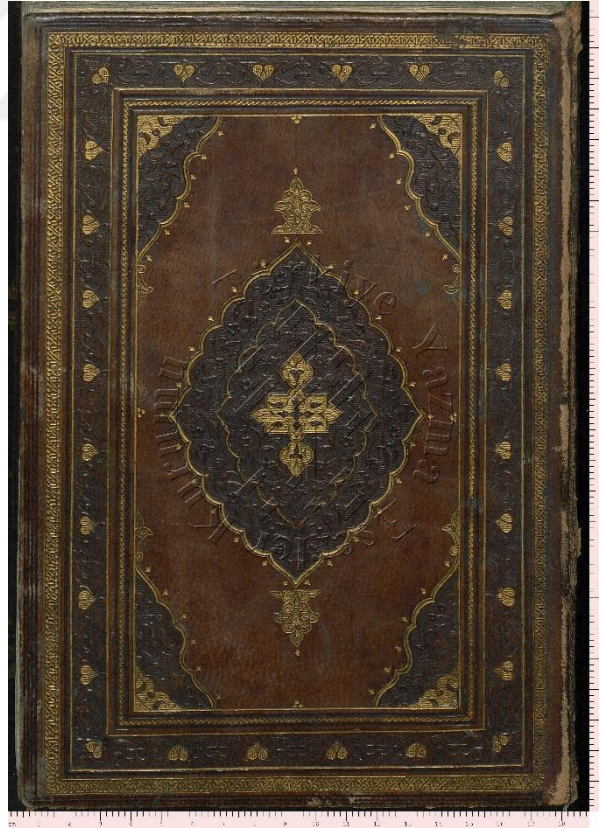
Fotoğraf No: 123, Örnek No: 64, Envanter No: 414 Divan-ı Fuzuli Arka Dış Kapak

Fotoğraf No: 124, Örnek No: 64, Envanter No:414 Divan-ı Fuzuli Ön Dış Kapak

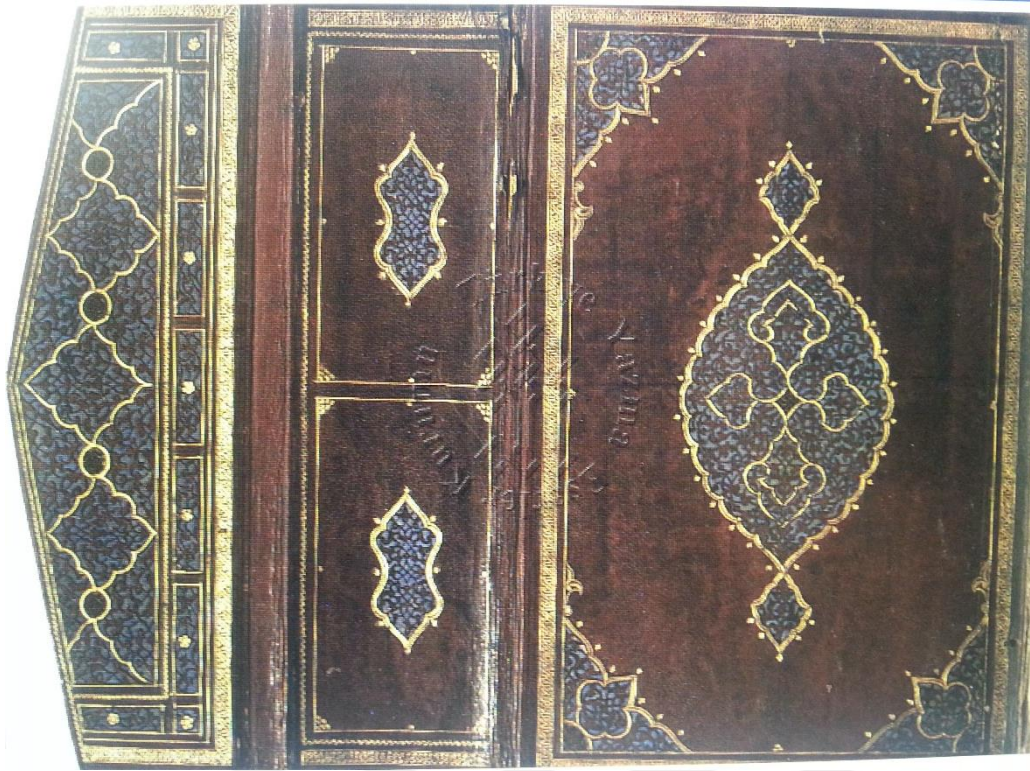

FOTOĞRAFLAR

Fotoğraf No:1, Örnek No: 1, Envanter No: 324 Külliyyat Arka Dış Kapak

Fotoğraf No: 2, Örnek No: 1, Envanter No: 324 Külliyyat Ön Dış Kapak

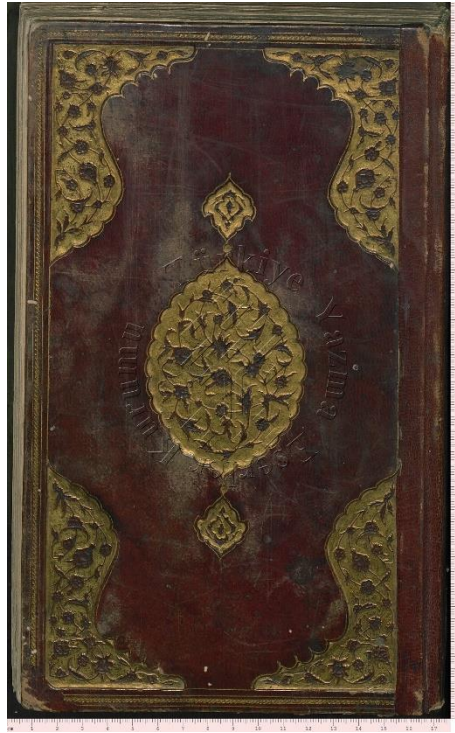
Fotoğraf No: 3, Örnek No: 1, Envanter No: 324 Külliyyat Arka İç Kapak

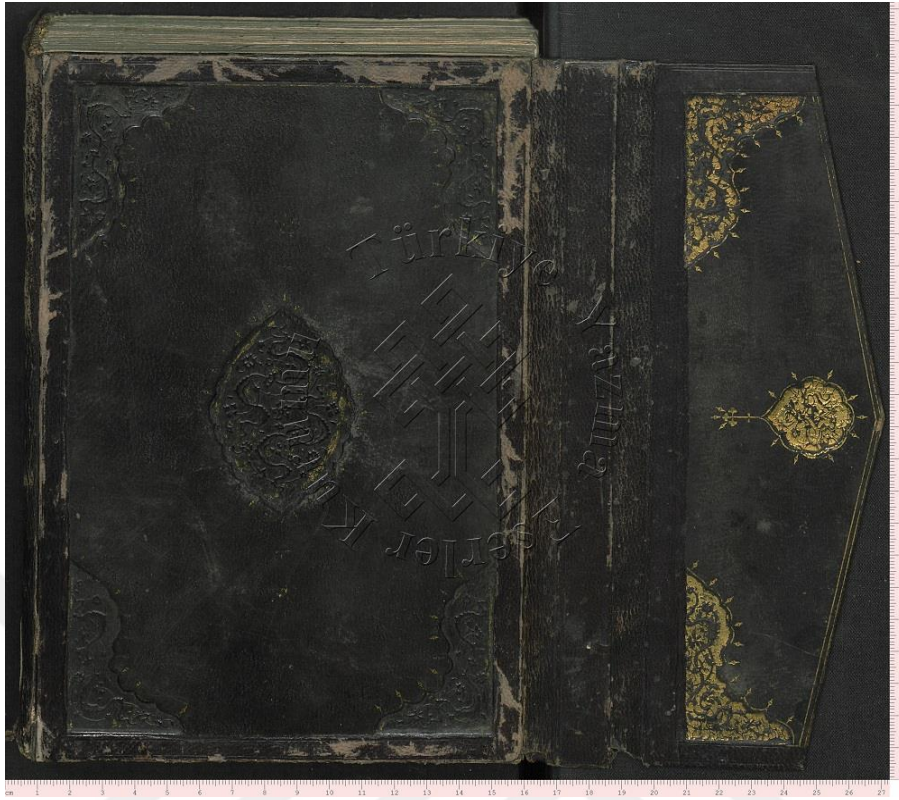
Fotoğraf No: 4, Örnek No: 2, Envanter No: 247 Tezkiretü'l-Hikem Arka Dış Kapak

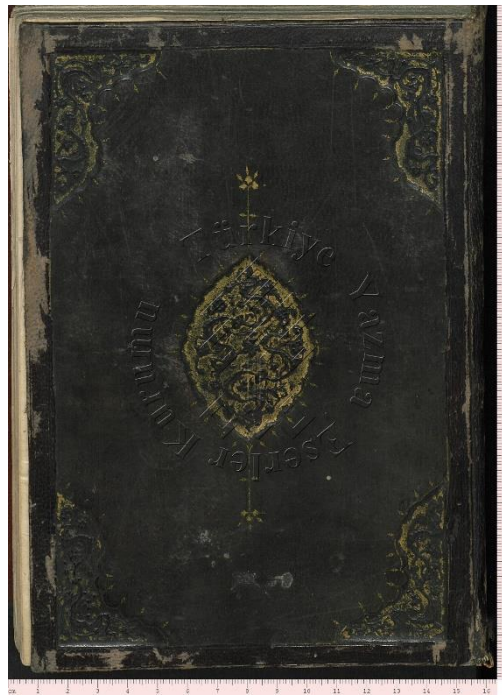
**Fotoğraf No: 5, Örnek No: 3, Envanter No: 43 El-Keşşaf An Hakaiki't -Tenzil
Arka Dış Kapak**

**Fotoğraf No: 6, Örnek No: 3, Envanter No: 43 El-Keşşaf An Hakaiki't -Tenzil
Ön Dış Kapak**

Fotoğraf No:7, Örnek No: 4, Envanter No: 447 Silsiletü'z-Zeheb Arka Dış Kapak

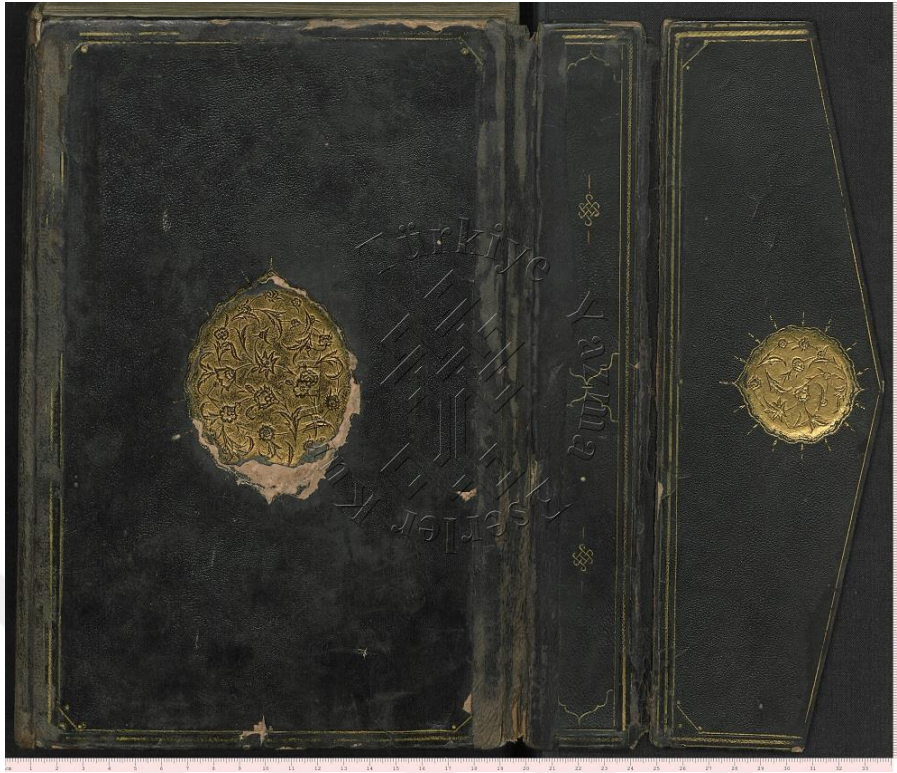
Fotoğraf No:8, Örnek No: 4, Envanter No: 447 Silsiletü'z-Zeheb Ön Dış Kapak

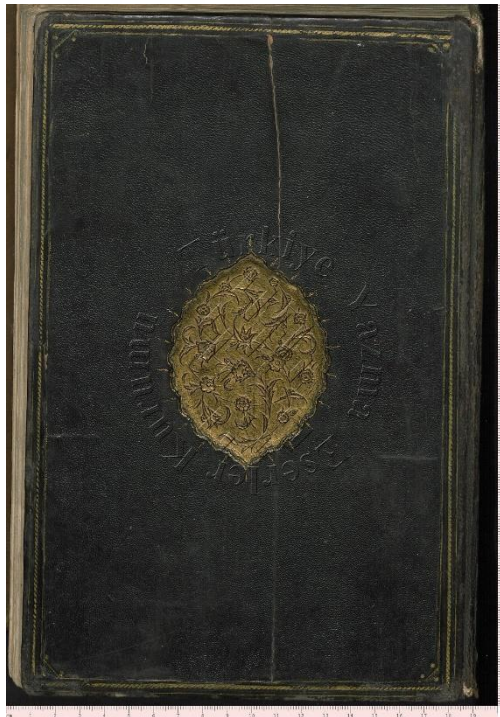
Fotoğraf No:9, Örnek No: 4, Envanter No: 447 Silsiletü'z-Zeheb Arka İç Kapak

Fotoğraf No:10, Örnek No: 4, Envanter No: 447 Silsiletü'z-Zeheb Ön İç Kapak

**Fotoğraf No:11, Örnek No: 5, Envanter No: 205 El-İnaye Fi Şerhi'l-Hidaye
Arka Dış Kapak**

**Fotoğraf No:12, Örnek No: 5, Envanter No: 205 El-İnaye Fi Şerhi'l-Hidaye Ön
Dış Kapak**

Fotoğraf No:13, Örnek No: 6, Envanter No: 2 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

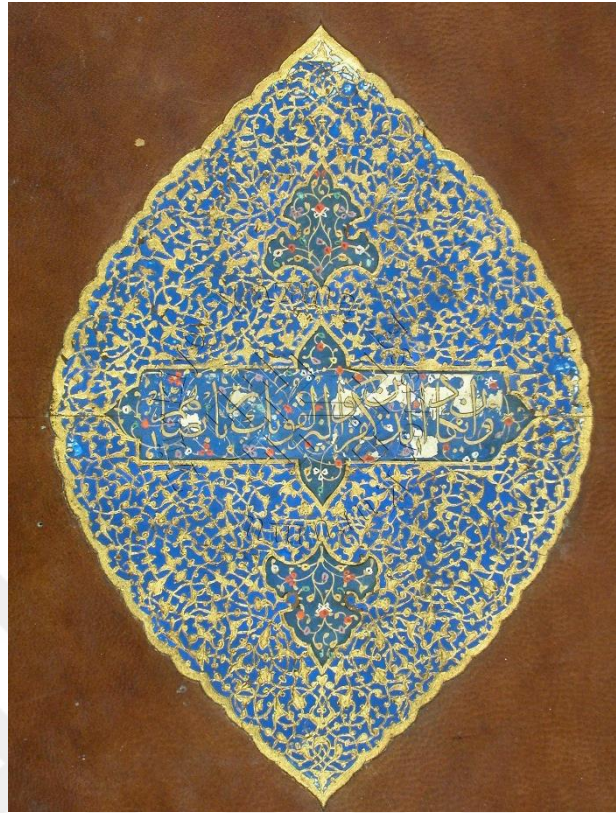
Fotoğraf No:14, Örnek No: 6, Envanter No: 2 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak ve Miklep

Fotoğraf No:15, Örnek No: 6, Envanter No: 2 Kur'ân-ı Kerîm Ön iç Kapak

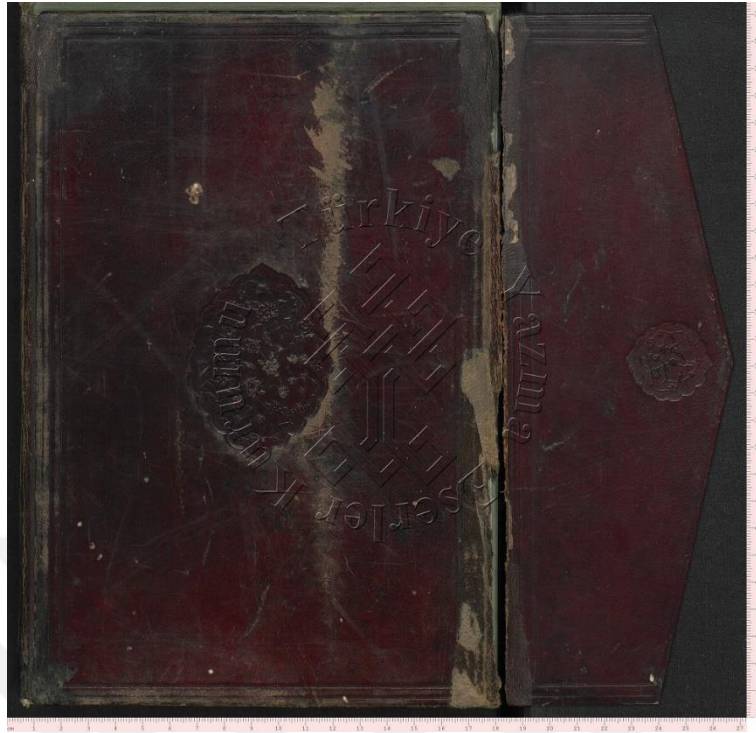
Fotoğraf No:16, Örnek No: 6, Envanter No: 2 Kur'ân-ı Kerîm İç Kapak Miklep

Fotoğraf No:17, Örnek No: 6, Envanter No: 2 Kur'ân-ı Kerîm İç Kapak Şemse

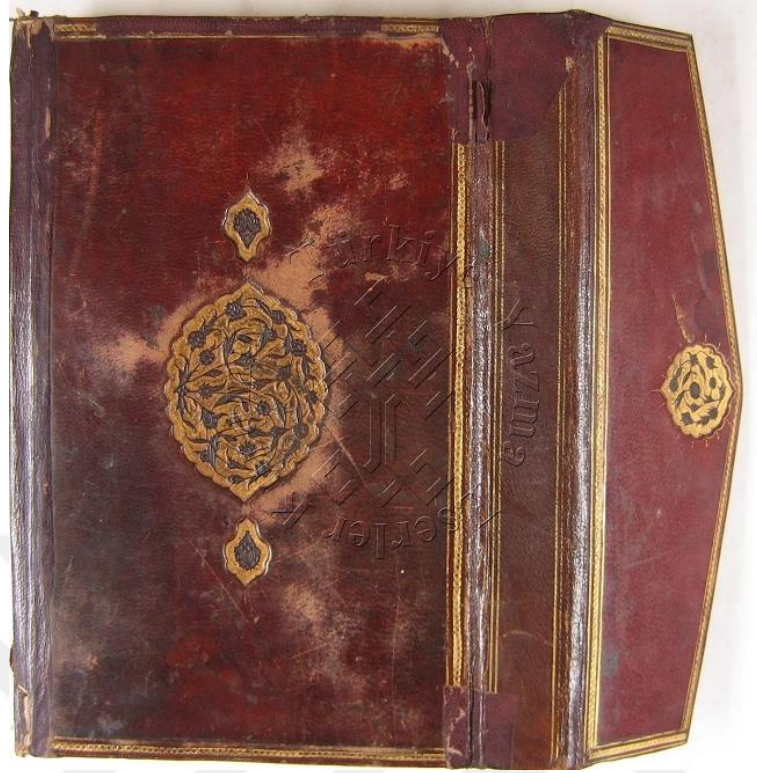
Fotoğraf No:18, Örnek No: 6, Envanter No: 2 Kur'ân-ı Kerîm İç Kapak Köşebent

**Fotoğraf No:19, Örnek No: 7, Envanter No: 204 El-İnaye Fi Şerhi'l-Hidaye
Arka Dış Kapak**

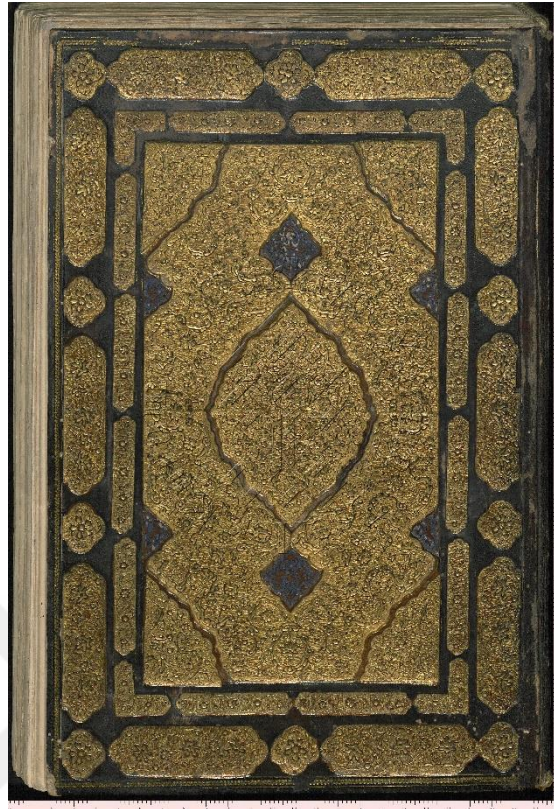
**Fotoğraf No:20, Örnek No: 7, Envanter No: 204 El-İnaye Fi Şerhi'l-Hidaye Ön
Dış Kapak**

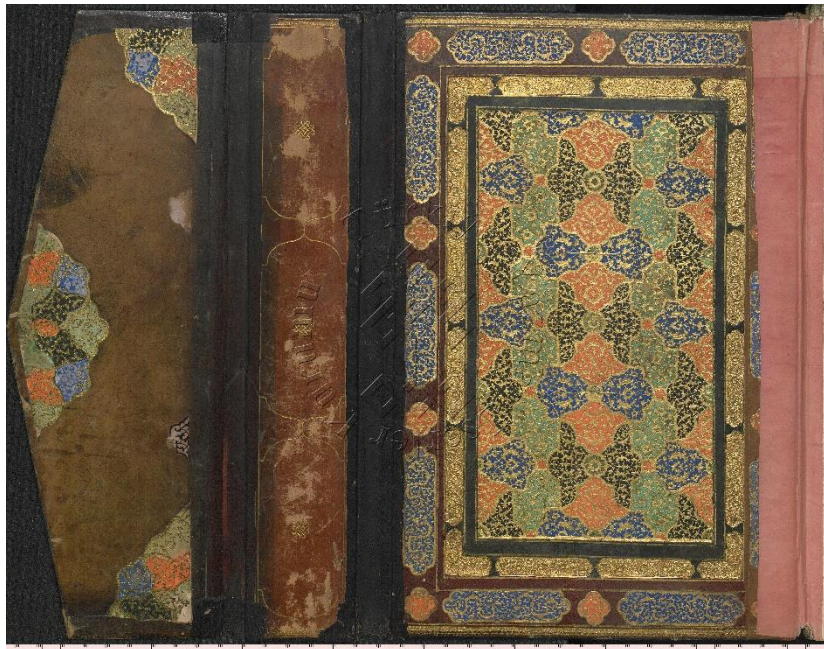
Fotoğraf No:21, Örnek No: 8, Envanter No: 383 Ahlak-ı Alai Arka Dış Kapak

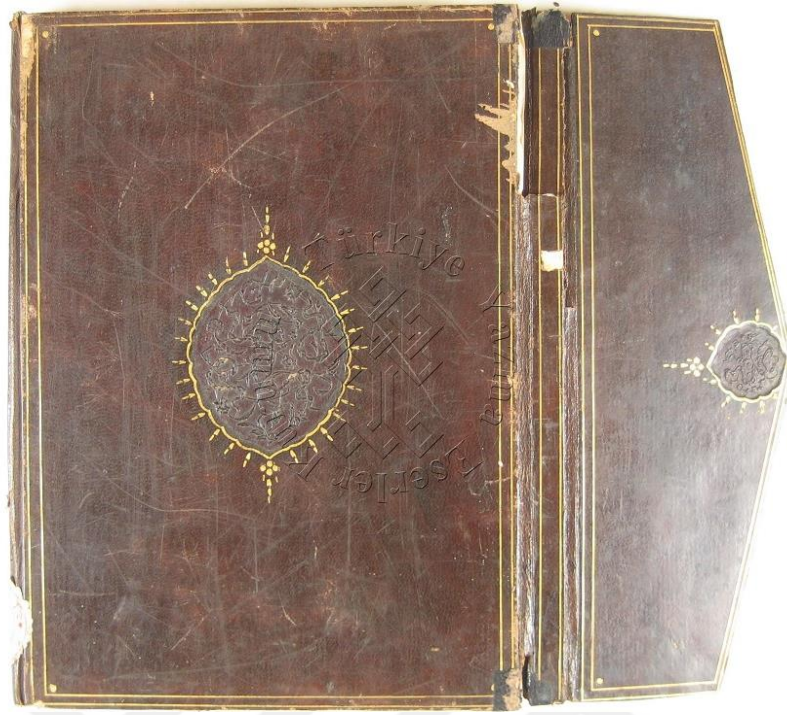
**Fotoğraf No:22, Örnek No: 9, Envanter No: 44 El-Keşşaf An Hakaiki't-Tenzil
Arka Dış Kapak**

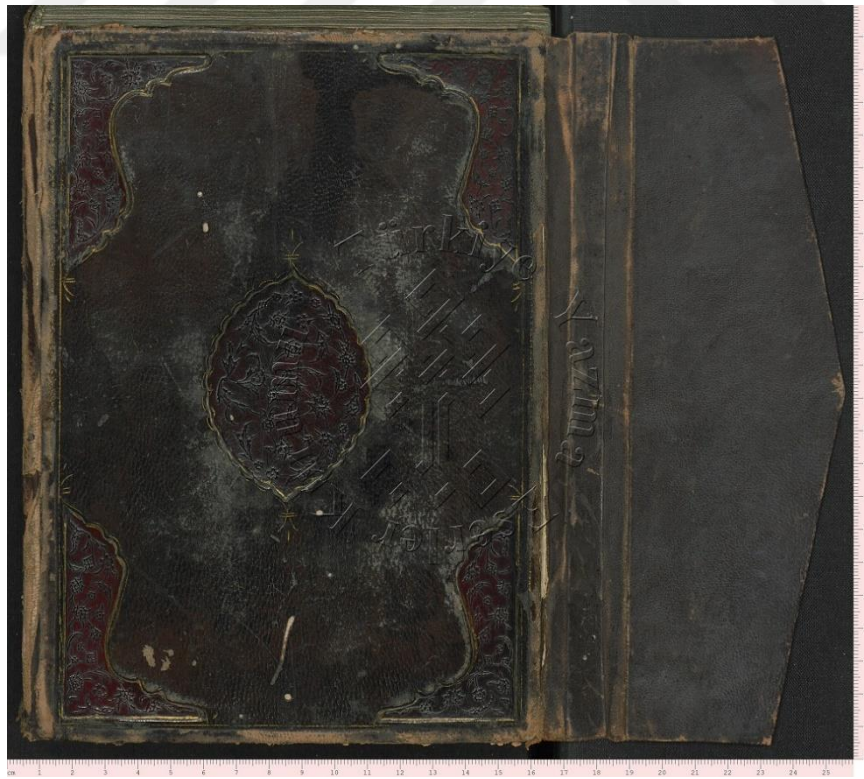
**Fotoğraf No:23, Örnek No: 9, Envanter No: 44 El-Keşşaf An Hakaiki't-Tenzil
Ön Dış Kapak**

**Fotoğraf No:24, Örnek No: 9, Envanter No: 44 El-Keşşaf An Hakaiki't-Tenzil
Arka İç Kapak**

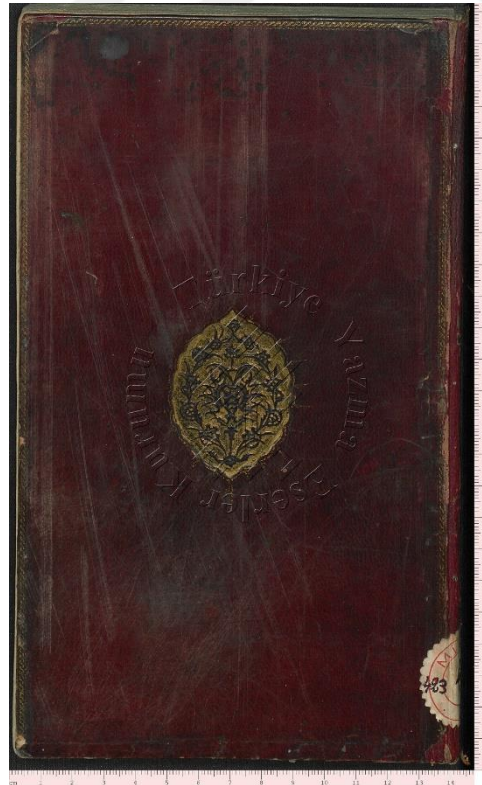
Fotoğraf No:25, Örnek No:10, Envanter No: 455 İthafü İhvani's-Safa Bi-Nübeyzin Min Ahbari'l-Hülefa Arka Dış Kapak

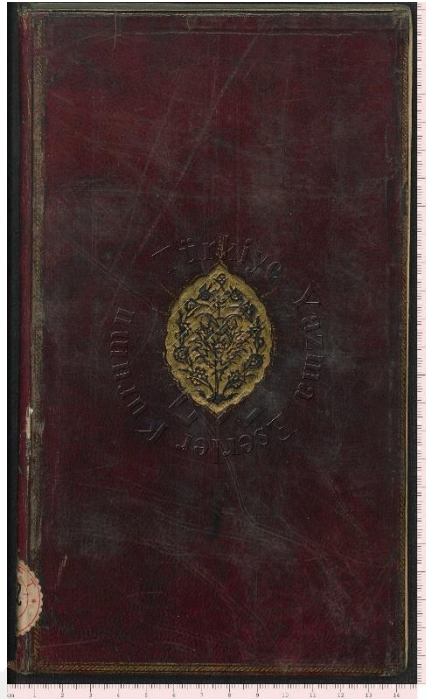
Fotoğraf No:26, Örnek No:11, Envanter No: 166 Nakdü'd-Dürer Arka Dış Kapak

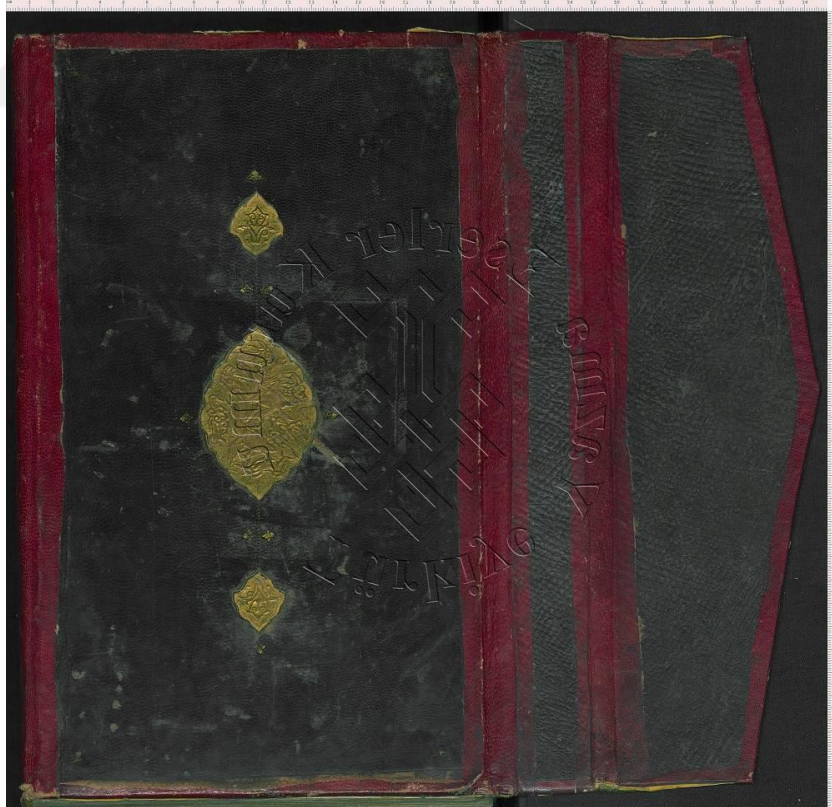
Fotoğraf No:27, Örnek No:11, Envanter No: 166 Nakdü'd-Dürer Ön Dış Kapak

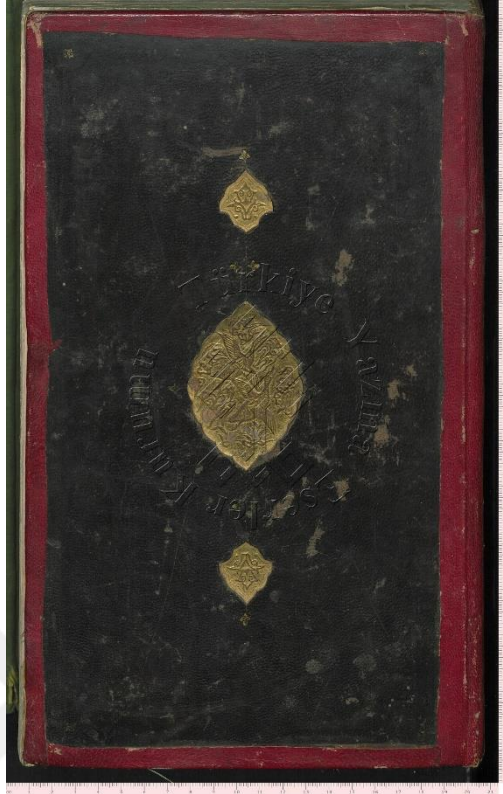
Fotoğraf No:28, Örnek No:12, Envanter No: 423 Divan Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:29, Örnek No:12, Envanter No: 423 Divan Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:30, Örnek No:13, Envanter No: 245 Divan-ı Mevlana Arka Dış Kapak

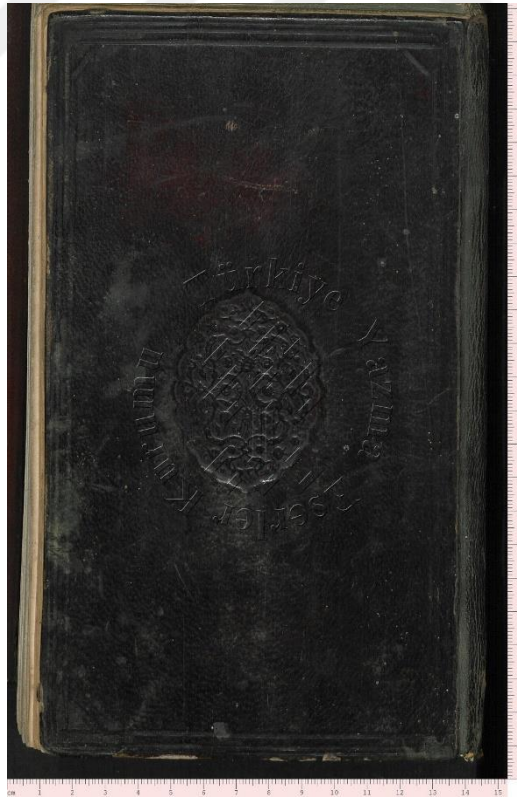
Fotoğraf No:31, Örnek No:13, Envanter No: 245 Divan-ı Mevlana Ön Dış Kapak

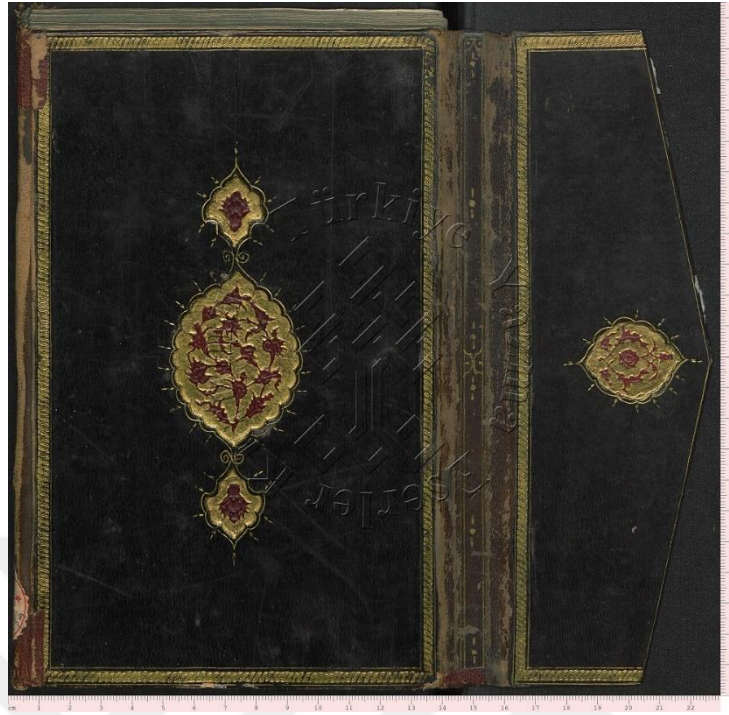
Fotoğraf No:32, Örnek No:13, Envanter No: 245 Divan-ı Mevlana Dış Kapak Şemse

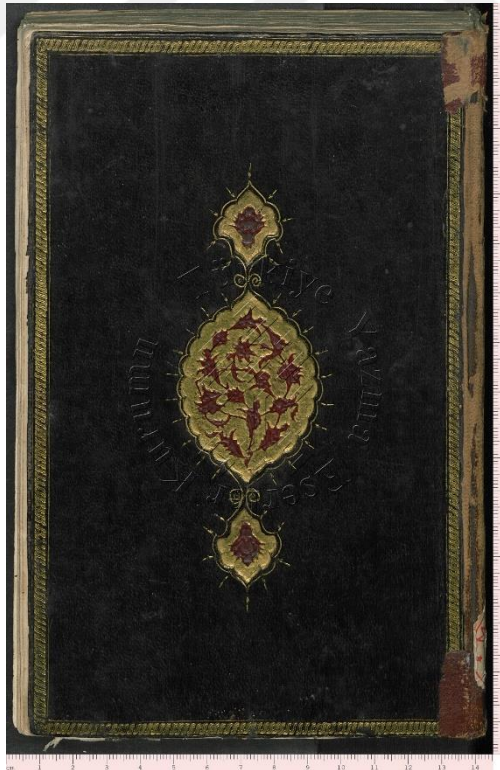
Fotoğraf No:33, Örnek No:14, Envanter No: 173 Talikat Ale'l-İnaye Şerhu'l-Bidaye Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:34, Örnek No:14, Envanter No: 173 Talikat Ale'l-İnaye Şerhu'l-Bidaye Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:35, Örnek No:15, Envanter No: 24 Hakayıku'l-Esrar Ve Dekayıku'l-Efkâr Arka Dış Kapak

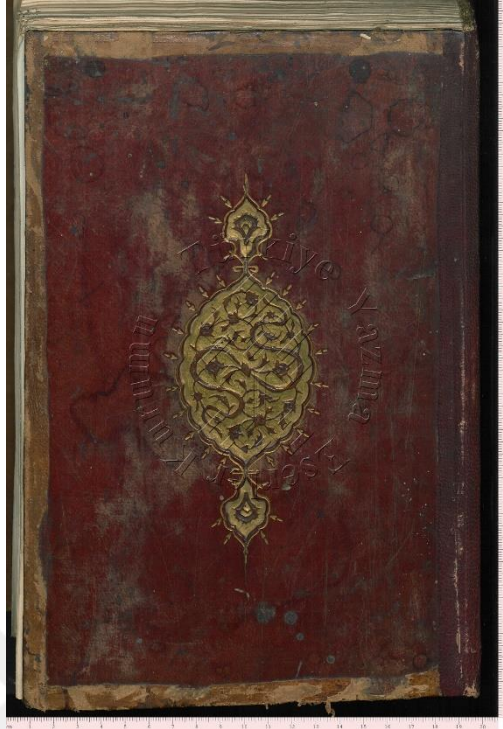
Fotoğraf No:36, Örnek No:15, Envanter No: 24 Hakayıku'l-Esrar Ve Dekayıku'l-Efkâr Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:37, Örnek No:15, Envanter No: 24 Hakayıku'l-Esrar Ve Dekayıku'l-Efkâr İç Kapak

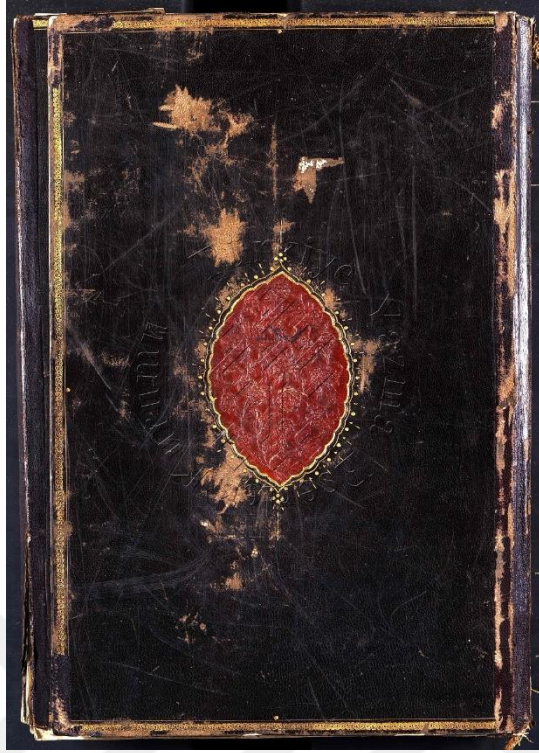
Fotoğraf No:38, Örnek No:16, Envanter No: 206 El-İnaye Fi Şerhi'l Hidaye Arka Dış Kapak

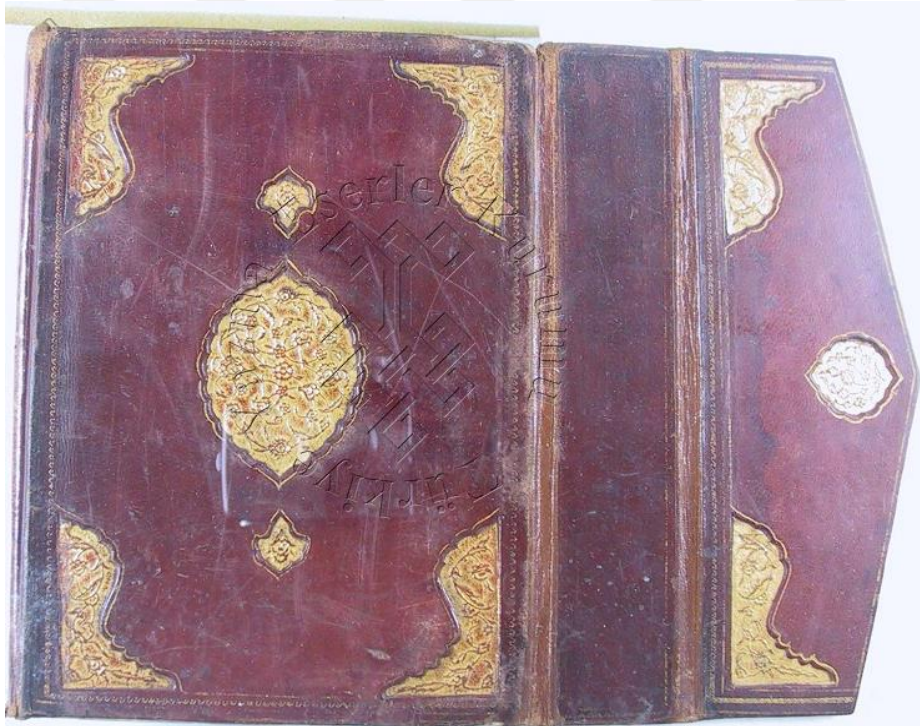
Fotoğraf No:39, Örnek No:16, Envanter No: 206 El-İnaye Fi Şerhi'l Hidaye Ön Dış Kapak

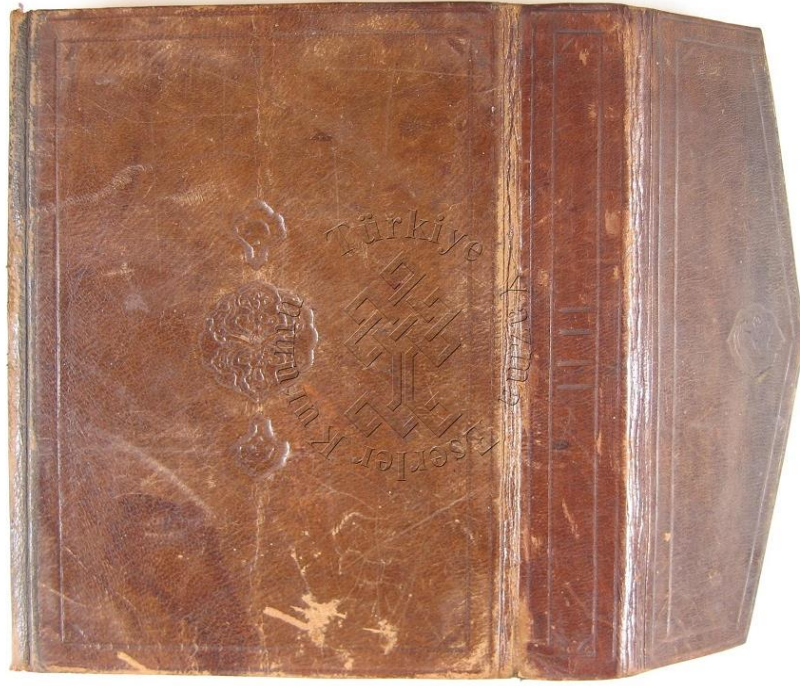
Fotoğraf No:40, Örnek No:17, Envanter No: 459 Seyahatname Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:41, Örnek No:17, Envanter No: 459 Seyahatname Ön Dış Kapak

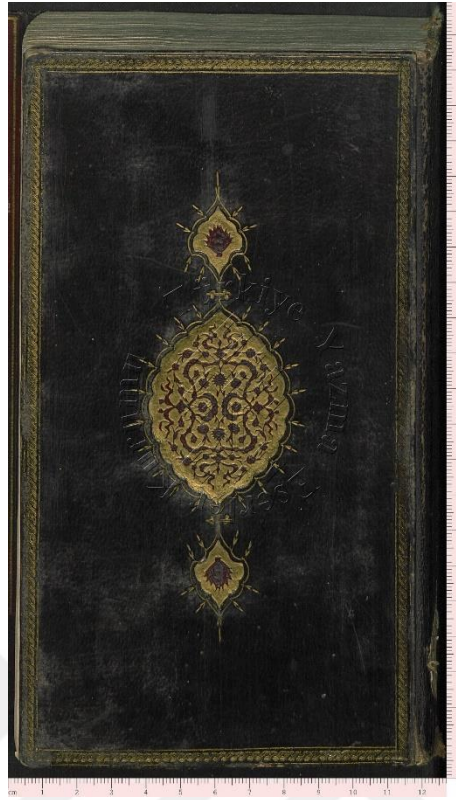
**Fotoğraf No:42, Örnek No:18, Envanter No:188 Remzü'l-Hakaik Fi Şerh
Kenzü'l-Dakayik Arka Dış Kapak**

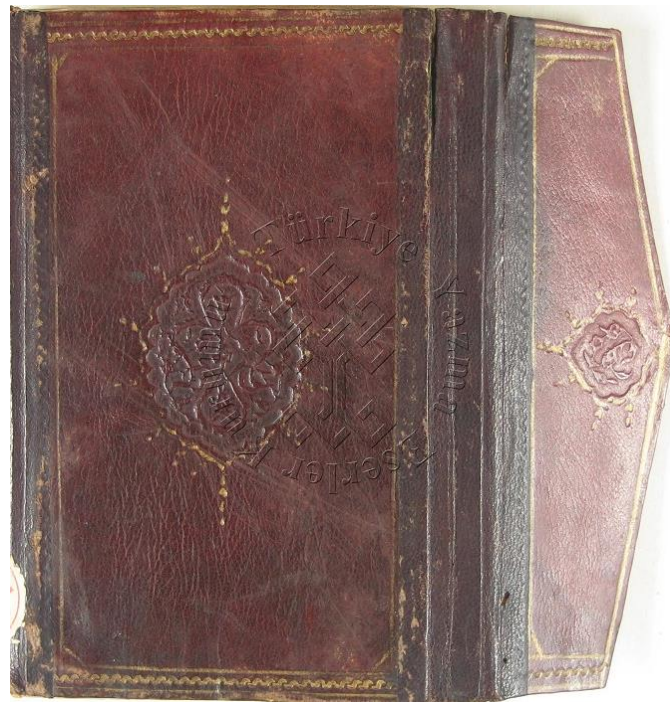
Fotoğraf No:43, Örnek No:19, Envanter No:236 Tahbirü'l-İbarat Fi Tahriri'l-Emarat Arka Dış Kapak

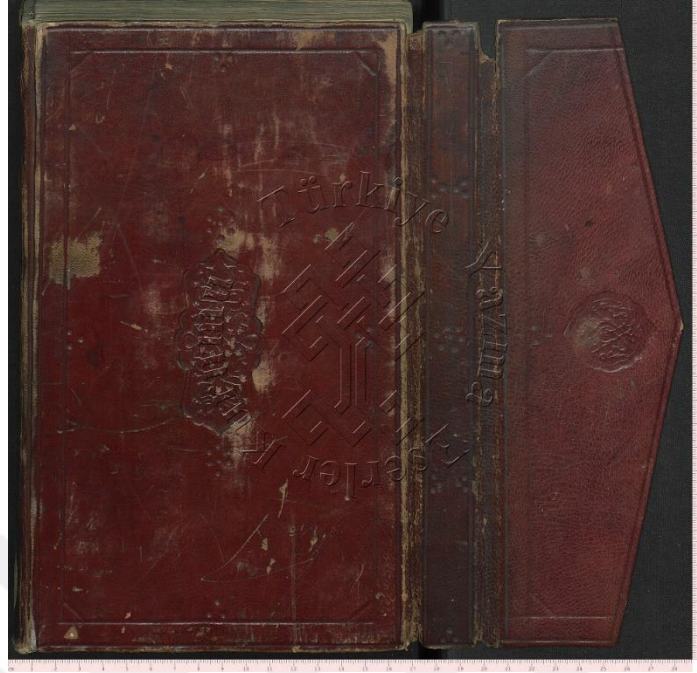
Fotoğraf No:44, Örnek No:20, Envanter No:209 Caiu'r-Rumuz Şerhu'n-Nükaye Arka Dış Kapak

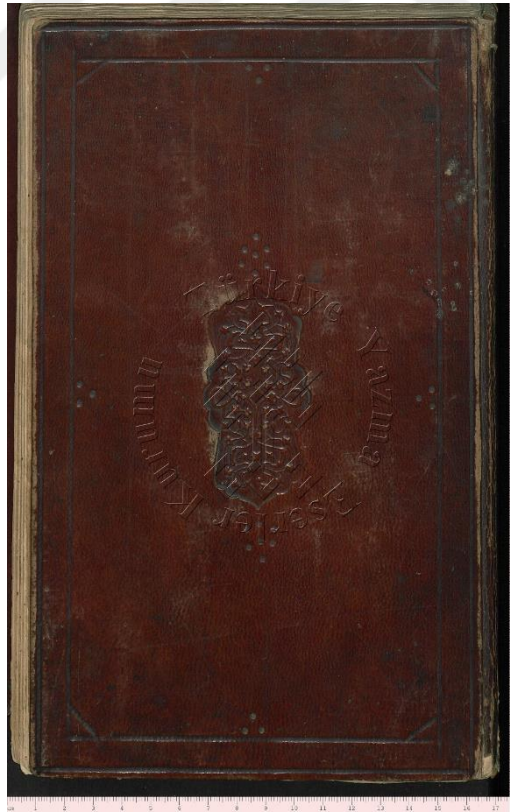
**Fotoğraf No:45, Örnek No:20, Envanter No:209 Caiu'r-Rumuz Şerhu'n-Nükaye
Ön Dış Kapak**

**Fotoğraf No:46, Örnek No:21, Envanter No:154 Şerh Umenari'l-Envar Fi
Usuli'l-Fıkh Arka Dış Kapak**

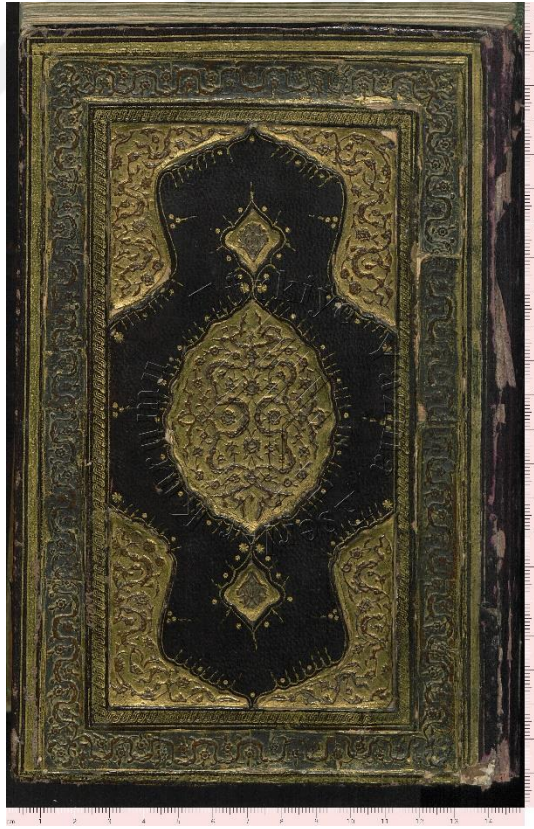
**Fotoğraf No:47, Örnek No:22, Envanter No:175 Düredü'l-Hukkam Fi Şerhi
Ğureri'l-Ahkam Arka Dış Kapak**

**Fotoğraf No:48, Örnek No:22, Envanter No:175 Düredü'l-Hukkam Fi Şerhi
Ğureri'l-Ahkam Ön Dış Kapak**

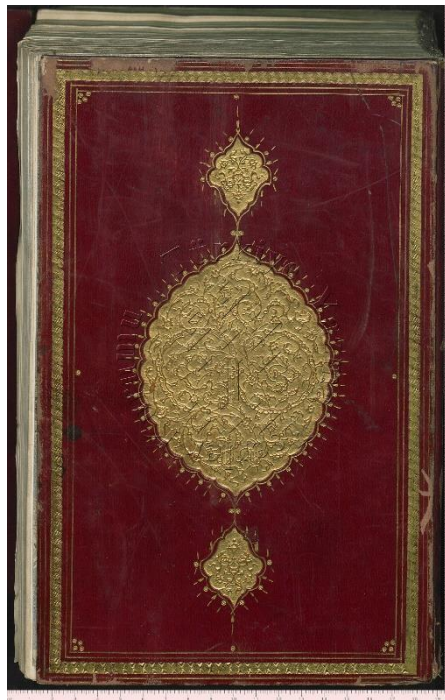
Fotoğraf No:49, Örnek No:23, Envanter No:1 Kur'ân-ı Kerîm Arka Dış Kapak

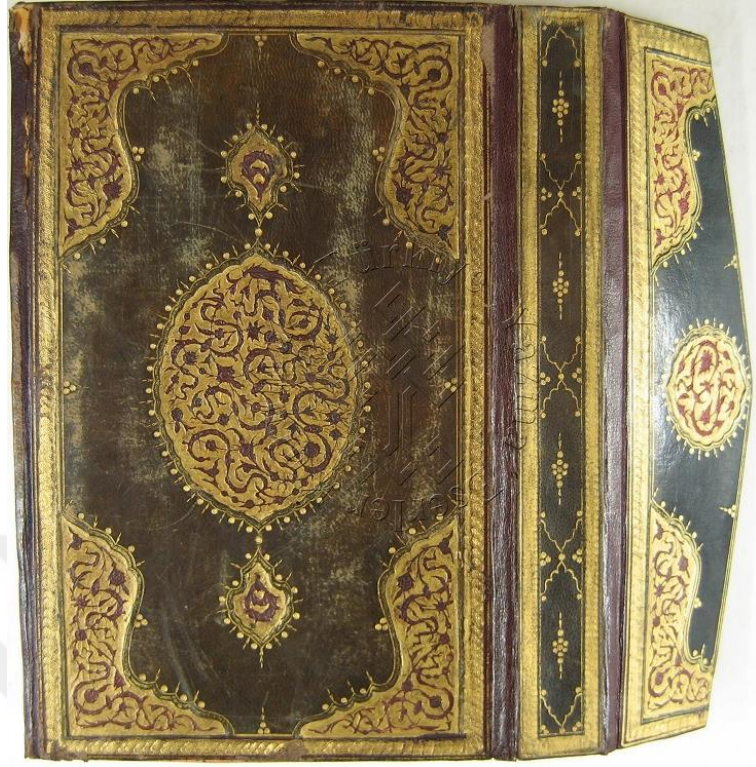
Fotoğraf No:50, Örnek No:23, Envanter No:1 Kur'ân-ı Kerîm Ön Dış Kapak

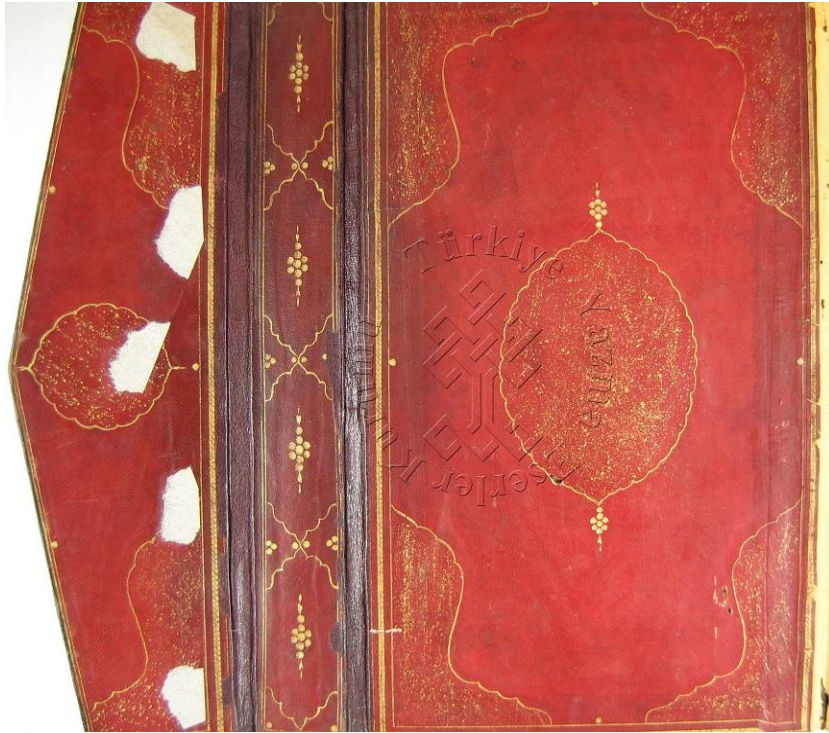
Fotoğraf No:51, Örnek No:24, Envanter No: 62 Camiu'l-Usul Min Ehadisi'r-Resul Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:52, Örnek No:24, Envanter No: 62 Camiu'l-Usul Min Ehadisi'r-Resul Ön Dış Kapak

**Fotoğraf No:53, Örnek No:25, Envanter No: 454 İnsanü'l-Uyun Fi Sireti'l-
Emini Ve'l-Me'mun Arka Dış Kapak**

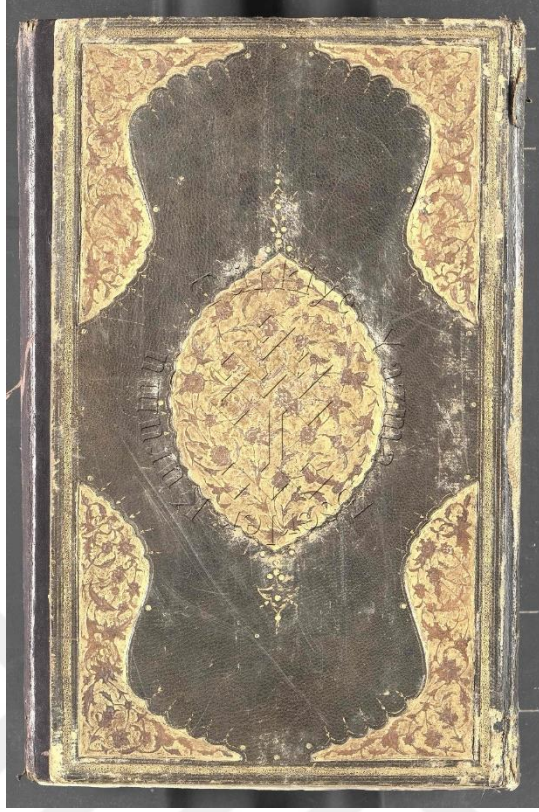
**Fotoğraf No:54, Örnek No:25, Envanter No: 454 İnsanü'l-Uyun Fi Sireti'l-
Emini Ve'l-Me'mun Arka İç Kapak**

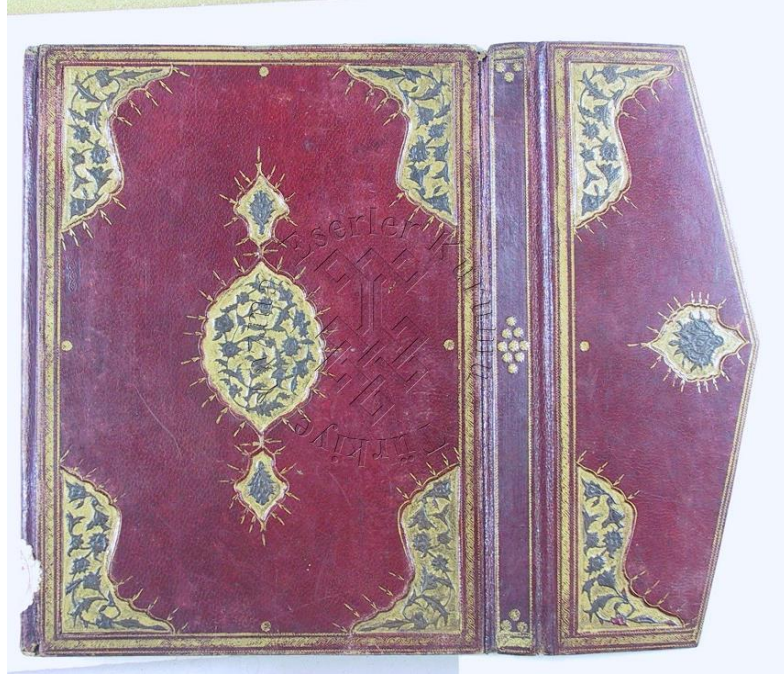
Fotoğraf No:55, Örnek No:25, Envanter No: 454 İnsanü'l-Uyun Fi Sireti'l-Emini Ve'l-Me'mun Ön İç Kapak

Fotoğraf No:56, Örnek No:26, Envanter No: 481 Tarih-i Ayni Tercümesi Arka Dış Kapak

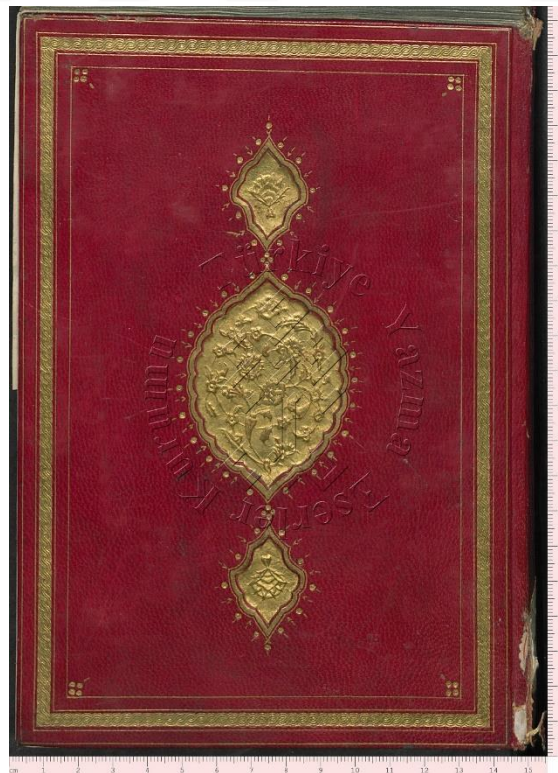
Fotoğraf No:57, Örnek No:26, Envanter No: 481 Tarih-i Ayni Tercümesi Ön Dış Kapak

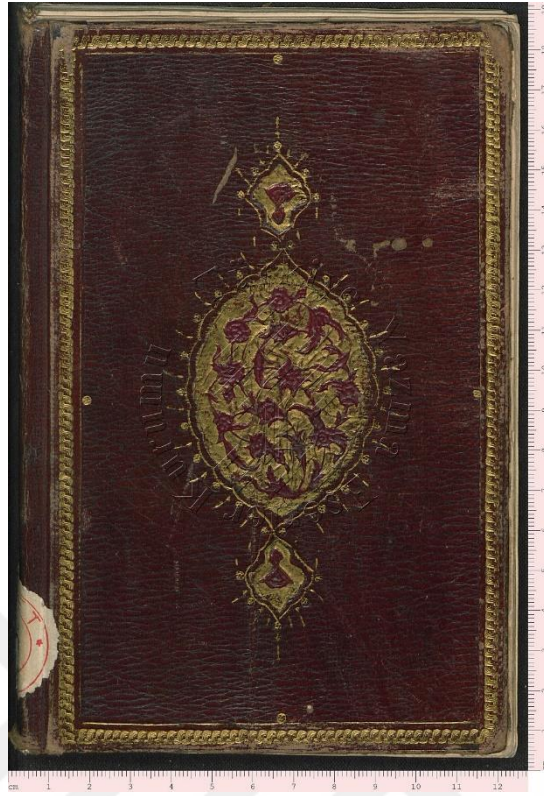
Fotoğraf No:58, Örnek No:27, Envanter No: 148 Metaliu'l-Meserrat Bi-Cilai Delaili'l-Hayrat Arka Dış Kapak

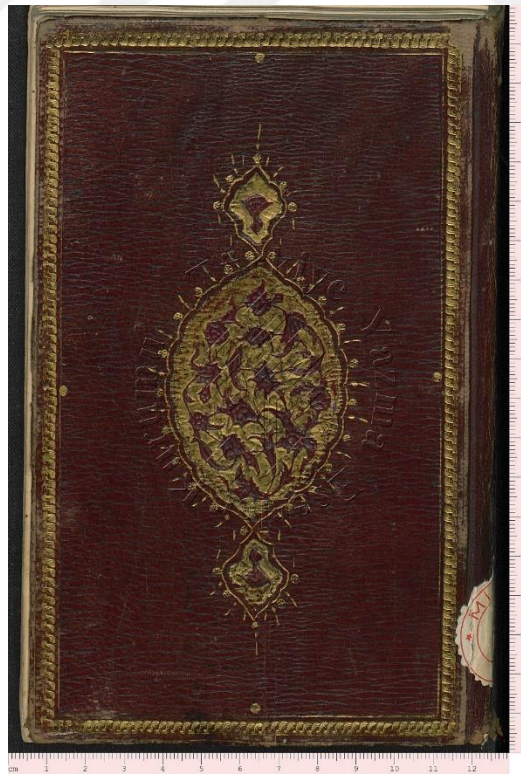
Fotoğraf No:59, Örnek No:28, Envanter No: 207 Şerhu'l-Vikaye Arka Dış Kapak

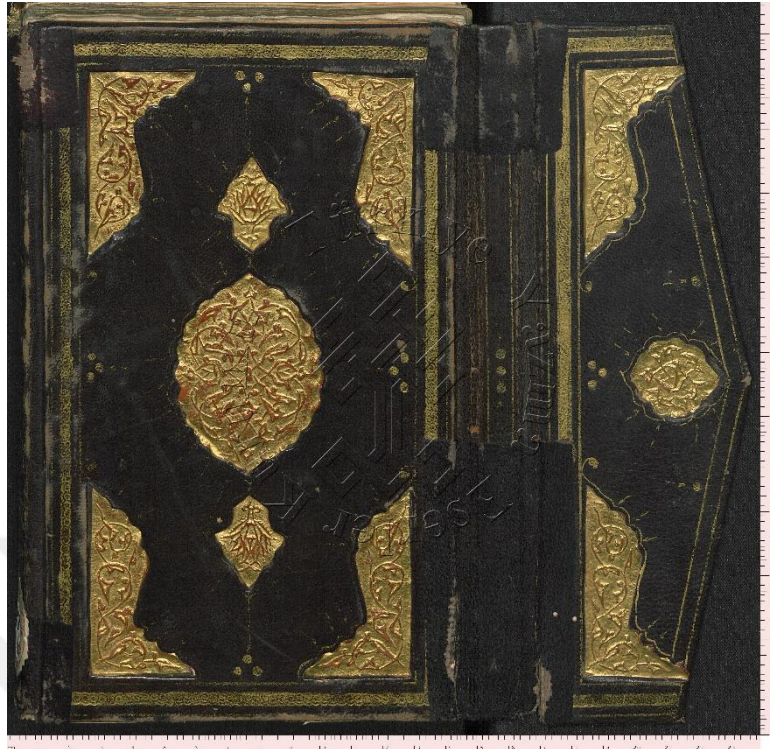
Fotoğraf No:60, Örnek No:28, Envanter No: 207 Şerhu'l-Vikaye Ön Dış Kapak

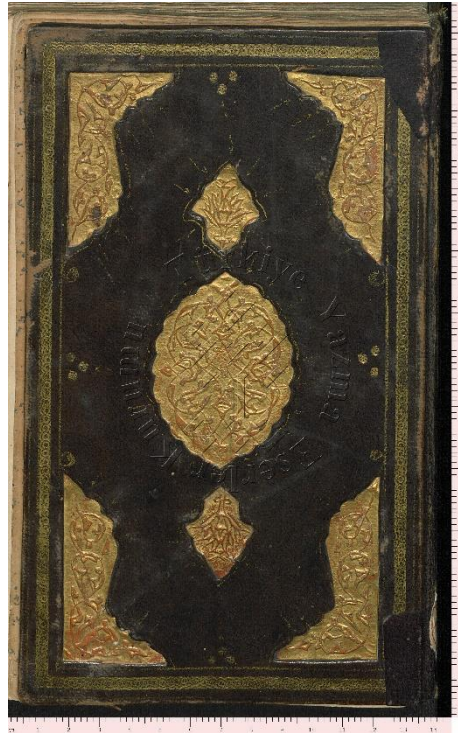
Fotoğraf No:61, Örnek No:29, Envanter No: 421 Divan Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:62, Örnek No:29, Envanter No: 421 Divan Ön Dış Kapak

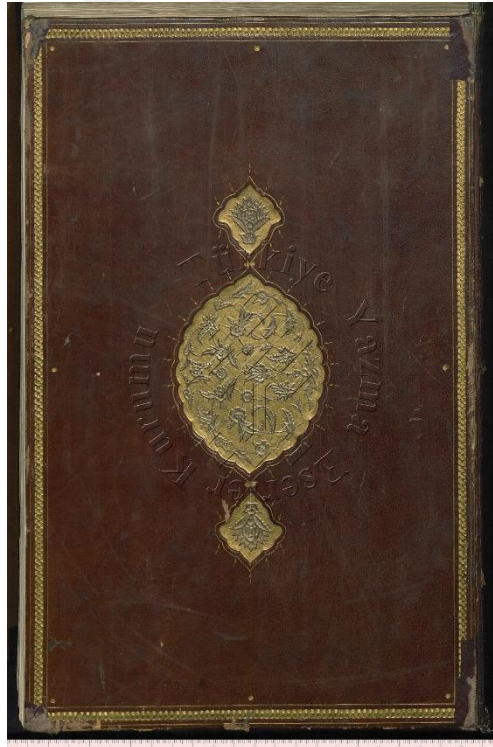
**Fotoğraf No:63, Örnek No:30, Envanter No: 128 Eş-Şifa Bi-Ta'rifi Hukuki'l-
Mustafa Arka Dış Kapak**

**Fotoğraf No:64, Örnek No:30, Envanter No: 128 Eş-Şifa Bi-Ta'rifi Hukuki'l-
Mustafa Ön Dış Kapak**

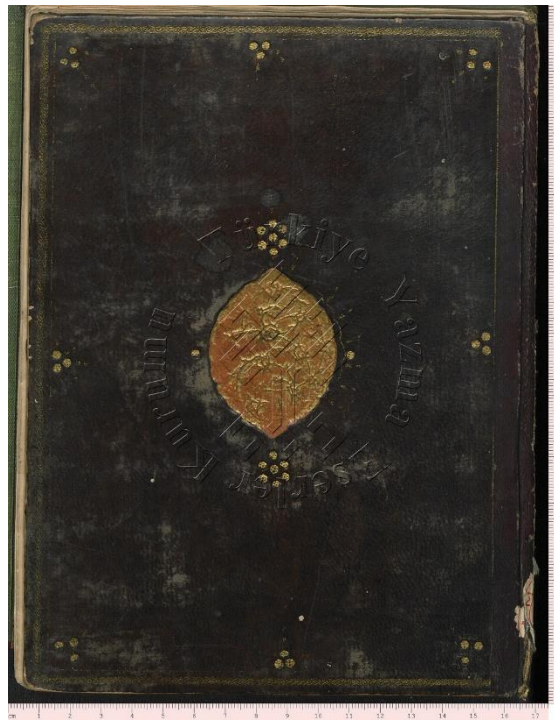
Fotoğraf No:65, Örnek No:31, Envanter No: 124 Mirkatü'l-Mefatih Li-Miškati'l-Mesabih Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:66, Örnek No:31, Envanter No: 124 Mirkatü'l-Mefatih Li-Miškati'l-Mesabih Ön Dış Kapak

Fotoğraf No:67, Örnek No:32, Envanter No: 174 Muhtasarü Ğunyeti'l-Mütemelli Fi Şerhi Münyeti'l-Musalli Arka Dış Kapak

Fotoğraf No:68, Örnek No:32, Envanter No: 174 Muhtasarü Ğunyeti'l-Mütemelli Fi Şerhi Münyeti'l-Musalli Ön Dış Kapak

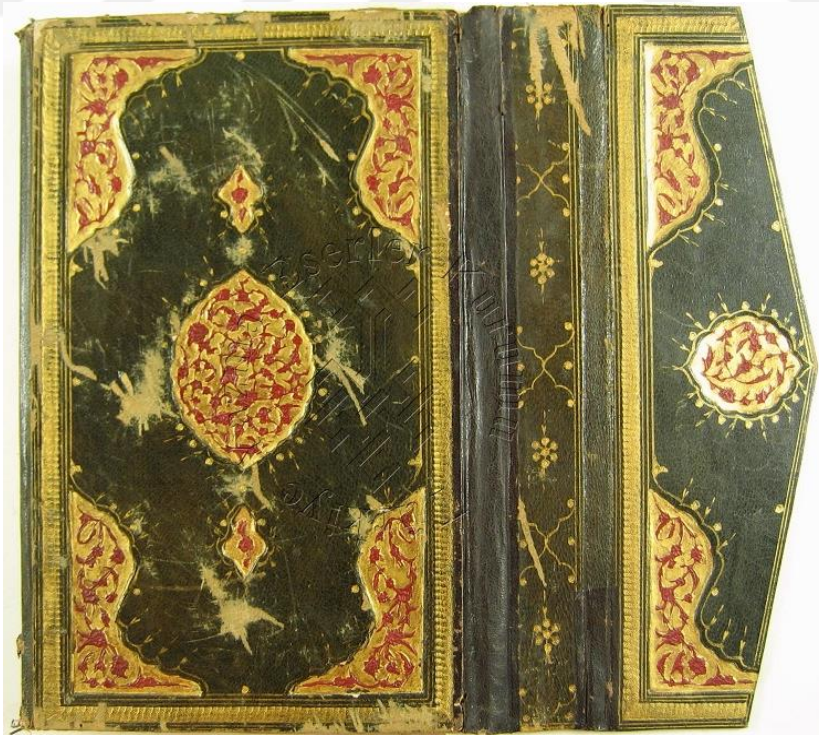
**Fotoğraf No:69, Örnek No:33, Envanter No: 185 Üdetü'n-Nazir Ale'l-Eşbah
Ve'n-Nazair Arka Dış Kapak**

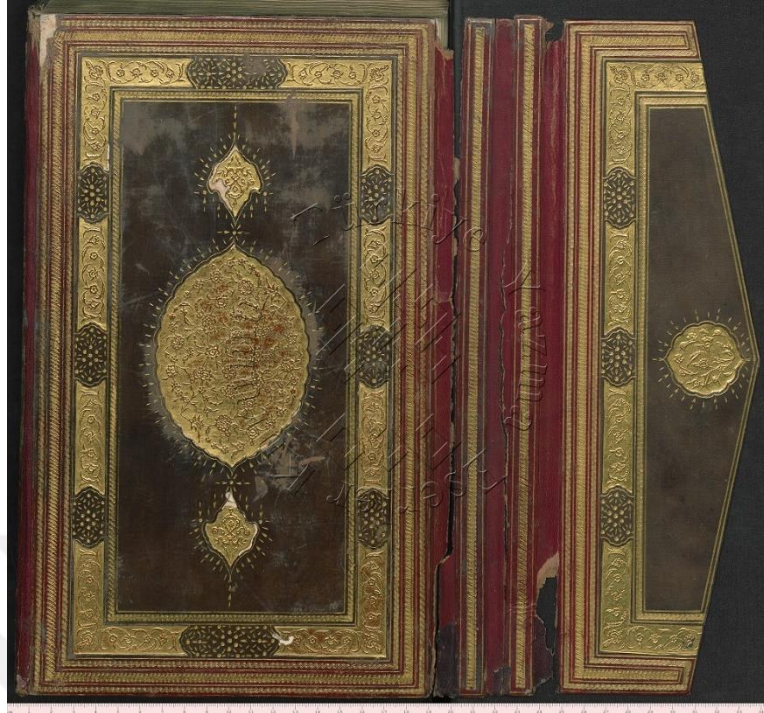
**Fotoğraf No:70, Örnek No:33, Envanter No: 185 Üdetü'n-Nazir Ale'l-Eşbah
Ve'n-Nazair Ön Dış Kapak**

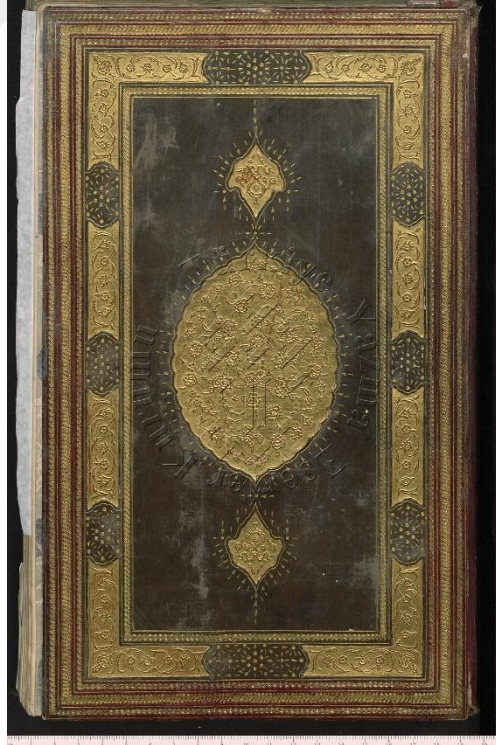
Fotoğraf No: 71, Örnek No:34, Envanter No: 21 Tefsirü'l- Celaleyn Arka Dış Kapak

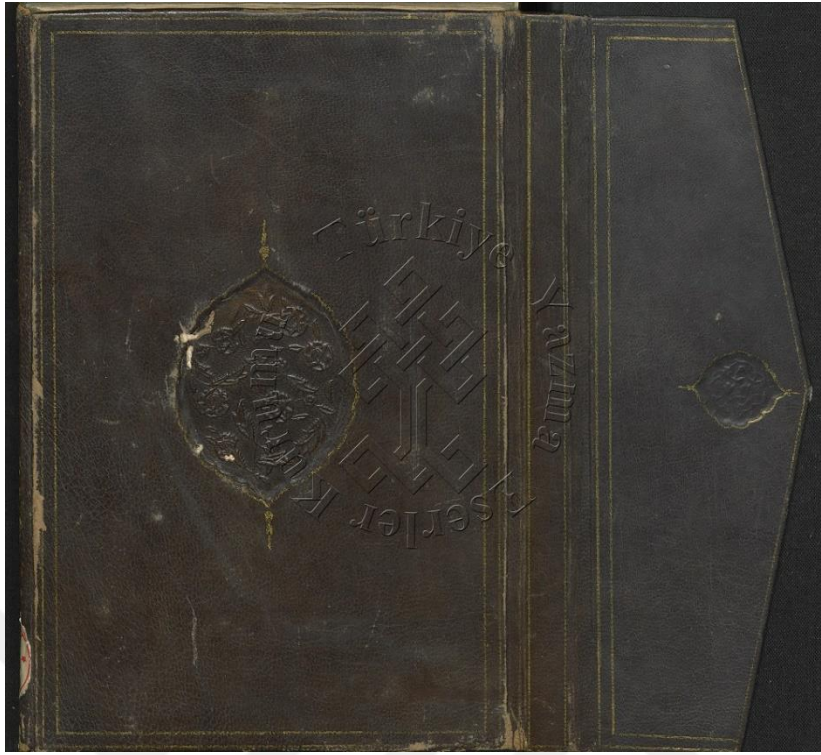
Fotoğraf No: 72, Örnek No:35, Envanter No: 33 Envarü'l-Kur'an Ve Esrarü'l-Furkan Arka Dış Kapak

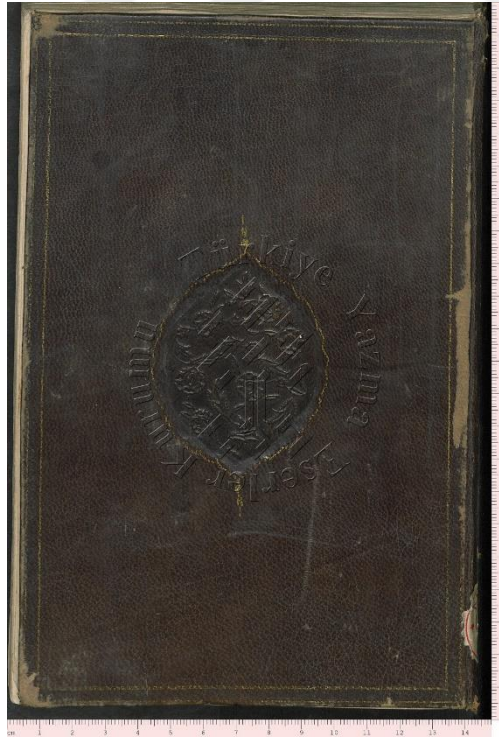
Fotoğraf No: 73, Örnek No:36, Envanter No: 132 El-Camiu's-Sahih Arka Dış Kapak

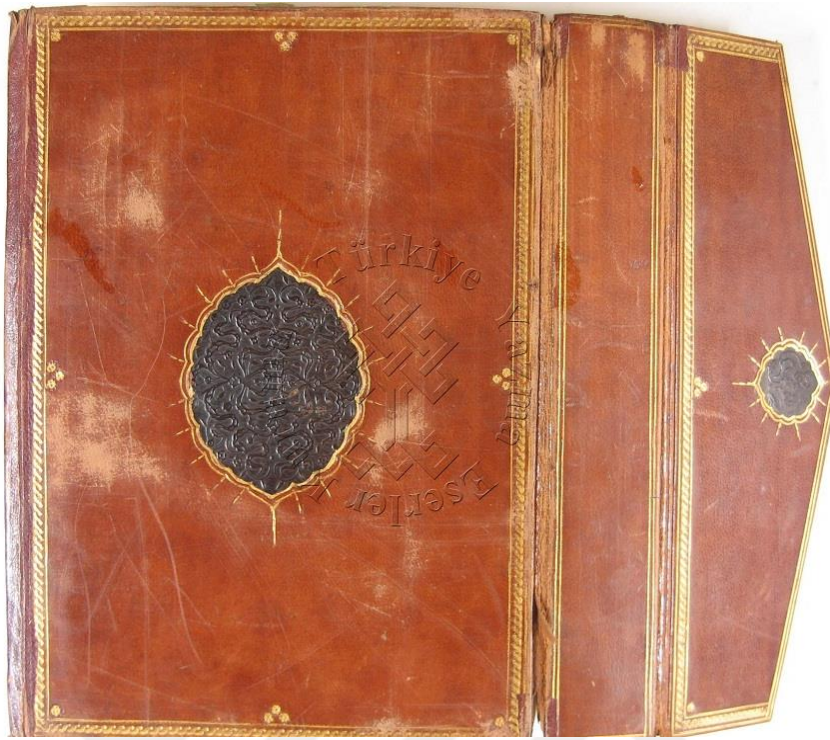
Fotoğraf No: 74, Örnek No:36, Envanter No: 132 El-Camiu's-Sahih Ön Dış Kapak

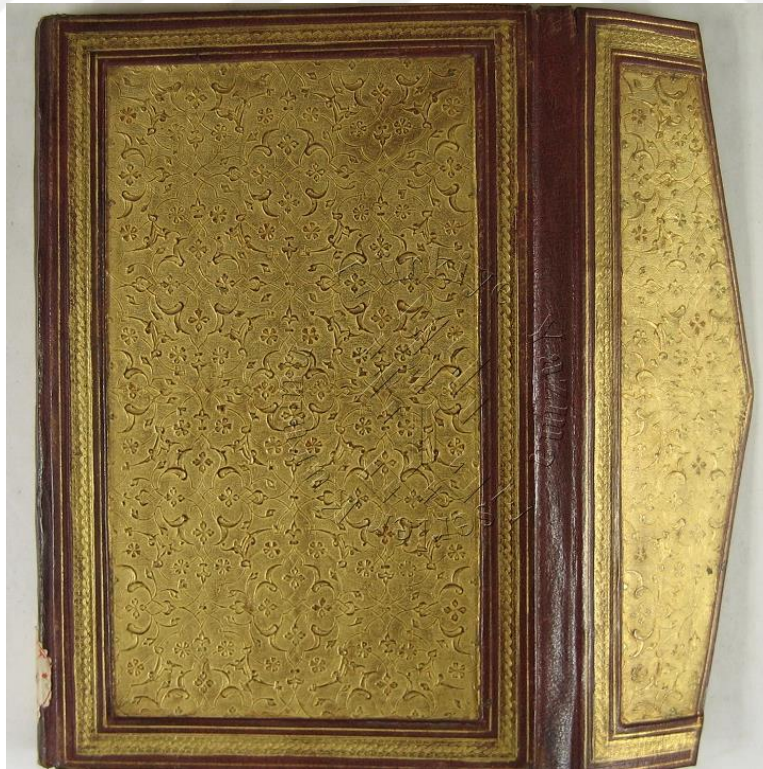
Fotoğraf No: 75, Örnek No:37, Envanter No: 192 Mir'atü'l-Usul Fi Şerhi-i Mirkati'l-Vusul Arka Dış Kapak

Fotoğraf No: 76, Örnek No:37, Envanter No: 192 Mir'atü'l-Usul Fi Şerhi-i Mirkati'l-Vusul Ön Dış Kapak

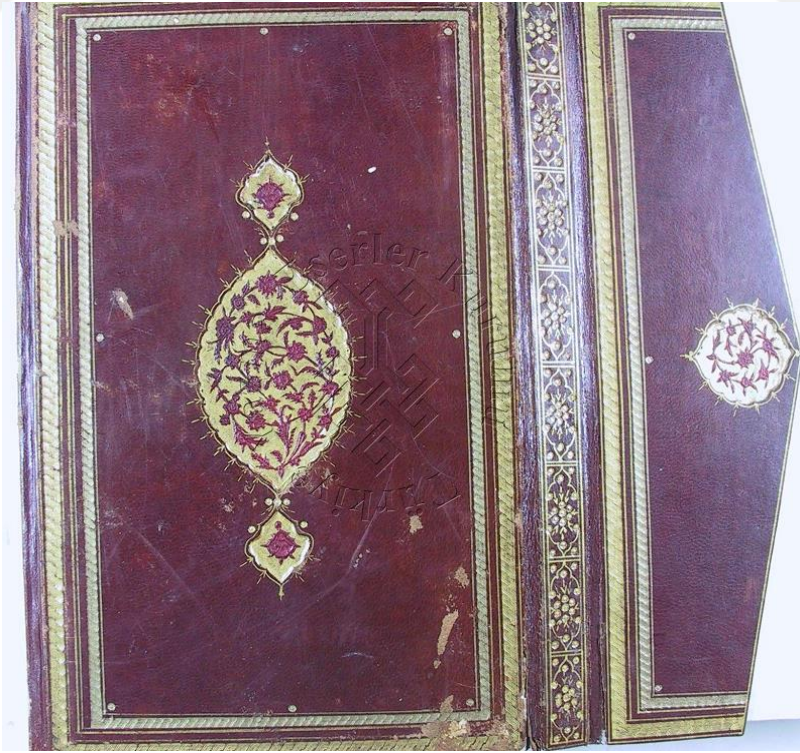
Fotoğraf No: 77, Örnek No:38, Envanter No: 61 El-Camuiu's-Sagir Min Hadisi'l-Besiri'n-Nezir Arka Dış Kapak

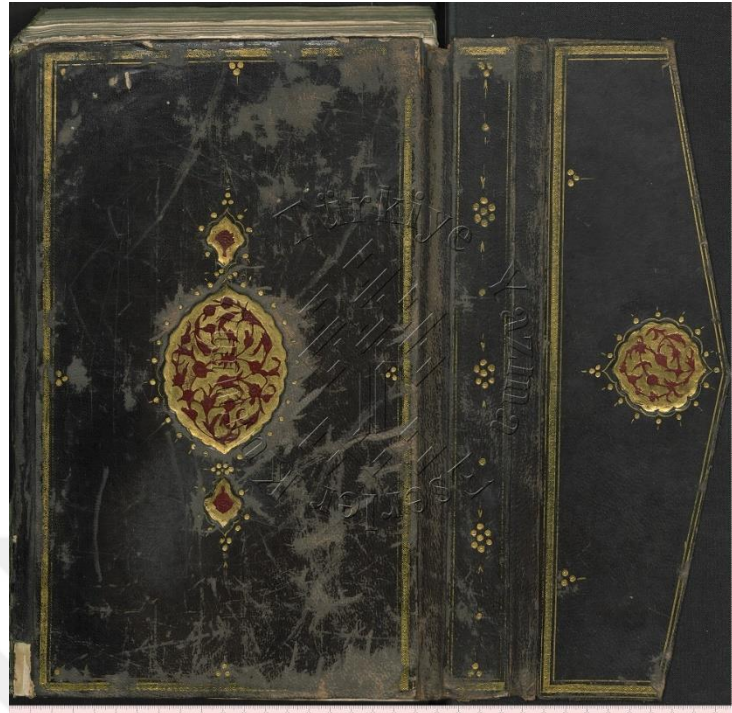
Fotoğraf No: 78, Örnek No:39, Envanter No: 427 Şerhu'l-Ukudi'l-Lu'lu'iyye Arka Dış Kapak

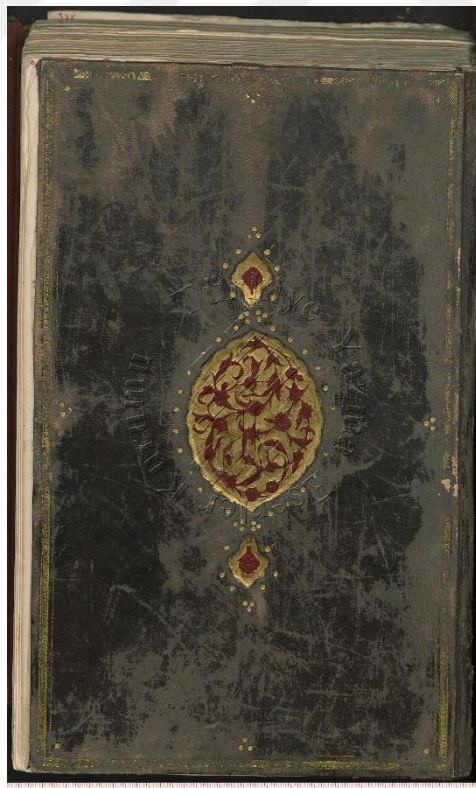
Fotoğraf No: 79, Örnek No:40, Envanter No: 483 Süleymaniye Ön ve Arka Dış Kapak

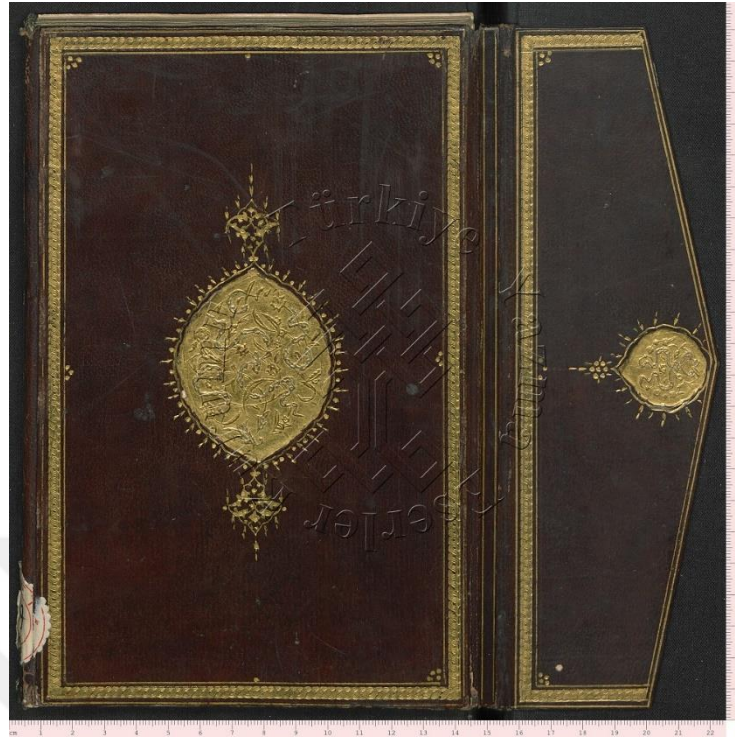
Fotoğraf No: 80, Örnek No: 41, Envanter No: 237 Tevessül Kaside-i Bürde Şerhi Ve Tahmisi Arka Dış Kapak

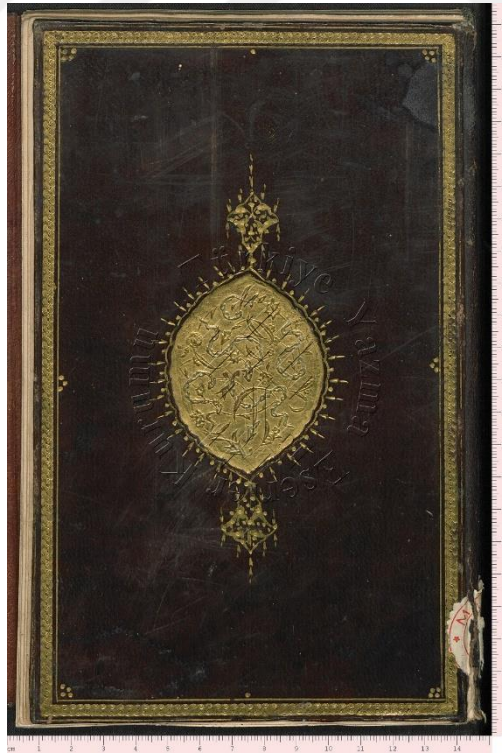
Fotoğraf No: 81, Örnek No: 42, Envanter No: 51 Envaru't-Tenzil Haşiyesi Arka Dış Kapak

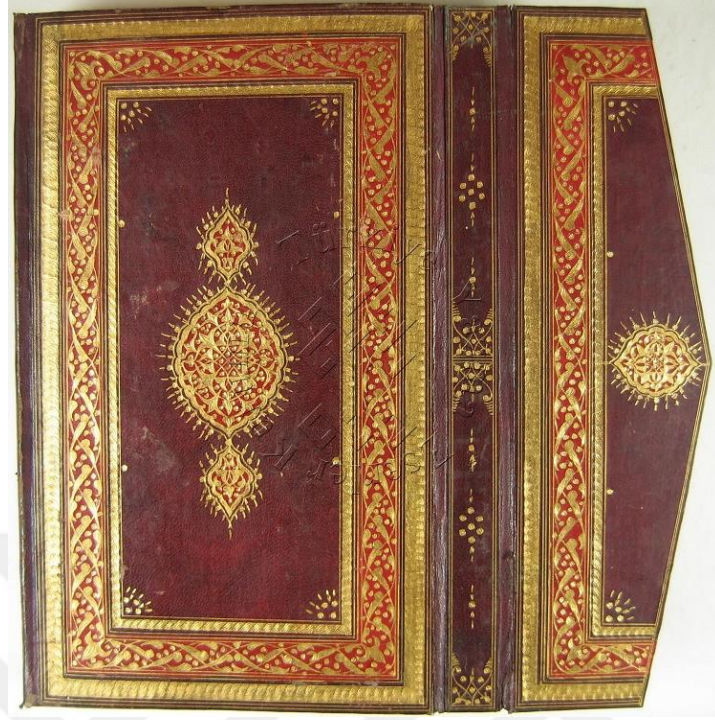
Fotoğraf No: 82, Örnek No: 42, Envanter No: 51 Envaru't-Tenzil Haşiyesi Ön Dış Kapak

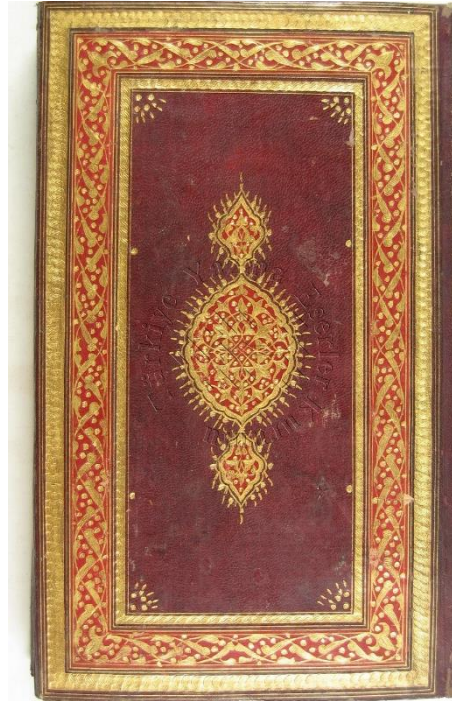
**Fotoğraf No: 83, Örnek No: 43, Envanter No: 342 Menahicü'l-Usuli'd-Diniyye
İla Mevakıfı'l-Makasıdı'l-Yakiniyya Arka Dış Kapak**

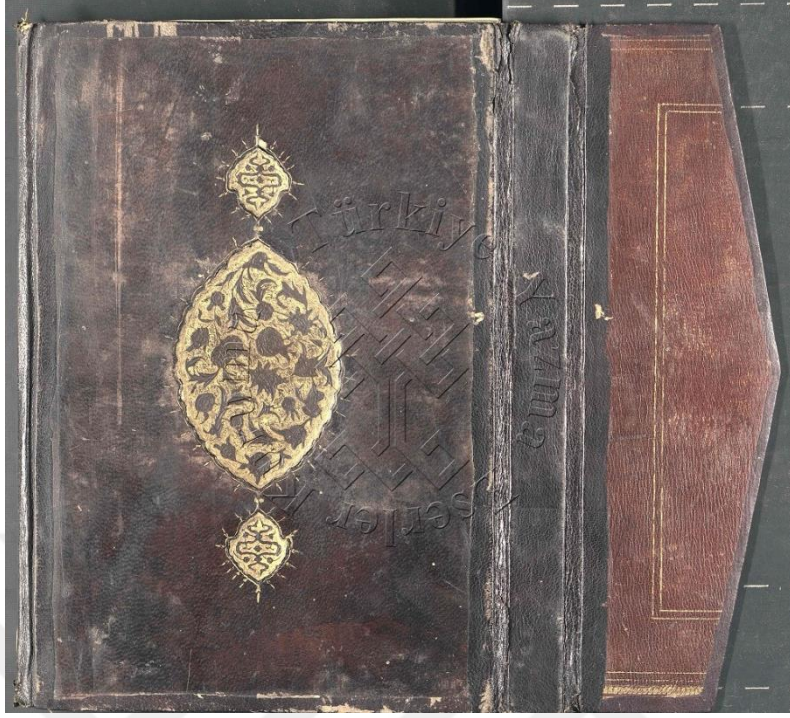
**Fotoğraf No: 84, Örnek No: 43, Envanter No: 342 Menahicü'l-Usuli'd-Diniyye
İla Mevakıfı'l-Makasıdı'l-Yakiniyya Ön Dış Kapak**

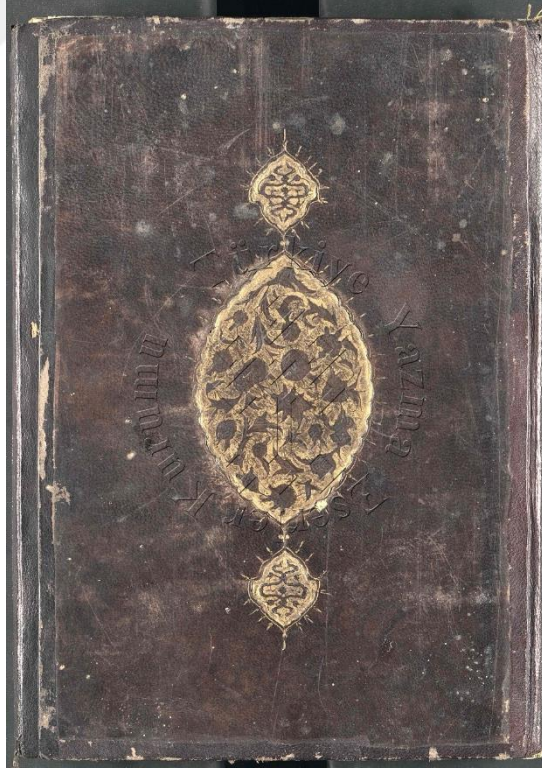
**Fotoğraf No: 85, Örnek No: 44, Envanter No: 336 Tercüme-İ Mektubat-I İmam
Al-Rabbani Arka Dış Kapak**

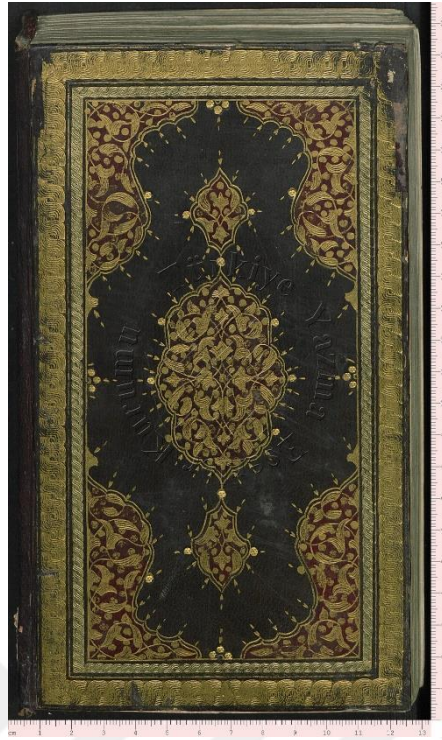
**Fotoğraf No: 86, Örnek No: 44, Envanter No: 336 Tercüme-İ Mektubat-I İmam
Al-Rabbani Ön Dış Kapak**

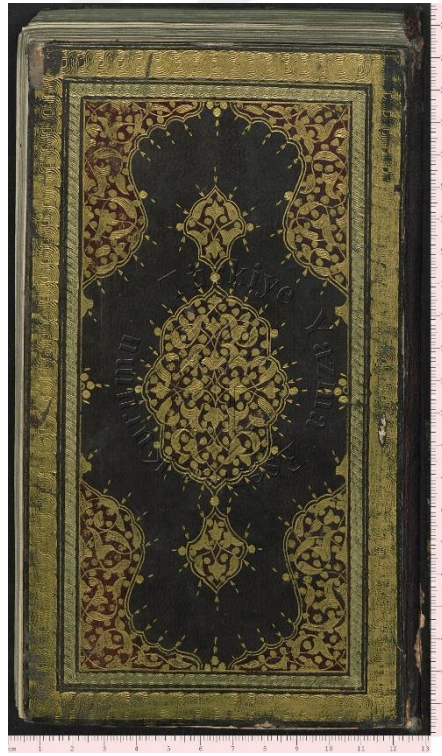
**Fotoğraf No: 87, Örnek No: 45, Envanter No: 312 Şevahidü'n-Nübüvve
Tercümesi Arka Dış Kapak**

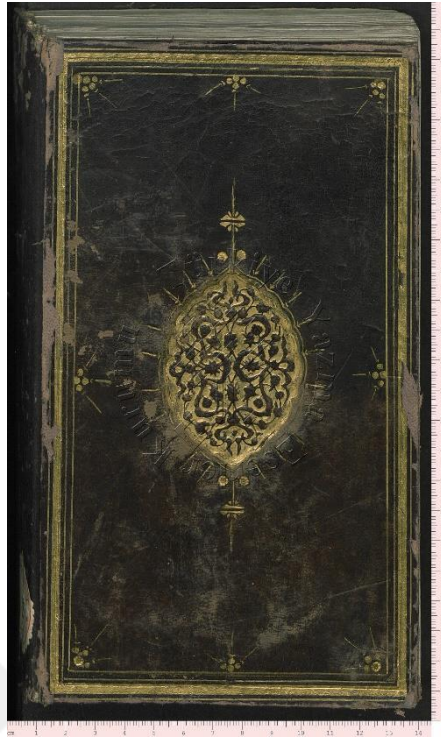
**Fotoğraf No: 88, Örnek No: 45, Envanter No: 312 Şevahidü'n-Nübüvve
Tercümesi Ön Dış Kapak**

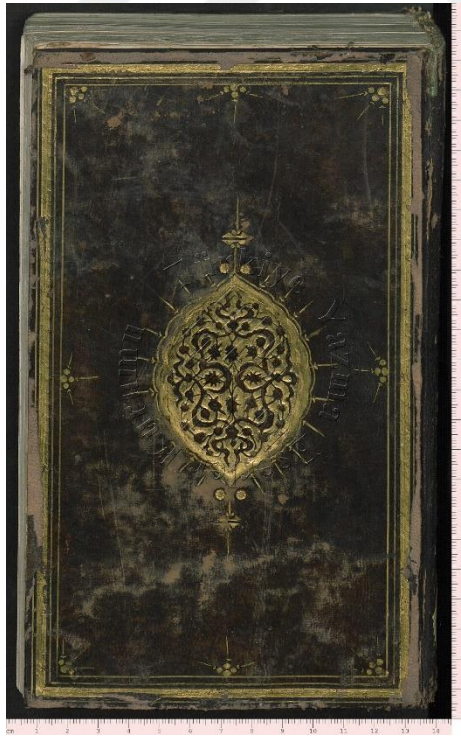
Fotoğraf No: 89, Örnek No: 46, Envanter No: 6 Tefsirü'l-Kur'ani'l-Azim Arka Dış Kapak

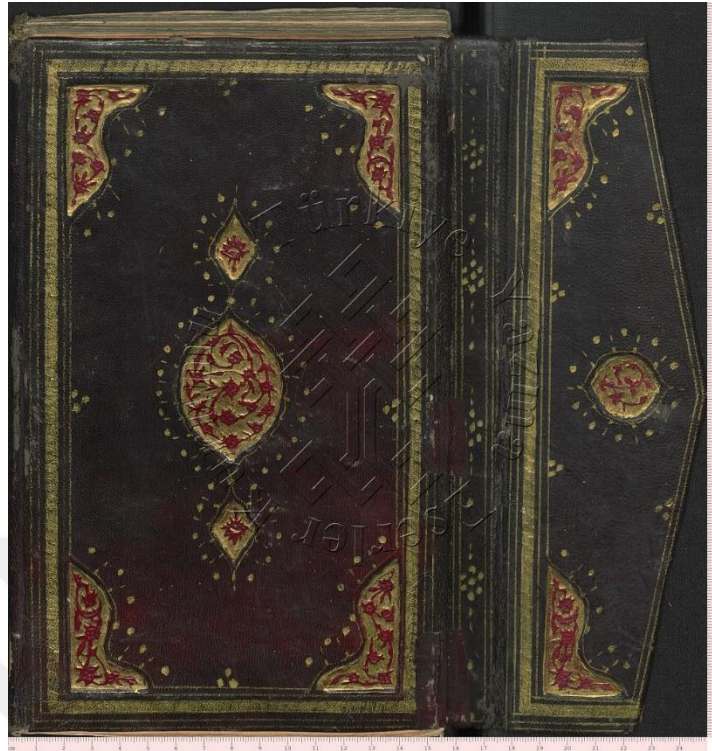
Fotoğraf No: 90, Örnek No: 46, Envanter No: 6 Tefsirü'l-Kur'ani'l-Azim Ön Dış Kapak

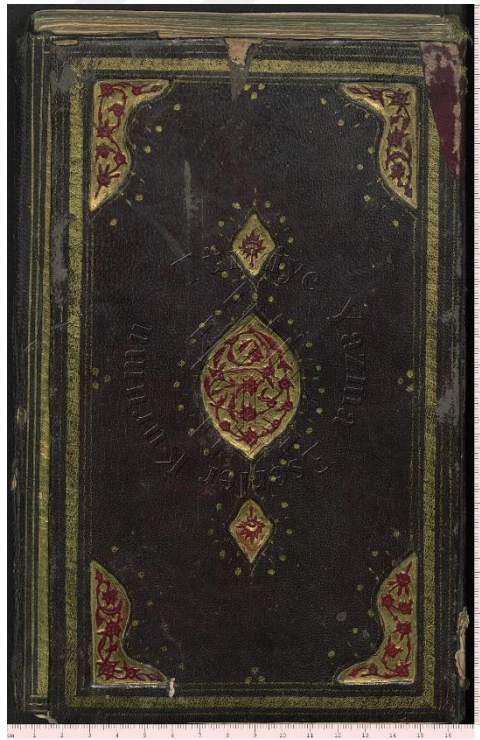
Fotoğraf No: 91, Örnek No: 47, Envanter No: 357 Şerhu'l-Makasid Arka Dış Kapak

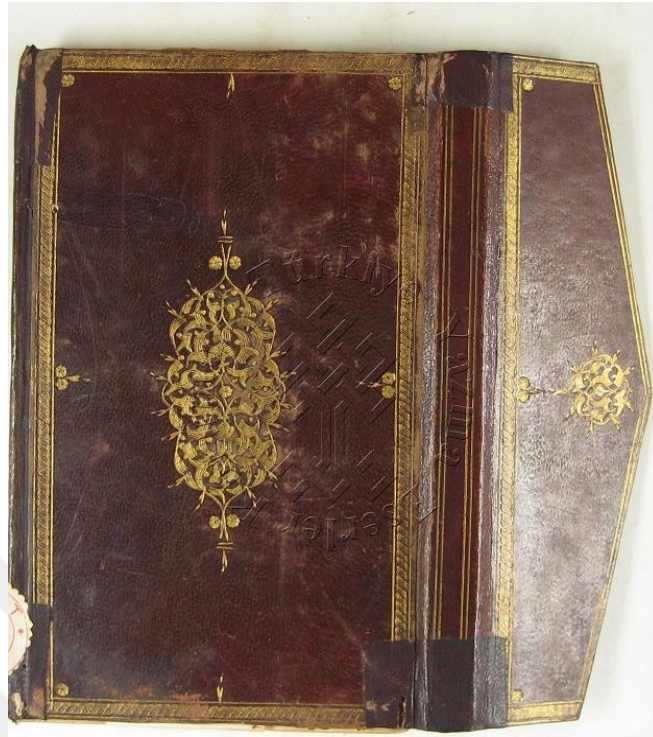
Fotoğraf No: 92, Örnek No: 47, Envanter No: 357 Şerhu'l-Makasid Ön Dış Kapak

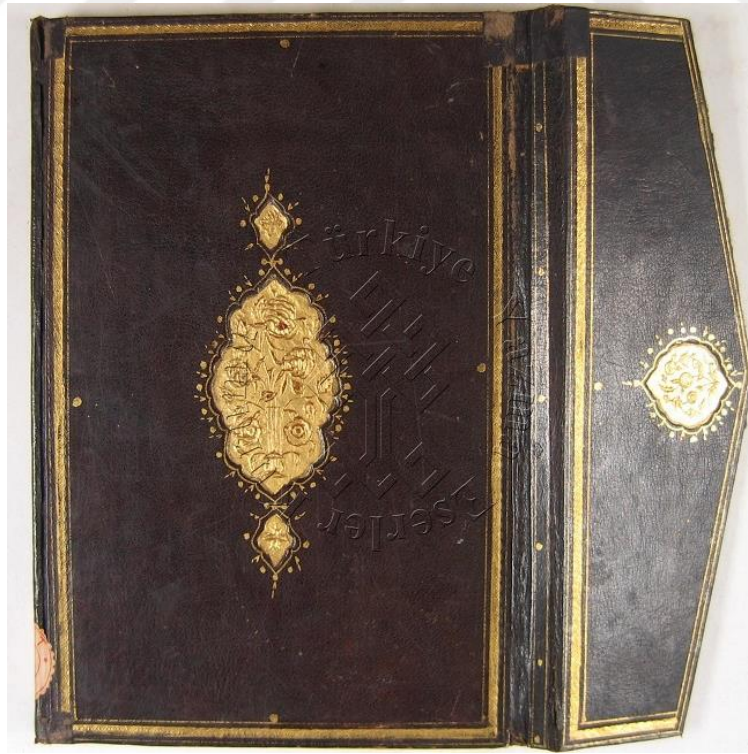
**Fotoğraf No: 93, Örnek No: 48, Envanter No: 5 El İtkan Fi Ulumi'l Kur'an
Arka Dış Kapak**

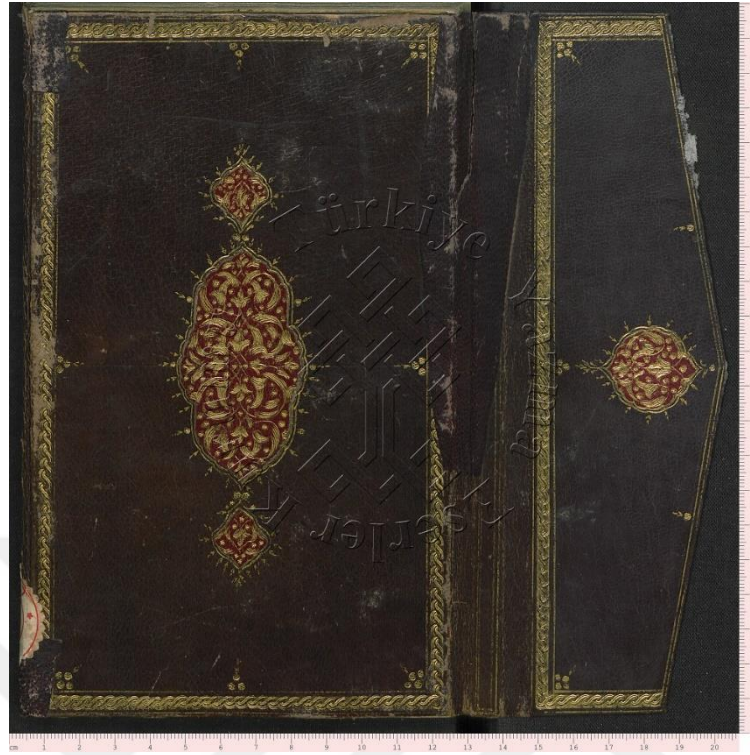
**Fotoğraf No: 94, Örnek No: 48, Envanter No: 5 El İtkan Fi Ulumi'l Kur'an Ön
Dış Kapak**

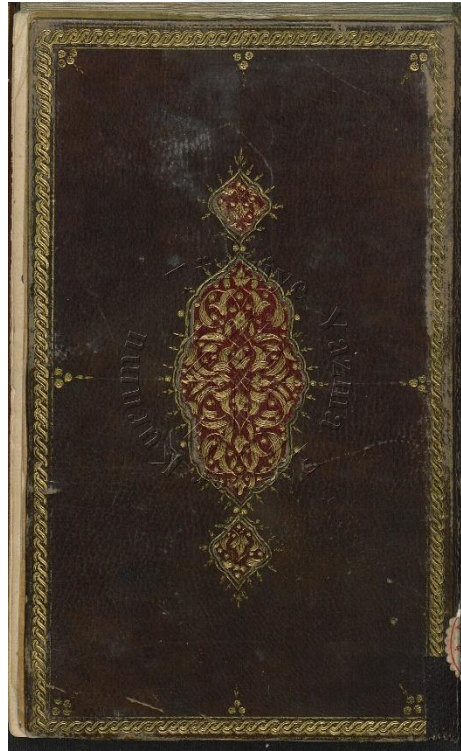
**Fotoğraf No: 95, Örnek No: 49, Envanter No: 368 Haşiyeye Ala Şerhi'ş-Şemsiyye
Arka Dış Kapak**

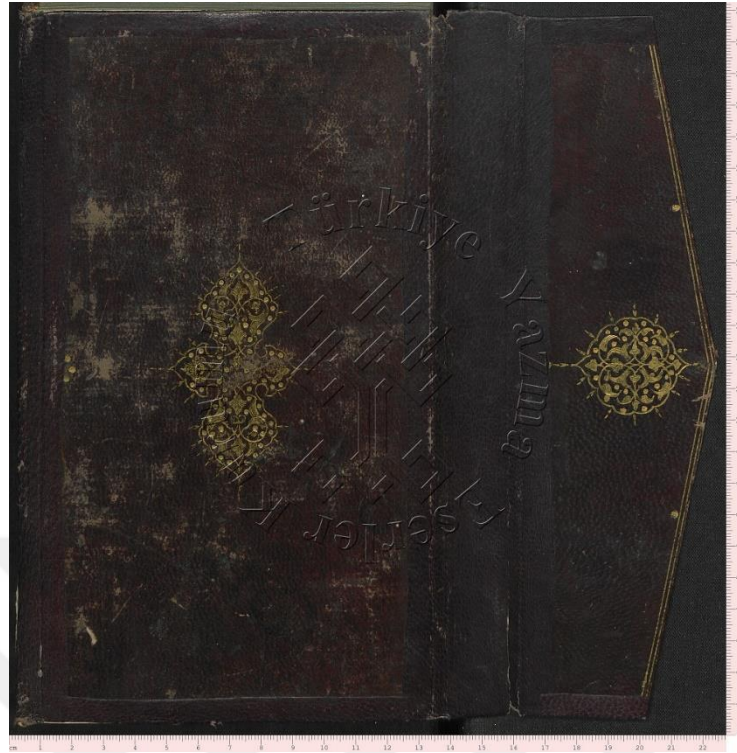
**Fotoğraf No: 96, Örnek No: 50, Envanter No: 347 Haşiyeye Ala Şerhi'l-Akaidi'l-
Adudiyye Arka Dış Kapak**

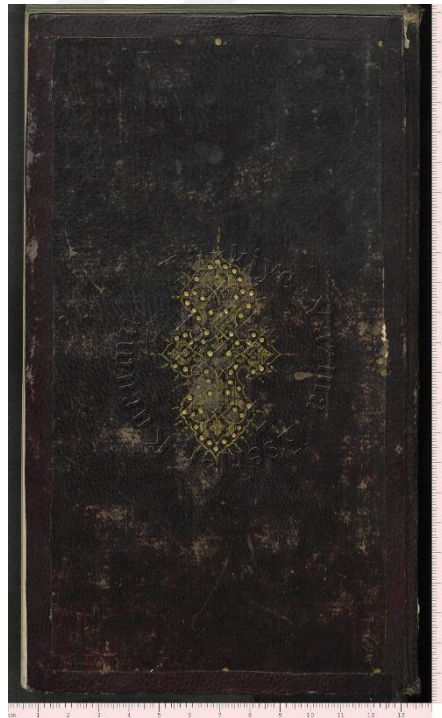
Fotoğraf No: 97, Örnek No: 51, Envanter No: 558 Cevheretü'l-Bidaye ve Dürretü'n-Nihaye Arka Dış Kapak

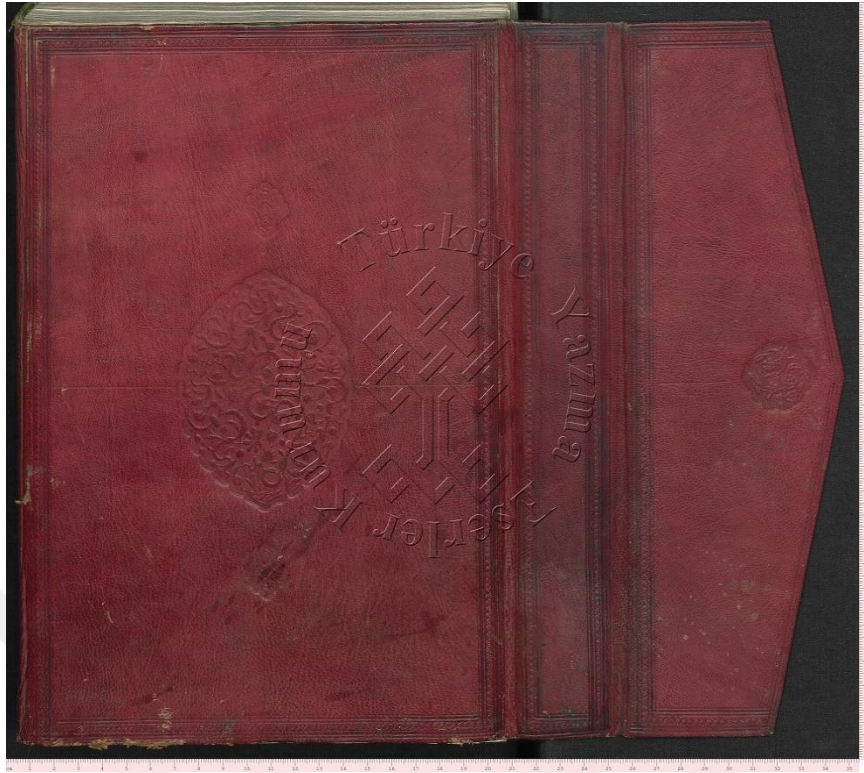
Fotoğraf No: 98, Örnek No: 51, Envanter No: 558 Cevheretü'l-Bidaye ve Dürretü'n-Nihaye Ön Dış Kapak

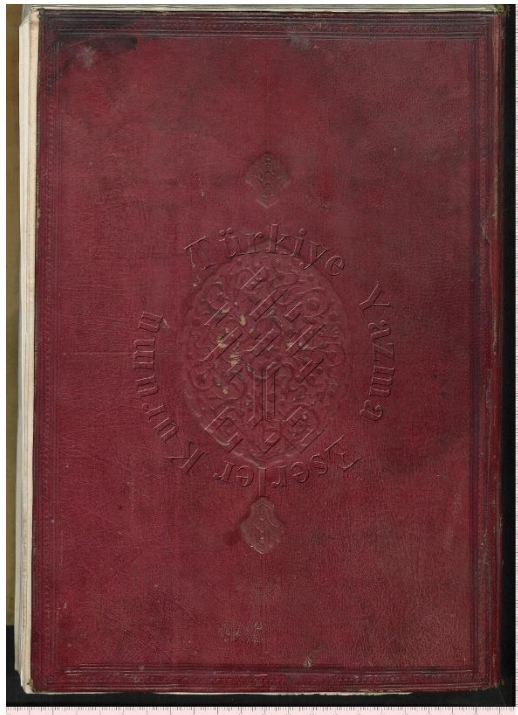
Fotoğraf No: 99, Örnek No: 52, Envanter No: 164 Tenzirü'l-Ebsar ve Camiu'l-Bihar Arka Dış Kapak

Fotoğraf No: 100, Örnek No: 52, Envanter No: 164 Tenzirü'l-Ebsar ve Camiu'l-Bihar Ön Dış Kapak

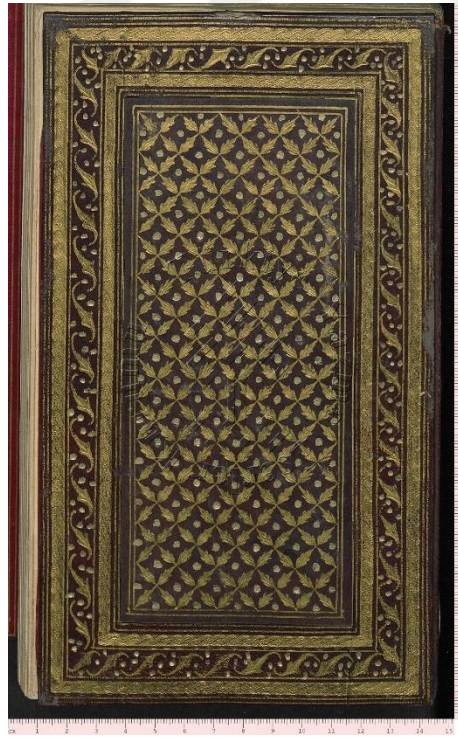
Fotoğraf No: 101, Örnek No: 53, Envanter No: 171 Haşiyeye Ale'd-Dürri'l-Muhtar Arka Dış Kapak

Fotoğraf No: 102, Örnek No: 53, Envanter No: 171 Haşiyeye Ale'd-Dürri'l-Muhtar Ön Dış Kapak

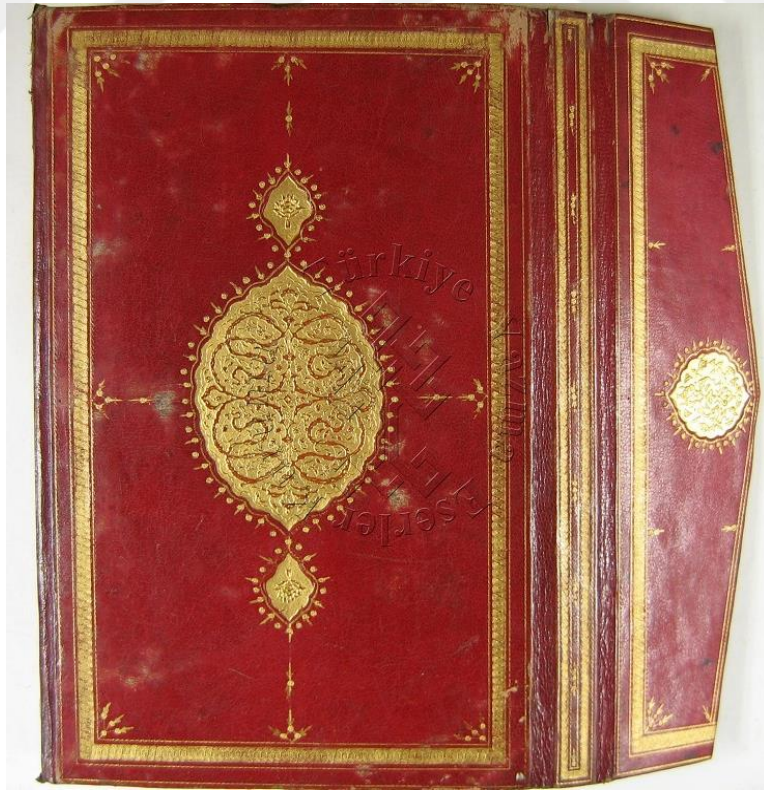
Fotoğraf No: 103, Örnek No: 54, Envanter No: 222 Neticetü'l-Feteva Arka Dış Kapak

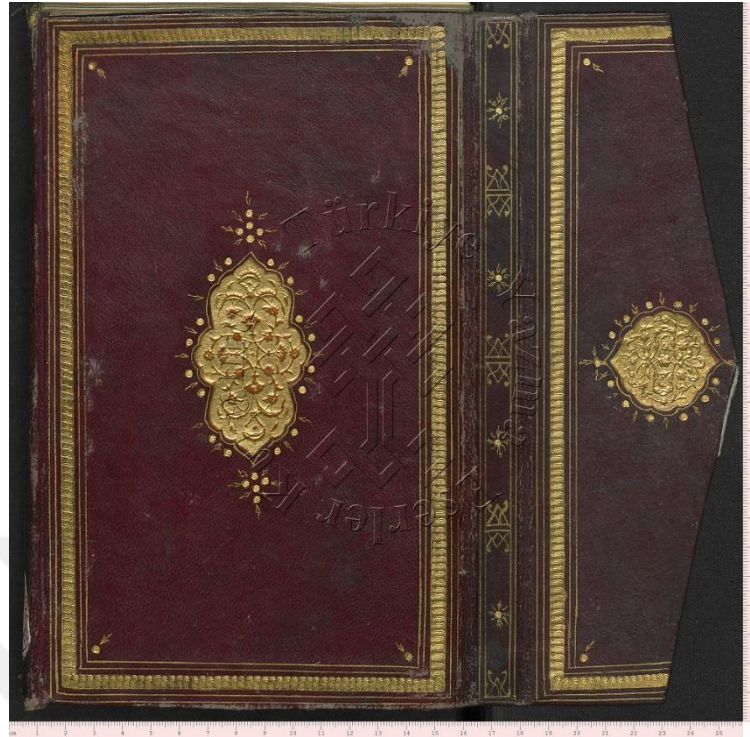
Fotoğraf No: 104, Örnek No: 54, Envanter No: 222 Neticetü'l-Feteva Ön Dış Kapak

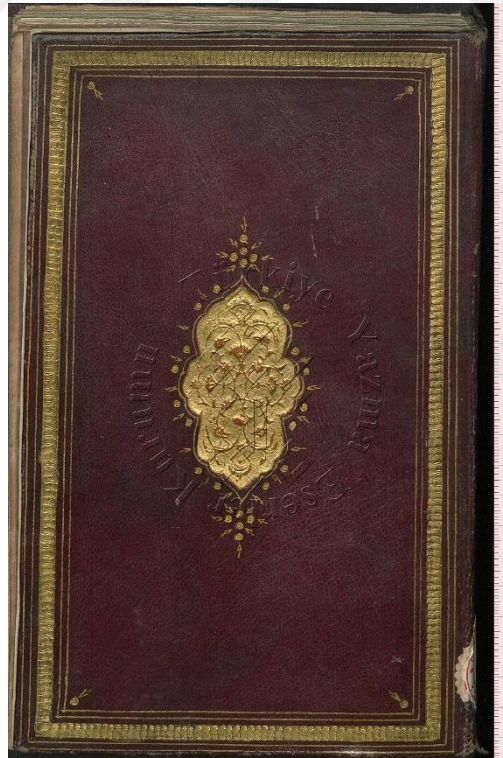
Fotoğraf No: 105, Örnek No: 54, Envanter No: 222 Neticetü'l-Feteva Ön ve Arka İç Kapak

Fotoğraf No: 106, Örnek No: 55, Envanter No: 235 Tatır Al-Anam Fi Ta'bir Al-Manam Arka Dış Kapak

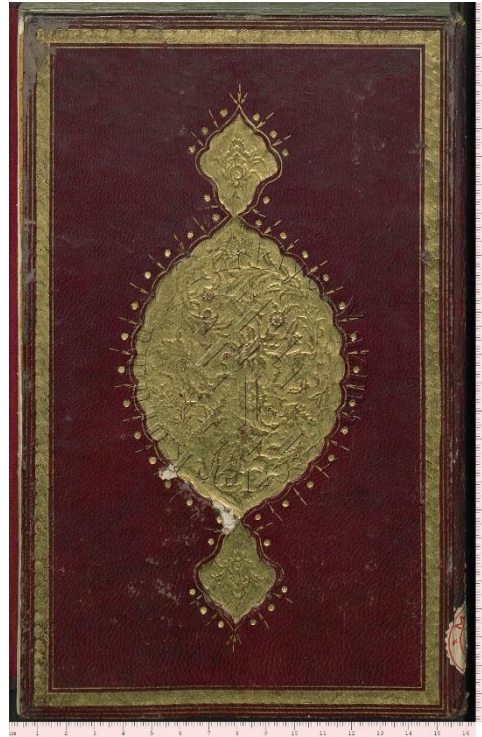
**Fotoğraf No: 107, Örnek No: 56, Envanter No: 261 Nuru'l-Hüda Limen İhteda
Arka Dış Kapak**

**Fotoğraf No: 108, Örnek No: 56, Envanter No: 261 Nuru'l-Hüda Limen İhteda
Ön Dış Kapak**

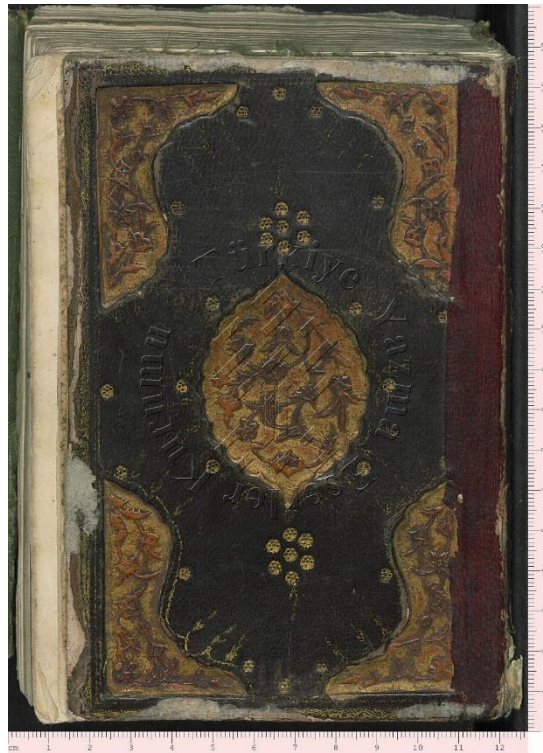
Fotoğraf No: 109, Örnek No: 57, Envanter No: 315 El-Vi'avül-Mahtum Ale's-Sirri'l-Mektum Arka Dış Kapak

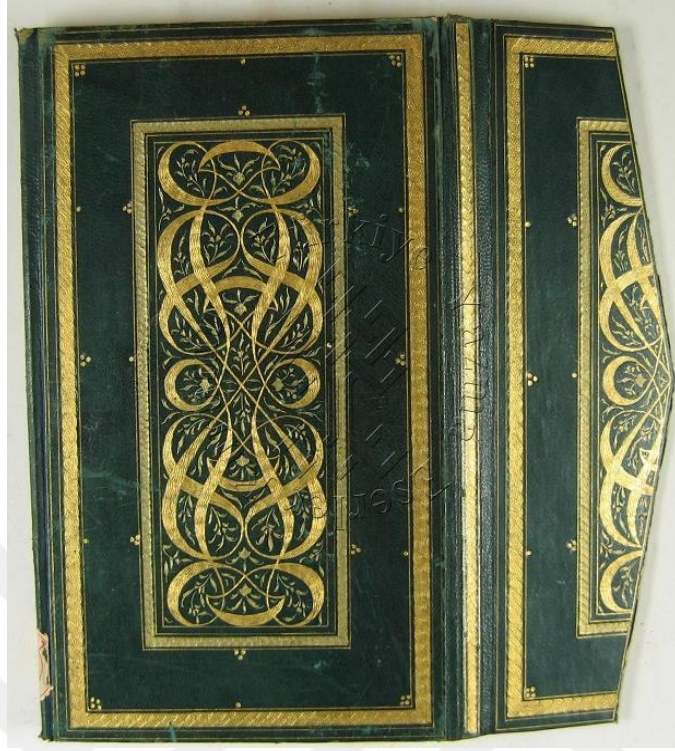
Fotoğraf No: 110, Örnek No: 57, Envanter No: 315 El-Vi'avül-Mahtum Ale's-Sirri'l-Mektum Ön Dış Kapak

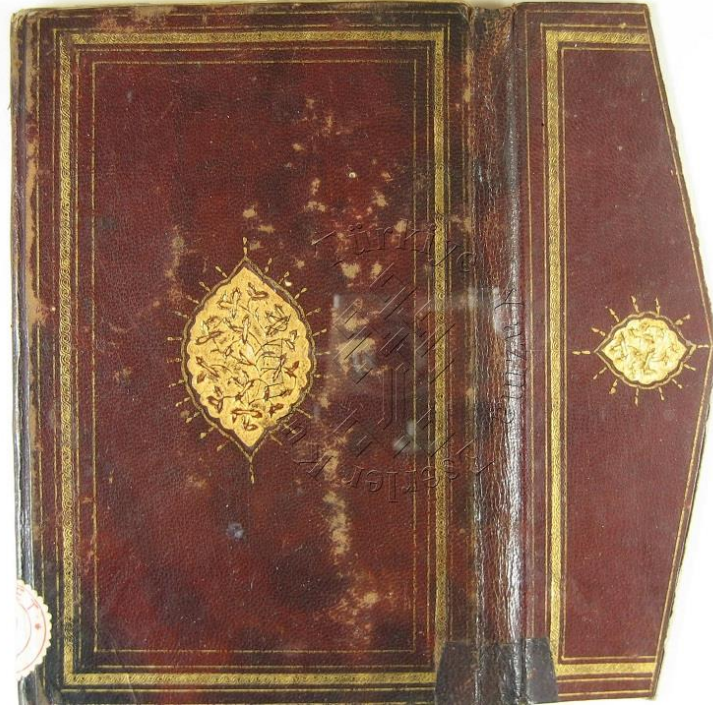
Fotoğraf No: 111, Örnek No: 58, Envanter No: 3 Kur'ân-I Kerîm Arka Dış Kapak

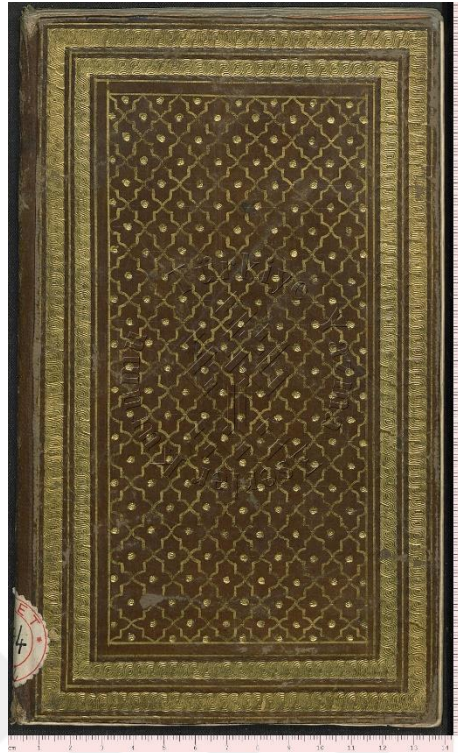
Fotoğraf No: 112, Örnek No: 58, Envanter No: 3 Kur'ân-I Kerîm Ön Dış Kapak

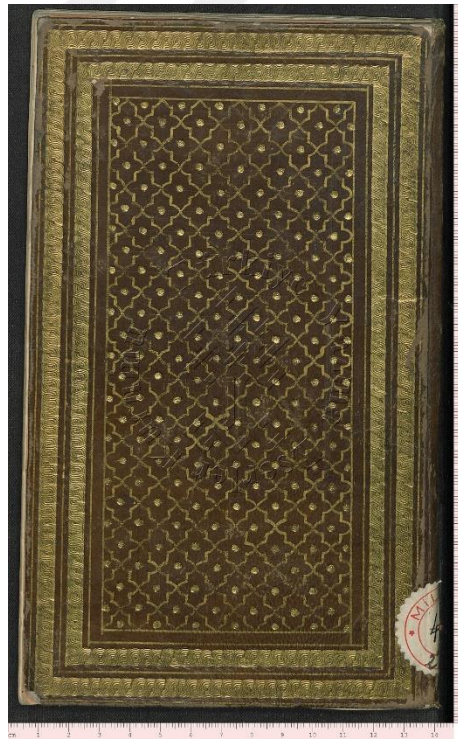
Fotoğraf No: 113, Örnek No: 59, Envanter No: 252 Kitabü'n-Necat Arka Dış Kapak

Fotoğraf No: 114, Örnek No: 60, Envanter No: 253 Şerhu Risaleti'n-Nakşiye Li'l-Hadimi Arka Dış Kapak

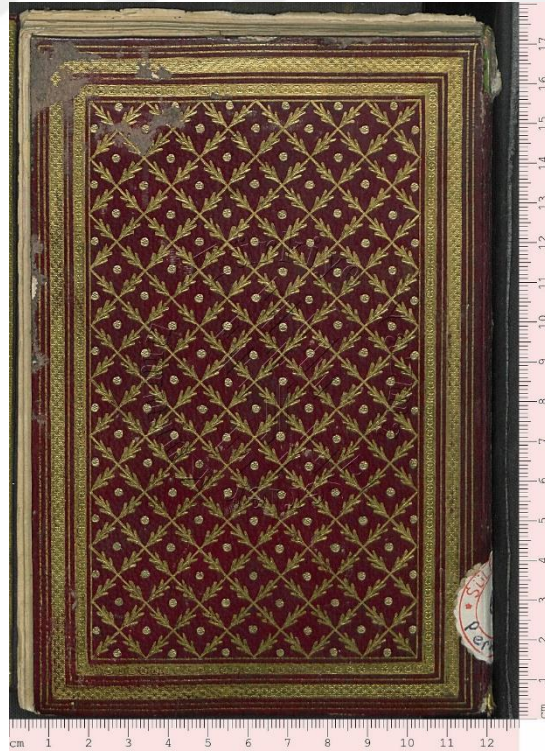
Fotoğraf No: 115, Örnek No: 61, Envanter No: 272 Tufan-I Ma'rifet Arka Dış Kapak

Fotoğraf No: 116, Örnek No: 61, Envanter No: 272 Tufan-I Ma'rifet Ön Dış Kapak

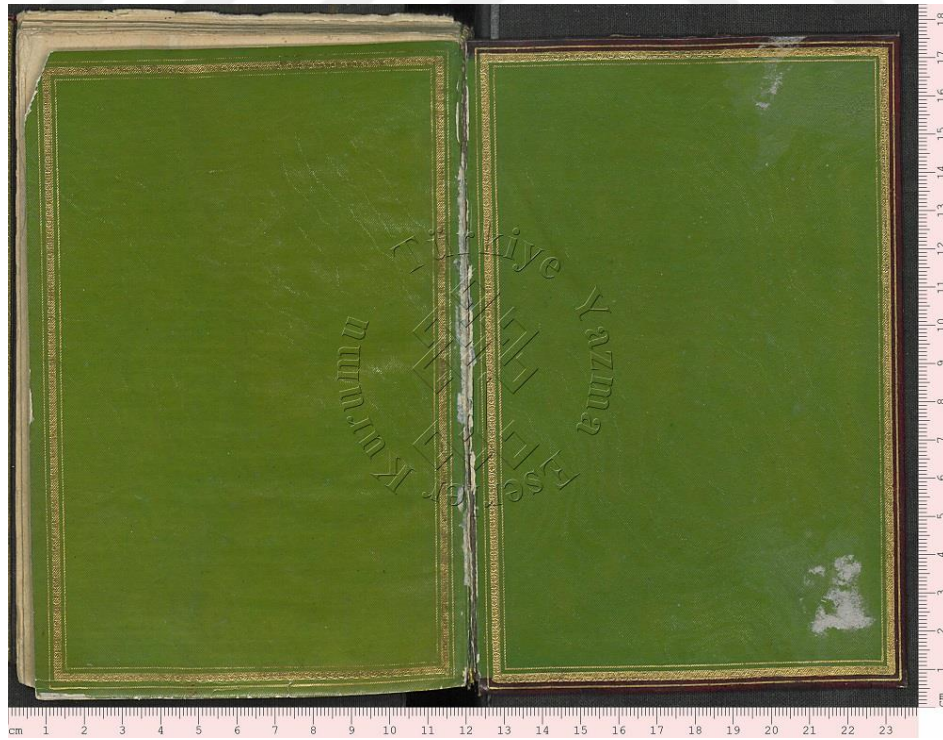
Fotoğraf No: 117, Örnek No: 62, Envanter No: 63 Delailü'l-Hayrat Ve Şevariku'l-Envar Fi Zikri's-Salât Ale'n-n Arka Dış Kapak

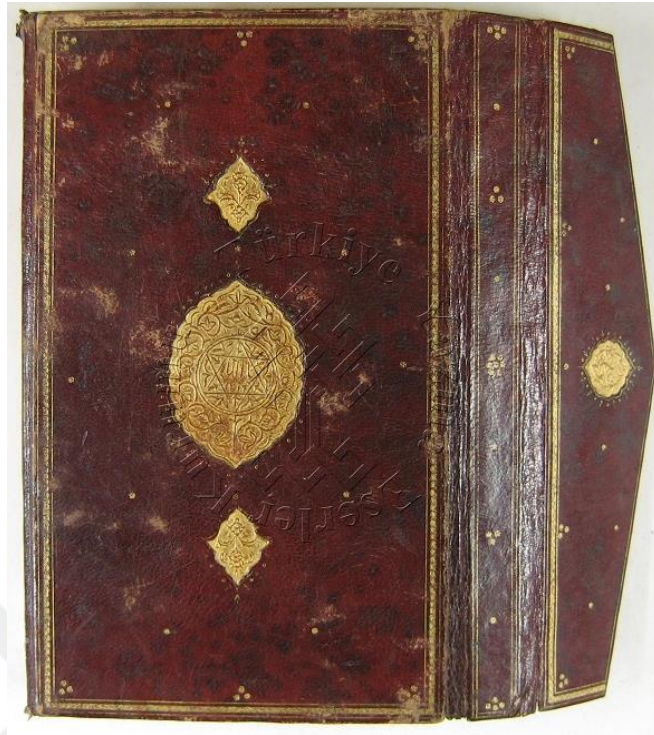
Fotoğraf No: 118, Örnek No: 62, Envanter No: 63 Delailü'l-Hayrat Ve Şevariku'l-Envar Fi Zikri's-Salât Ale'n-n Ön Dış Kapak

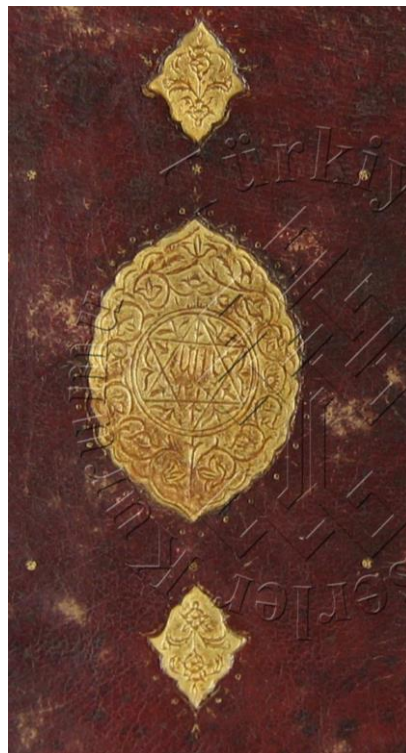
Fotoğraf No: 119, Örnek No: 62, Envanter No: 63 Delailü'l-Hayrat Ve Şevariku'l-Envar Fi Zikri's-Salât Ale'n-n Arka İç Kapak

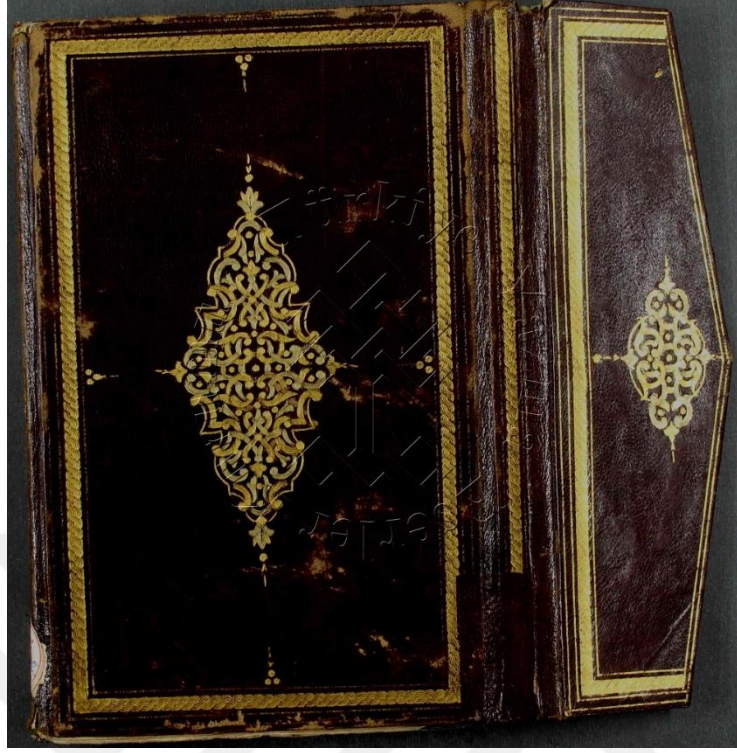
Fotoğraf No: 120, Örnek No: 62, Envanter No: 63 Delailü'l-Hayrat Ve Şevariku'l-Envar Fi Zikri's-Salât Ale'n-n Ön İç Kapak

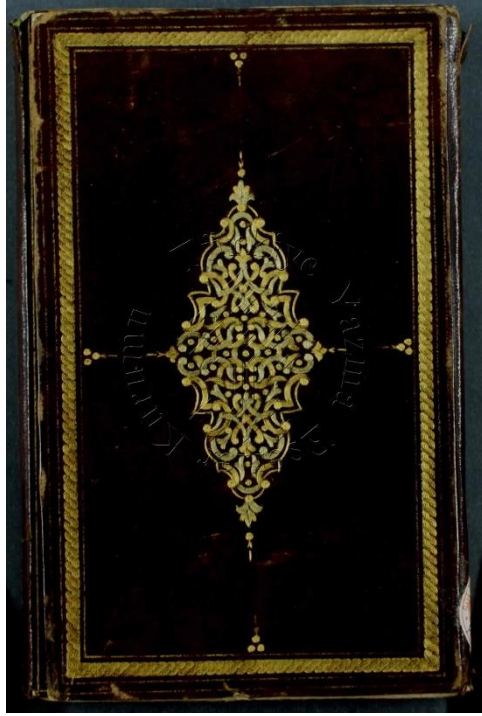
**Fotoğraf No: 121, Örnek No: 63, Envanter No:334 Marifetname Arka
Dış Kapak**

Fotoğraf No: 122, Örnek No: 63, Envanter No:334 Marifetname Şemse

Fotoğraf No: 123, Örnek No: 64, Envanter No: 414 Divan-ı Fuzuli Arka Dış Kapak

Fotoğraf No: 124, Örnek No: 64, Envanter No:414 Divan-ı Fuzuli Ön Dış Kapak

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
--	---	--

ÖZGEÇMİŞ

17.01.1989 yılında Konya'nın Meram ilçesinde doğdu. İlk ve Orta öğrenimini Konya Mümtaz Kuru İlköğretim Okulu'nda (2002), Lise öğrenimi ise Konya Karatay Anadolu İmam Hatip Lisesi'nde tamamladı (2007). İlk lisans eğitimini Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi'nde (2011) tamamladıktan sonra Konya Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi bölümüne başladı. 2016 yılında bölüm ikinciliği ile mezun olan Aynur Özsağlam aynı yıl Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi bölümünde lisansüstü eğitimine başladı. 2019 yılında Dr. Öğr. Hacer Kara'nın danışmanlığında yaptığı "Süleymaniye Kütüphanesi Pertev Paşa Koleksiyonu'nda Bulunan Osmanlı Dönemi Ciltleri" adlı Yüksek Lisans Tezi ile lisansüstü eğitimini tamamladı.

Aynur Özsağlam
aynur459@gmail.com

